

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Spor Bilimleri Fakültesi

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

Cilt 15 - Sayı 1

EDİTÖR KURULU

Editör

Dr. Serkan İBIŞ, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Editör Yardımcısı

Dr. Zait Burak AKTUĞ, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Alan Editörleri

Dr. Rüçhan İRI, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Dr. Gürkan YILMAZ, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Dr. Emin SUEL, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Dr. Zekihan HAZAR, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Dr. Hüdaverdi MAMAK, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Dr. Ercan POLAT, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Dr. Hasan AKA, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Dr. Sedef HABİPOĞLU, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Dr. Zehra GOZEL TEPE, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Dr. Fatih DİNÇ, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Dr. Meryem ALTUN EKİZ, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Dr. İ. Ümran AKDAĞCIK, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Dr. Serkan HAZAR, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Dr. Fikret SOYER, Balıkesir Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Dr. Hüseyin UNLU, Aksaray Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Dr. Baki YILMAZ, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Dr. Tarık SEVİNDİ, Aksaray Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Dr. Berkan ALPAY, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Dr. Dana BADAU, University of Medicine and Pharmacy of Tirgu Mures, Department of Human Movements Sciences

Dr. Mir Hamid SALEHIAN, Islamic Azad University, Tahrn

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

Cilt 15 - Sayı 1 – 13 Mart 2021

İÇİNDEKİLER

1. Çerez MH., Yerlisu-Lapa T., Tercan-Kaas E., Gülşen DBA. (2021). Üniversite Öğrencilerinde Serbest Zaman Yönetimi, Serbest Zaman Egzersiz Katılımı ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 15(1), 1-8.
2. Kocamaz, M., Erdoğan M. (2021). Serbest Zamanlarında Fiziksel Aktivite Yapan ve Yapmayan Öğretim Elemanlarının Stres Düzeylerinin ve Sosyodemografik Özelliklerinin Belirlenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 15(1), 9-24.
3. Acar K., Yılmaz AK. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Doyumları İle Yaşam Doyumları Arasındaki İlişki. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 15(1), 25-35.
4. Turan M. (2021). Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlarda Görevli Spor Yöneticilerinin Örgütsel Sinizm Algılarının İncelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 15(1), 36-48.
5. Çavdar E., Kaya M. (2021). Zihinsel Canlandırmanın Sirkadiyen Ritme Göre Dart Atış Performansına Etkisi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 15(1), 49-59.
6. Ödek U., Özcan K. (2021). The Concurrent Validity of a Moving Camera Apparatus in 2-Dimensional Motion Analysis: A Swimming Study. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 15(1), 60-69.
7. Kangalgil M., Özgül F., Temel A., Kural T., Karagöz Y. (2021). *Beden Eğitimi ve Spor Dersi Değerler Eğitimi Ölçeği (BESDDEÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 15(1), 70-80.
8. Çalı O., Doğan Y. (2021). Spor Lisesi Öğrencilerinin Kariyer Kaygılarının İncelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 15(1), 81-93.

9. Uyar M., Erdoğdu M. (2021). Serbest Zaman Kuruluşlarından Yararlanan Gençlerin Sosyalleşme Düzeyleri ve İletişim Becerilerinin İncelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 15(1), 94-109.
10. Koç İ., Gençay ÖA. (2021). Badminton Sporcularının Zihinsel Dayanıklılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 15(1), 110-124.
11. Oyman M., Başbozkurt N. (2021). Taraftarlarda Sosyal Kimliğin Sosyal Medya Davranışlarına ve Sosyal Medya Kullanım Motivasyonlarına Etkisi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(1), 125-140.
12. Geri S., Saryar Sezan C. (2021). Spor Tarihinde Öncü Bir İsim: Selim Sırrı Tarcan'ın Kadın Gazetesindeki Yazıları. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(1), 141-153.
13. Gözübüyük T., Karaç Öcal Y. (2021). Uefa Avrupa Liginde Müsabakalardan Galip ve Mağlup Ayrılan Takımların Bazı Parametreler Açısından Karşılaştırmalı Analizi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 15(1), 154-161.
14. Yılmaz A., Öcal T. (2021). Aksaray İlindeki Çocuk Oyun Alanlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 15(1), 162-171.

Üniversite Öğrencilerinde Serbest Zaman Yönetimi, Serbest Zaman Egzersiz Katılımı ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinde serbest zaman yönetimi, serbest zaman egzersiz katılımı ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Çalışmaya Akdeniz Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde eğitim gören 100 kadın ve 110 erkek olmak üzere toplam 210 öğrenci katılmıştır. Çalışmada öğrencilerin serbest zaman yönetim düzeylerini ölçmek için "Boş Zaman Yönetimi Ölçeği", serbest zaman içerisinde egzersiz aktifliğini ölçmek amacı ile "Serbest Zaman Egzersiz Anketi" ve psikolojik iyi oluşlarını tespit etmek amacıyla "Psikolojik İyi Oluş Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde, Pearson korelasyon analizi ve basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. İlişkileri ortaya koyabilmek için yapılan korelasyon analizi sonucu; serbest zaman yönetimi ve serbest zaman egzersiz katılımı arasında, serbest zaman yönetimi ve psikolojik iyi oluş arasında ve serbest zaman egzersiz katılımı ile psikolojik iyi oluş arasında pozitif doğrusal ilişki olduğu saptanmıştır. Regresyon analizi sonucu; serbest zaman yönetiminin serbest zaman egzersiz katılımını ve psikolojik iyi oluşu ve serbest zaman egzersiz katılımının psikolojik iyi oluşu anlamlı düzeyde açıkladığı görülmektedir. Sonuç olarak, serbest zaman yönetimi serbest zaman egzersiz katılımını ve psikolojik iyi oluşu, serbest zaman egzersiz katılımı ise psikolojik iyi oluşu anlamlı düzeyde açıklamaktadır. Bu sonuca göre serbest zamanını iyi yöneten bireylerin, serbest zaman egzersiz katılımları ve psikolojik iyi oluşlarının artmakta olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Serbest Zaman Yönetimi, Egzersiz, Öğrenci, Psikolojik İyi Oluş

Examination of The Relationship Between Leisure-Time Management, Leisure Exercise Participation and Psychological Wellbeing in University Students

ABSTRACT

The aim of this study was to determine the relationship between leisure time management, leisure exercise and psychological well-being of university students. This research was conducted with relational screening method. 100 women and 110 men participated in this study making a total of 210 students. In this study, "Free-time Management Scale" was used to measure the level of leisure time management, "Leisure Exercise Questionnaire" was used to measure level of being active during leisure and "Psychological Well-Being Scale" was used to measure the psychological well-being of participants. In data analysis, Pearson correlation coefficient and simple linear regression analysis were used. Positive linear relationships were obtained between leisure time management and leisure exercise participation, leisure time management and psychological well-being and leisure exercise participation and psychological well-being. According to the results, it is observed that, leisure-time management explains leisure exercise participation and psychological well-being and leisure exercise participation explains psychological well-being significantly. Leisure-time management predicts leisure exercise participation and psychological well-being and also leisure exercise participation predicts psychological well-being significantly. According to the results, the level of leisure exercise participation and psychological well-being are expected to be higher in the individuals who manage their leisure time more efficiently.

Key Words: Leisure-time Management, Exercise, Students, Psychological Wellbeing

INTRODUCTION

The increase in the leisure time in 20th century provided an increase in academic studies dealing with leisure activities, the efficient usage and the utilization of leisure time¹. Although there are recent studies concerning time management^{2,3}. The studies concerning leisure-time management are relatively smaller in number. However, due to the increase in the importance given in leisure-time and the differences of the characteristics of leisure time⁴, the concept of leisure-time management should be more emphasized. When the literature was examined, it was found out that leisure-time could be used in a healthy way or vice versa. In time management, determination of targets and priorities, planning, organization, saving techniques and attitude towards time are crucial⁵. In this study the authors reported that due to the time spend more in internet environment, the other activities were allocated less time. Individuals who can manage their leisure time efficiently are able to participate in leisure activities more. Furthermore, there are studies presenting findings about leisure time-management and quality of life and positive psychological perceptions^{6,7}. Karaküçük (2004)⁸ tried to emphasize the efficient usage of leisure-time by comparing leisure-time with a double-edged sword. Efficient management of leisure time may contribute positively to development for individuals and the society, meanwhile the inefficient management of leisure time may cause problems.

When we consider the contribution of efficient leisure time management to individuals, one of the aspects is positive psychological perceptions. There is evidence in the literature that efficient leisure management is related positively with psychological well-being⁷. After the second half of 1900s, the concept of psychological well-being was introduced which was defined as the outweighing of positive feelings over negative feelings⁹. By nature, human beings possess both positive and negative feelings. The essential point in the notion of psychological well-being is experiencing positive feelings more frequently, on the contrary living through negative feelings created by concern, stress or concern less often. Recently this concept attracted attention from academics and studied often¹⁰⁻¹². Among the researchers studied psychological well-being 13-16 a model was developed by Ryff (1989)¹⁴ which explains psychological wellbeing in six dimensions:

Positive relationship with others: Developing, maintaining close relationship with people, establishing empathy and feeling the happiness together with people.

Autonomy: Exhibiting selfhood in social environments and developing thinking and showing behaviours according to individual standards even under social pressure.

Environmental Mastery: The ability of the individual to shape his/her environment and meeting his/her own needs.

Personal Growth: Realizing the capacity of self-development, to be open to new experiences for improving personal skills.

Purpose in Life: Having objectives during lifetime which are meaningful to them

Self-acceptance: Self-approval of individuals and developing positive attitudes towards themselves¹⁷.

Individuals make an effort to achieve a good life and shape this good life with welfare and happiness¹⁸. When it is considered that leisure provides the best opportunity for individuals to realize the things they want to do, for achieving happiness, welfare and pleasure they should manage this time period as good as possible¹⁹. For increasing their life quality, individuals must manage leisure time efficiently and in a healthy way. Among leisure preferences, exercise participation is an important choice. When the research findings were examined, evidence showing the affect of leisure exercise participation on psychological well-being could be observed^{7,20,21}. In some studies individuals participating in physical activities during leisure time showed higher levels of psychological wellbeing²². In the light of above-mentioned studies, the aim of the study is examining the relationship between leisure-time management, leisure exercise participation and psychological well-being in university students and to reveal their effects on each other.

MATERIALS AND METHODS

Research Model

The study is designed with a quantitative approach and according to data collection the research is a cross-sectional research. As the aim of the study is to define the relationship between variables and make predictions according to the relationships, the model of the study is relational screening model.

Participants

100 women (Meanage=20.84±2.09) and 110 men (Meanage=21.55±2.74) making a total 200 university students attending to Akdeniz University Faculty of Sport Sciences in 2016-2017 participated in the study.

Data Collection Tools

In this study "Free time Management" scale developed by Wang et al. (2011)⁵ and adapted Turkish by Akgül and Karaküçük (2015)⁴ was used in order to measure the leisure time management of students. In Validity analyses, 4 factors explaining the 61% of variance were found. The number of items was 15. Goodness of fit indexes validated the factor structure (RMSEA=0.056; S-RMR=0.076; CFI=0.97; GFI=0.90 and RFI=0.87). Cronbach's alpha level was 0.83 and test re-test reliability was 0.86. In this current study the Cronbach's alpha level was found as 0.84. For measuring the physical activity levels of students in leisure time, "Leisure Exercise Questionnaire" developed by Godin and Shephard (1985)²⁴ adapted to Turkish by Yerlisu Lapa and Yağar(2015)²⁵ was used. Additionally, Psychological Well-Being Scale developed by Diener et al.(2009)¹⁶, Diener et al. (2010)¹⁶ and adapted to Turkish by Telef (2013)²³ was used in order to measure the psychological well-being of the students. In this current study the Cronbach alpha coefficient was found as 0.83.

Statistical Analysis

In order to test normality assumption; Kolmogorov-Smirnov test was applied, and Skewness and Kurtosis values were examined. For data analysis, Pearson Correlation and Simple Linear Regression tests were used. Significance level was taken as .01.

FINDINGS

Table 1. The Correlations Between Leisure-Time Management, Leisure Exercise Participation and Psychological Well-Being of Participants

Variables	1	2	3
Leisure-time Management Levels (1)	-		
Leisure exercise participation (2)	r = .206*	-	
Psychological well-being levels (3)	r = .356*	r = .250*	-

*p< .01

When Table 1 is examined, leisure-time management showed positive correlation with leisure exercise participation (r=.21; p<.01) and psychological well-being (r=.36; p<.01). Leisure exercise participation showed positive correlation with psychological well-being (r=.25; p<.01).

Table 2. Regression Results of The Relationships Between Leisure-Time Management, Leisure Exercise Participation and Psychological Well-Being and Psychological Well-Being

Variable	Standard		R	R2	β	t	F
	B	Error					
Leisure-time management Leisure exercise participation	8.24	2.70	.206	.043	.206	3.04*	9.24*
Leisure-time management Psychological well-being	4.16	.757	.356	.127	.356	5.50*	30.25*
Leisure exercise participation Psychological well-being	.073	.020	.250	.062	.250	3.72*	13.81*

*p< .01

According to the simple linear regression results in Table 2, leisure-time management is positively predicting leisure exercise participation significantly (R=.21, R2=.043, F=9.24, p<.01). When R2 is considered, leisure time management explains 4.3% of the variance in leisure exercise participation.

Another variable that leisure-time management positively predicts is psychological well-being. (R=.36, R2=.127, F=30.25, p<.01). When R2 is considered, leisure time management explains 1.27% of the variance in psychological well-being.

The contribution of leisure exercise participation in psychological well-being was also calculated (R=.25, R2=.062, F=13.81, p<.01) and according to the results leisure exercise participation explains 6.2% of the variance in psychological well-being.

DISCUSSION

According to the results of this study it could be concluded that leisure time management predicts leisure exercise participation and psychological wellbeing; leisure exercise participation predicts psychological wellbeing significantly. The results indicate that individuals that can manage their leisure time efficiently can increase their leisure exercise participation and psychological well-being.

Leisure exercise participation predicted psychological wellbeing significantly. In a study by Edwards et al. (2005)²², individuals participating in physical activity had

higher levels of psychological well-being than non-participants. Lloyd and Little (2010)²⁰ made a longitudinal study on a sample consisting of women and found out that physical activity participation increased psychological well-being of women participants. Ma et al. (2012)²⁶ conducted a study on university students in Taiwan and detected that leisure negotiation levels contributed positively on psychological well-being. Hung and Lee (2013)²¹ proved in their research that participating in leisure physical activity had relationship with psychological well-being, welfare and feeling of achievement. The abovementioned research showed parallel results with our study and indicated that physical activity participation affected psychological well-being positively.

In the current study, according to another conclusion leisure time management levels predicted leisure exercise participation and psychological well-being. In their study on ethnical groups, Iwasaki et al. (1998)²⁷ found out that leisure time was both a cause and a psychological well-being. With right purposes and by constructive management of leisure time was related with psychological well-being. Searle et al. (1998)²⁹ conducted a study on elderly individuals and proved that leisure education and participating in recreative activities increased psychological well-being. Searle et al. (1998)²⁹ repeated the study they had made in 1995 in order to see if the results had changed or not and observed that the results of the first study were still valid³⁰.

In this current study, leisure exercise participation showed to contribute positively to psychological well-being. In the related literature, there are studies showing that leisure exercise participants had higher psychological well-being^{22,20,26,21}. There are also studies indicating that leisure exercise participation contributes to the psychological levels of individuals^{20,26,21}. According to Mannell (2007)³⁰ studies show that managing leisure time efficiently contributes positively to psychological well-being.

In conclusion, leisure time management significantly predicts leisure exercise participation and psychological well-being and leisure exercise participation contributes positively psychological wellbeing. The efficient management of leisure time is expected to increase leisure exercise participation and contribute positively to psychological well-being of individuals.

One of the limitations of the study was the size and representation of the sample. A sample representing the university students of Turkey would enable us to make generalizations. Additionally, in order to validate the results of the study concerning the relationship between variables studied, different samples such as elderly people, adolescents, disabled people, women could be studied. Besides the concept of psychological well-being other psychological or wellbeing concepts could be put into relationship with leisure time management.

REFERENCES

1. Jackson EL. (1991). Leisure constraints/constrained leisure: Special issue introduction. *Journal of Leisure Research*. 23(4), 279-285.
2. Erdoğan A., Şirin EF., Doğan PK. Yetim, AA. (2020). Examination of sport managers' self-efficacy status and time management. *Türk Spor ve Egzersiz Dergisi*, 21(3), 428-445.

3. Çakir VO. (2019) The relationship between leisure time management and perceptions of boredom. *World Journal of Education*. 9(3), 38-45.
4. Akgül BM., Karaküçük S. (2015). Boş zaman yönetimi ölçeği: Geçerlik-güvenirlilik çalışması. *International Journal of Human Sciences*. 12(2), 1867-1880.
5. Wang WC., Kao CH., Huan TC., Wu CC. (2011). Free time management contributes to better quality of life: A study of undergraduate students in Taiwan. *Journal of Happiness Studies*. 12(4), 561-573.
6. Covey SR., Merrill AR., Merrill RR. (2004). *First things first: To live, to love, to learn, to leave a legacy*. NY: Covey Leadership Center, Inc.
7. Karaca AA., Yerlisu Lapa T. (2016). Serbest zaman katılımı, psikolojik iyi olma ve serbest zaman engelleri ile baş etme stratejilerinin üniversite öğrencileri üzerinde incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 13(2), 3293-3304.
8. Karaküçük S. (2004). *Boş zaman ve rekreasyon*. Gazi Kitabevi. Ankara.
9. Bradburn NM. (1969). *The structure of psychological well-being*. Chicago: Aldine.
10. Telef BB., Uzman E., Ergün E. (2013). Öğretmen adaylarında psikolojik iyi oluş ve değerler arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*. 8(12), 1297-1307.
11. Gönener A., Öztürk A., Yılmaz O. (2017). Kocaeli üniversitesi spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin mental (psikolojik) iyi olma düzeylerinin mutluluk düzeylerine etkisi. *Sportif bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*. 4(1), 44-55.
12. Başar S. (2018). Düzenli egzersizin depresyon, mutluluk ve psikolojik iyi oluş üzerine etkisi. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 5(3), 25-34.
13. Keyes CLM. (2018). Social well-being. *Social Psychology Quarterly*. 61(2), 121-140.
14. Ryff CD. (1989). In the eye of the beholder: Views of psychological well-being among middle-aged and older adults. *Psychology and Aging*. 4(2), 195-210.
15. Diener E., Wirtz D., Biswas-Diener R., Tov W., Kim-Prieto C., Choi D. (2009). New measures of well-being. *Social Indicators Research Series*. 39.
16. Diener E., Wirtz D., Tov W., Kim-Prieto C., Choi D., Oishi S., Biswas-Diener R. (2010). New well-being measures: Short scales to assess flourishing and positive and negative feelings. *Social Indicators Research*. 97, 143-156.
17. Keyes CL., Shmotkin D., Ryff CD. (2002). Optimizing well-being: the empirical encounter of two traditions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6), 1007-1022.
18. Diener E., Lucas RE., Oishi S. (2002). Subjective well-being: The science of happiness and life satisfaction. *Handbook of Positive Psychology*. 2, 63-73.
19. Robinson J., Godbey G. (1999). *Time for life: the surprising ways americans use their time*. Penn State Press.
20. Lloyd K., Little DE. (2010). Self-determination theory as a framework for understanding women's psychological well-being outcomes from leisure-time physical activity. *Leisure Sciences*. 32(4), 369-385.
21. Hung H., Lee CW. (2013). Relationship between ethnic backgrounds, family socioeconomic status, leisure participation, and psychological well-being. *Perceptual and Motor Skills: Exercise and Sport*. 117(2), 367-375.
22. Edwards SD., Ngcobo HSB., Edwards DJ., Palavar K. (2005). Exploring the relationship between physical activity, psychological well-being and physical

- self-perception in different exercise groups. *South African Journal for Research in Sport, Physical Education and Recreation*. 27(1), 75-90.
23. Telef BB. (2013). Psikolojik iyi oluş ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 28(3), 374-384.
  24. Godin G, Shephard RJ. (1985). A simple method to assess exercise behavior in the community. *Canadian Journal of Applied Sport Science*. 10, 141–146.
  25. Yerlisu Lapa T., Yağar G. (2015). Serbest zaman egzersiz anketinin Türkçe geçerlik güvenilirlik çalışması. 2. Uluslararası Spor Bilimleri, Turizm ve Rekreasyon Öğrenci Kongresi. 28-30, Afyon-Türkiye.
  26. Ma SM., Tan Y., Ma SC. (2012). Testing a structural model of psychological well-being, leisure negotiation, and leisure participation with Taiwanese college students. *Leisure Sciences*. 34(1), 55–71.
  27. Iwasaki Y., Bryan J., Smale B. (1998). Longitudinal analyses of the relationship among life transitions, chronic health problems, leisure and psychological well-being. *Leisure Sciences*. 20(1), 25-52.
  28. Searle MS., Mahon MJ., Iso-Ahola SE., Adam H., Van Dyck J. (1995). Enhancing a sense of independence and psychological well-being among the elderly: A field experiment. *Journal of Leisure Research*. 27(2), 107-124.
  29. Searle MS., Mahon MJ., Iso-Ahola SE., Sdrolia HA., Van Dyck J. (1998). Examining the long term effects of leisure education on a sense of independence and psychological well-being among the elderly. *Journal of Leisure Research*. 30(3), 331-340.
  30. Mannell R. (2007). Leisure, health and well-being. *World Leisure Journal*. 49(3), 114-128.

SERBEST ZAMANLARINDA FİZİKSEL AKTİVİTE YAPAN VE YAPMAYAN ÖĞRETİM ELEMANLARININ STRES DÜZEYLERİNİN VE SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

THE EXAMINATION OF THE STRESS LEVELS OF ACTIVE AND NON-ACTIVE ACADEMICIANS IN THEIR LEISURE TIMES ACCORDING TO SOCIODEMOGRAPHIC VARIABLES

Gönderilen Tarih: 22/01/2021
Kabul Edilen Tarih: 15/02/2021

Muhammet KOCAMAZ

Anadolu Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Eskişehir, Türkiye

Orcid: 0000-0002-2056-9734

Murat ERDOĞDU

Selçuk Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Konya, Türkiye

Orcid: 0000-0002-5324-2236

* Sorumlu Yazar: Muhammet KOCAMAZ, Anadolu Üniversitesi, E-mail: muhammetkocamaz42@gmail.com

† Bu çalışma Necmettin Erbakan Üniversitesi Rekreasyon Yönetimi Bölümü Yüksek Lisans Tezi Olarak Sunulmuştur.

Serbest Zamanlarında Fiziksel Aktivite Yapan ve Yapmayan Öğretim Elemanlarının Stres Düzeylerinin ve Sosyodemografik Özelliklerinin İncelenmesi

ÖZ

Çalışmanın amacı; serbest zamanlarında fiziksel aktivite yapan ve yapmayan öğretim elemanlarının stres düzeylerinin ve sosyodemografik özelliklerinin incelenmesidir. Çalışmanın örneklem grubunu Konya ilindeki farklı üniversitede görev yapan tarama modeli ile seçilmiş 500 öğretim elemanı oluşturmaktadır. Çalışmaya yaş aralığı 25 üzeri olan 285 kadın 215 erkek öğretim elemanı katılmıştır. Katılanlara 5'li likert tipi ölçek uygulanmıştır. Verilerin analizinde (SPSS 21.0) paket programı kullanılmıştır. Örneklemden alınan verilere Tek yönlü varyans analizi ve t testi analizleri uygulanmıştır. T testi sonuçlarına göre; fiziksel aktivite yapan ve yapmayan öğretim elemanlarının stres düzeylerinde anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Serbest zamanlarında fiziksel aktiviteye katılan öğretim elemanlarının stres düzeyleri yapmayanlara göre daha düşük çıkmıştır. Ayrıca fiziksel aktivite yapan kadın öğretim elemanlarının stres düzeyleri erkeklere göre anlamlı derecede düşük çıkmıştır ($p<0.05$). One Way Anova testi sonuçlarına göre; serbest zamanlarında fiziksel aktivite yapmayan öğretim elemanlarının stres düzeylerinde ünvana göre farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Buna göre öğretim görevlilerinin stres düzeyi diğer ünvanlara göre anlamlı derecede yüksek çıkmıştır. Görev yerine göre stres düzeyi karşılaştırmasında Necmettin Erbakan Üniversitesinde görev yapan akademik personelin stres düzeyinin hem KTO Karatay Üniversitesi hem de Selçuk Üniversitesi akademik personelinden yüksek stres düzeyine sahip olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fiziksel Aktivite, Serbest Zaman, Stres

The Examination of The Stress Levels of Active and Non-Active Academicians in Their Leisure Times According to Sociodemographic Variables

ABSTRACT

The aim of this study was to examine the stress levels and sociodemographic characteristics of faculty members who do physical activity in their leisure time and those who do not. The sample of the study was consisted of 500 academicians who selected by scanning models from different universities in Konya, Turkey. 285 female and 215 male whose ages 25 more, participated the study, voluntarily. A 5-Likert type scale was applied to participants to gather the data. To analyze the data One Way Analysis of Variance (ANOVA) and Independent Samples t Test were used. According to the results of the t test, significant differences were found between active and non-active academicians ($p<0.05$). The stress levels of physically active academicians were lower than non-active academicians in leisure times. Moreover, the stress levels of physically active female academicians were significantly lower than active males. The results of the ANOVA showed that there was a significant difference in stress levels of physically non-active academicians related to their academic title ($p<0.05$). The lecturers' stress levels were significantly higher than the others. In stress level comparison according to place of duty, it was found that stress levels of academicians at Necmettin Erbakan University were higher than the academicians both at KTO Karatay University and Selçuk University.

Key Words: Physical Activity, Leisure Time, Stress

GİRİŞ

Boş zaman bireylerin hayatının her aşamasında, zamanın akışında yer alan etkenlerden biridir. Boş zaman, günlük yapmak zorunda olduğumuz işleri tamamladıktan sonra arta kalan zaman dilimi olmasının yanı sıra kişinin mesleki, ailevi ve toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra kalan zaman diliminde özgür iradesiyle girişebileceği dinlenme, eğlenme, bilgi veya becerilerini geliştirme, toplum yaşamına gönüllü olarak katılma gibi bir dizi uğraşlar olarak tanımlanmaktadır¹. Bireylerin boş zamanlarını değerlendirmede kullandıkları aktivitelere katılımını sadece mutlu olmak, eğlenceli zaman geçirmek için yaptıkları hiç bir zaman düşünülmemelidir. Boş zaman etkinlikleri katılımın stres faktörünü azaltmada önemli bir yaklaşım olduğu² ve insanların stresle başa çıkmada kullandığı önemli bir araç olduğu belirtilmiştir³. Diğer bir deyişle, boş zaman aktivitelerine katılımın kişilerin stres yoğunluklarını azaltarak, enerjilerini geri kazanmaları ile pozitif duygularını uyararak insanların stresle başa çıkmalarında etkili bir yol olduğu ifade edilmiştir⁴. Kim ve ark. (2018)⁵ boş zaman aktivitelerinin, bireylerin fiziksel ve zihinsel sağlıklarının korunmasında yardımcı olduğu gibi insanların stresten kurtulmasına da yardımcı olduğunu belirtmiştir. Boş zaman aktivitelerine katılım sonucunda bireyler stres düzeylerini azaltabileceği gibi⁶ boş zaman aktivitelerinden farklı düzeyde fayda ve doyum sağlamaktadırlar⁷.

Boş zaman aktivitelerine katılımın çeşitli psikolojik bozuklukları önlemesinin yanı sıra bireyin gelişimine sağladığı etkiler yadsınamaz. Boş zamanda yapılan aktivitelerle birey hem fiziksel hem bilişsel gelişimine katkı sağlayabilir. Neulinger (1981)⁸'e göre bireyin boş zamanı sadece kendisi ile ilgili değildir. İnsanlar boş zamanını değerlendirirken çevresindeki insanlarla iç içedir. Boş zaman aktiviteleri bireyin bilişsel yönden gelişimini sağlayıp, kişiyi günlük hayat içerisindeki eylemlerin sıradanlığından ayırıp, sosyal ve kişilerarası iletişimin daha yüksek olduğu sosyal ortamlara ileten, ahlak gelişimine yardımcı olup, aynı zamanda çıkarıcı olmayan aktiviteleri içerisinde barındırmaktadır. Bu tarz faaliyetler, bireylerin fiziksel ve sosyal çöküntülerini gidererek bireylere çeşitli yönden fayda sağlar⁹.

Günümüz yaşantısında öğretim elemanları önemli görevler taşıyan bireyler olarak çalışma şartlarına ve kendilerinden beklenen isteklere bağlı olarak bazı problemler yaşamaktadırlar. Öğretim elemanlarından, ders verdiği öğrencilerin farklılaşan çağa ayak uydurarak yaşam koşullarına uyum sağlamasına rehberlik etmesi, onları meslek yaşantısı anlamında istenilen seviyeye getirmesinin yanı sıra birey olarak da kendisini geliştirmesi ve güncel bilgilerle yenileyebilmesi, problemlerini çözebilmesi ve akademik olarak gelişimine devam edebilmesi beklenmektedir. Tüm bu beklentiler, beraberinde kişiler arası rekabeti de ön plana çıkardığından rekabet sonucu ortaya çıkan stres etkileri öğretim elemanları üzerinde değişik etkiler yaratmaktadır. Bütün bu beklentilerin stres faktörü olmasının yanı sıra, öğretim elemanlarının sosyal çevreleriyle etkileşimi, yaş, ünvana bağlı sorumluluklar, çalışılan kurum, yaşanılan bölge gibi sosyodemografik değişkenlere bağlı stres yaratan yaşam olayları da göz önüne alınırsa, öğretim elemanlarının diğer meslek gruplarındaki bireylere oranla daha fazla strese maruz kaldıkları görülebilir¹⁰. Yapılan çalışmalar incelendiğinde öğretmen ve akademisyenlerin yüksek düzeyde strese maruz kaldıklarını ve bu durumlarının zaman zaman strese bağlı sorunlara yol açtığını belirtmişlerdir¹¹⁻¹³.

Yapılan bu çalışma ülkemizin bir nevi beyini sayılan öğretim elemanlarının, boş zamanı değerlendirme faaliyetlerine göre stresle başa çıkma yollarını öğrenmeleri ve stres düzeylerinin azaltılması, iş hayatında başarının daha da yükseğe çekilmesi için önem

arz etmektedir. Bu sayede öğretim elemanlarının görevleri gereği hem ülkemizin bilimden uzaklaşmamasını hem de yetiştirdiği bireylerle toplumun yapısına pozitif etki sağlayacaktır. Ayrıca çalışmanın bilimsel olarak hem Konya'daki üniversitelere hem de Türkiye'nin diğer üniversitelerinde görev yapan öğretim elemanlarını daha verimli çalışma şartlarına getirebilmek için aydınlatıcı nitelikte olduğu belirtilmiştir.

Buradan hareketle çalışmanın amacı; boş zamanlarında fiziksel aktiviteye katılan ve katılmayan öğretim elemanlarının stres düzeylerindeki farklılığı belirlemektir. Ayrıca ana problemden hareketle sosyodemografik alt boyutların öğretim elemanlarının stres düzeyi üzerinde etkili olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın amacını gerçekleştirebilmek için aşağıdaki problem ve alt problemlere yanıt alınmaya çalışılmıştır.

Ana problem: Boş zamanlarında fiziksel aktiviteye katılan ve katılmayan öğretim elemanlarının stres düzeylerine göre fark var mıdır?

Alt problemler: Araştırmanın genel amacına uygun olarak boş zamanlarında fiziksel aktivite yapan ve yapmayan öğretim elemanlarının yaş, cinsiyet, medeni hal, yaşanılan ilçe, akademik ünvan, görev yılı, eğitim düzeyi, görev yerine göre öğretim elemanlarının stres düzeyleri arasında farklılık var mıdır?

MATERYAL VE METOT

Katılımcılar

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Önemli olan, bilinmek istenen şeyin gözlenip belirlenebilmesidir.

Araştırma, KTO Karatay Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesinde görev yapmakta olan öğretim elemanları arasından basit tesadüfi yöntem ile seçilmiş 285 kadın, 215 erkek olmak üzere toplam 500 öğretim elemanı üzerinde uygulanmıştır. Araştırma grubuna ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarının Sosyodemografik Özellikleri

Kişisel Bilgiler	Değişkenler	f	%
Cinsiyet	Erkek	285	57
	Kadın	215	53
Medeni Hal	Evli	285	57
	Bekar	215	53
Yaş	25 ve Altı	69	13.8
	26-35	190	38
	36-45	106	21.2
	46-55	85	17
	56 ve Üzeri	50	10
Eğitim Durumu	Lisans	68	13.6
	Yüksek Lisans	252	50.4
	Doktora	180	36
Ünvan	Okutman	26	5.2
	Araştırma Görevlisi	128	25.6
	Öğretim Görevlisi	107	21.4

	Yardımcı Doc.	79	15.8
	Docent	108	21.6
	Profesör	52	10.4
Yaşanılan İlçe	Selçuklu	173	35.8
	Meram	221	44.2
	Karatav	100	20
Görev Yapılan Üniversite	Necmettin Erbakan	151	30.2
	Selçuk	157	31.4
	KTO Karatav	192	38.4
Toplam			100

Verilerin Toplanması

Çalışmamızda öğretim elemanlarına 2 kısımdan oluşan anket uygulanmıştır. 1. bölümde öğretim elemanlarının kişisel bilgilerini belirleyen (medeni hal, yaş, cinsiyet, eğitim durumu, görev süresi, akademik ünvan, görev yeri) sosyodemografik sorular ve fiziksel aktiviteye uyumluluk sorusu, 2. bölümde ise 'Algılanan Stres Düzeyi Ölçeği' kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarının cinsiyet, yaş, görev süresi, eğitim düzeyi, yaşanılan ilçe, akademik ünvan, medeni hali ve haftalık fiziksel aktivite yapma durumu hakkında bilgi toplamak amacıyla kapalı uçlu sorulardan oluşturulmuştur.

Algılanan Stres Düzeyi Ölçeği

Cohen ve ark. (1983)¹⁴ tarafından geliştirilen ölçeğin hazırlanmasında 5'li likert tipi soru ölçeği kullanılmıştır. Katılımcılar her maddeyi "Hiçbir zaman (0)" ile "Çok sık (4)" arasında değişen 5'li Likert tipi ölçek üzerinde değerlendirmektedir. Maddelerden olumlu ifade içeren 7'si tersten puanlanmaktadır. Algılanan Stres Düzeyi Ölçeğinin ülkemizdeki kullanımı için uyarlamalar Yerlikaya ve İnanç (2007)¹⁴ tarafından yapılmıştır. ASÖ'nün stres puan toplamı 0 ile 56 arasında değişmektedir. Yerlikaya ve İnanç'a (2007)¹⁵ göre puanın 11-26 arası olması düşük stres düzeyine, 27-41 arası olması orta stres düzeyine, 42-56 arası olması yüksek stres düzeyine işaret etmektedir. ASÖ geçerlik güvenirlik çalışmasını Yerlikaya ve İnanç (2007)¹⁵ tarafından yapılmıştır ve ölçek geçerli-güvenilir bulunmuştur (cronbach alfa: 0.84).

Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen veriler SPSS istatistik programında değerlendirilmiştir. Katılımcıların sosyodemografik özellikleriyle ilgili tanımlayıcı analizleri için frekans(f), yüzde(%), ortalama(n), standart sapma(ss) teknikleri kullanılmıştır. Katılımcıların ölçek puanlarına ilişkin görüşlerinin karşılaştırılmasından önce veri setinin homojenliğini test etmede Levene istatistiği, normallik varsayımının sınanmasında Kolmogorov-Simironov testinden faydalanılmıştır. Parametrik test varsayımlarının gerçekleştiği ($p>0.05$) belirlendikten sonra iki farklı grubun olduğu karşılaştırmalarda anlamlı bir farkın olup olmadığını test etmek için bağımsız gruplarda t-testi; ikiden fazla grubun bulunduğu karşılaştırmalarda Tek Yönlü Varyans analizi kullanılmıştır. Tek Yönlü Varyans analizi sonucu ortaya çıkan farkların kaynaklandığı grupları belirlemede Tukey testinden yararlanılmıştır. Tukey testi; eşit örneklem gruplarına ait ortalamalar arasındaki farkların test edilmesinde kullanılır. Tukey testi ile yalnızca ikişerli karşılaştırmalar yapılabilir. İstatistiksel hesaplamalarda anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Tablo 2. Fiziksel Aktivite Yapma Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin T Testi Tablosu

Grup	N	X	Ss	t	sd	p
Evet	223	40.26	3.36	1.39	498	.003
Hayır	277	42.82	3.51			

p<0.05

Tablo 2 incelendiğinde boş zamanlarında fiziksel aktivite yapan öğretim elemanlarının stres puanı ortalaması 40.26, fiziksel aktivite yapmayan öğretim elemanlarının stres puanı 42.82 olduğu görülmektedir. İki grubun puan ortalaması arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla p değerinin 0.05'ten küçük olduğu görülmektedir. İstatistiksel olarak fiziksel aktivite yapma durumuna göre öğretim elemanlarının stres düzeylerinde farklılık vardır (p<0.05). Ortalamalar incelendiğinde bu farklılığın fiziksel aktivite yapan öğretim elemanlarının lehine olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3. Fiziksel Aktivite Yapanlarda Cinsiyete Göre Stres Düzeylerinin Farklılaşmasına İlişkin T Testi Tablosu

Grup	N	X	Ss	t	sd	p
Kadın	124	41.8	3.27	2.06	221	.004
Erkek	99	42.7	3.42			

p<0.05

Tablo 3 incelendiğinde fiziksel aktivite yapan kadın ve erkeklerin toplam stres algısı puanları arasında anlamlı farklılık olduğu anlaşılmaktadır (p<0.05). Aritmetik ortalamalar incelendiğinde boş zamanlarında fiziksel aktivite yapan erkek öğretim elemanlarının stres algısı puanlarının kadın öğretim elemanlarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca ortalama stres düzeyleri incelendiğinde hem kadın hem de erkek öğretim elemanlarının stres puanlarının 28-42 aralığında olduğu görülmektedir. Buna göre her iki grubunda ortalama algılanan stres düzeyi yüksektir.

Fiziksel aktivite yapmayan öğretim elemanlarının stres düzeylerinin cinsiyete göre farklılığına bağımsız gruplarda t test ile bakılmıştır. Analiz sonuçlarına göre p=0.74 olarak bulunmuştur. Serbest zamanlarında fiziksel aktivite yapmayan öğretim elemanlarının stres düzeyleri arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark yoktur (p>0.05).

Tablo 4. Fiziksel Aktivite Yapanlarda Medeni Hale Göre Stres Düzeyinin Farklılaşmasına İlişkin T Testi Tablosu

Grup	N	X	Ss	t	sd	p
Evli	123	40.26	3.42	-119	221	.90
Bekar	100	42.82	3.31			

p<0.05

Tablo 4 incelendiğinde fiziksel aktivite yapan öğretim elemanlarının stres düzeylerinde medeni hale göre fark yoktur (p>0.05). Evli ve bekarların ortalama stres düzeyleri incelendiğinde değerlerin çok yakın olduğu görülmüştür. Bu değerler iki öğretim elemanı grubunun da birbirine yakın seviyede stres düzeyine sahip olduğunu

göstermektedir. Ayrıca iki grubun da ortalama stres düzeyleri puanının normale göre yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Boş zamanlarında fiziksel aktivite yapmayan öğretim elemanlarının medeni hale göre stres düzeylerinin farkına bağımsız gruplarda t test ile bakılmıştır. Analiz sonucu $p=0.23$ bulunmuştur. Buna göre boş zamanlarında fiziksel aktivite yapmayan öğretim elemanlarının stres düzeylerinde medeni hale göre farklılık yoktur ($p>0.05$). Evli ve bekar öğretim elemanlarının ortalama stres düzeyleri incelendiğinde fiziksel aktivite yapmayan bekar öğretim elemanlarının algılanan stres düzeyi puanı evli öğretim elemanlarına göre az farkla düşük çıkmıştır ancak bu farklılık anlamlı değildir.

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarının Eğitim Durumlarına Göre Stres Puan Dağılımlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Eğitim Durumu	N	X	Ss
Lisans	39	42.6	2.63
Yüksek Lisans	86	42.3	3.51
Doktora	100	41.8	3.73
Toplam	223	42.2	3.36

Tablo 5 incelendiğinde ortalama stres düzeyinin en yüksek olduğu grup Lisans eğitim düzeyinde mezun olan öğretim elemanlarıdır. Ortalama en düşük stres düzeyine sahip ise doktora mezunu olan öğretim elemanlarıdır. Çalışmaya katılan öğretim elemanlarının genel olarak algılanan stres düzeyleri ortalaması yüksektir.

Tablo 6. Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarının Eğitim Durumlarına Göre Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
Gruplar Arası	31.22	2	15.6		
Grup İçi	2483.69	220	11.2	1.38	0.29
Toplam	2514.91	222			

Tablo 6'da eğitim gruplarına göre grup içi ve gruplar arası stres düzeylerinin karşılaştırılması için gruba ait kareler toplamı, serbestlik derecesi, kareler ortalaması, f değeri ve p değeri gösterilmiştir. Analiz sonucuna göre boş zamanlarında fiziksel aktivite yapan öğretim elemanlarının eğitim düzeyine göre stres algısı puanlarında anlamlı farklılık yoktur ($p>0.05$). Tablo 5'te eğitim durumuna göre stres düzeyleri incelendiğinde ufak farklılıkların olduğu görülecektir ancak bu farklılık anlamlı değildir.

Boş zamanlarında fiziksel aktivite yapmayan öğretim elemanlarının stres düzeylerinin eğitim düzeyine göre farklılığına tek yönlü varyans analizi ile bakılmıştır. Analiz sonucuna göre $p=0.45$ bulunmuştur. Bu sonuca göre boş zamanlarında fiziksel aktivite yapmayan öğretim elemanlarının eğitim düzeyine göre stres algısı puanlarında anlamlı farklılık yoktur ($p>0.05$). Yine analiz sonuçlarına göre boş zamanlarında fiziksel aktivite yapmayan öğretim elemanlarının stres düzeylerinde düşük seviyede farklılık vardır ancak bu farklılık anlamlı değildir.

Tablo 7. Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarının Yaşa Göre Stres Puan Dağılımlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Eğitim Durumu	N	X	Ss
25 Yaş Altı	31	42.4	3.31
26-35	83	42.1	3.69
36-45	42	42.5	2.88
46-55	45	42.1	3.51
56 ve Üzeri	22	42.3	2.91
Toplam	223	41.2	3.36

Fiziksel Aktivite yapan öğretim elemanlarının yaşa göre dağılımlarının, ortalama stres düzeyleri, standart sapmaları ile grubun ortalama stres düzeyi ve standart sapması tablo 7'de gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde ortalama stres düzeyinin en yüksek olduğu grup 36-45 yaş aralığındaki öğretim elemanlarıdır. Ortalama en düşük stres düzeyine sahip ise 26-35 yaş arasındaki öğretim elemanlarıdır. Çalışmaya katılan öğretim elemanlarının genel olarak algılanan stres düzeyleri ve algılanan stres düzeyi ortalaması yüksektir.

Tablo 8. Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarının Yaşa Göre Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	6.122	4	1.53		
Grup İçi	2508.79	218	11.50	.013	0.97
Toplam	2514.91	222			

p<0.05

Tablo 8'de yaş gruplarına göre grup içi ve gruplar arası stres düzeylerinin karşılaştırılması için gruba ait kareler toplamı, serbestlik derecesi, kareler ortalaması, f değeri ve p değeri gösterilmiştir. Analiz sonucunda p=0.97 çıkmıştır. Buna göre boş zamanlarında fiziksel aktivite yapan öğretim elemanlarının yaşa göre stres algısı puanlarında anlamlı farklılık yoktur (p>0.05).

Boş zamanlarında fiziksel aktivite yapmayan öğretim elemanlarının stres düzeylerinin yaşa göre farklılığına tek yönlü varyans analizi ile bakılmıştır. Analiz sonuçlarına göre p=0.33 olarak bulunmuştur. Buna göre serbest zamanlarında fiziksel aktivite yapmayan öğretim elemanlarının stres düzeyi puanlarında farklılık yoktur (p>0.05).

Tablo 9. Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarının Ünvana Göre Stres Puan Dağılımlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Eğitim Durumu	N	X	Ss
Okutman	10	42.50	3.97
Arş. Gör.	65	42.16	3.63
Öğrt. Gör.	44	41.54	3.39
Yar. Doç.	39	42.84	2.71
Doçent	44	42.38	3.34
Profesör	21	42.57	3.38
Toplam	223	42.26	3.36

Tablo 9 incelendiğinde fiziksel aktivite yapan öğretim elemanlarının ortalama algılanan stres düzeyi en yüksek olan ünvan grubu 42.84 ile yardımcı doçentlerken, en düşük

seviyede strese sahip olan 41.54 ile öğretim görevlileridir. Grubun ortalama algılanan stres düzeyi şiddeti yüksek çıkmıştır.

Tablo 10. Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarının Ünvana Göre Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	39.71	5	7.94		
Grup İçi	2475.19	217	11.40	.069	0.67
Toplam	2514.91	222			

p<0.05

Grup içi-grup dışı kareler toplamı, serbestlik dereceleri, kareler ortalaması, f değeri ve p değeri tablo 10'da gösterilmiştir. Tabloda boş zamanlarında fiziksel aktivite yapan öğretim elemanlarının ortalama stres düzeyleri farkı p değeri ile gösterilmiştir ve 0.67 bulunmuştur. Buna göre boş zamanlarında fiziksel aktiviteye katılan öğretim elemanlarının stres düzeylerinde akademik ünvana göre farklılık yoktur (p>0.05).

Boş zamanlarında fiziksel aktivite yapmayan öğretim elemanlarının akademik ünvanlarına göre stres düzeylerinde farklılık olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre p=0.008 olarak bulunmuştur. Fiziksel aktivite yapmayan öğretim elemanlarının detaylı stres düzeyinin incelenmesi için post hoc analizi uygulanmıştır. Post Hoc analizine göre analizine göre çalışmamıza katılan fiziksel aktivite yapmayan öğretim elemanları arasından doçentler ile öğretim görevlileri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur (p<0.05). Buna göre öğretim görevlilerinin toplam stres algısı doçentlere göre daha fazladır.

Tablo 11. Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarının Üniversitelerine Göre Stres Puan Dağılımlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Görev Yeri	N	X	Ss
Necmettin Erbakan Üniversitesi	69	42.69	2.63
Selçuk Üniversitesi	68	42.38	3.51
KTO Karatay Üniversitesi	86	41.81	3.73
Toplam	223	42.26	3.36

Araştırmaya 3 üniversiteden öğretim elemanları katılmıştır. Tabloda fiziksel aktivite yapan öğretim elemanlarının katıldıkları üniversiteye göre sayıları, ortalama stres düzeyleri ve standart sapmaları verilmiştir. Tablo 11 incelendiğinde fiziksel aktivite yapan öğretim elemanları arasından stres düzeyi en yüksek olan grup Necmettin Erbakan Üniversitesi iken en düşük olan KTO Karatay üniversitesidir. Genel olarak 3 üniversitenin algılanan stres düzeyi ve ortalama stres düzeyi yüksektir denebilir.

Tablo 12. Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarının Görev Yerine Göre Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	31.22	2	15.61		
Grup İçi	2483.69	220	11.29	1.38	0.25
Toplam	2514.91	222			

p<0.05

Tablo 12 incelendiğinde $p=0.25$ bulunmuştur. Buna göre fiziksel aktivite yapan öğretim elemanlarının stres düzeylerinde görev yaptıkları üniversiteye göre farklılık yoktur ($p>0.05$). Tablo 9' da görev yerine göre stres düzeyleri incelendiğinde farklılığın olduğu ancak bunun anlamlı olmadığı anlaşılacaktır.

Fiziksel aktivite yapmayan farklı üniversitelerde görev yapan öğretim elemanlarının stres düzeyleri farkını belirlemek için tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre $p=0.00$ bulunmuştur. Buna göre gruplar arasında farklılık olduğu göze çarpmaktadır ($p<0.05$). Bu nedenle algılanan stres düzeyinin hangi üniversiteler arasında olduğunu belirlemek için post hoc analiz testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre fiziksel aktivite yapmayan öğretim elemanları arasından Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde görev yapan öğretim elemanlarının algılanan stres düzeylerinin hem Selçuk Üniversitesi hem de KTO Karatay Üniversitesi'nde görev yapan akademik personelden daha yüksek olduğunu göstermektedir ($p<0.05$).

TARTIŞMA

Fiziksel aktivite, yaşantımızın her döneminde ve farklı birçok alanda sıklıkla kullandığımız, bireylerin fiziksel ve psikolojik olarak sağlıklı bir yaşantı sürmesinde önemli olan bir araçtır. İlgili literatür incelendiğinde fiziksel aktivite, fiziksel aktivite ve önemi, fiziksel aktivitenin tarihsel gelişimi, fiziksel aktivitenin farklı alanlara etkileri, fiziksel aktivitenin bilişsel bozuklukları (stres, kaygı, depresyon vb.) ne şekilde etkilediği birçok çalışma ile araştırılmaktadır. Fiziksel aktivitenin yetişkin bireylerde sosyal, bilişsel gelişimlerine katkı sağlamasının yanı sıra stresi azalttığına dair birçok çalışmaya rastlanılmıştır¹⁶⁻¹⁸. Çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlara göre boş zamanlarında fiziksel aktivite yapan öğretim elemanlarının stres düzeyleri yapmayanlara göre anlamlı düzeyde düşük çıkmıştır. Alanyazın incelendiğinde çalışmamızla paralellik gösteren çalışmaların yanı sıra tezatlık gösteren çalışmalara da rastlanılmaktadır. Çoruh (2015)¹⁹ yapmış olduğu çalışmada stres ve sağlık üzerine boş zamanlarda yapılan fiziksel aktivitenin etkisini ortaya çıkarmış; iş hayatında yoğunluk olarak çalışan ve bu yoğunluğa nazaran boş zamanlarını değerlendirmeyen kişilerin stres düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Ayrıca boş zamanlarında fiziksel aktivite yapan bireylerde stres ve strese bağlı etmenlerin daha düşük düzeyde olduğu ortaya çıkarılmıştır. Canan ve Ataoğlu (2010)²⁰ düzenli spor yapmanın depresyon, anksiyete ve problem çözme becerisi üzerine etkisini incelemiştir. Çalışmalarının sonucunda spor yapan bireylerin depresyon ve kaygı duygularının oranları düşüken problem çözme becerileri yüksek çıkmıştır. Bu sonuç dolaylı olarak bizim çalışmamızla paralel sonuç göstermiştir. Çünkü stres yoğun olarak hissedildiğinde sonucunda anksiyete, depresyon gibi davranış bozukluklarına yol açar. Düzenli olarak spor yapan insanlar stresten uzak kaldıkları için dolayısıyla davranış bozukluklarından da uzak kalacaktır. Serdar ve Demirel (2020)²¹ nin yapmış olduğu çalışmada bireylerdeki algılanan stres düzeyi ile fiziksel aktivite bakımından boş zaman doyumu arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Çalışma sonuçları incelendiğinde bireylerin algılanan stres düzeyi ile fiziksel aktivite açısından boş zaman doyumu düzeyi arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Eraslan ve Dunn (2015)²² 'in yapmış olduğu 'Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Stres Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi' isimli çalışmada yetişkin bireylerin bazı değişkenlere göre algılanan stres düzeyleri incelenmiştir. Çalışmanın bir değişken sonucuna göre lisanslı olarak spor yapan bireylerin algılanan stres düzeylerinin sedanter öğrencilerden daha düşük olduğu ancak istatistiksel olarak anlamlı bir farkın

bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Soyer ve ark. (2019)²³ ve Yerlisu Lapa (2013)²⁴ tarafından yapılan araştırmalarda bireylerin haftalık boş zaman aktivite sürelerine göre algılanan stres düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa ulaşılamadığı belirlenmiştir. Haftalık 6 ile 15 saat arasında boş zaman aktivitelerine süre ayıran bireylerin algıladıkları stres düzeyleri diğer katılımcılara oranla daha yüksek olmasına rağmen anlamlı farklılık bulunamamıştır. Bireylerin haftalık boş zaman katılım sürelerinin algıladıkları stres düzeylerinde önemli bir değişken olmadığını söyleyebiliriz. Peluse ve Andrede (2005)²⁵ yapmış olduğu çalışmada fiziksel aktivitenin bireyin ruh sağlığı üzerindeki etkisini araştırmış, fiziksel aktivite yapmanın kişinin psikolojik açılarından faydalı yanlarını ortaya koymuştur. Çalışma sonuçlarına göre; bireyin aktif olarak boş zaman aktiviteleri yapmasının stres düzeyine önemli ölçüde faydasına ulaşılmıştır. Ayrıca boş zaman aktivitelerine katılımın sadece stresi önlemekle kalmayıp psikolojik sağlıkla ilgili birçok konuya katkı sağladığı bilimsel olarak ortaya konmuştur.

Araştırmamızda fiziksel aktivite yapan öğretim elemanlarının stres düzeylerinde cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılığa ulaşılmıştır ($p < 0.05$). Analiz sonuçları incelendiğinde boş zamanlarında fiziksel aktivite yapan erkek öğretim elemanlarının stres algısı puanlarının kadın öğretim elemanlarına göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Uyan (2012)²⁶, çalışmasında cinsiyet değişkenine göre yetişkin bireylerin algılanan stres düzeyi ölçeği puanlarına göre anlamlı bir farklılaşma görüldüğü ve kadınların stres ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının erkeklerinkinden anlamlı olarak yüksek olduğunu belirtmiştir. Akpınar (2013)²⁷ 'de yapmış olduğu çalışma sonucunda öğretmenlik alanında eğitimine devam eden kadın öğrencilerin stres düzeylerini erkek öğrencilere göre daha yüksek olarak bulmuştur. Özyıldırım (2015)²⁸, yaptığı çalışmada cinsiyete göre algılanan stres düzeyini incelemiş, erkek hekimlerin algılanan stres puanını kadınlara göre istatistiksel olarak daha düşük bulmuş, hekimlerin stres puanı ile ilgili olarak yaş gruplarına göre farklılık olmadığını, ancak yapılan analizde yaş arttıkça algılanan stres düzeyi puanının anlamlı olarak azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Kara ve Koç (2009)²⁹ 'un yapmış olduğu 'Öğretim Elemanlarının Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Bazı Değişkenlere Göre Belirlenmesi' isimli çalışmada cinsiyet değişkenine göre stres düzeyini karşılaştırılmış ve kadın öğretim elemanlarının erkeklere göre stres düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. Savcı (2014)³⁰ cinsiyetin üniversite öğrencilerinin algıladığı strese etkili bir faktör olduğunu ve kız öğrencilerin algıladığı stres düzeyinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğunu bildirmektedir. Shaw ve ark. (2017)³¹ tarafından üniversite çağında öğretimine devam eden öğrencilerin algıladıkları stres düzeylerini inceleyen araştırmada cinsiyete göre anlamlı farklılığa ulaşılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre kadınlar öğrencilerin stres puanlarının erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde düşük çıktığı tespit edilmiştir. Şahin (2018)³² 'in yaptığı çalışmada strese etki eden cinsiyet değişkeni incelenmiş elde edilen bulgular incelendiğinde erkek öğrenciler ile kıyaslandığı zaman kadın öğrencilerinin algılanan stres düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde cinsiyetin stres üzerine etkisini araştıran birçok çalışmada birçok sonuca ulaşılmakta ancak ortak bir sonuç bulunamamıştır. Bunun sebepleri arasında cinsiyet değişkeninin tek başına stres üzerine etki eden bir değişken çeşidi olamayacağından kaynaklanabilir.

Çalışmamızın bir başka değişkeni olan ünvana göre stres düzeylerinin incelenmesi sonucunda öğretim elemanları arasında profesör ünvanına sahip öğretim elemanlarının stres düzeyleri diğer ünvan gruplarına göre anlamlı düzeyde farklı

çıkmiştir. Bunun sebepleri arasında profesör ünvanına sahip bireylerden beklentinin yüksek olması, yoğun çalışma saatleri ve temposu, idari görevlerin fazlalığı, ücret yetersizliği olabilir. Kara ve Koç (2009)²⁸ 'un yapmış olduğu 'Öğretim Elemanlarının Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Bazı Değişkenlere Göre Belirlenmesi' isimli çalışmada profesör ünvanına sahip öğretim elemanının stres düzeyi diğer öğretim elemanlarına göre daha yüksek çıkmıştır. Bu çalışma bizim analizlerimizi destekler niteliktedir. Aydın ve ark. (2011)³³ öğretim elemanları üzerine yaptığı çalışmada bulunan sonuçta kadro ünvanına göre yardımcı doçent kadrosunda olan öğretim elemanlarının stres düzeyleri diğer akademik karolara göre anlamlı düzeyde farklıdır. Göksel ve Tomruk (2016)³⁴ 'nın öğretim elemanlarının stres düzeyleri üzerine yaptığı bir çalışmada araştırma görevlilerinin stres düzeyi diğer ünvan gruplarına göre daha yüksek çıkmıştır. Bu sonuçta bizim çalışmamızda bulduğumuz profesör ünvanına sahip bireylerin stres düzeyleri diğer ünvan gruplarına göre yüksektir sonucu ile farklı sonuca ulaşmıştır. Araştırmalar sonucunda farklı çalışmalarda farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Bunun sebepleri olarak çalışmalara katılan öğretim elemanlarının kişisel stres durumları etkili olabilir.

Araştırmamızda ulaşılan sonuçlara göre öğretim elemanlarının yaş faktörüne göre stres düzeylerinde anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ancak öğretim elemanları arasında '36-45' yaş en stresli grup olarak belirlenmiştir. Bunun nedeni yaş ilerledikçe artan sağlık problemleri, iş verimi beklentisinin bu yaş grubunda yüksek olması, sorumluluk bilincinin daha fazla olması, fiziksel değişim, yaşamı sorgulama, hayat boyunca yaşadıklarını baştan sona sorgulama strese neden olabilir. Gökgöz (2013)³⁵ 'ün öğretim elemanları üzerine yaptığı çalışmasında öğretim elemanlarının stres düzeylerinde yaşa göre anlamlı farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Göksel ve Tomruk (2016)³⁴ 'nın akademisyenlerin stres kaynaklarını belirlemeye yönelik yapmış olduğu çalışmada yaşa göre anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ancak '36-45' yaş grubu en yüksek stres düzeyine sahip olarak belirlenmiştir. Kaya ve Keskin (2008)³⁶ yapmış oldukları çalışmada 50 yaş ve üzerindeki yöneticilerin stres düzeyinin diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Bu grubun ardından en yüksek strese sahip 41-50 yaş grubu olarak belirlemiştir. Yıldırım ve Taşmektepligil (2011)¹⁰ 'in yapmış olduğu çalışmada *Beden Eğitimi ve Spor Yükseköğretilerinde görevli akademisyenlerin örgütsel stres ve tükenmişlik düzeyi arasındaki ilişki* incelenmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre '31-40' yaş grubu akademik personelin tükenmişlik düzeyine bağlı örgütsel stres düzeyi diğer yaş gruplarına göre anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır.

Araştırmamızda ulaşılan sonuca göre fiziksel aktivite yapmayan öğretim elemanlarının stres düzeylerinde görev yaptıkları üniversiteye göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Sonuçlara göre Necmettin Erbakan Üniversitesi'ndeki akademik personelin stres düzeyi KTO Karatay Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesinde göre yapan akademik personele göre daha yüksektir. Ayrıca KTO Karatay Üniversitesinde görev yapan akademik personelin stres düzeyi Selçuk Üniversitesi personeline göre daha yüksektir. Bu durumu sebepleri arasında Necmettin Erbakan Üniversitesinin yeni kurulmuş bir üniversite olması buna bağlı olarak iş yükünün daha fazla olması, idari görevlerin diğer üniversitelere göre daha fazla olması olabilir. Gökgöz (2013)³⁵ 'ün yapmış olduğu 'Stresin çalışanlar performansı üzerine etkisi: öğretim elemanları üzerine bir araştırma' isimli yüksek lisans çalışmasında Trakya Üniversitesi ve Kırklareli Üniversitesi öğretim elemanlarında stresin neden olduğu sosyodemografik özellikler ile bireysel ve örgütsel stres kaynakları incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre 'Trakya üniversitesi ile Kırklareli

üniversitesinde görev yapmakta olan öğretim elemanlarının stres düzeylerinde farklılık vardır' ulaşılan sonuçlardan birisidir. Buna göre bu sonuç bizim çalışmamızda ulaştığımız öğretim elemanlarının stres düzeylerinde görev yapılan üniversiteye göre anlamlı farklılık vardır sonucu ile paralel özellik göstermektedir.

Çalışmamızda ulaştığımız sonuçlara göre boş zamanlarında fiziksel aktivite yapan öğretim elemanlarının stres düzeyleri yapmayanlara göre anlamlı derecede düşük çıkmıştır. Ancak ulaştığımız istatistiki sonuçlara göre öğretim elemanlarının stres düzeyleri beklenenden yüksek çıkmıştır. Ayrıca çalışmamızda sosyodemografik özelliklere göre stres düzeyleri incelendiğinde cinsiyet, akademik ünvan ve görev yerine göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Çalışmamızdan hareketle öğretim elemanlarının karşılaştığı stres nedenlerinin araştırıp bunu en alt seviyeye indirmek için fiziksel aktivite ön plana çıkarılabilir.

Sonuç olarak bilimsel inceleme, araştırma yapma, makale yazma gibi etkinlikler akademisyenliğin özel hayata yer veremeyecek denli sorumluluk, emek ve özveri gerektiren bir uğraş olduğunu göstermektedir. Fakat yoğun ders yükü altında bunalan, son bilimsel gelişmeleri takip edemeyen, akademik ünvan elde etmede, yükseltilmede, kadrolara atanmada öznel kurallara maruz kalan akademisyenlik çekiciliğini kaybetmektedir. Öğretim elemanlarının içinde yer aldığı üniversite ortamının yetersiz fiziki koşulları, çok kişiden oluşan sınıflar, yetersiz araç-gereç ve materyal gibi sorunlar, mesleğin gerektirdiği evrensel bilgiye ulaşmayı, araştırma ve pratik yapmaya engel olmaktadır. Ayrıca maddi yetersizliklerden oluşan fazla ders yükü akademisyenlerin bilimsel çalışmalarını engellemektedir. Öğretim elemanlarının aldıkları maaş ve ders başına aldıkları ücretlerinin yetersizliği, başarılı mezunların bu mesleğe ilgi göstermemesine neden olmakta, genç bilim insanları için üniversitede kariyer yapmak önemini ve çekiciliğini yitirmektedir³⁷. Yetersiz maaş ve ücret dağılımındaki dengesizliği gidermek amacıyla ek ders ve gece öğretimi derslerinin verilmesi, ders yükünün fazla olmasına sebep olmakta ve bu da öğretim elemanının iş yoğunluğunu arttırmaktadır. İş yükündeki artış da çevreye, aileye ve sosyal hayata vakit ayıramamaya sebep olmaktadır.

ÖNERİLER

- Stres yaratan durumla başa çıkılabilmesi için; öğretim elemanları üst düzey eğitime sahip olsalar da stres yönetimi ve etkili zaman yönetimi hakkında ve boş zamanlarında düzenli olarak spor yapmaya ve fiziksel aktiviteye yönelmelerinin yararlarını stresi azaltmada önemli bir etken olduğunu anlatan eğitim almaları sağlanabilir.
- Öğretim elemanlarının serbest zaman eğitimi ile birlikte, sosyodemografik özelliklerine göre günlük serbest zamanlarını ya da uzun vadeli serbest zamanlarını nasıl değerlendirecekleri ile ilgili eğitimler verilebilir.
- Boş zamanın fiziksel aktivitelerle de birleştirilmesi bireylerin psikolojik, fizyolojik ve ruhsal yönlerine olumlu şekilde katkıda bulunulabilir ve daha sağlıklı nesillerin, bireylerin yetiştirilebilmesine katkı sağlanabilir.
- Eğitim-öğretim dönemi boyunca yapılan rekreatif faaliyetlere katılım, alışkanlık haline getirilerek, bireylere hayatlarının geri kalan bölümünde de etkili olabilmesi için gerekli imkanların sunulması ve özendirilmesi gerekmektedir.

- Toplum içerisindeki bireyler arasında fırsat ve imkan eşitliği sağlayabilmek için yerel yönetimlerle ortak çalışmalar, öneriler sunulabilir. Çünkü bir toplumda farklı sosyoekonomik düzeye sahip bireyler olabilir. Alt düzey gelirine sahip kişilere de serbest zamanlarını değerlendirme imkanları sunulabilmelidir. Böylece fiziksel ve ruhsal yönden de toplum yapısına katkı sağlanmış olabilir.

KAYNAKLAR

1. Müftüler M. (2009). Üniversite öğrencilerinin çoklu zeka alanlarına göre serbest zaman tercihlerinin belirlenmesi. *Türkiye Kick Boks Federasyonu Spor Bilimleri Dergisi*. 1(2), 1-9
2. Kuo CT. (2013). A Study of the correlation between leisure benefits and behavioral intentions-using bantou arts and cultural village as an example. *International Review of Management and Business Research*. 2(4), 1065-1074.
3. Patry DA., Blanchard CM., Mask L. (2007). Measuring university students' regulatory leisure coping styles: Planned breathers or avoidance? *Leisure Sciences*. 29(3), 247-265.
4. Wu HC., Liu A., Wang CH. (2010). Taiwanese university students' Perceived freedom and participation in leisure. *Annals of Leisure Research*. 13(4), 679-700.
5. Kim JH., Heo JM., Dvorak R., Han A. (2018). Benefits of leisure activities for health and life satisfaction among western migrants. *Annals of Leisure Research*. 21(1), 41-57.
6. Ho TS. (2018). An exploration of relationship among leisure involvement, leisure benefits, quality of life and training effects of collegiate athletes. *The International Journal of Organizational Innovation*. 10(4), 327-344.
7. Yurcu G., Kasalak MA., Akıncı Z. (2018). Turistlerin boş zaman motivasyonu ve tatminini etkileyen faktörler: Beldibi örneği. *Manas Journal of Social Studies*. 7(2), 518-536.
8. Neulinger J. (1981). *To leisure: An introduction*. Allyn and Bacon.
9. Kocaekşi S. (2012). Boş zaman ve rekreasyon yönetimi. *Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları*. Eskişehir. 14-68
10. Yıldırım Y., Taşmektepligil MY. (2011). Beden eğitimi ve spor yüksekokullarındaki görevli akademisyen personelinin örgütsel stres ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 9(4), 131-140
11. Haberman M. (2004). *Teacher burnout in black and white*, The Haberman Educational Foundation, Milwaukee, 80-95.
12. Van Dick R., Wagner U., Petzel T., Lenke S., Sommer G. (1999). Occupational stress and social support: First results of a study among schoolteachers. *Psychologie in Erziehung und Unterricht*. 46(1), 55-64.
13. Ardiç K., Polatçı S. (2008). Tükenmişlik sendromu akademisyenler üzerinde bir uygulama: GÖÜ Örneği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 10(2), 69-96.
14. Cohen S., Kamarck T., Mermelstein R. (1983). A global measure of perceived stress. *Journal of Health and Social Behavior*. 24(3), 385-396.
15. Yerlikaya EE., İnanç B. (2007). Algılanan stres ölçeği'nin Türkçe çevirisinin psikometrik özellikleri. IX. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Özet Kitabı.

16. Uney R., Erim BR. (2019). The effects of regular physical exercise on violent behavior, coping with stress and self-confidence in male prisoners of a closed prison. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 20(6), 619-627.
17. Ajzen I., Driver BL. (1991). Prediction of leisure participation from behavioral, normative, and control beliefs: An application of the theory of planned behavior. *Leisure Sciences*. 13(3), 185-204.
18. Letho XY., Park O., Fu X., Lee G. (2014). Student life stress and leisure participation. *Annals of Leisure Research*. 17(2), 200-217.
19. Çoruh Y. Stres ve sağlık üzerine boş zamanlarda yapılan sporun etkisi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 21(3), 73-78.
20. Canan F., Ataoğlu A. (2010). Anksiyete, depresyon ve problem çözme becerisi algısı üzerine düzenli sporun etkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry*. 11(38), 38-43.
21. Serdar E., Demirel M. (2020) Algılanan stres ile serbest zaman doyumunu arasındaki ilişki: Spor bilimleri öğrencileri örneği. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 22(3), 54-64.
22. Eraslan M., Bradley LD. (2015). Stress level evaluation of physical education and sports academy students based on various parameters. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 9(1), 179-185.
23. Soyer F., Tolukan E., Dugenci A. (2019). Investigation of the relationship between leisure satisfaction and smartphone addiction of university students. *Asian Journal of Education and Training*. 5(1), 229-235.
24. Lapa TY. (2013). Life satisfaction, leisure satisfaction and perceived freedom of park recreation participants. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 93, 1985-1993.
25. Peluso MAM, Andrade LHS GD. (2005). Physical activity and mental health: The association between exercise and mood. *Journal of Clinics*. 60(1), 61-70.
26. Uyan A. (2012). Ergenlerde Sosyal destek ile algılanan stres düzeyinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi. İstanbul.
27. Akpınar B. (2013). Öğretmen adaylarının stres düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından analizi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. 21(3), 229-241.
28. Özyıldırım E. (2015). Erzurum il merkezinde çalışan hekimlerde yaşam kalitesi, algılanan stres düzeyi ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı. Erzurum.
29. Kara D., Koç H. (2009) Öğretim elemanlarının stresle başa çıkma davranışlarının bazı değişkenlere göre belirlenmesi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*. 1(2), 35-50.
30. Savcı M., Aysan F. (2014). Üniversite öğrencilerinde algılanan stres düzeyi ile stresle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişki. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 3(1), 44-56.
31. Shaw MP., Peart DJ., Fairhead OJW. (2017). Perceived stress in university students studying in a further education college. *Research in Post-Compulsory Education*. 22(3), 442-452.
32. Şahin A. (2018). Üniversite öğrencilerinin algılanan stres düzeylerinin fakülte türü ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 2(1), 28-35.
33. Aydın A., Üçüncü K., Taşdemir T. (2011). Akademik performansı etkileyen stres kaynaklarının belirlenmesine yönelik bir alan çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 8(2), 387-399.

34. Göksel A., Tomruk Z. (2016). Akademisyenlerde stres kaynakları ile stresle başa çıkmada ve stres durumunda gösterilen davranışların ilişkisi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 20(2), 315-342.
35. Gökğöz H. (2013). Stresin çalışanların performansı üzerine etkisi: Öğretim elemanları üzerine bir çalışma. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Edirne.
36. Kaya MD., Keskin G. (2008). Yöneticilerin yönetsel stres kaynakları ve strese yatkınlık düzeyleri: Erzurumda bir çalışma. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 11(1), 371-388.
37. Aytaç M., Aytaç S., Fırat Z., Bayram N., Keser A. (2001). Akademisyenlerin çalışma yaşamı ve kariyer sorunları. *Uludağ Üniversitesi Araştırma Fonu İşletme Müdürlüğü*.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SERBEST ZAMAN DOYUMLARI İLE YAŞAM DOYUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

THE RELATIONSHIP BETWEEN UNIVERSITY STUDENTS' LEISURE SATISFACTION AND LIFE SATISFACTION

Gönderilen Tarih: 20/01/2021
Kabul Edilen Tarih: 16/02/2021

Kürşat ACAR

Sinop Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Sinop, Türkiye

Orcid: 0000-0001-8908-4404

Ali Kerim YILMAZ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Samsun, Türkiye

Orcid: 0000-0002-0046-6711

Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Doyumları ile Yaşam Doyumları Arasındaki İlişki

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin serbest zaman doyumları ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini Sinop Üniversitesi'nin farklı fakültelerinde öğrenim gören 144 erkek, 155 kadın olmak üzere toplamda 299 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak, Kişisel Bilgi Formu, Serbest Zaman Doyum Ölçeği (SZDÖ) ve Yaşam Doyum Ölçeği (YDÖ) kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde ikili karşılaştırmalarda Independent samples t-test, çoklu karşılaştırmalarda ise One-Way ANOVA ve Tukey HSD testinden yararlanılmıştır. SZDÖ alt boyutları ile YDÖ arasındaki ilişki ise Pearson korelasyon kat sayısı ile incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre; cinsiyet ve fakülte değişkeni açısından anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Diğer taraftan SZDÖ alt boyutları ile yaşam doyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Sonuç olarak; üniversite öğrencilerinin serbest zaman doyum düzeyleri arttıkça yaşam doyum düzeylerinin de arttığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Serbest Zaman Doyumu, Yaşam Doyumu, Üniversite Öğrencileri

The Relationship between University Students' Leisure Satisfaction and Life Satisfaction

ABSTRACT

The aim of this study was to investigate the relationship between leisure satisfaction and life satisfaction of the university students. 299 (144 male, 155 female) university students studied in different departments of Sinop University were recruited on the principle of voluntariness in this research. Informed consent form, Leisure Satisfaction Scale (LSS) and Satisfaction With Life Scale (SWLS) were used as data collection tool. Independent sample t-test for paired comparisons and, One-Way ANOVA and Tukey's HSD for multiple comparisons were employed in statistical analysis of data. The relationship between subdomains of LSS and SWLS was analyzed using Pearson's correlation coefficient. To the research findings; statistically significant differences were revealed in terms of sex and faculty variables. Additionally, there was a positive significant relationship between subdomains of LSS and life satisfaction. Consequently, it was found in this study that life satisfaction levels of the university students would increase simultaneously as their leisure satisfaction levels increased.

Key Words: Leisure Time Satisfaction, Life Satisfaction, University Students

GİRİŞ

Günümüz dünyasında ruhsal ve fiziksel bir gereksinim olarak ortaya çıkan serbest zaman etkinliklerine katılım, bireylerin sağlıklı bir yaşam sürebilmeleri için son derece önemlidir. Monoton bir yaşam tarzı ve günlük basit yaşamsal etkinlikler insanlarda hem zihinsel anlamda hem de fiziksel anlamda belirli problemleri de beraberinde getirebilmektedir. Dolayısıyla araştırmacılar çeşitli açılardan bireylerin serbest zaman etkinlikleri, yaşam doyumları ve fiziksel aktiviteleri gibi konulara yoğunlaşmışlardır. Serbest zaman doyumunu, rekreasyonel aktivitelerle katılım sonucu bireylerin tercihleri, kazanımları, beklentilerinin karşılanmasıyla orantılı olarak yaşadıkları olumlu algı veya duyguları ifade eder. Kısaca bireyin serbest zaman deneyimi sonucu memnun olma derecesidir. Algılanan bu memnuniyet, bireyin yokluğunu hissettiği veya karşılanmadığını düşündüğü ihtiyaçlarının karşılanmasından kaynaklanır¹. Yaşam doyumunu kavramı ise kişinin yaşam sahasına ilişkin değerlendirmelerini gösterir². Dolayısıyla yaşam doyumunu; kişinin iyi bir yaşam için nelerin gerekli olduğu ile ilgili kendi özellikleri, kendi hayatına göre oluşturduğu ölçütler, hayatının özel ve genel kısımlarındaki niteliği gibi bir bütün olarak değerlendirilmiştir³. Bu bağlamda insanın, yaşamını kendi kriterlerine göre düzenlemesi, negatif duygulardan daha çok, pozitif duyguları daha yaşaması öznel iyi oluşun ve yaşam doyumunun daha yüksek olduğuna işaret etmektedir⁴. Diğer taraftan yaşam doyumunu araştırmamız açısından öğrencilerin mental sağlık ve olumlu düşünceler hakkında fikir veren önemli kavramlardan biri olmuştur.

Bireyin kişiliği, ruh hali, yaşamına yüklediği anlam, kültürel semboller, çevreye uyumu ve sosyal ilişkileri yaşam perspektiflerine yönelik etki noktaları arasında sayılabilmektedir⁵. Bu bağlamda üniversite çağı öğrencilerin kimlik bulma, toplumun ulusal ve evrensel normlarını benimseme, uyum sağlama, yetişkin olma yolunda çeşitli sorumluluklar alma ve olgunluğa erişme gibi süreçlerin yaşandığı zorlu dönemlerden biridir⁶. Üniversite öğrencileri, farklı kültürel çevreden insanlar ile iletişim kurmak, birlikte yaşamak, ekonomik, sosyal ve akademik konularda önemli sorumluluklar üstlenmektedir⁷. Bu noktada yaşam doyumunu, fiziksel, zihinsel ve sosyal refahı kapsayan yaşam kalitesinin güvenilir bir ölçüsüdür⁸. Dolayısıyla, bu durumda üniversite öğrencilerinin buldukları ortamlara uyum sağlamaları, yaşamdan keyif almaları ve olumsuz düşüncelerden uzaklaşmaları serbest zamanlarını iyi değerlendirmeleri ile yakından ilişkilidir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin serbest zaman doyumları ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin farklı değişkenler açısından incelenmesidir.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Modeli

Üniversite öğrencilerinin serbest zaman doyumunu ile yaşam doyumunu arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçladığımız çalışmamızda ilişki tarama modeli kullanılmıştır. İlişki tarama modeli; araştırmada bir durum veya olay meydana gelmesini betimlemekte aynı zamanda bu duruma neden olan değişkenler arasındaki ilişkiyi, etkisini ve derecelerini belirlemek amacıyla kullanılmaktadır⁹.

Araştırma Grubu

Çalışmanın örneklem grubunu, 2019-2020 eğitim-öğretim yılı içerisinde Sinop Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinden (n=149) ve diğer fakülte

öğrencilerinden (n=150) olmak üzere basit tesadüfi örneklem yöntemiyle seçilen 299 öğrenci (155 kadın, 144 erkek) oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyet, yaş, fakülte, sınıf, gibi soruları kapsamaktadır.

Serbest Zaman Doyum Ölçeği (SZDÖ)

SZDÖ, Beard ve Ragheb, (1980)¹ tarafından geliştirilmiş olup, Gökçe ve Orhan, (2011)¹⁰ tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. SZDÖ 6 alt faktörden (Psikolojik, Eğitimsel, Sosyal, Rahatlama, Fiziksel ve Estetik) oluşmaktadır. Bu çalışmada toplanan veriler üzerinde hesaplanan alt boyutların güvenirlik katsayıları sırasıyla; 'psikolojik' .76, 'eğitimsel' .83, 'sosyal' .72, 'rahatlama' .78, 'fiziksel' .77, 'estetik' .81, olarak tespit edilmiştir.

Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ)

YDÖ, Diener ve ark. (1985)¹¹, tarafından geliştirilip, Köker, (1991)¹², tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek Likert tarzı 7 dereceli (1 "kesinlikle katılmıyorum" ve 7 "kesinlikle katılıyorum") ve toplamda 5 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 7, alınabilecek en yüksek puan ise 35'tir. Ölçekten alınan yüksek puanlar katılımcının yaşam doyumunun yüksek olduğuna işaret ederken; ölçekten alınan düşük puanlar ise, yaşam doyumu düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Ölçeğin test-tekrar test yöntemi ile güvenirlik katsayısı .85 olarak belirtilmiştir. Bu çalışmada ise ölçeğin güvenirlik katsayısı .91 olarak hesaplanmıştır

Verilerin Toplanması

Araştırmacı tarafından hazırlanan ölçek üç aşamadan oluşmaktadır. Ölçeğin ilk aşamasında "Kişisel Bilgi Formu" ikinci aşamada "Serbest Zaman Doyum Ölçeği (SZDÖ)" üçüncü aşamada ise "Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ)" bulunmaktadır. Ölçekler uygulanmadan önce katılımcılara araştırmaya katılmada gönüllülük esasının olduğu, verdikleri cevapların gizli kalacağı, araştırmanın başlangıcında, ortasında ya da sonunda herhangi bir yaptırıma uğramadan araştırmadan çekilebilecekleri hakkında bilgi verilmiş ve ölçeğe dair genel bilgiler açıklanmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden ölçekleri cevaplamaları istenmiştir. Katılımcıların cevapladığı ölçek araştırmacı tarafından toplandıktan sonra istatistiksel çözümleme için veri seti haline getirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde SPSS 24.0 (SPSS, Inc. Chicago, IL) programı kullanıldı. Elde edilen verilere uygulanacak olan testlerin seçimi öncesinde hata terimlerinin normal dağılım gösterip göstermediği kontrol etmek amacı ile Shapiro-Wilk normallik testi uygulanmıştır (p>0,05). Ölçekten elde edilen puanlar için ikili karşılaştırmalarda Independent samples t-test çoklu karşılaştırmalarda ise One-Way ANOVA ve Tukey HSD testinden yararlanılmıştır. Araştırma bulguları, (%), ortalama ve standart sapma olarak ifade edilmiş olup, sonuçlar p<0,05 önem seviyesinde anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

		f	%
Cinsiyet	Erkek	144	48,2
	Kadın	155	51,8
Yaş	19-20 yaş	45	15,1
	21-22 yaş	123	41,1
	23-24 yaş	83	27,8
	25 ve üstü yaş	48	16,1
Fakülte	Spor Bilimleri Fakültesi	149	49,8
	Diğer Fakülteler	150	50,2
Sınıf	1. Sınıf	84	28,1
	2. Sınıf	77	25,8
	3. Sınıf	76	25,4
	4. Sınıf	62	20,7

Tablo 1’de katılımcıların cinsiyet, yaş, fakülte, sınıf değişkenlerine ilişkin f ve % değerleri yer almaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre SZDÖ ve YDÖ Puanları

Alt boyutlar	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	S.s	t	p
Psikolojik Doyum	Erkek	144	13,03	3,61	-1,071	0,285
	Kadın	155	13,47	3,54		
Eğitimsel Doyum	Erkek	144	13,76	3,63	-2,342	0,020
	Kadın	155	14,72	3,45		
SZDÖ Sosyal Doyum	Erkek	144	13,92	3,33	-,486	0,627
	Kadın	155	14,10	3,07		
Rahatlama Doyumu	Erkek	144	14,39	3,39	-2,000	0,046
	Kadın	155	15,12	2,95		
Fiziksel Doyum	Erkek	144	12,90	3,51	,764	0,446
	Kadın	155	12,59	3,49		
Estetik Doyumu	Erkek	144	13,63	3,49	-,739	0,461
	Kadın	155	13,92	3,31		
YDÖ	Erkek	144	20,38	6,69	-1,132	0,258
	Kadın	155	21,28	7,15		

p<0,05

Tablo 2 katılımcıların cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde SZDÖ alt boyutlarından “eğitimsel doyum ve rahatlama doyumunu” haricinde istatistiksel anlamda farklılık tespit edilememiştir (p>0,05). “Eğitimsel doyum ve rahatlama doyumunu” alt boyutlarında kadın katılımcıların puanları erkeklere göre daha yüksek bulunmuştur. YDÖ erkek ve kadın açısından karşılaştırılmasına bakıldığında istatistiksel olarak anlamlılık görülmemektedir (p>0,05).

Tablo 3. Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre SZDÖ ve YDÖ Puanları

Alt boyutlar	Yaş	n	$\bar{x}$	S.s	F	p	Fark
SZDÖ	Psikolojik Doyum	1) 19-20 yaş	45	13,49	3,67	1,128	0,343
		2) 21-22 yaş	123	13,10	3,54		
		3) 23-24yaş	83	13,11	3,62		
		4) 25 yaş ve üstü	48	13,71	3,57		
	Eğitimsel Doyum	1) 19-20 yaş	45	14,47	3,88	,450	0,772
		2) 21-22 yaş	123	14,43	3,38		
		3) 23-24yaş	83	14,05	3,84		
		4) 25 yaş ve üstü	48	13,96	3,30		
	Sosyal Doyum	1) 19-20 yaş	45	13,73	3,34	1,185	0,317
		2) 21-22 yaş	123	14,20	3,07		
		3) 23-24yaş	83	14,16	3,22		
		4) 25 yaş ve üstü	48	13,58	3,34		
	Rahatlama Doyumu	1) 19-20 yaş	45	14,42	3,50	,488	0,745
		2) 21-22 yaş	123	14,90	2,96		
		3) 23-24yaş	83	14,65	3,19		
		4) 25 yaş ve üstü	48	14,96	3,48		
Fiziksel Doyum	1) 19-20 yaş	45	12,33	3,62	2,056	0,087	
	2) 21-22 yaş	123	12,95	3,22			
	3) 23-24yaş	83	13,08	3,49			
	4) 25 yaş ve üstü	48	12,00	3,99			
Estetik Doyumu	1) 19-20 yaş	45	12,47	3,90	2,712	0,030	1<3
	2) 21-22 yaş	123	13,99	3,38			
	3) 23-24yaş	83	14,16	2,98			
	4) 25 yaş ve üstü	48	13,83	3,42			
YDÖ	1) 19-20 yaş	45	20,96	7,14	,515	0,725	
	2) 21-22 yaş	123	21,31	6,49			
	3) 23-24yaş	83	20,71	7,13			
	4) 25 yaş ve üstü	48	19,79	7,59			

p<0,05

Tablo 3'e göre katılımcıların yaş değişkeninde SZDÖ alt boyutlarından "estetik doyum" haricinde istatistiksel olarak farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$). Diğer taraftan katılımcıların YDÖ puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Tablo 4. Katılımcıların Fakülte Değişkenine Göre SZDÖ ve YDÖ Puanları

Alt boyutlar	Fakülte	n	$\bar{x}$	S.s	t	p
Psikolojik Doyum	Spor Bilimleri Fakültesi	149	13,26	3,75	,020	0,984
	Diğer Fakülteler	150	13,25	3,41		
Eğitimsel Doyum	Spor Bilimleri Fakültesi	149	14,23	3,82	-,093	0,926
	Diğer Fakülteler	150	14,27	3,30		
SZDÖ Sosyal Doyum	Spor Bilimleri Fakültesi	149	14,32	3,36	1,618	0,107
	Diğer Fakülteler	150	13,72	3,00		
Rahatlama Doyumu	Spor Bilimleri Fakültesi	149	15,17	3,26	2,207	0,028
	Diğer Fakülteler	150	14,37	3,07		
Fiziksel Doyum	Spor Bilimleri Fakültesi	149	13,57	3,17	4,194	0,000
	Diğer Fakülteler	150	11,92	3,62		
Estetik Doyumu	Spor Bilimleri Fakültesi	149	14,14	3,49	1,826	0,069
	Diğer Fakülteler	150	13,43	3,27		
YDÖ	Spor Bilimleri Fakültesi	149	21,67	6,87	2,060	0,040
	Diğer Fakülteler	150	20,03	6,93		

p<0,05

Çalışmada Tablo 4 fakülte değişkeni açısından incelendiğinde SZDÖ alt boyutlarından “rahatlama doyum ve fiziksel doyum” spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin lehine istatistiksel olarak anlamlılık göstermektedir (p<0,05). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin YDÖ puanları diğer fakülte öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur (p<0,05).

Tablo 5. Katılımcıların Sınıf Değişkenine Göre SZDÖ ve YDÖ Puanları

Alt boyutlar	Sınıf	n	$\bar{x}$	S.s	F	p
Psikolojik Doyum	1. Sınıf	84	13,17	3,43	,621	0,602
	2. Sınıf	77	12,86	3,62		
	3. Sınıf	76	13,57	3,91		
	4. Sınıf	62	13,50	3,31		
Eğitimsel Doyum	1. Sınıf	84	14,04	3,96	,329	0,805
	2. Sınıf	77	14,53	3,48		
	3. Sınıf	76	14,36	3,52		
	4. Sınıf	62	14,08	3,19		
SZDÖ Sosyal Doyum	1. Sınıf	84	13,93	3,34	1,150	0,371
	2. Sınıf	77	13,78	3,32		
	3. Sınıf	76	14,57	2,97		
	4. Sınıf	62	13,76	3,06		
Rahatlama Doyumu	1. Sınıf	84	14,75	3,12	,975	0,405
	2. Sınıf	77	14,55	3,05		
	3. Sınıf	76	15,28	3,23		
	4. Sınıf	62	14,45	3,38		
Fiziksel Doyum	1. Sınıf	84	13,08	3,10	,612	0,608
	2. Sınıf	77	12,55	3,23		
	3. Sınıf	76	12,87	3,76		
	4. Sınıf	62	12,37	3,98		
Estetik Doyumu	1. Sınıf	84	13,18	3,78	1,913	0,128
	2. Sınıf	77	13,78	3,08		
	3. Sınıf	76	14,46	3,31		
	4. Sınıf	62	13,77	3,25		

YDÖ	1. Sınıf	84	21,79	6,48	1,646	0,179
	2. Sınıf	77	20,25	7,01		
	3. Sınıf	76	21,47	6,88		
	4. Sınıf	62	19,55	7,39		

p<0,05

Tablo 5’de katılımcıların sınıf değişkenine göre SZDÖ alt boyutları ve YDÖ ait puanlar incelendiğinde farklılık görülmemiştir (p>0,05).

Tablo 6. Katılımcıların SZDÖ ve YDÖ Arasındaki İlişki

SZDÖ	Psikolojik Doyum	Eğitsel Doyum	Sosyal Doyum	Rahatlama Doymu	Fiziksel Doyum	Estetik Doymu	
YDÖ	r	,283**	,227**	,189**	,266**	,087	,249**
	p	,000	,000	,001	,000	,133	,000

p<0,05

Tablo 6’ya göre katılımcıların SZDÖ ve alt boyutları ile YDÖ toplam puanı arasında ilişkiye bakıldığında SZDÖ alt boyutlarından “psikolojik doyum, eğitsel doyum, sosyal doyum, rahatlama doymu ve estetik doymu” arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (p<0,05).

TARTIŞMA

Bu çalışmanın temel amacı üniversite öğrencilerinin serbest zaman doymu ile yaşam doymu arasındaki ilişkinin farklı değişkenler açısından incelenmesidir.

Araştırma cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde SZDÖ ve alt boyutlarından “eğitimsel doyum ve rahatlama doymu” haricinde istatistiksel anlamda farklılık tespit edilmemiştir. Eğitimsel doyum ve rahatlama doymu alt boyutlarında kadın katılımcıların puanları erkeklere göre daha yüksek bulunmuştur. Araştırmaya ilişkin Sönmezoğlu ve ark. (2014)¹³, gençlik merkezi üyeleri üzerinde yaptıkları çalışmada eğitim ve rahatlama alt boyutlarında kadınların serbest zaman doyum düzeylerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Bu durumda kadınların serbest zaman faaliyetlerinde eğitim ve rahatlama açısından daha tatmin olduğu anlaşılmaktadır. Ancak araştırmamız ile paralellik göstermeyen bulgularda mevcuttur. Örneğin Ardahan ve Lapa, (2010)¹⁴, üniversite öğrencilerinin serbest zaman tatminini inceledikleri çalışmada cinsiyet açısından bir farklılık bulamamışlardır. Diğer taraftan Siegenthaller ve O’Dell, (2000)¹⁵, Dibona, (2000)¹⁶, Berg ve ark. (2001)¹⁷ çiftler üzerine yaptıkları çalışmalarda kadın ve erkek bireylerin serbest zaman tatmin düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmaların bu denli farklılık göstermesi, rekreatif alanlarının sınırlılıkları ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. YDÖ puanları erkek ve kadın açısından karşılaştırılmasında istatistiksel olarak farklılık görülmemektedir. Dost, (2007)¹⁸, üniversite öğrencilerinin yaşam doymunu bazı değişkenler açısından incelediği araştırmasında cinsiyet değişkeni açısından bir farklılık göstermediğini belirtmiştir. Öte yandan Cenkseven ve Akbaş’ın, (2007)¹⁹ üniversite öğrencilerine ilişkin çalışmaları mevcut araştırmamızın bulguları ile aynı doğrultudadır.

Araştırmamız yaş değişkeni açısından incelendiğinde katılımcıların SZDÖ alt boyutlarından “estetik doymu” haricinde istatistiksel olarak farklılık göstermemektedir. Diğer taraftan YDÖ puanlarında da farklılık bulunamamıştır. Kılıç ve ark. (2016)²⁰,

elde ettikleri bulgulara göre katılımcıların yaşları ile serbest zaman doyum ve yaşam doyum düzeyleri arasındaki korelasyon katsayıları negatif yönde ve düşük düzeyde olduğunu bildirmişlerdir.

Araştırmamızın önemli bir değişkeni olduğu düşünülen fakülte değişkeni incelendiğinde ise SZDÖ alt boyutlarından “rahatlama doyum ve fiziksel doyum” spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin lehine istatistiksel olarak anlamlılık göstermektedir ($p < 0,05$). YDÖ puanları spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin, diğer fakülte öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Bu durumda spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin serbest zaman doyumları ve yaşam doyumlarının, diğer fakülte öğrencilerine göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Lu ve Hu, (2005)²¹ araştırmalarında serbest zamanlarında fiziksel aktivite gibi rekreasyonel etkinliklere aktif katılan bireylerin serbest zaman doyum düzeyleri, pasif katılan bireylere göre daha yüksek bulmuşlardır. Konuya ilişkin benzer bir çalışmada Doğan ve ark. (2018)²² spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin, diğer fakülte öğrencilerine göre sosyalleşme ve mutluluk düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Diğer taraftan Emir, (2020)²³ 12 hafta süresince uygulanan pilates egzersiz programının serbest zaman doyum üzerine etkisini belirlemek için yaptığı araştırmasında, SZDÖ'nin 6 alt boyutundaki son-test ortalama puanları ön-test puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığını tespit etmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda ve literatür ışığında fiziksel aktivite gibi bireylerin aktif ve bedensel katılım sağlayabilecekleri çok yönlü fayda sağlayan aktivitelere katılımın serbest zaman doyumunu arttırdığını göstermektedir.

Katılımcıların SZDÖ alt boyutları ile YDÖ puanı arasında ilişkiye bakıldığında SZDÖ alt boyutlarından “psikolojik doyum, eğitsel doyum, sosyal doyum, rahatlama doyum ve estetik doyum” arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu durum, öğrencilerin serbest zaman doyum düzeyleri arttıkça, yaşam doyumları düzeyinin de arttığını göstermektedir. Huang ve Carleton, (2003)²⁴ tarafından üniversite öğrencilerine yapılan bir çalışmada da serbest zamana katılım ve yaşam tatmini arasında pozitif yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Konuya ilişkin benzer bir çalışmada, serbest zaman aktivitelerine katılım sıklığının, yaşam doyumunu etkileyen en önemli belirleyici olduğunu ortaya koymuştur²⁵.

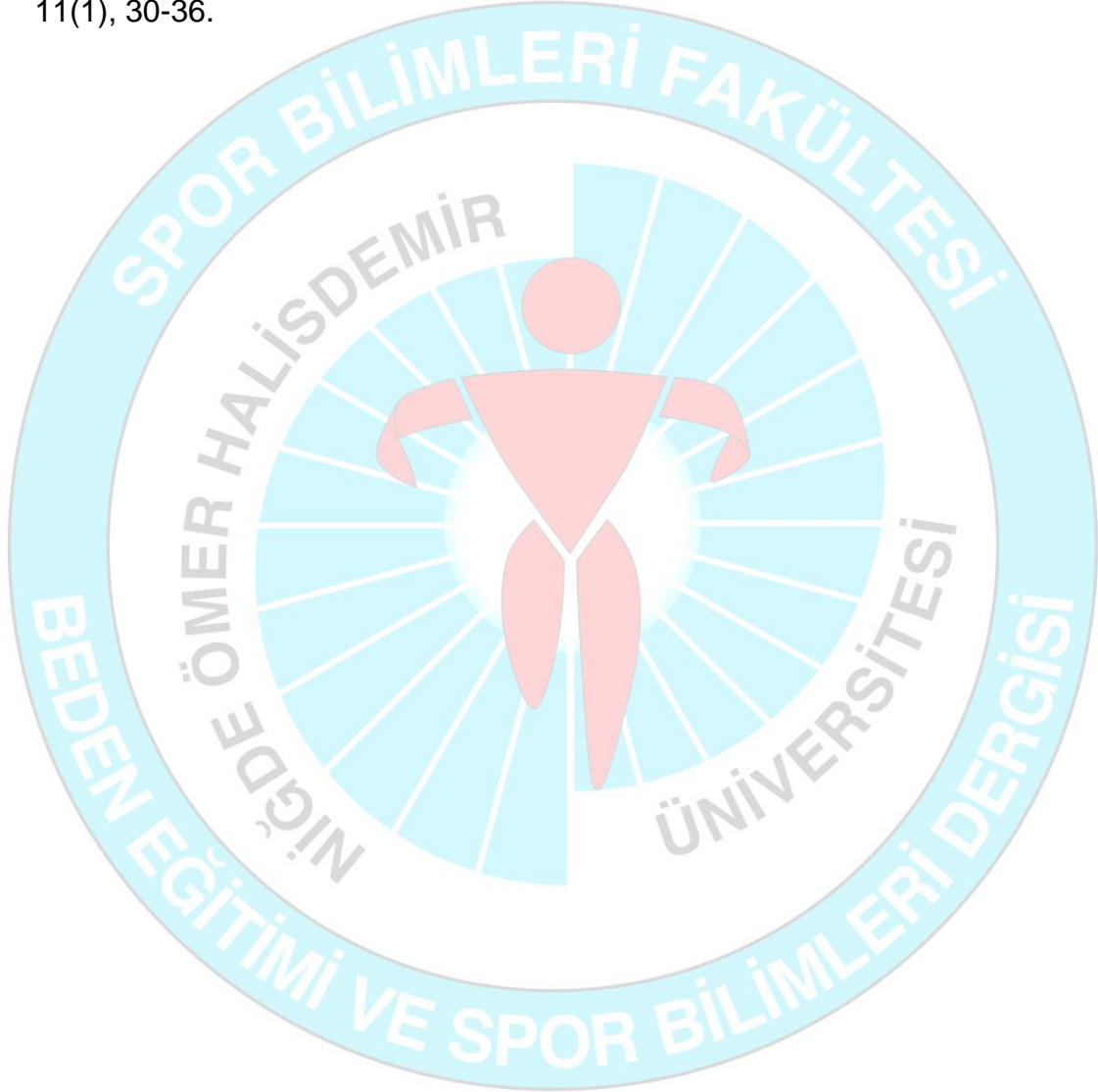
Sonuç olarak; bu çalışma bulguları üniversite öğrencilerinin serbest zaman doyum ile yaşam doyum arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla, üniversite öğrencilerinin serbest zaman faaliyetlerine katılabilecekleri alanların ve rekreatif faaliyetlerin geliştirilmesi, öğrencilerin yaşam doyum seviyelerini önemli ölçüde yükselteceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Beard JG., Ragheb MG. (1980). Measuring leisure satisfaction. *Journal of Leisure Research*. 12(1), 20-33.
2. Myers D., Diener E. (1995). Who is happy? *Psychological Science*. 6(1), 10-19.
3. Christophe CJ. (1999). Situating psychological well-being: exploring the cultural roots of its theory and research. *Journal of Counseling & Development*. 77(2), 141-153.
4. Diener ED. (2009). *Assessing and well-being: The collected works of Ed Diener* 38. Edition. Springer Science & Business Media. USA, 25-67.

5. Shields MA., Price SW., Wooden M. (2009). Life satisfaction and the economic and social characteristics of neighbourhoods. *Journal of Population Economics*. 22(2), 421-443.
6. McCabe RE., Blankstein KR., Mills JS. (1999). Interpersonal sensitivity and social problem solving: relations with academic and social self-esteem, depressive symptoms, and academic performance. *Cognitive Therapy and Research*. 23, 587-604.
7. Doğan T. (2006). Üniversite öğrencilerinin iyilik halinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 30(30), 120-129.
8. Garcia P., McCarthy M. (2000). Measuring health: A step in the development of city health profiles. In *Measuring Health: a step in the development of city health profiles*. WHO Regional Office for Europe. Copenhagen: WHO.
9. Karasar N. (2011). Bilimsel araştırma yöntemleri. 1. Baskı. Nobel Yayınları. Ankara.
10. Gökçe H., Orhan K. (2011). Serbest zaman doyum ölçeğinin Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*. 22(4), 139-145.
11. Diener E., Emmons RA., Larsen RJ., Griffin S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*. 49(1), 71-75.
12. Köker S. (1991). Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumları düzeylerinin karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
13. Sönmezoğlu U., Polat E., Aycan A. (2014). Gençlik merkezi üyeleri ve bazı değişkenlere göre serbest zaman tatmin düzeyleri. *International Journal of Science Culture and Sport*. 2(1), 219-229.
14. Ardahan F., Lapa TY. (2010). Üniversite öğrencilerinin serbest zaman tatmin düzeylerinin cinsiyete ve gelire göre incelenmesi. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*. 21(4), 129-136.
15. Siegenthaller KL, O'Dell I. (2000). Leisure attitude, leisure satisfaction and perceived freedom in leisure within family dyads. *Leisure Sciences*. 22, 281-295.
16. Dibona L. (2000). What are the benefits of leisure? An exploration using the leisure satisfaction scale. *British Journal of Occupational Therapy*. 63(2), 50-58.
17. Berg E., Trost M., Schneider IE., Allison MT. (2001). Dyadic exploration of the relationship of leisure satisfaction, leisure time, and gender to relationship satisfaction. *Leisure Sciences*. 23, 35-46.
18. Dost M. (2007). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 22(22), 132-143.
19. Cenkseven F., Akbaş T. (2007). Üniversite öğrencilerinde öznel ve psikolojik iyi olmanın yordayıcılarının incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 3(27), 43-65.
20. Kılıç KS., Lakot AK., Gürbüz B., Öncü E. (2016). Rekreatif tatmin ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*. 6(3), 56-70.
21. Lu L., HU CH. (2005). Personality leisure experiences and happiness. *Journal of Happiness Studies*. 6(3), 325-342.
22. Doğan E., Yılmaz AK., Kabadayı M., Mayda MH. (2018). Spor bilimleri öğrencileri ile farklı fakültelerde okuyan öğrencilerin sosyalleşme ve mutluluk

- düzeylerinin incelenmesi. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 22, 403-411.
23. Emir E. (2020). Serbest zaman doyumunu, ilgilenimi ve algılanan özgürlük: Fiziksel aktivite yoluyla kadınların güçlenmesi. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
  24. Huang CY., Carleton B. (2003). The relationships among leisure participation, leisure satisfaction, and life satisfaction of college students in Taiwan. *Journal of Exercise Science*. 1(2), 129-132.
  25. Şener A., Terzioğlu RG., Karabulut E. (2007). Life satisfaction and leisure activities during men's retirement: a Turkish sample. *Aging and Mental Health*. 11(1), 30-36.

**KÂR AMACI GÜTMİYEN KURULUŞLARDA
GÖREVLİ SPOR YÖNETİCİLERİNİN
ÖRGÜTSEL SİNİZM ALGILARININ İNCELENMESİ**

**EXAMINATION OF PERCEPTIONS OF ORGANIZATIONAL
CYNICISM OF SPORTS MANAGERS IN NON-PROFIT
ORGANIZATIONS**

Gönderilen Tarih: 19/10/2020
Kabul Edilen Tarih: 16/02/2021

Murat TURAN

Gençlik ve Spor Bakanlığı, Ankara, Türkiye
Orcid: 0000-0002-3865-7134

Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlarda Görevli Spor Yöneticilerinin Örgütsel Sinizm Algılarının İncelenmesi

ÖZ

Bu çalışmada Erzurum Büyükşehir Belediyesi bünyesinde Erzurum halkına hizmet veren Spor A.Ş.'de görev yapan Spor Yöneticilerinin örgütsel sinizm algılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada iki bölümden oluşan anket tekniği kullanılmıştır. Katılımcıların demografik değişkenlerini belirlemek amacı ile frekans analizi, ölçeklerin normal dağılıma uygun olup olmadığını saptamak için Skewness ve Kurtosis testi yapılmıştır. Birinci bölümde katılımcılara demografik özelliklerinin sorulduğu sorular, ikinci bölümde ise Örgütsel Sinizm Ölçeği olan Brandes (1997) tarafından oluşturulan ve Erdost ve ark. (2007) tarafından Türkçeye çevrilen 14 maddeden oluşan "Örgütsel Sinizm Ölçeği (ÖSÖ)" yer almaktadır. Ölçek; bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olmak üzere üç alt boyut ve 5'li likert tipinden oluşmaktadır. Veri toplama araçları 2020 yılında Erzurum Büyükşehir Belediyesi bünyesinde hizmet veren Spor A.Ş. İş görenlerinden oluşup 73 erkek, 21 kadın olmak üzere toplam 94 personele uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda Örgütsel Sinizm cinsiyete göre tüm alt boyutta ve toplam puanda farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca yaş değişkeni açısından tüm alt boyut ve toplam puanda 38 yaş ve üzeri katılımcılar lehine anlamlı farklılıklara rastlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Spor, Örgütsel Sinizm, Kar Amacı Gütmeyen

Examination of Perceptions of Organizational Cynicism of Sports Managers in Non-Profit Organizations

ABSTRACT

In this study, Spor A.Ş., which serves the people of Erzurum within the Erzurum Metropolitan Municipality, it is aimed to examine the perceptions of organizational cynicism of sports managers who also serve. In the study, a two-part survey technique was used, frequency analysis was performed to determine the demographic characteristics of the participants, Skewness and Kurtosis tests were performed to determine whether the scales were suitable for the normal distribution. In the first part, the questions asking the participants about their demographic characteristics, and in the second part, the "Organizational Cynicism Scale (PSS)" consisting of 14 items created by Brandes (1997) which is the Organizational Cynicism Scale and translated into Turkish by Erdost et al. (2007). The scale consists of 5-point Likert type and has three sub-dimensions: cognitive, affective and behavioral. it is formed. Data collection tools Sports Aş, which is serving under Erzurum Metropolitan Municipality in 2020. A total of 94 personnel were employed, including 73 men and 21 women. As a result of the analysis, it was determined that Organizational Cynicism did not differ in terms of gender in all sub-dimensions and in total scores. Also in terms of the age variable, in all sub-size and total score significant differences were found in favor of participants aged 38 and over.

Key Words: Sport, Organizational Cynicism, Non Profit

GİRİŞ

Günümüz koşullarında bireyler hayatlarının büyük bir kısmını iş yerlerinde geçirmelerine neden olmaktadır. Bu sebepten ötürü de kurum ortamları kişinin yaşamında bir hayli öneme sahiptir. Kurum içerisinde yaşanan olumsuz veya olumlu bütün eylemler kurumdaki iş görenleri etkilemekte olup ve bu cereyan eden olaylar, iş görenlerin çalıştıkları kuruma karşı davranışları üzerinde etkili olabilmektedir. Örgütsel davranış boyutunda ele alındığı zaman günümüzde kamu kurum ve kuruluşlarında oldukça sık karşılaşılan bir davranış olan sinizm kavramı, olumsuz davranışlardan biri olarak kabul görmektedir. Sinizm temelde, “diğerlerinden hoşlanmama ve diğerlerine güvenmeme” olarak tanımlanan bir davranıştır⁸.

Sinizm kavramının genel tanımı bireyselliktir. Sinizm kavramının Kökeni ise Antik Yunancada “sinik (kinik)” kelimesinden türemiş olup M.Ö. 500 yılında ortaya çıkmakta olan, bir yaşam biçimi ya da düşünce tarzı olarak önümüze çıkmaktadır⁷. Sinizm, genel olarak bireylerin başka kişileri sahtekâr, değersiz veya bencil kişi olarak adlandırdıkları negatif bir görüş ve kişilerin sahte yüzler takınmak, yalan söylemek ya da bencil tutumlarda bulunma eğilimini yansıtan bir kavram olduğu söylenebilir¹¹. Örgütsel sinizm kavramı, örgütlerde iş gören personellerin kendi inançları ve bakış açıları ile kuruma ait değerler arasındaki uyumsuz durumların ortaya çıktığı zamanlarda oluşmaktadır. Bu gibi durumların meydana çıktığı kişiler bazı sinik tutumlarda bulunabilirler. Kurumlarda görülen sinizm kavramının temel ilkeleri; içtenlik, samimiyet, adalet, doğruluk ve dürüstlük gibi ilkelerin olmamasıdır³.

Örgütsel sinizm, birçok durum ile ilişkilendirilebilir ve bir amaçtan diğer bir amaca yönelik yapılabilen bir davranışı ya da deneyimler sonucunda elde edilen öğrenilmiş bir tutumları temsil edebilmektedir². Günümüzde sinizm kavramı; kişileri kolay beğenmeyen ve memnun olmayan, örgüt içerisindeki olaylara genellikle eleştirel yaklaşan, kendi menfaatlerine düşkün ve negatif fikirler ile dolu olgularla nitelendirilen bir fikir durumudur⁹.

Örgütsel sinizm, örgütlerin yönetilmesi süresince, yönetimde söz sahibi olan bireylerin düşünce yaklaşımları ile davranış tutumlarında tutarsız oldukları görülmektedir. Sadece iyi bir izlenim oluşturabilmek amacıyla gölge tutum veya eylemlerinin sergilendiğinin yanı sıra kurumun ilerleme kaydettiği görüntüsü çizilerek aslında amacın tamamen yöneticilerin menfaatleri ön planda tutmak ve iş görenler arasında var olan septik davranışlar ve vesveselerin artması olarak söylenebilir¹². Bu bağlamda çalışmamızın amacı, kar amacı gütmeyen kuruluşlarda görev yapan spor yöneticilerinin örgütsel sinizm algılarının incelenmesi amaçlanmaktadır.

MATERYAL VE METOT

Katılımcılar

Araştırmaya Erzurum Büyükşehir Belediyesi bünyesinde Erzurum halkına hizmet veren Spor A.Ş. de görev yapan spor yöneticilerinden oluşup 73 erkek, 21 kadın olmak üzere toplam 94 personele uygulanmıştır. Katılımcılara ön görüşmede çalışma ile ilgili bilgi verilmiş olup ayrıca araştırma Atatürk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplamak amacıyla iki bölümden oluşan anket tekniği kullanılmıştır. Bu bölümlerin birincisi, katılımcıların sosyo-demografik bilgilerini içeren 6 maddeden oluşan kişisel bilgi formu oluşmaktadır. İkinci bölümde ise katılımcıların görev yaptıkları kurumla ilgili algıladıkları örgütsel sinizm boyutunu ele alan 14 maddelik 5'li likert tip ölçekten ibarettir. Çalışmada kullanılan ölçeklerden biri olan ve Brandes (1997)³ tarafından oluşturulan ve Erdost ve ark. (2007)⁵ tarafından Türkçe'ye çevrilen 14 maddeden oluşan "Örgütsel Sinizm Ölçeği (ÖSÖ)" yer almaktadır. Bu ölçek, 5'li Likert tipinde olup, bilişsel (1,2,3,4,5), duyuşsal (6,7,8,9) ve davranışsal (10,11,12,13,14) olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Çalışmada ÖSÖ'nün Cronbach Alpha değeri tüm ölçek için 92, bilişsel boyut için ,89, duyuşsal boyut için ,89, davranışsal boyut için ,77 olarak saptanmıştır.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler elektronik ortama aktarılarak SPSS v22.0 istatistik yazılımını kullanılmış olup çeşitli istatistik analizlerine tabi tutulmuştur. Yapılan bu analizler; katılımcıların sosyo-demografik durumlarının belirlenmesi amacıyla Frekans Analizi uygulanmış, toplanan verilerin normallik dağılıma uygun olup olmadığını saptamak için normallik testi uygulanmış olup, verilerin normal dağıldığı tespit edilmiştir. Katılımcıların sinizm düzeylerinin belirlenmesinde; cinsiyet, medeni durum, kurumdaki pozisyon gibi değişkenlere tek yönlü varyans analizi (t-testi) yapılmış olup; eğitim durumu, yaş, çalışma süresi gibi değişkenlere ise One- Way (Anova); testi uygulanmıştır. Çalışmada anlamlılık düzeyi ($p < 0.05$) olarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

	(N)	(%)
Yaş	18-22 yaş	2,1
	23-27 yaş	20,3
	28-32 yaş	36,3
	33-37 yaş	18,1
	38 yaş ve üzeri	18,1
Cinsiyet	Erkek	73,7
	Kadın	21,3
Eğitim Durumu	İlköğretim	3,2
	Lise	17,1
	Ön Lisans	15,0
	Lisans	51,3
Medeni Durum	Lisans Üstü	8,5
	Evli	68,3
Çalışma Süresi	Bekâr	26,7
	1 yıl ve altı	3,2
	2-6 yıl	40,6
	7-11 yıl	33,1
	12-16 yıl	5,3
Kurumdaki Pozisyon	17-21 yıl	13,8
	Yönetici	9,6
Toplam	Personel	85,4
		94,100

Veriler incelendiğinde; çalışmaya katılan bireylerin yaş değişkenine göre en yüksek katılım 28-32 yaş aralığında (%38,3) katılımcılardan oluşmuş, en düşük katılım ise 18-22 (%2,1) arası oluşmaktadır. Çalışmaya katılan bireylerin cinsiyet değişkeni aralığına bakıldığında zaman erkek (%77,7) katılımcılardan oluşmuş iken, kadın katılımcılar (%22,3) kişidir. Katılımcıların eğitim durumu değişkeni aralığına bakıldığında ise en yüksek katılım Lisans mezunu (%54,3) olurken, en az katılım ise ilköğretim (%3,2) olmuştur. Medeni durumu değişkenine bakıldığında zaman katılanların evli (%72,3), bekâr(%27,7) olduğu görülmektedir. Katılımcıların çalışma süresi değişkenine bakıldığında en yüksek katılım 2-6 yıl çalışma süresi olan (%42,6) kişilerden oluşmuş iken, en az katılım ise 1 yıl ve altı olan (%3,2) kişidir. Çalışmaya Katılan kişilerin kurumdaki pozisyon değişkenine bakıldığında zaman (%9,6) ile yöneticilerden oluşurken, personel (%90,4) kişiden oluşmaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Örgütsel Sinizm ve Alt Boyutlarının Normallik Dağılım Testi (Skewness- Kurtosis)

Ölçek	Alt Boyut	N	Skewness		Kurtosis	
			Statistic	Std. Hata	Statistic	Std. Hata
Örgütsel Sinizm	Bilişsel	94	-,459	,249	-,356	,493
	Duyuşsal	94	-,015	,249	-,938	,493
	Davranışsal	94	-,140	,249	-,601	,493
	Toplam	94	-,214	,249	-,708	,493

(p<0.05)

Tablo 2 incelendiğinde örgütsel sinizm ve alt boyutlarının normallik dağılım durumlarına bakıldığında zaman basıklık ve çarpıklık değerleri normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Örgütsel Sinizm Algılarının Karşılaştırılması (Independent – Sample T Testi)

Ölçek	Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	X	S.s.	t	p
Örgütsel Sinizm	Bilişsel	Erkek	73	3,28	1,032	-,987	,329
		Kadın	21	3,49	,788		
	Duyuşsal	Erkek	73	2,79	1,029	-,126	,901
		Kadın	21	2,82	,955		
	Davranışsal	Erkek	73	3,04	,873	,723	,475
		Kadın	21	2,89	,857		
	Toplam	Erkek	73	3,08	,879	-0,28	,978
		Kadın	21	3,09	,703		

(p<0.05)

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların örgütsel sinizm ölçeği alt başlıklarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılıklar tespit edilmemiştir (p<0.05).

Tablo 4. Katılımcıların Medeni Durum Değişkenine Göre Örgütsel Sinizm Algılarının Karşılaştırılması (Independent – Sample T testi)

Ölçek	Alt Boyut	Medeni Durum		X	S.s.	t	p
		N					
Örgütsel Sinizm	Bilişsel	Evli	68	3,41	1,029	-1,365	,178
		Bekâr	26	3,13	,835		
	Duyuşsal	Evli	68	2,88	1,001	-1,433	,159
		Bekâr	26	2,55	1,005		
	Davranışsal	Evli	68	3,09	,784	-1,269	,213
		Bekâr	26	2,80	1,043		
	Toplam	Evli	68	3,17	,839	-1,550	,128
		Bekâr	26	2,88	,819		

(p<0.05)

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların örgütsel sinizm ölçeği alt başlıklarında medeni durum değişkenine göre anlamlı farklılıklar tespit edilmemiştir (p<0.05).

Tablo 5. Katılımcıların Pozisyon Değişkenine Göre Örgütsel Sinizm Algılarının Karşılaştırılması (Independent – Sample T Testi)

Ölçek	Alt Boyutlar	Pozisyon	N	X	S.s.	t	p
Örgütsel Sinizm	Bilişsel	Yönetici	9	2,77	,982	-1,789	,105
		Personel	85	3,39	,970		
	Duyuşsal	Yönetici	9	2,88	,902	,314	,760
		Personel	85	2,78	1,023		
	Davranışsal	Yönetici	9	2,82	,956	-,641	,537
		Personel	85	3,03	,861		
	Toplam	Yönetici	9	2,83	,891	-,916	,382
		Personel	85	3,12	,835		

(p<0.05)

Tablo 5 incelendiğinde katılımcıların örgütsel sinizm ölçeği alt başlıklarında pozisyon değişkenine göre anlamlı farklılıklar tespit edilmemiştir (p<0.05).

Tablo 6. Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Örgütsel Sinizm Algılarının Karşılaştırılması (One- Way Anova)

Ölçek	Alt Boyut	Yaş	N	X	S.s.	f	p	Anlamlı Fark
Örgütsel Sinizm	Bilişsel	(a) 18-22 Yaş arası	2	3,20	,282	2,740	,033	C > E
		(b) 23-27 Yaş arası	20	3,28	1,041			
		(c) 28-32 Yaş arası	36	3,64	,650			
		(d) 33-37 Yaş arası	18	3,37	1,251			
		(e) 38 Yaş ve üzeri	18	2,74	1,026			
		Toplam	94	3,33	,938			
	Duyuşsal	(a) 18-22 Yaş arası	2	2,87	,530	4,309	,003	C > E D > E
		(b) 23-27 Yaş arası	20	2,76	,852			
		(c) 28-32 Yaş arası	36	3,11	,867			
		(d) 33-37 Yaş arası	18	2,97	1,305			
		(e) 38 Yaş ve üzeri	18	2,01	,759			
		Toplam	94	2,79	1,008			
	Davranışsal	(a) 18-22 Yaş arası	2	3,20	,282	4,814	,001	C > E
		(b) 23-27 Yaş arası	20	2,83	,792			
		(c) 28-32 Yaş arası	36	3,42	,778			
		(d) 33-37 Yaş arası	18	2,92	,884			
		(e) 38 Yaş ve üzeri	18	2,46	,805			
		Toplam	94	3,01	,867			
Toplam	(a) 18-22 Yaş arası	2	3,11	,380	4,661	,002	C > E	
	(b) 23-27 Yaş arası	20	2,98	,767				
	(c) 28-32 Yaş arası	36	3,43	,642				
	(d) 33-37 Yaş arası	18	3,14	1,096				
	(e) 38 Yaş ve üzeri	18	2,47	,686				
	Toplam	94	3,09	,839				

(p<0.05)

Tablo 6 incelendiğinde, katılımcıların yaş değişkenine göre örgütsel sinizm alt boyutlarında ve toplam puanın tamamında istatistiksel olarak anlamlı farklılığa rastlanmış olup, 28-32 Yaş arası katılımcıların, 38 yaş ve üzeri katılımcılara oranla daha fazla ortalamaya sahip oldukları görülmektedir(p<0.05).

Tablo 7. Katılımcıların Eğitim Durumu Değişkenine Göre Örgütsel Sinizm Algılarının Karşılaştırılması (One- Way Anova)

Ölçek	Alt Boyut	Eğitim Durumu	N	X	S.s.	f	p	Anlamlı Fark
Örgütsel Sinizm	Bilişsel	(a) İlköğretim	3	2,53	1,101	2,565	,044	D > B
		(b) Lise	17	2,80	1,230			
		(c) Ön Lisans	15	3,29	1,148			
		(d) Lisans	51	3,54	,782			
		(e) Lisans Üstü	8	3,50	,828			
		Toplam	94	3,33	,938			
	Duyuşsal	(a) İlköğretim	3	2,00	,250	2,373	,058	-
		(b) Lise	17	2,27	1,078			
		(c) Ön Lisans	15	2,83	,971			
		(d) Lisans	51	2,93	,991			
(e) Lisans Üstü		8	3,25	,790				
Toplam	94	2,79	1,000					

Davranışsal	(a) İlköğretim	3	2,33	,757	1,355	,256	-
	(b) Lise	17	3,04	,844			
	(c) Ön Lisans	15	2,69	,925			
	(d) Lisans	51	3,09	,860			
	(e) Lisans Üstü	8	3,32	,792			
	Toplam	94	3,01	,867			
Toplam	(a) İlköğretim	3	2,35	,697	1,968	,106	-
	(b) Lise	17	2,76	,978			
	(c) Ön Lisans	15	2,98	,939			
	(d) Lisans	51	3,24	,755			
	(e) Lisans Üstü	8	3,34	,662			
	Toplam	94	3,09	,839			

(p<0.05)

Tablo 7 incelendiğinde katılımcıların eğitim durumu değişkenine göre örgütsel sinizm alt boyutlarında sadece bilişsel alt boyutunda anlamlı farka rastlanmış olup, diğer alt boyut ve toplam puanda anlamlı farklılık bulunamamıştır (p<0.05).

Tablo 8. Katılımcıların Çalışma Süresi Değişkenine Göre Örgütsel Sinizm Algılarının Karşılaştırılması (One- Way Anova)

Ölçek	Alt Boyut	Çalışma Süresi	N	X	S.s.	f	p	Anlamlı Fark
Örgütsel Sinizm	Bilişsel	(a) 1 yıl ve altı	3	2,93	,503	1,127	,349	-
		(b) 2-6 yıl	40	3,55	,848			
		(c) 7-11 yıl	33	3,18	1,210			
		(d) 12-16 yıl	5	3,56	1,023			
		(e) 17-21 yıl	13	3,06	,699			
		Toplam	94	3,33	,983			
	Duyuşsal	(a) 1 yıl ve altı	3	2,33	1,010	1,046	,388	-
		(b) 2-6 yıl	40	3,03	,871			
		(c) 7-11 yıl	33	2,59	1,215			
		(d) 12-16 yıl	5	2,70	1,191			
		(e) 17-21 yıl	13	2,73	,688			
Toplam		94	2,79	1,000				
Davranışsal	(a) 1 yıl ve altı	3	2,86	,611	1,457	,222	-	
	(b) 2-6 yıl	40	3,25	,892				
	(c) 7-11 yıl	33	2,76	,779				
	(d) 12-16 yıl	5	2,96	1,089				
	(e) 17-21 yıl	13	2,96	,897				
	Toplam	94	3,01	,867				
Toplam	(a) 1 yıl ve altı	3	2,74	,697	1,306	,274	-	
	(b) 2-6 yıl	40	3,31	,758				
	(c) 7-11 yıl	33	2,91	,969				
	(d) 12-16 yıl	5	3,12	,930				
	(e) 17-21 yıl	13	2,95	,646				
	Toplam	94	3,09	,839				

(p<0.05)

Tablo 8' de görüldüğü üzere katılımcıların çalışma süresi durumu değişkenine göre örgütsel sinizm alt boyutlarında ve toplam puanlar da anlamlı farklılıklara rastlanmamıştır (p<0.05).

Tablo 9. Katılımcıların Örgütsel Sinizm ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin Araştırılması (Pearson Korelasyon)

Alt Boyut		Bilişsel	Duyuşsal	Davranışsal
Bilişsel	R	1	,728**	,631**
	p		,000	,000
	N	94	94	94
Duyuşsal	R	,728**	1	,650**
	p	,000		,000
	N	94	94	94
Davranışsal	R	,631**	,650**	1
	p	,000	,000	
	N	94	94	94

(p<0.05)

Tablo 9 incelendiğinde, katılımcıların örgütsel sinizm ölçeği alt boyutları olan, bilişsel alt boyutu ile duyuşsal alt boyutu arasında ($r = ,728$) pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu ve yüksek düzeyde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Davranışsal alt boyutu ile bilişsel alt boyutu arasında ($r = ,631$) pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu ve orta düzeyde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Duyuşsal alt boyutu ile davranışsal alt boyutu arasında ($r = ,650$) pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu ve orta düzeyde ilişki olduğu tespit edilmiştir.

TARTIŞMA

Erzurum Büyükşehir Belediyesi Spor A.Ş. bünyesinde görev yapan spor yöneticilerinin örgütsel sinizm tutumlarının incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada; araştırmaya katılan bireylerin cinsiyetlerine ilişkin örgütsel sinizm alt boyutlarında ve toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0.05$). Tablo 3’de elde edilen bu sonuca göre örgütsel sinizm tutumları açısından kadın ve erkek çalışanların cinsiyet değişkenine göre sinizm tutumu üzerinde ayırt edici bir değişken olmadığı söylenebilir. Çopur’un (2018)⁵ öğretim elemanlarının örgütsel demokrasi algıları ile örgütsel sinizm düzeyleri arasındaki ilişkiyi ele aldığı çalışmasında cinsiyet durumlarına göre örgütsel sinizm alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığını tespit etmiştir. Şarkaya (2019)¹⁰ yılında, öğretmenlerin örgütsel sinizm tutumları ile sosyal kaytarma davranışları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, cinsiyet durumlarına göre örgütsel sinizm alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmadığını tespit etmiştir. Bingöl (2018)¹ yılında Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü Antrenörlerinin örgütsel sinizm ve bağlılığının incelenmesi isimli çalışmasında, örgütsel sinizm alt boyutlarında cinsiyet durumlarına göre herhangi bir anlamlı farka rastlamıştır. Yeşilçimen (2015)¹³ yılında hemşirelikte örgütsel sinizm ve örgütsel güven ilişkisi isimli çalışmasında Cinsiyet durumlarına göre örgütsel sinizm alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmadığını tespit etmiştir. Literatürde tespit edilen araştırmalar, çalışmamızı destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Katılımcıların medeni durum değişkenine göre örgütsel sinizm alt boyutlarında ve toplam puanında anlamlı farklılıklara Tablo 4’de rastlanmamıştır ($p<0.05$). Bingöl (2018)¹ yılında Gençlik Spor İl Müdürlüğü Antrenörlerinin örgütsel sinizm ve bağlılığının araştırılması isimli çalışmasında örgütsel sinizm ve alt boyutlarının medeni durum değişkenlerine göre anlamlı bir fark bulunmuş olup, duyuşsal ve davranışsal

alt boyutlarında bekâr iş görenlerin evli iş görenlere göre daha fazla ortalamaya sahip oldukları saptanmıştır. Çopur (2018)⁵ yılında öğretim elemanlarının örgütsel demokrasi algıları ile örgütsel sinizm düzeyleri arasındaki ilişkiyi ele aldığı çalışmada medeni durum değişkenlerine göre örgütsel sinizm alt boyut durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğu tespit etmiştir. Yeşilçimen (2015)¹³ yılında hemşirelikte örgütsel sinizm ve örgütsel güven ilişkisi isimli çalışmada, örgütsel sinizm alt boyutlarının medeni durum değişkenlerine göre bilişsel alt boyutta istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu tespit etmiş olup, bekâr katılımcıların evli katılımcılara oranla bilişsel alt boyutunda daha fazla ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde yapılan çalışmalar ile bulunan sonuçlar arasında farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu farklılıkların evren örneklemini oluşturan katılımcıların, meslek gruplarının farklı oluşu ve çalışma ortamlarının da değişik olmasından kaynaklandığından söz edilebilir.

Katılımcıların kurumdaki pozisyon durumlarına göre örgütsel sinizm alt boyutlarında ve toplam puanında anlamlı farklılıklara rastlanmamıştır. ($p < 0.05$). Buna göre; en yüksek katılım bilişsel alt boyutunda personel katılımcılar oluştururken ($= 3.39 \pm .970$) yönetici katılımcılar ($= 2.77 \pm .982$); en düşük katılım ise davranışsal alt boyutunda yönetici katılımcılar ($= 2.82 \pm .956$) personel katılımcılar ($= 3.03 \pm .861$) ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Literatür incelendiğinde kurumdaki pozisyon değişkeninin örgütsel sinizmi inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Elde edilen bulgulardan hareketle örgütsel sinizm ve alt boyutlarının tamamında personel olarak görev yapan katılımcıların yönetici olarak görev yapan katılımcılara oranla daha fazla ortalamaya sahip oldukları görülmektedir ve personelin daha sınık olduğundan bahsedilebilir.

Katılımcıların yaş durumu değişkenine göre örgütsel sinizm alt boyutları ve toplam puanlarının tümünde anlamlı farklılıklara tablo 6'da rastlanmıştır ($p < 0.05$). Buna göre örgütsel sinizm ve alt boyutlarında en yüksek katılım Bilişsel alt boyutunda 28-32 yaş katılımcılar olurken ($= 3.64 \pm .650$), 38 yaş ve üzeri ($= 2.74 \pm 1.026$), en düşük katılım ise Duyuşsal alt boyutunda 38 yaş ve üzeri yaş ($= 2.01 \pm .759$) 28-32 yaş ($= 3.11 \pm .867$) olduğu görülmüştür. Çopur (2018)⁵ yılında öğretim elemanlarının örgütsel demokrasi algıları ile örgütsel sinizm düzeyleri arasındaki ilişkiyi ele aldığı çalışmada algı durumlarına dair çalışmada yaş değişkeni durumuna göre örgütsel sinizm alt boyut durumları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmıştır. Şarkaya (2019)¹⁰ yılında öğretmenlerin örgütsel sinizm tutumları ile sosyal kaytarma davranışları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada örgütsel sinizm alt boyut durumlarının yaş değişkeni durumuna göre anlamlı bir fark bulunduğu tespit edilmiştir. 51 yaş ve üzerinde olan katılımcı öğretmenlerin 21-35 ve 36-50 yaş aralık düzeyinde olan öğretmenlere nazaran daha fazla ortalamaya sahip olduğunu tespit etmiştir. Bingöl (2018)¹ yılında, Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü Antrenörlerinin örgütsel sinizm ve bağlılığının incelenmesi isimli çalışmada, yaş değişkeninin örgütsel sinizm alt boyutu olan duyuşsal boyutunda anlamlı fark bulunmuş olup, 39 yaş altı bireylerin 50 yaş ve üzeri yaşındaki bireylere göre daha yüksek ortalamaya sahip oldukları tespit etmiştir. Literatür incelendiğinde yapılan çalışmalar ile bulunan sonuçlar arasında paralellik olduğundan bahsedilebilir.

Katılımcıların eğitim durumu değişkenine göre örgütsel sinizm alt boyutlarında sadece bilişsel alt boyutunda anlamlı farka rastlanırken diğer alt boyut ve toplam puanlar da anlamlı farklılıklara tablo 7'de rastlanmamıştır ($p < 0.05$). Yine katılımcıların eğitim

durumu arttıkça puan ortalamalarının da arttığı gözlenmiş olup eğitim durumu yüksek olan katılımcıların sinizm durumuna daha fazla tepki verdikleri söylenebilir. Bingöl (2018)¹ yılında Gençlik Spor İl Müdürlüğü Antrenörlerinin örgütsel sinizm ve bağlılığının incelenmesi isimli çalışmasında örgütsel sinizm alt boyut durumuna göre eğitim durumu değişkenlerine göre istatistiksel olarak duyuşsal ve bilişsel alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğunu tespit etmiştir. Yine Yeşilçimen (2015)¹³ yılında, hemşirelikte örgütsel sinizm ve örgütsel güven ilişkisi isimli çalışmasında örgütsel sinizm alt boyutlarının eğitim durumu değişkenlerine göre anlamlı fark tespit etmiş olup, Lisans mezunu katılımcıların tüm alt boyutlarda diğer eğitim düzeyi olan katılımcılara oranla daha fazla ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Literatür incelendiğinde yapılan çalışmalar ile bulunan sonuçlar arasında paralellik olduğundan bahsedilebilir.

Katılımcıların çalışma süresi durum değişkenine göre örgütsel sinizm alt boyutlarında ve toplam puanında anlamlı farklılıklara tablo 8'de rastlanmamıştır ($p < 0.05$). Şarkaya (2019)¹⁰ yılında öğretmenlerin örgütsel sinizm tutumları ile sosyal kaytarma davranışları arasındaki ilişkinin incelediği çalışmasında örgütsel sinizm alt boyut durumuna göre çalışan süresi değişkenlerine göre anlamlı fark tespit etmiş olup, 16 ile 20 yıl arası hizmete sahip olan öğretmenlerin daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Bingöl (2018)¹ yılında, Gençlik Spor İl Müdürlüğü Antrenörlerinin örgütsel sinizm ve bağlılığının incelenmesi isimli çalışmasında, çalışma süresi değişkenine göre istatistiksel olarak duyuşsal alt boyutunda anlamlı bir fark tespit etmiş olup, 10 yıl altı çalışan katılımcıların 16 yıl ve üzeri çalışan katılımcılara oranla daha fazla ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Yeşilçimen (2015)¹³ yılında hemşirelikte örgütsel sinizm ve örgütsel güven ilişkisi isimli çalışmasında örgütsel sinizm alt boyutlarının çalışma süresi değişkenlerine göre anlamlı bir fark tespit etmiş olup, 10 yıl ve altı çalışan hemşirelerin diğer katılımcılara oranla daha fazla ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Literatür incelendiğinde yapılan çalışmalar ile bulunan sonuçlar arasında farklılıklar olduğundan bahsedilebilir. Bu farklılıkların, evren örneklemini oluşturan katılımcıların, meslek gruplarının farklı oluşu ve çalışma ortamlarının da değişik olmasından kaynaklandığından söz edilebilir.

Erzurum Büyükşehir Belediyesi bünyesinde Erzurum halkına hizmet veren Spor A.Ş. de görev yapan spor yöneticilerinin örgütsel sinizm algılarının ölçüldüğü bu çalışmada katılımcıların sinizm algı ortalaması düşük seviyede bulunmuştur. Buna ek olarak cinsiyet değişkeni durumuna göre kadın katılımcıların erkek katılımcılara nazaran daha fazla ortalamaya sahip oldukları, yaş değişkenine göre 28-32 yaş arası olan katılımcıların diğer yaş gruplarındaki katılımcılara göre yüksek ortalamaya sahip oldukları, medeni durum değişkenine göre evli bireylerin bekâr bireylere göre daha fazla ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Yine katılımcıların eğitim değişkenine göre lisansüstü katılımcıların diğer katılımcılara oranla daha fazla ortalamaya sahip oldukları görülmüştür. Yine katılımcıların çalışma süresi değişkenine göre 2-6 yıl arası olan katılımcıların diğer çalışma süresi gruplarına oranla daha fazla ortalamaya sahip oldukları ve katılımcıların kurumdaki pozisyon değişkenine göre personel olarak katılan bireylerin yönetici olarak katılan bireylere oranla daha fazla ortalamaya sahip oldukları görülmektedir.

ÖNERİLER

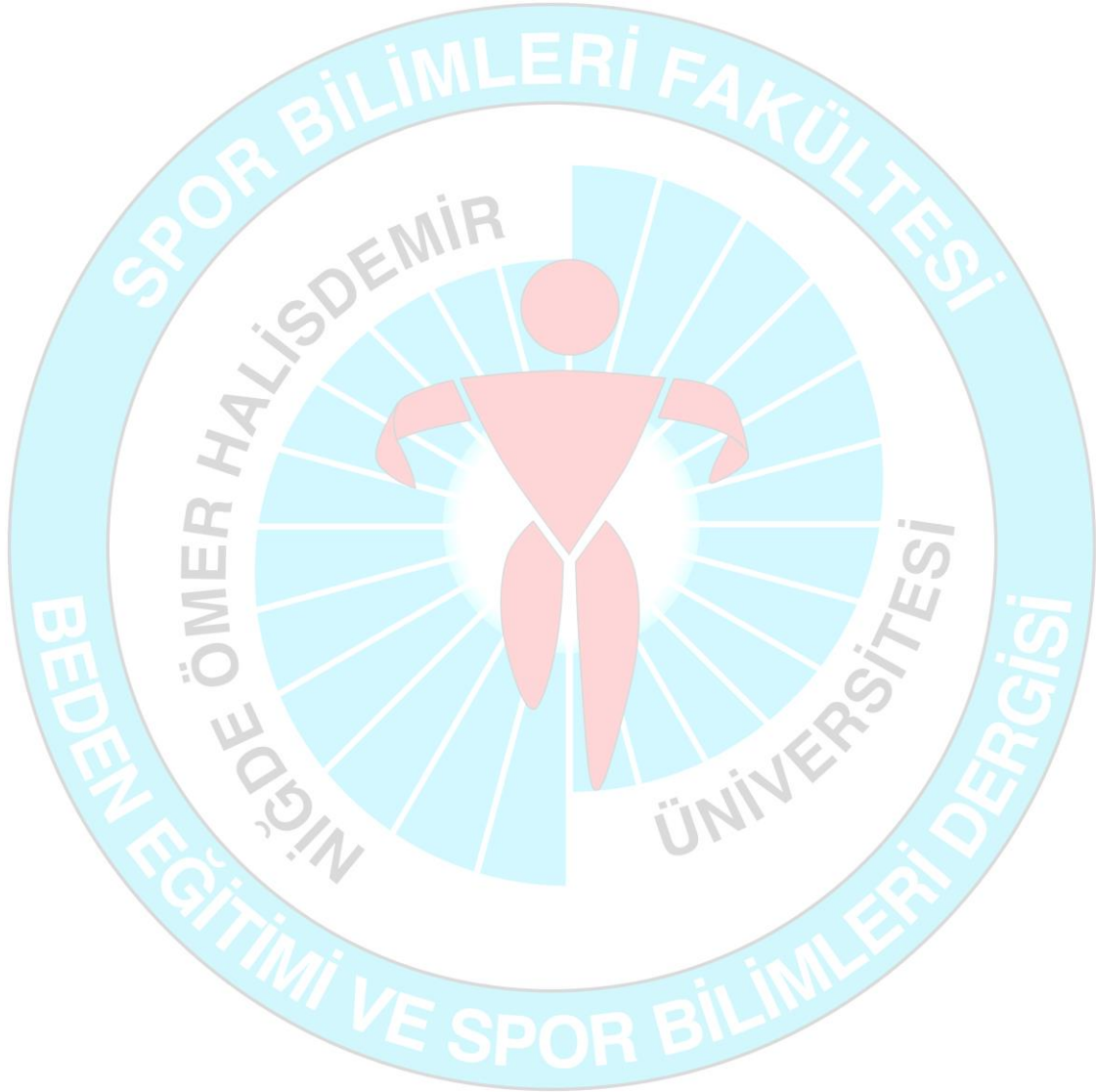
Sonuç itibari ile Spor Aş. de görev yapan spor yöneticilerinin örgütsel sinizm algılarını araştırmak amacıyla yapılan bu araştırmada elde edilen veriler doğrultusunda söylenebilir öneriler şöyle ifade edilebilir;

- Erzurum Büyükşehir Spor A.Ş. Çalışanlarını çeşitli eğitimler yaparak örgütsel sinizm duygularını artırabilir.
- Örgüt çalışanları uzmanlık alanlarında görev verilerek örgüte sinizm anlamında bağlılıkları artırılabilir.
- Çeşitli spor müsabakalarında kurumdaki çalışanlara görev verilerek tecrübe kazandırılarak örgütsel sinizm anlamında desteklenebilir.
- Çalışan personelin eğitim durumları göz önünde bulundurularak görevlendirilmesi örgütsel sinizm duygularını artırılabilir.
- Örgütte görev yapan bireylerin eşit ücret politikası güdülerek örgütsel sinizm duygusu geliştirilebilir.
- Çeşitli Seminerler yapılarak çalışanların katılımı sağlanıp örgütsel sinizm anlamında gelişim sağlanabilir.

KAYNAKLAR

1. Bingöl Ş. (2018). Gençlik hizmetleri ve spor il müdürlüğü antrenörlerinin örgütsel sinizm ve bağlılığının incelenmesi. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Malatya.
2. Boyalı H. (2011). Örgütsel sinizm ve iş tatmini arasındaki ilişkiler: Karaman'daki bankalar üzerinde bir uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Karaman.
3. Brandes P. (1997). Organizational cynism: Its nature, antecedents, and consequences. unpublished doctoral dissertation. Division of Research and Advanced Studies of The University of Cincinnati, USA.
4. Brown M., Cregan C. (2008). Organizational change cynicism: The role of employee involvement. *Human Resource Management*. 47(4), 667-686.
5. Erdost HE., Karacaoğlu K., Reyhanoğlu M. (2007). örgütsel sinizm kavramı ve ilgili ölçeklerin türkiye'deki bir firmada test edilmesi. 15. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiri Kitabı, Sakarya.
5. Çopur Z. (2018). Öğretim elemanlarının örgütsel demokrasi algıları ile örgütsel sinizm düzeyleri arasındaki ilişki. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
6. George D., Mallery P. (2016). IBM SPSS statistics 23 step by step: A simple guide and reference. Routledge.
7. Kalağan G., Güzeller OC. (2010). Öğretmenlerin örgütsel sinizm düzeylerinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 27, 83-95.
8. Kalağan G. (2009). Araştırma görevlilerinin örgütsel destek algıları ile örgütsel sinizm tutumları arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Antalya.
9. Kasalak G., Aksu Bilgin M. (2014). The relationship between perceived organizational support and organizational cynicism of research assistants. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 14(1), 11-19.
10. Şarkaya SS. (2019). Öğretmenlerin örgütsel sinizm tutumları ile sosyal kaytarma davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Denizli.

11. Tabachnick BG., Fidell LS. (1996). Using multivariate statistics (3rd ed.). New York: Harper Collins College Publishers.
12. Turan Ş. (2011). Küreselleşme sürecinde örgütsel değişimi etkileyen bir unsur olarak örgütsel sinizm ve Karaman ili kamu kurumlarında bir çalışma. Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Karaman.
13. Yeşilçimen KC. (2015). Hemşirelikte örgütsel sinizm ve örgütsel güven ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

ZİHİNSEL CANLANDIRMANIN SİRKADİYEN RİTME GÖRE DART ATIŞ PERFORMANSINA ETKİSİ

THE EFFECT OF MENTAL IMAGERY ON DARTS SHOOTING PERFORMANCE ACCORDING TO CIRCADIAN RHYTHM

Gönderilen Tarih: 19/10/2020
Kabul Edilen Tarih: 16/02/2021

Emre ÇAVDAR

Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye
Orcid: 0000-0001-8684-6303

Metin KAYA

Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Ankara, Türkiye
Orcid: 0000-0002-0159-466X

Zihinsel Canlandırmanın Sirkadiyen Ritme Göre Dart Atış Performansına Etkisi

ÖZ

Bu araştırmanın amacı zihinsel canlandırma becerilerinin sirkadiyen ritme göre dart atış performansına etkisinin incelenmesidir. Araştırma 18-22 yaş aralığında 24 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların ön test ölçümleri alındıktan sonra zihinsel canlandırma sabah grubu (ZCS), zihinsel canlandırma öğleden sonra grubu (ZCÖS) ve kontrol grubu olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Ön test ölçümlerinden sonra zihinsel canlandırma gruplarına atanan katılımcılara 15 gün boyunca sabah ve akşam 15'er dakika olmak üzere günde 30 dakika zihinsel canlandırma programı uygulanmıştır. Zihinsel canlandırma antrenman programının tamamlandığı 15. günden bir sonraki gün son test ölçümleri gerçekleştirilmiştir. Son test ölçümleri ZCS ve kontrol gruplarında sabah 9.00-10.00 saatleri arasında, ZCÖS grubunda ise öğleden sonra 14.00-15.00 saatleri arasında alınmış ve veri olarak kaydedilmiştir. Elde edilen veriler SPSS 23.0 istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sürecinde, betimsel istatistiklerle beraber grup içi analizlerde Bağımlı Örneklem t-Testinden ve gruplar arası analizlerde Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testinden yararlanılmış ve farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Tukey HSD Testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda zihinsel canlandırma antrenmanı yapan grupların dart performanslarında olumlu yönde bir gelişme görülürken bu gelişme ZCS grubunda istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0,05$). Bununla birlikte gruplar arası dart atış performansına bakıldığında, ZCS grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur ($p < 0,05$). Sonuç olarak zihinsel canlandırma antrenmanının dart gibi hedefe atışın gerçekleştirildiği kapalı beceri isteyen sporlarda performansı arttırdığı, bu performansın ise günün saatlerinden etkilenecek şekilde sirkadiyen özellik gösterdiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Zihinsel Canlandırma, İmgeleme, Sirkadiyen Ritim, Dart, Atış Performansı

The Effect of Mental Imagery on Darts Shooting Performance According to Circadian Rhythm

ABSTRACT

The aim of this study was to examine the effect of mental imagery skills on darts shooting performance according to circadian rhythm. The research has been carried out with 24 subjects between the ages of 18-22. After the pre-test measurements of the participants were taken, they were divided into three groups: the mental imagery morning group (ZCS), the mental imagery afternoon group (ZCÖS), and the control group. After the pre-test measurements, the subjects, who were assigned to the mental imagery groups, were given a mental imagery program for 30 minutes a day, 15 minutes in the morning and 15 minutes in the evening for 15 days. The post-test measurements were made on the day after the mental imagery training program was completed. Post test measurements were taken between 9.00-10.00 am in the ZCS and control groups and between 14.00-15.00 in the afternoon in the ZCÖS group and recorded as data. The data obtained were analyzed by using the SPSS 23.0 statistical program. In the analysis process, along with descriptive statistics, Paired Samples t-Test was used for in-group analysis and One-Way ANOVA test was used for inter-group analysis, and Tukey HSD Test was used to determine the differences between groups. As a result of the research, a positive improvement was observed in the darts performances of the mental imagery training groups, while this improvement was found to be statistically significant in the ZCS group ($p < 0.05$). Besides, considering the darts shooting performance between groups, a statistically significant difference was found in favor of the ZCS group ($p < 0.05$). As a result, it can be said that mental imagery training increases the performance in sports that require closed skills such as darts, and this performance is affected by the hours of the day and shows circadian characteristics.

Key Words: Mental Imagery, Imagination, Circadian Rhythm, Darts, Shooting Performance

GİRİŞ

Sporda yeni bir becerinin öğrenilmesi ve iyi bir performans ortaya konulabilmesi ancak fiziksel, psikolojik ve zihinsel performansın birlikteliği ve bunların geliştirilmesi ile mümkün olabilir. Bu anlamda spora yönelik zihinsel antrenman, üst düzey bir performansın ortaya konulmasında önemli bir faktör oluşturmaktadır. Çünkü fiziksel bir hareketin içselleştirilmesi, harekete odaklanması, zihinsel yönden yarışma ve müsabakaya motive olunması, duygu, düşünce ve davranışların kontrol altına alınması performansı etkileyen zihinsel süreçlerin bir ürünüdür.

Amaca yönelik belirli bir hareketin öğrenilmesi veya geliştirilmesi için fiziksel bir hareket olmadan yalnızca zihinsel çalışmaların yapılması olarak tanımlanan zihinsel antrenman, fiziksel ve psikolojik olarak sporcuların müsabaka ve yarışmalara hazır hale gelmelerine ve performanslarını geliştirmelerine önemli katkılar sağlamaktadır. Bu sebeple zihinsel antrenman sporda teknik, taktik ve fiziksel antrenmanın yanında sık sık kullanılmaktadır^{1,2}. Sporcular ve antrenörler tarafından en sık kullanılan zihinsel antrenman yöntemi ise zihinsel canlandırmalardır³.

Fiziksel uygulamadaki işleyişin benzer şekilde zihinsel yolla uygulanması⁴ olarak ifade edilen zihinsel canlandırma, genel anlamda ortaya konulacak becerilerin fiziksel bir uygulama olmaksızın zihinde güçlü bir şekilde imgeleştirilmesi sürecidir^{5,6}. Kısaca mental bir provadır. Bu yöntemde beyin gerçekte yaşanmayan bir olayı zihinsel yolla yaşıyormuş gibi algılayarak gerçek yaşam deneyimi oluşturmaktadır.

Zihinsel canlandırma antrenmanının temel amacı; sporcuların teknik, taktik gelişimlerini ve performanslarını arttırmak, hataların düzeltilmesini sağlamak, karşılaşma anında ortaya çıkabilecek olumsuzlukların önceden farkına varıp önüne geçmek, sporcuyla fiziksel ve çevresel şartlara, rakibe ve yarışma koşullarına karşı hazır hale getirmektir^{7,8}.

Sporcunun üst düzeyde bir performans gösterebilmesi sadece yapılan antrenmanın tipi ile ilişkili değildir. Başta genetik faktörler olmak üzere antropometrik özellikler, kalp, dolaşım sistemi ve kas tipi gibi birbirleriyle ilişkili birçok faktör sportif performansı etkilemektedir. Ancak tüm bunların etkili bir sonucunun ortaya konulabilmesi bireyin biyolojik ritmi ile çalışmaların uyum içerisinde olmasına bağlıdır⁹. Kısaca bir sporcunun yüklenmelere uyum göstermesi ve sporsal verimini arttırabilmesi vücut fonksiyonlarını düzenleyen biyolojik ritimlerle ilişkilidir. Başka bir ifadeyle atletik performansla ilişkili birçok zihinsel, psikolojik ve fizyolojik fonksiyon zamana göre değişkenlik göstererek biyolojik bir ritim göstermektedir^{10,11,12}. Bu ritimler, yaşam boyu bir süreklilik ve tekrarlamalar halinde seyredip⁹, frekanslarına göre circadian (günlük), circaseptan (haftalık), circamentsrual (aylık) ve circannual (yıllık) döngü olarak sınıflandırılmaktadır¹³. 24 saat içerisinde meydana gelen ve her gün belli bir döngü içerisinde değişmeden devam eden biyolojik ritimler, sirkadiyen ritim olarak adlandırılmaktadır. Sirkadiyen ritimler, ısı ve zeitgebers olarak adlandırılan ışığa göre senkronize olmaktadır^{9,14}. Sirkadiyen ritimler, duyu-motor, psikomotor, algısal ve bilişsel işlevin birçok unsurunda mevcuttur¹⁵. Başta vücut ısısı olmak üzere neredeyse tüm insan fonksiyonlarına etki etmektedir. Hemen hemen tüm hormonların salgılanması, öğrenme ve hafıza işlemleri, kardiyak, pulmoner ve metabolik aktiviteler, sinir sistemi aktivitesi, sindirim ve üreme sistemleri, uyku-uyanıklık döngüsü, büyüme ve yaşlanma süreçleri gibi insanın tüm yaşamsal fonksiyonları sirkadiyen özellik göstermektedir^{14,16}. Kısaca sportif performansla ilişkili

birçok psikolojik, fizyolojik ve zihinsel fonksiyon sirkadiyen ritimle yakın ilişki içerisindedir^{10,12,17}.

Buradan yola çıkarak çalışmanın amacı zihinsel canlandırmanın sirkadiyen ritme göre dart atış performansına etkisini araştırmak olarak belirlenmiştir. Çünkü dart sporunda performansı etkileyen, hedef isabetliliği, kapalı beceri, odaklanma, dikkat ve mantıklı düşünme şeklinde kendini gösteren zihinsel ve motor becerilerin sirkadiyen ritimden etkilendiği bilinmektedir^{9,14,16}. Ayrıca dart atışı sırasında kontrol altına alınması gereken kalp atım frekansı, solunum sayısı gibi bir takım fizyolojik özelliklerin de sirkadiyen ritimden etkilendiği⁹ göz önüne alındığında bu durumun dart atış performansına etki ettiği düşünülmektedir.

MATERYAL VE METOT

Katılımcılar

Araştırmaya herhangi bir sağlık problemi bulunmayan ve daha önce hiç dart atışı yapmamış 18-22 ($\bar{x}$ =19.04) yaş aralığında 12 kadın ve 12 erkek olmak üzere toplam 24 gönüllü katılmıştır. Katılımcılara atış öncesi çalışmanın amacı ve içeriği ile ilgili bilgilendirme yapılmıştır. Denekler ön test atışları yaptırdıktan sonra yansız olarak kontrol grubu (N=8), zihinsel canlandırma sabah grubu (ZCS) (N=8) ve zihinsel canlandırma öğleden sonra grubu (ZCÖS) (N=8) olarak gruplara atanmışlardır.

Araştırma Deseni

Araştırma nicel bir çalışma olup, ön test son test kontrol gruplu deneysel desen niteliği taşımaktadır. Ön test son test kontrol gruplu deneysel desende katılımcılar deneysel manipülasyondan önce ve sonra bağımlı değişkenle ilgili ölçüme tabi tutulmaktadır¹⁸. Deney ve kontrol grupları grup içi ve gruplar arası karşılaştırmaya tabi tutulduğu için çalışma karışık bir desen olarak ifade edilmektedir¹⁸.

Verilerin Toplanması

Araştırmada ölçümler Niğde 5 Şubat Spor Salonu dart sahasında alınmış olup, Hedef atışı için Winmau Blade 5 Board ve Winmau 25 gr ok kullanılmıştır. Araştırmada ölçümlerin sonucunu etkilememesi için ön test ve son test atışlarında aynı ok kullanılmış ve deneklerin tümüne aynı okla atış yaptırılmıştır. Deneklere araştırmanın amacı ve içeriği hakkında gerekli bilgilendirmeler yapıldıktan sonra ok tutuş ve dart atış tekniği bizzat araştırmacının kendisi tarafından gösterilmiş ve detayları anlatılmıştır. Deneklerin ısınmalarına imkan verildikten sonra aynı gün sabah saat 09.00-10.00 saatleri arasında ön test ölçümleri alınmıştır. ZCS ve ZCÖS gruplarına atanan deneklerin tümüne 15 gün boyunca hem sabah, hem akşam 15'er dakika olmak üzere her gün 30 dakika zihinsel canlandırma antrenmanı yaptırılmıştır. Kontrol grubuna herhangi bir çalışma yaptırılmamıştır. 15. gün zihinsel canlandırma programı tamamlanmış ve bir sonraki gün deneklerin atandıkları zaman dilimine uygun şekilde son test ölçümleri alınmıştır. Atışlar kontrol grubu ve ZCS grubuna sabah saat 09.00 ile 10.00 arasında, ZCÖS grubuna ise öğleden sonra 14.00 ile 15.00 saatleri arasında yaptırılmıştır. Deneklerden ön test ve son test ölçümlerinde dart bordundaki en yüksek sayılara atış yapması istenmiş ve 12 atış sonunda aldıkları toplam puan skor olarak hanelerine yazılmıştır. Araştırmada veriler bizzat araştırmacı tarafından toplanmıştır. Deneklere uygulanan zihinsel canlandırma antrenmanı bizzat araştırmacının direktifleri doğrultusunda denekler tarafından

uygulanmış, ön test ve son test ölçümleri yine araştırmacının kendisi tarafından alınmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmanın istatistiksel analizi, SPSS 23.00 istatistik programı kullanılarak yapılmıştır. İstatistiksel sonuçlar %95 güven aralığında $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir. İstatistiksel işlemlere geçmeden önce veri setindeki dağılımın normal olup olmadığını belirlemek amacıyla Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır. Shapiro-Wilk testi anlamlılık sonucu ölçekten elde edilen ön test ve son test veri seti içinde $p > ,5$ olarak tespit edilmiştir. Ayrıca Skewness ve Kurtosis değerlerine bakılmıştır. Her iki ölçüme ait bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar verilerin normal dağıldığını göstermektedir¹⁹. Katılımcıların demografik özellikleri yüzde ve frekans olarak gösterilmiştir. Verilerin analizinde grupların kendi içindeki anlamlılığını test etmek için Bağımlı Örneklem t-Testi yapılmıştır. Gruplar arası ön test ve son test farklarının anlamlılığını test etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi uygulanmış ve farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Tukey HSD Testi yapılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Deneklere Ait Ön Test ve Son Teste İlişkin Bağımlı Örneklem t Testi Sonuçları

Grup	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Kontrol	8	-4,00	27,27	7	-,42	,69
Sabah Zihinsel Canlandırma	8	49,38	33,17	7	4,21	,00*
Öğleden Sonra Zihinsel Canlandırma	8	11,38	26,67	7	1,21	,27

* $p < 0,05$

Tablo 1’de deneklere ait ön test ve son teste ilişkin Bağımlı Örneklem t-Testi incelendiğinde kontrol grubunun $t(7) = -,42$, $p > ,05$, sabah zihinsel canlandırma grubunun $t(7) = 4,21$, $p < ,05$ ve öğleden sonra zihinsel canlandırma grubunun $t(7) = 1,21$, $p > ,05$ bulunmuştur. Elde edilen sonuca göre kontrol grubu ile zihinsel canlandırmaya katılan öğleden sonra atış yapan grupların ön test ve son test sonuçları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak zihinsel canlandırmaya katılıp sabah atış gerçekleştiren grubun ön test ve son test sonucu arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bununla birlikte öğleden sonra zihinsel canlandırma grubuna ait ortalamalarının ($\bar{x} = 11,38$) kontrol grubundan ($\bar{x} = -4,00$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Deneklerin Gruplar arası Ön Test ve Son Test Arasındaki Farka İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Test Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	9486,083	2	4743,042		
Grup içi	17407,750	21	828,940	5,722	0,01*
Toplam	26893,833	23			

* $p < 0,05$

Tablo 2’de Gruplar arası ön test ve son test arasındaki farka ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) test sonuçları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur $F(2,27)=5,72$, $P<0,5$.

Tablo 3. Gruplar Arası Farkın Manidarlığa İlişkin Post Hoc Sonuçları

Grup	Farklar Ort.	Std. Hata	p	%95 Güven Aralığı		
				Alt Sınır	Üst Sınır	
Kontrol	SZC	-45,375*	14,396	0,01*	-81,66	-9,09
	ÖSZC	-7,375	14,396	0,87	-43,66	28,91
Sabah Zihinsel Canlandırma	Kontrol	45,375*	14,396	0,01*	9,09	81,66
	ÖSZC	38,000*	14,396	0,04*	1,71	74,29
Öğleden Sonra Zihinsel Canlandırma	Kontrol	7,375	14,396	0,87	-28,91	43,66
	SZC	-38000*	14,396	0,04*	-74,29	-1,71

* $p<0,05$

Gruplar arası farkın manidarlığını belirlemek için yapılan Post Hoc sonucunda kontrol grubu ile zihinsel canlandırma çalışmasına katılan ve sabah atış gerçekleştiren grup arasında sabah zihinsel canlandırma grubu lehine ($p<0,05$), zihinsel canlandırma çalışmasına katılan ve öğleden sonra atış yapan grup ile zihinsel canlandırma çalışmasına katılan ve sabah atış yapan grup arasında yine sabah grubu lehine ($p<0,05$) anlamlı bir fark görülmektedir. Kontrol grubu ile zihinsel canlandırma çalışmasına katılan ve öğleden sonra atış yapan grup arasında ise anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$).

TARTIŞMA

Gün içerisinde insanların biyolojik ritimlerinde meydana gelen değişimler bireylerin zihinsel ve bedensel süreçlerinde bir takım değişikliklere yol açmaktadır. Bu sebeple sporda istenen hedeflere ulaşılması ve organizmadan optimal bir seviyede verim alınabilmesi ancak antrenman için uygun bir zaman diliminin seçilmesi ile mümkün olabilir⁹. Sporda performansı arttırmaya yönelik yüklenmelerde fiziksel, teknik ve taktik antrenmanın yanında önemli bir yüklenme yöntemi olarak kullanılan zihinsel canlandırmanın sportif performansa yönelik etkisinin günün saatlerine göre değiştiği düşünüldüğünde yapılan bu çalışmada daha önce hiç dart atışı yapmamış kişilerde zihinsel canlandırmanın sirkadiyen ritme göre dart atış performansına etkisi deneklerin dart atış puanları dikkate alınarak incelenmiştir.

Çalışma sonucunda zihinsel canlandırmanın dart atış performansına olumlu yönde etki ettiği görülmüştür. Zihinsel canlandırmanın dart atış performansına etkisi günün saatlerine göre değerlendirildiğinde ise sabah saatlerinde yapılan atışların ön teste göre önemli bir ilerleme kaydettiği tespit edilmiştir (Tablo 1).

Straub (1989)²⁰, yaptığı çalışma sonucuna dayanarak dart performansının geliştirilmesinde zihinsel eğitimin fiziksel eğitim kadar etkili olduğunu ifade etmiştir. Wichman ve Lizotte (1983)²¹ tarafından 130 öğrenci ile yapılan bir çalışmada zihinsel uygulamanın dart atışına etkisi incelenmiş, denekler zihinsel uygulama yapan deney grubu ve uygulama yapmayan kontrol grubu olarak iki gruba ayrılmıştır. Çalışmaya göre zihinsel çalışmaların dart atış skoruna olumlu yönde etki ettiği bulunmuştur. Bu sonuçlar elde ettiğimiz bulgularla paralellik göstermektedir. Hagkhah ve ark. (2014)²² tarafından yapılan başka bir çalışmada, içsel ve dışsal odaklı zihinsel

canlandırmanın, çocukların dart atış tekniğini öğrenmesine olumlu etkisinin olduğu ancak bu etkinin istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı bildirilmiştir. Beşiktaş'ın (2013)²³, 120 lisanslı sporcu ile yaptığı çalışmada, daha önce zihinsel canlandırma antrenmanına katılmamış sporcuların zihinsel canlandırma becerilerinin anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmektedir. Bununla birlikte zihinsel canlandırma antrenmanının sporcularda zihinsel canlandırma becerisini ve fiziksel becerilerini anlamlı derecede arttırdığı çalışma sonucunda ortaya konulmaktadır. Ayrıca çalışma bulgularından ortaya çıkan sonuçlar yapılan başka çalışmalarla da benzerlik göstermektedir^{24,25,26,27,28,29,30}. Ancak Tekin (2018)³¹ tarafından 14-20 yaş arası 3045 okçu ile yapılan çalışmada, sporcuların imgeleme becerileri ile performansları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı rapor edilmiştir.

Her ne kadar zihinsel canlandırma sırasında gerçek bir hareket söz konusu olmasa da yapılan çalışmalar zihinsel canlandırmanın fiziksel çalışmalarla hemen hemen aynı etkiyi oluşturduğunu ve zihinsel canlandırmanın performansı doğrudan etkileyerek, hedefe yönelik kapalı beceriyi geliştirdiğini göstermektedir. Bu durum insan beyninin gerçek ile hayali birbirine benzer şekilde algıladığını ve aynı tepkiyi verdiğini göstermektedir. Yapılan çalışmalar bir hareketin fiziksel olarak ortaya konulması ile zihinde canlandırılması sırasında ortaya çıkan elektriksel ölçümlerin benzer olduğunu ortaya koymaktadır²¹. Bu durum fizyolojik açıdan incelendiğinde, hareketin fiziksel olarak gerçekleşmesi sırasında nöromusküler yoldaki nörotransmitterlerin uyarılması ile çeşitli kimyasal maddeler salınmakta, bu maddeler nöromuskular yolda belli bir süre kalarak aynı hareketin daha sonra gerçekleştirilmesi sırasında zorlanmadan yapılmasına imkan vermektedir. Aynı olaylar zinciri zihinsel canlandırma sırasında da gerçekleşmekte ve kaslar gerçek bir hareketin ortaya konulmasına hazır hale gelmektedir^{32,33}. Carpenter'ın "*İdeomotor ve Carpenter Etki Kanunu*" olarak adlandırdığı teoriye göre, bir algı sonucu oluşan bilinçli bir hareket, algı olmadan yapılan bir harekete göre daha iyi şekilde gerçekleşmektedir³⁴. Carpenter'ın yaptığı bir araştırmada, gerçekte uygulanmayan bir hareketin zihinde canlandırılması sırasında ilgili kaslarda hareketle ilişkili elektrik akımlarının olduğu tespit edilmiştir³⁵. Yine Jacobson (1930)³⁶ tarafından yapılan başka bir çalışmada kolun hareketine yönelik yapılan zihinsel canlandırmanın kol kaslarında düşük düzeyde kasılmaları neden olduğu bildirilmiştir. Dolayısıyla hareketin zihinde canlandırılması fiziksel olarak ortaya konulması kadar fizyolojik bir etki oluşturduğu söylenebilir.

Yapılan çalışmada ayrıca ön test ve son test ölçümleri arasındaki farkın gruplar arasında farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmış, elde edilen sonuçlara göre gruplar arasında yüksek oranda anlamlı bir farklılaşma görülmüştür (Tablo 2). Bu farklılaşmanın ZCS ve ZCÖS grupları arasında ZCS grubu lehine, ZCS ve kontrol grubu arasında yine ZCS grubu lehine anlamlı düzeyde olduğu görülmektedir. Bununla birlikte ZCÖS grubu ve kontrol grubu arasında ZCÖS grubu lehine bir farklılaşma görülmüş ancak bu farklılaşma anlamlı düzeyde bulunmamıştır (Tablo 4). Gruplar arası farklılaşmadan hareketle dart sporuna yönelik performansta sabah saatlerinin daha etkili olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunun sebebinin insan biyolojik ritmine göre dikkat ve konsantrasyonun sabah saatlerinde günün diğer vakitlerine göre daha üst düzeyde olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Dart atışında en önemli etken, doğru atış ve tutuş tekniğiyle beraber, atışa konsantre olabilmek, hedefe odaklanmak için dikkatini toplayabilmek ve mantıklı bir karar verebilmektir. Kısaca iyi bir atış yapabilmek için farkındalıkla beraber iyi bir konsantrasyon ve iyi bir

dikkat gereklidir. Tekin (2018)³¹ yaptığı çalışmada sporcuların dikkat düzeyleri ile performansları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ifade etmektedir.

Farkındalık, dikkat ve konsantrasyon ise sirkadiyen ritme göre değişkenlik göstermekte olup sabah saatlerinde en tepe noktaya ulaşmaktadır^{14,16}. Carciofo ve ark. (2014)³⁷, tarafından 18-22 yaş aralığındaki 1852 kişi ile yapılan bir çalışmada, bilişsel hatalar ile hayal kurma, farkındalık ve dikkat arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışma sonucunda, zihinsel gezinme, hayal kurma ve dikkatle ilgili bilişsel hataların sabah saatlerinde daha az görüldüğü, farkındalığın ise sabah saatlerinde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç tarafımızca yapılan çalışmanın sonuçlarını desteklemektedir. Hayal kurma zihinsel canlandırma ile doğrudan ilişkili olup sabah saatlerinde neden daha iyi skor elde edildiğini açıklar niteliktedir. Yine dart atış performansına önemli bir etkisi olan dikkat ve farkındalığın sabah saatlerinde daha iyi olması çalışma sonucunda elde edilen verilerle örtüşmektedir. Bununla birlikte sınırlı bilişsel kaynaklardan beslenen dikkat, zihinsel gezinmenin de aynı kaynaktan beslenmesi sonucu zihinsel gezinmeden olumsuz etkilenmektedir³⁸. Bu sebeple zihinsel gezinmenin sabah saatlerinde daha düşük düzeyde seyretmesi performans açısından dart atışı gibi dikkat isteyen sporlarda sabah saatlerinin daha iyi olduğu sonucunu doğurmaktadır. Ayrıca dart atışını olumsuz etkileyen ve atış sırasında kontrol altına alınması gereken kalp atım sayısı, solunum frekansı ve kan basıncı ikindiden sonra en üst düzeye ulaşmaktadır⁹. Bu durum ise öğleden sonraki atışların daha zor fizyolojik şartlar altında gerçekleştiğini göstermektedir.

Günün farklı saatlerinde antrenmanın etkisini ve spora yönelik verimi etkileyen en temel etkenlerden biri de hormonlardır. Ortaya konulan çalışmalar neticesinde sporsal verimi etkileyen adrenalinin (epinefrin) öğleden sonra, noradrenalinin (norpinefrin) ise sabah saatlerinde en yüksek seviyede salgılandıkları belirlenmiştir⁹. Adrenalin, metabolizma hızının, kalp atım frekansının, kan dolaşımının ve solunum sayısının artmasında ve anaerobik sistemin veriminin belirlenmesinde etkili iken, noradrenalin, dikkat ve konsantrasyonun artmasında etkili olmaktadır⁹. Dart atışı sakinlik, konsantrasyon ve dikkat istediği için öğleden sonra zirve yapan adrenalinin dart atışında hedef isabetliliğini zorlaştırdığı, sabah saatlerinde zirve değerlere ulaşan noradrenalinin ise dart atışına olumlu etki yaptığı düşünülmektedir.

Zihinsel canlandırma öğrenilen bir hareketin hatırlanmasını ve zihinde tekrar edilmesini içermektedir. Yeni bir hareketin öğrenilmesi, psikomotor hareketlerin hatırlanması ve doğru bir şekilde ortaya konulması için en uygun zaman diliminin sabah saatleri olduğu ve bu durumun genel olarak sabah saatlerindeki uyanıklık, canlılık ve ruhsal iyi oluş ile ilişkili olduğu ifade edilmektedir^{13,39}. Zihinsel yönden uyanık ve canlı olmanın ise hedef sporlarında önemli olan motive olabilmeyi ve odaklanabilmeyi kolaylaştırdığı söylenebilir. Sirkadiyen ritimle ilişkili olarak organizmada meydana gelen fizyolojik ve psikolojik değişikliklerin zihinsel canlandırmanın spora yönelik etkisine sabah saatlerinde daha fazla katkı sağladığı ve bununla birlikte hızlı karar verme, hedef belirleme ve hedefe isabet ettirme gibi becerilerin yer aldığı spor branşlarında performansı öğleden sonraya kıyasla sabah saatlerinde daha olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Sonuç olarak zihinsel canlandırmanın yeni bir becerinin öğrenilmesinde ve geliştirilmesinde oldukça etkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte hedef atışlarının sirkadiyen özellik gösterdiği ve sporda performansın arttırılmasında önemli bir etken

olan zihinsel canlandırmanın da günün saatlerinden etkilendiği görülmektedir. Tüm bu sonuçlardan hareketle dart gibi hedefe yönelik atış yapılan kapalı beceri sporlarında zihinsel canlandırmanın sabah saatlerinde yapılan çalışmalara daha fazla katkı sağladığı bu sebeple hedef sporlarında sabah yapılan çalışmaların verimi arttıracak ifade edilebilir.

KAYNAKLAR

1. Weinberg RS., Gould D. (2015). Foundations of sport and exercise psychology. 6th Edition. Human Kinetics. Champaign, IL.295-322
2. Yarayan YE., İlhan EL. (2018). Sporda zihinsel antrenman envanteri'nin (SZAE) uyarılma çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 23(4), 205-218.
3. Morris T., Spittle M., Watt AP. (2005). Imagery in sport. 1. Baskı. Human Kinetics. Champaign. IL. 1-57
4. Jeannerod M. (1994). The representing brain: Neural correlates of motor intention and imagery. *Behavior Brain Science*. 17(2), 187-202.
5. İkizler C., Karagözoğlu C. (1997). Sporda başarının psikolojisi. 3. Baskı. Alfa Yayıncılık. İstanbul.
6. Syer J., Connolly C. (1998). Sporcular için zihinsel antrenman rehberi. (Çeviren F.U. Erkan). 1. Baskı. Bağırhan Yayınevi. Ankara.
7. Feltz D., Lander DM. (1983). The effects of mental practice on motor skill learning and performance: a meta analysis. *Journal of Sport Psychology*. 5(1), 25-27.
8. Van GH., Wenger HA., Gaul CA. (1990). Imagery as a method of enhancing transfer from training to performance. *Journal of Sport and Exercise Psychology*. 12(4), 366-375.
9. Dündar U. (2017). Antrenman Teorisi. 10. Baskı. Nobel Akademik Yayıncılık. Ankara,387-409.
10. Atkinson G., Reilly T. (1996). Circadian variation in sports performance. *Sports Medicine*. 21(4), 292-312.
11. Chtourou H., Chaouachi A., Driss T., Dogui M., Behm G., Chamari K., Souissi N. (2012). The effect of training at the same time of day and tapering period on the diurnal variation of short exercise performances. *Journal of Strength and Conditioning Research*. 26(3), 697-708.
12. Winget CM., DeRoshia CW., Holley DC. (1985). Circadian rhythms and athletic performance. *Medicine and Science in Sports and Exercise*. 17(5), 498-516.
13. Günay M., Şıktar E., Şıktar E. (2017). Antrenman bilimi. 1. Baskı. Gazi Kitabevi. Ankara, 727-748
14. Çoruhlu A. (2019). Sirkadiyen Beslenme. 1. Baskı. Doğan Kitap. İstanbul, 27-29.
15. Jarraya S., Jarraya M., Chtourou H., Souissi N. (2014). Diurnal variations on cognitive performances in handball goalkeepers. *Biological Rhythm Research*. 45(1), 93-101.
16. Valdez P., Ramírez C., García A. (2012). Circadian rhythms in cognitive performance: Implications for neuropsychological assessment. *Chrono Physiology and Therapy*. 2, 81-92.
17. Drust B., Waterhouse J., Atkinson G., Edwards B., Reilly T. (2005). Circadian rhythms in sports performance - an update. *Chronobiology International*. 22(1), 21-44.

18. Büyüköztürk Ş. (2016). *DeneySEL desenler: Öntest-sontest kontrol grubu desen ve veri analizi*. 5. Baskı. Pegem Akademi. Ankara, 2-24.
19. Hair JF., Black WC., Babin BJ., Anderson RE., Tatham RL. (2013). *Multivariate data analysis*. 7th Edition. Pearson Education Limited.USA.
20. Straub WF. (1989). The effect of three different methods of mental training on dart throwing performance. *The Sport Psychologist*. 3(2), 133-141.
21. Wichman H., Lizotte P. (1983). Effects of mental practice and locus of control on performance of dart throwing. *Perceptual and Motor Skills*. 56(3), 807-812.
22. Haghkhah A., Sohrabi M., Torbati HT., Ghalehroudkhani HH., Tabar MG. (2014). The effect of mental imagery focus of attention on performance and learning of children dart throwing skill. *International Journal of Sport Studies*. 4(1), 161-167.
23. Beşiktaş MY. (2013). *Elit sporcular için zihinde canlandırma antrenman programı uygulaması ve ölçülmesi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
24. Aktop A. (2008). *Biyolojik geribildirimle zihinsel antrenman yönteminin dart performansına etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Antalya.
25. Brouziyne M., Molinaro C. (2005). Mental imagery combined with physical practice of approach shots for golf beginners. *Perceptual and Motor Skills*. 101(1), 203-211.
26. Cankurtaran Z. (2020). *Okçuların rekabet ortamında kullandıkları zihinsel antrenman becerilerinin sıralama atış skorlarına etkisi*. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 6(1), 13-29.
27. Eckert LA. (1989). *The effects of mental imagery on free throw performance*. Master Thesis, The College at Brockport State University of New York Kinesiology Sport Studies and Physical Education. Newyork.
28. Öner Ç., Cankurtaran Z. (2020). *Elit okçuların zihinsel beceri ve tekniklerinin atış performanslarını belirleyici rolü*. *International Journal of Exercise Psychology*. 2(1), 1-9.
29. Sosovec LG. (2004). *Internal visual imagery and its effect on penalty kicks in soccer*. Master Thesis, Dakota State University Major in Health Physical Education and Recreation. South Dakota.
30. Woolfolk RL., Parrish MW., Murphy SM. (1985). The effects of positive and negative imagery on motor skill performance. *Cognitive Therapy and Research*. 9(3), 335-341.
31. Tekin M. (2018). *Okçuların imgeleme becerileri ile dikkat ve performans düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Aydın.
32. Hall CR. (2001). *Imagery in sport and exercise*. İçinde: Singer RN., Hausenblas HA., Janelle C. (Editör). *Handbook of research on sport psychology*. 2nd Edition. John Willy & Sons. New York, 529-549.
33. Konter E. (2006). *Uygulamalı spor psikolojisinde zihinsel antrenman*. Nobel Akademik Yayıncılık. 3. Baskı. İstanbul.
34. Renkikurt T. (1973). *Antrenman ve fizyolojik özellikleri*. 1. Baskı. İstanbul Matbaası. İstanbul.
35. Konter E. (2003). *Spor psikolojisi uygulamalarında yanlışlar ve gerçekler*. 1. Baskı. Dokuz Eylül Yayınları, Ankara.
36. Jacobson E. (1930). Electrical measurements of neuromuscular state during mental activities. *American Journal of Physiology*. 96, 115-121.

37. Carciofo R., Du F., Song N., Zhang K. (2014). Chronotype and time-of-day correlates of mind wandering and related phenomena. *Biological Rhythm Research*. 45(1), 37-49.
38. Sezgin S., Yüksel G. (2020). Zihin gezinmesi ölçeklerinin Türkçeye uyarlanması: Bir geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 18(1), 456-482.
39. Monk TH. (1992). Chronobiology of mental performance. İçinde: Touitou Y., Haus H. (Editör). *Biological rhythms in clinical and laboratory medicine*. Springer-Verlag. 1. Baskı. Berlin, 208-213.

İKİ BOYUTLU HAREKET ANALİZİNDE HAREKETLİ KAMERA APARATININ UYUM GEÇERLİĞİ: BİR YÜZME ÇALIŞMASI

THE CONCURRENT VALIDITY OF A MOVING CAMERA APPARATUS IN 2-DIMENSIONAL MOTION ANALYSIS: A SWIMMING STUDY

Gönderilen Tarih: 20/10/2020
Kabul Edilen Tarih: 16/02/2021

Uğur ÖDEK

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Nevşehir, Türkiye
Orcid: 0000-0003-0335-7956

Kürşat ÖZCAN

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Nevşehir, Türkiye
Orcid: 0000-0002-4463-1272

İki Boyutlu Hareket Analizinde Hareketli Kamera Aparatının Uyum Geçerliliği: Bir Yüzme Çalışması

ÖZ

Bu çalışma, video tabanlı hareket analizlerinde kullanılmak üzere hareketli kamera aparatının yapısını açıklamakta ve serbest stil yüzmenin yatay hızı için sistemin geçerliliğini rapor etmektedir. Çalışmaya dokuz erkek yüzücü (boy = 178.3 ± 6.3 cm, ağırlık = 82.6 ± 5.8 kg, yaş = 22.3 ± 3.86 yıl) katılmıştır. Yirmi metre serbest stil yüzme performansları hem hareketli kamera sistemi hem de sabit bir kamera kullanılarak kaydedilmiştir. Yüzücülerin bel bölgesine yerleştirilen bir işaretleyici yatay hızı hesaplamak amacıyla hareket analiz yazılımı kullanılarak takip edilmiştir. İki boyutlu hareket analizlerinin ardından iki sistemden elde edilen veriler incelenmiştir. Sabit kamera kayıtları kullanılarak hesaplanan yatay hızlar referans olarak kabul edilmiştir. Sonuçlar, hareketli kamera aparatı kullanılarak hesaplanan yatay hızların zaman serilerinin hiçbir noktasında referans değerlerden 0.05m/s 'den fazla sapmadığını göstermiştir. Hoeffding'in D testi, 18 veri çiftinin anlamlı ölçüde birbirine bağımlı olduğunu ($p < .05$) ve veri serilerinin benzer eğriler çizdiğini ortaya koymuştur. Sonuç olarak geliştirilen aparatın hassasiyeti yüzmede kinematik analizlerin yapılmasına izin vermektedir ve sabit kamera sistemlerine alternatif olarak kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Yüzme, Video, Hareket Analizi, Kinematik

The Concurrent Validity of a Moving Camera Apparatus in 2-Dimensional Motion Analysis: A Swimming Study

ABSTRACT

This study describes the building of a moving camera apparatus for use in video-based motion analysis and reports its validity in the horizontal velocity of freestyle swimming. Nine male swimmers (height = $178.3 \pm 6.3\text{cm}$, weight = 82.6 ± 5.8 kg, age = 22.3 ± 3.86 years) participated to the study. Twenty meters freestyle swimming performances were recorded using both a moving camera apparatus and a stationary camera. A marker placed on the lumbar region of the swimmers was tracked to calculate horizontal velocity. After 2D motion analyses, the data obtained by two different methods were investigated. Horizontal velocities calculated using stationary camera recordings were taken as reference. Results showed that the horizontal velocities calculated using the moving camera apparatus's recordings did not deviate from reference values more than 0.05 m/s at any point of the time series. Hoeffding's D measure test revealed significant dependencies for 18 data couples ($p < .05$) indicating data series draw a similar trajectory. In conclusion, the accuracy of the apparatus allows for kinematic analyses in swimming and the can be used as an alternative to stationary cameras

Key Words: Swimming, Video, Motion Analysis, Kinematics

INTRODUCTION

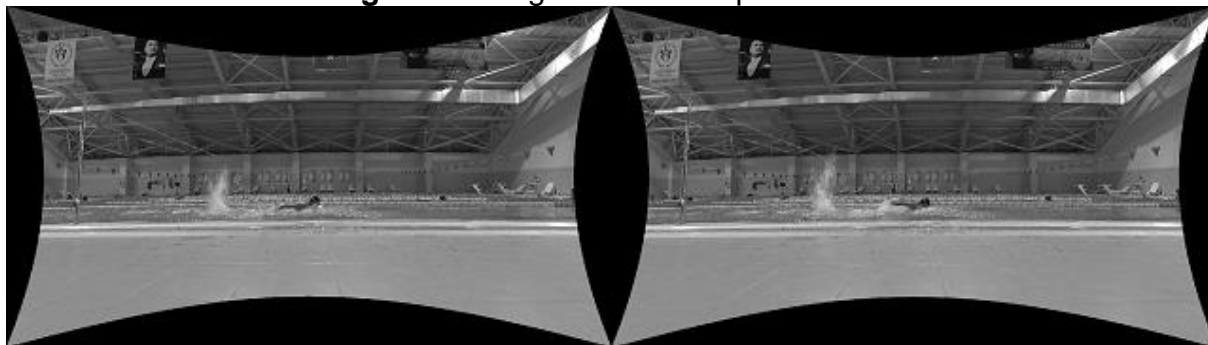
Biomechanical analyses provide essential information to researchers, coaches, and athletes in many sports branches. Although the primary purpose is to analyze the kinetics and kinematics, a wide variety of methods is used to collect data¹. Video-based motion analysis is one of the oldest and still the most preferred method for two and three-dimensional kinematic analyses².

It is possible to come across two types of kinematic analysis studies commonly used in swimming. One of them is race analysis, frequently include temporary variables as the start, free swim, turn and finish times and variables related to stroke characteristics as stroke rate, stroke distance³⁻⁴. Even though race analyses give strong evidence about swimming performances, the information is not adequate to explore swimmers' techniques in detail. The primary cause for that is the distance between the camera/cameras and the swimmers⁵. Therefore, another type of analysis called technical analysis is needed in which cameras are placed as close as possible to record swimmers' movements clearly. Using these close captured recordings, analysts can do further kinematic calculations of acceleration, angular changes, intra-cyclic velocities during propulsive and non-propulsive phases of the stroke etc.

Video-based motion analysis has some limitations, which are mostly related to equipment costs and workload^{6,7}. For example, in 2D analyses in which the performance does not fit into a single camera's field of view, more than one camera is needed². In that case, as well as the cost, the workload increases due to post-processing of the recordings and analyzing the images recorded by each camera. Lens distortion is another problem that increases when multiple camera systems are used⁸. Some software-based techniques are developed to minimize lens distortion digitally. However, there is a trade-off. After correction, images are reshaped, and indentations occur at the edges that break the continuum of the images obtained by lined up cameras (Figure 1).

Because of the difficulties mentioned above, researchers who are interested in 2D analysis tried to create a new method and, consequently, trolley setups had emerged. These setups are primarily made up of cameras placed on the trolleys, which are pulled by a person⁹ or a vehicle¹⁰ to record motion throughout the performance. For qualitative analyses, this method is quite practical and useful. On the other hand, for the quantitative analyses, one or more stationary reference points are needed so that the software can calculate the actual distances seen on the image. Since most of the software is built for stationary settings, it is particularly challenging to integrate the calibration process to the videos recorded by moving cameras. Therefore, researchers used additional measurement devices as tachograph^{11,12} or speedometer¹³⁻¹⁵, to calculate the horizontal velocity. Although using these devices provide vital information to researchers, a cord attached to athletes' body is needed, which can cause measurement errors¹⁶ and discomfort¹⁷. It has been encountered only one peer-viewed study indicating horizontal velocity (H_v) can be estimated without using any extra apparatus. Lafontaine and Lamontagne (2003)¹⁸ demonstrated approximately 3% deviation between the actual and experimental values using a sliding camera setup. The authors stated that the camera was moved by an assistant at the same speed as the object, which markers were placed on, and no estimation for the camera's velocity has been done.

Figure 1. Images of Lined-Up Cameras

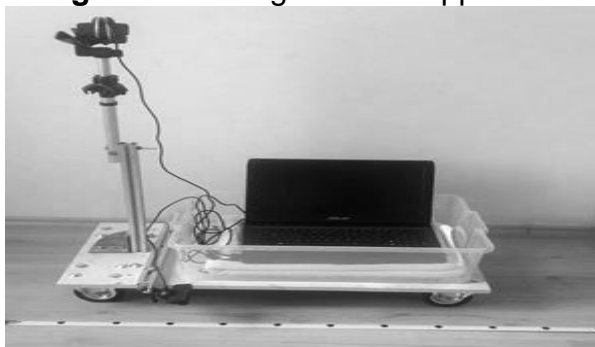
When pros and cons are considered, it seems the video-based motion analysis is still the best option for technique analysis in swimming. As result of a detailed literature review, it has not been encountered a moving camera apparatus tested under scientific approaches or a study displaying results obtained by those apparatus for swimming. Therefore, the first aim of this study was to build a moving camera apparatus allowing kinematic measurements. The second aim of the study was to investigate the relation between results obtained by traditional stationary camera recordings and moving camera recordings regarding horizontal velocity.

MATERIALS AND METHODS

Kinematic Data Collection

Nine experienced male swimmers (height 178.3 ± 6.3 cm, weight 82.6 ± 5.8 kg, age 22.3 ± 3.86 years) participated in the study. The participants were asked to swim 25m for 3 times at relatively slow speeds in freestyle. Besides, the participants were instructed to swim in line with the bottom line (T-line) of the pool for 25m. To record performances, two camera setups were prepared. First, a stationary camera (Sony, PlayStation Eye, Japan) was connected to a notebook (Sony, VPCEB23FM, Japan) and placed perpendicular to the longitudinal edge of the pool. The distance between performance and the stationary camera was 10m. Second, two cameras were mounted on a custom-made trolley (Figure 2), which was pulled by a person. The first camera was placed on a modified tripod head at 0.8m height. The purpose of this camera was to record the above water images of the swimmer. The second camera was mounted facing down at the edge of the trolley. The purpose of this camera was to record images of floor markers that were lined up with 0.1m intervals. A high-performance notebook (ASUS, G53SX, Taiwan) is placed in a box mounted on the trolley to acquire data. The iPi Recorder (Ver. 3.2.6) software was used to record videos at 60fps to track the motion of a black marker which was placed on the lumbar region of the swimmers. Two separate calibration sticks were used for each camera recordings (stationary-15m and moving-2m). With the signal of the researcher, participants started to swim freestyle and recording was started. The trolley was pulled approximately at the same speed with the swimmer until his head reached 20m.

Figure 2. Moving Camera Apparatus

Kinematic Data Analyses

Nine out of 27 trials' recordings were included in the analyses. The rest were excluded because of occultation or dropped frames during recordings. Right hand's entry (the touch of the fingertips to the water surface) at the beginning of third arm stroke hand was determined as the beginning of the analyses. Therefore, images before this point were trimmed and recordings were synchronized by a new initial frame. Beyond this point, four sequential single arm strokes were included to the analyses. For the stationary camera, Tracker (Ver. 4.96) was used to calculate H_v of a swimmer. The marker was tracked by the auto-tracker feature of the software, and the calculations were handled by the software's own algorithm. To test the accuracy of the auto-tracker, two points, 5m apart from each other were digitized 100 times by the same feature.

Two calculations were performed to obtain H_v from moving cameras. To calculate trolley's velocity using floor markers an eight-step protocol was designed using National Instruments' Vision Builder for Automated Inspection (Ver. 2012) module. The aim of this protocol was to find the matches with the template images, which was the image of the black dot itself, and the corresponding frame number. When a match was found, that frame was accepted as a transition point of the camera (Figure 3). Frame numbers of matched images used to calculate the time interval that trolley covers 0.1m distances. The equation used for calculations was given below.

$$V_{x2} = \text{Dis} / [(F_{n+1} - F_n) * 1/\text{fps}] \implies V_{x2} = 0.1 / [(F_{n+1} - F_n) * 1/60],$$

Dis = distance between floor markers

fps = recording speed of the camera

V_{x2} = Horizontal velocity of the trolley

F_n = Frame number

Figure 3. Transition Point of The Camera

Swimmers' H_v calculated independently from the trolley's H_v using the same protocol by following the marker on the swimmer. However, instead of the matching frames, this time differences in horizontal position of the marker were used to calculate the H_v of the swimmer as shown equation given below. The actual velocity of the swimmer was calculated by the addition of two velocities.

$$V_{x1} = (P_{n+1} - P_n)/(1/fps) \implies V_{x1} = (P_{n+1} - P_n)/(1/60)$$

V_{x1} = H_v of the swimmer

P = Position of the marker

fps = recording speed of the camera

Statistical Analyses

Velocity data obtained from the moving camera apparatus and stationary camera were smoothed and interpolated by negative exponential interpolation with a sample size of .03 and 3rd-degree polynomial function using Sigmaplot (Ver. 12.5). The first two single-arm strokes were considered as the first cycle (C1) and the following two as the second cycle (C2). By this assignment, 18-time series couples were created. Since the H_v curve shapes very similar to sine association – non-linear – non-monotonic curves, as defined in the study of Santos et al. (2014)¹⁹, Hoeffding's D measure was used to investigate the independence of data series. The alpha level was set at .05 for all tests. Statistical analyses were carried on using Wolfram Mathematica Software (Ver.11.0).

FINDINGS

The descriptive statistics showed that the error rate of the auto-tracking tool of the Tracker software was found below %0.1 (approx. ± 4 cm) for the 5m distance. This non-significant error rate indicated that the position of the camera and distortion of the lens did not affect the reliability of the measurement.

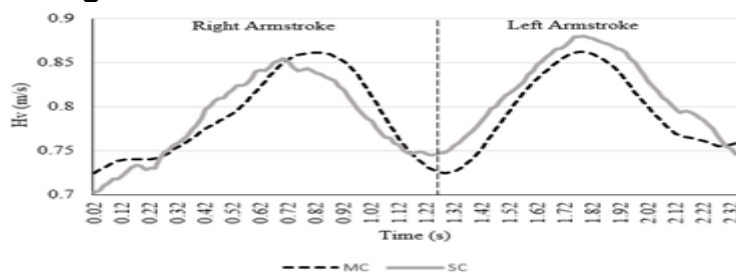
For all couples, Hoeffding's D measure tests identified significant ($p < .05$) dependencies between data series. Together with the statistical analyses results, descriptive information about trials shown in Table 1. In addition, Trial 1's data couple was given below as an example to display the relation between data series (Figure 2).

Table 1. Dependencies of the time series

			Swimmer's Horizontal Velocity (m/s)				Hoeffding's D Measure	
			M	SD	Min.	Max.	D	p
T ₁	C ₁	SC	.87	.09	.79	.99	.30	<.001*
		MC	.85	.06	.75	.96		
	C ₂	SC	.84	.08	.76	.89		
		MC	.86	.04	.80	.94		
T ₂	C ₁	SC	.82	.12	.68	.99	.25	.002*
		MC	.82	.06	.73	.94		
	C ₂	SC	.82	.11	.68	.97		
		MC	.84	.06	.75	.97		
T ₃	C ₁	SC	.80	.08	.70	.88	.53	<.001*
		MC	.80	.05	.72	.87		
	C ₂	SC	.80	.08	.67	.88		
		MC	.80	.05	.69	.88		
T ₄	C ₁	SC	.84	.10	.72	.96	.46	<.001*
		MC	.87	.05	.77	.95		
	C ₂	SC	.81	.10	.70	.93		
		MC	.89	.05	.80	.98		
T ₅	C ₁	SC	.80	.09	.70	.92	.46	<.001*
		MC	.78	.06	.67	.87		
	C ₂	SC	.82	.08	.73	.90		
		MC	.84	.05	.71	.90		
T ₆	C ₁	SC	.97	.03	.90	1.03	1.00	<.001*
		MC	.96	.03	.89	1.02		
	C ₂	SC	1.05	.10	.95	1.11		
		MC	1.04	.05	.94	1.10		
T ₇	C ₁	SC	.78	.10	.66	.91	.29	.001*
		MC	.78	.05	.67	.88		
	C ₂	SC	.83	.08	.75	.90		
		MC	.82	.04	.75	.90		
T ₈	C ₁	SC	.77	.10	.62	.90	.29	.001*
		MC	.78	.05	.69	.88		
	C ₂	SC	.80	.09	.71	.88		
		MC	.80	.06	.71	.91		
T ₉	C ₁	SC	.79	.10	.64	.93	.22	.005*
		MC	.77	.05	.68	.88		
	C ₂	SC	.81	.10	.65	.92		
		MC	.84	.04	.75	.91		

Note. T_x= Trial Number, C_x = Stroke Cycle, SC= Stationary Camera, MC= Moving Camera, *= Statistically Significant, (α =.05)

Figure 4. Horizontal Velocities of One Armstroke Cycle

Note. MC=Moving Camera, SC=Stationary Camera

DISCUSSION

The purposes of this study were to build a moving camera apparatus for kinematic analyses and investigate the accuracy. The use of moving camera apparatus provided some convenience and caused a reduction in workload during measurements. First, there was no need to place a calibration object in the pool. The calibration tape placed on deck was clearly visible without being affected by the water clarity or bubbles. Second, since the pixel size did not change throughout the recording, only one calibration frame was used at the beginning of the recording. Third, there was no need to attach an extra apparatus (belt or cable) to the swimmer's body.

In advance of the discussion on statistical test results, explaining why the smoothness of data series (as can be seen on Figure 4) was different would be explanatory. The swimmer's velocity calculated by the stationary camera recordings were done using positions of the marker in sequential frames. On the other hand, when moving camera apparatus was used, swimmers' velocities calculated by using 10cm transition points. Since the 3rd-degree polynomial interpolation method used to equalize sample size, the velocity curves became smoother.

The results of Hoeffding's D measure test indicated significant dependencies for data series calculated using the moving camera apparatus and the stationary camera recordings. As seen in the presented example, the increase and decrease in intra-cyclic horizontal velocity drew a very similar trajectory. When the couples were reviewed, it seems the differences increased at the peak points (negative or positive) relatively. However, the deviation never exceeded .05 m/s for all measurements. Also, the deviation (or error) in this study was considerably less in comparison to Lafontaine and Lamontagne's (2003)¹⁸ study.

There are very few studies in which kinematic analysis is performed from images recorded using a moving camera. A study similar to our study in swimming has not been encountered in the literature. The results of two different studies, one measuring the amount of hoof slippage during the contact phase of horse stride²⁰ and the other examining human walking and running mechanics²¹ are in line with the results of our study. The shared results of the studies show that the positions of the markers in 2- and 3-dimensional space can be tracked using moving cameras. Consequently, both the measurement capabilities of the moving camera apparatus and the results of the analysis indicated that this apparatus is suitable for studies on 2-dimensional velocity calculation.

Conflict of Interest

We have no conflicts of interest to disclose.

Ethical Approval

Ethical approval was given by the Ethics Committee of Nevşehir Hacı Bektaş Veli University with the number 2020.17.241 to conduct this study.

Acknowledgements

This study supported by the Nevşehir Hacı Bektaş Veli University Scientific Research Projects Department under the Grant no NEUBAP16S20.

REFERENCES

1. McGinnis PM. (2013). Biomechanics of sport and exercise. Human Kinetics. IL, 383-393.
2. Richards J. (2008). Biomechanics in clinic and research an interactive teaching and learning course. Elsevier. Edinburgh, 243-247.
3. Gonjo T., Olstad BH. (2021) Race analysis in competitive swimming: A narrative review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 18(1), 69-75.
4. Craig AB., Pendergast DR. (1979). Relationships of stroke rate, distance per stroke, and velocity in competitive swimming. *Medicine and Science in Sports*. 11(3), 278-283.
5. Mooney R., Corley G., Godfrey A., Osborough C., Quinlan L., ÓLaighin G. (2015). Application of video-based methods for competitive swimming analysis: A systematic review. *Sports and Exercise Medicine*. 1(5), 133-150.
6. El-Sallam AA., Bennamoun M., Honda K., Lyttle A., Alderson, J. (2015). Towards a fully automatic markerless motion analysis system for the estimation of body joint kinematics with application to sport analysis. Paper presented at the GRAPP. Berlin. Almanya, 58-69.
7. Magalhaes FA., Sawacha Z., Di Michele R., Cortesi M., Gatta G., Fantozzi S. (2013). Effectiveness of an automatic tracking software in underwater motion analysis. *Journal of Sports Science & Medicine*. 12(4), 660-667.
8. Chiari L., Della Croce U., Leardini A., Cappozzo A. (2005). Human movement analysis using stereophotogrammetry: Part 2: Instrumental errors. *Gait & Posture*. 21(2), 197-211.
9. Strzała M., Krężalek P., Kaca M., Głąb G., Ostrowski A., Stanula A., Tyka A. (2012). Swimming speed of the breaststroke kick. *Journal of Human Kinetics*. 35(1), 133-139.
10. Mason B., Mackintosh C., Pease D. (2012). The development of an analysis system to assist in the correction of inefficiencies in starts and turns for elite competitive swimming. Paper presented at the ISBS-Conference Proceedings Archive. Melbourne. Australia, 249-252.
11. Michaela B., Jaroslav M., Jan Š., Hana L. (2016). Biomechanical analysis of front crawl arm stroke and leg kick by tachograph measuring system. *Ovidius University Annals, Series Physical Education & Sport Science, Movement & Health*. 16, 293-300.
12. Sidney M., Paillette S., Hespel J., Chollet D., Pelayo P. (2001). Effect of swim paddles on the intra-cyclic velocity variations and on the arm coordination of front crawl stroke. Paper presented at the ISBS-Conference Proceedings Archive. Sanfransico. USA, 39-42.
13. Feitosa WG., Costa MJ., Morais JE., Garrido ND., Silva AJ., Lima AB., Barbosa TM. (2013). A mechanical speedo-meter to assess swimmer's horizontal intra-cyclic velocity: validation for breaststroke and butterfly stroke. Paper presented at the ISBS-Conference Proceedings Archive. Taipei. Taiwan, 12-16.
14. Leblanc H., Seifert L., Tourny-Chollet C., Chollet D. (2007). Intra-cyclic distance per stroke phase, velocity fluctuations and acceleration time ratio of a breaststroker's hip: A comparison between elite and nonelite swimmers at different race paces. *International Journal of Sports Medicine*. 28(2), 140-147.
15. Puel F., Seifert L., Hellard P. (2014). Validation of an inertial measurement unit for the determination of the longitudinal speed of a swimmer. Paper presented at

- the Proceedings of the XIIIth International Symposium for Biomechanics and Medicine in Swimming. Canberra. Australia, 484-489.
16. Morouço P., Keskinen KL., Vilas-Boas JP., Fernandes RJ. (2011). Relationship between tethered forces and the four swimming techniques performance. *Journal of Applied Biomechanics*. 27(2), 161-169.
  17. Dadashi F., Millet G., Aminian K. (2013). Inertial measurement unit and biomechanical analysis of swimming: An update. *Schweizerische Zeitschrift für Sportmedizin und Sporttraumatologie*. 61(3), 28-33.
  18. Lafontaine D., Lamontagne M. (2003). 3-D kinematics using moving cameras. Part 1: Development and validation of the mobile data acquisition system. *Journal of Applied Biomechanics*. 19(4), 372-377.
  19. Santos S., Takahashi DY., Nakata A., Fujita A. (2014). A comparative study of statistical methods used to identify dependencies between gene expression signals. *Briefings in Bioinformatics*. 15(6), 906-918.
  20. Holden-Douilly L., Pourcelot P., Chateau H., Falala S., Crevier-Denoix N. (2013). A method to minimise error in 2D-DLT reconstruction of non-planar markers filmed with a moving camera. *Computer Methods in Biomechanics and Biomedical Engineering*. 16(9), 929-36.
  21. Bernardina GR., Monnet T., Cerveri P., Silvatti AP. (2019). Moving system with action sport cameras: 3D kinematics of the walking and running in a large volume. *PloS One*. 14(11), e0224182.

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR DERSİ DEĞERLER EĞİTİMİ ÖLÇEĞİ (BESDDEÖ) GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

VALIDITY AND RELIABILITY STUDY OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS LESSON VALUES EDUCATION SCALE (PELVES)

Gönderilen Tarih: 07/01/2021
Kabul Edilen Tarih: 16/02/2021

Murat KANGALGİL

Dokuz Eylül Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, İzmir, Türkiye

Orcid: 0000-0002-7480-199X

Fatih ÖZGÜL

Giresun Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Giresun, Türkiye

Orcid: 0000-0002-8671-9854

Ahmet TEMEL

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, Türkiye

Orcid: 0000-0001-9215-6106

Turan KURAL

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Sivas, Türkiye

Orcid: 0000-0002-6622-407X

Yalçın KARAGÖZ

Düzce Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Düzce, Türkiye

Orcid: 0000-0001-5642-6498

* Sorumlu Yazar: Ahmet TEMEL, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, Türkiye. E-mail: ahmet.temel@mail.ohu.edu.tr

† Bu çalışma Cumhuriyet Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (CUBAP) tarafından BED-023 numaralı proje ile desteklenmiştir. İstanbul'da 26 – 29 Eylül 2018 tarihinde düzenlenen FIEP 13th European Congress and 29th Word Congress kongrede sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Beden Eğitimi ve Spor Dersi Değerler Eğitimi Ölçeği (BESDDEÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, beden eğitimi ve spor dersi değerler eğitimi ölçeği geliştirmektir. Kaynak taraması ile oluşturulan ölçek maddeleri, basit tesadüfi yöntemle ulaşılan 550'si 7. sınıf, 472'si 8. sınıfta öğrenim gören toplam 1022 ortaokul öğrencisine uygulanmıştır. Veriler rastgele 3 gruba ayrılarak birinci gruba Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA), ikinci gruba Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ve üçüncü gruba test tekrar test analizi yapılmıştır. Yapı geçerliğinin belirlenmesi amacıyla birinci çalışma grubuna yapılan AFA sonucunda toplam varyansın %58,328'ini açıklayan 28 madde ve 5 faktörden oluşan bir yapı elde edilmiştir. Bu faktörler; sorumluluk, adalet, yardımseverlik, öz denetim ve dostluk olarak isimlendirilmiştir. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .93 olarak hesaplanmıştır. İkinci gruba yapılan DFA'ya göre (χ^2/sd : 2,851; GFI: .91; AGFI: .90; CFI: .93; RMSEA: .04; RMR: .03; IFI: .93; TLI: .93) ölçek kabul edilebilir uyum indeks değerlerine sahiptir. Üçüncü çalışma grubuna yapılan test tekrar test analizinde pozitif yönlü .99 mükemmel ilişkili bulunmuştur. Sonuç olarak, Beden Eğitimi ve Spor Dersi Değerler Eğitimi Ölçeği BESDDEÖ geçerli ve güvenilir bir veri toplama aracıdır.

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi ve Spor, Ortaokul, Değerler Eğitimi, Ölçek

Validity and Reliability Study of Physical Education and Sports Lesson Values Education Scale (PESLVES)

ABSTRACT

The aim of this study is to develop a physical education and sports lesson values education scale. The scale items created by literature review was applied to a total of 1022 secondary school students, 550 of whom were 7th grade and 472 of whom were 8th grade, reached by simple random method. Data were randomly divided into 3 groups and Exploratory Factor Analysis (EFA) was applied to the first group, Confirmatory factor analysis (CFA) to the second group and test-retest analysis to the third group. As a result of the EFA made to the first study group in order to determine the construct validity, a structure consisting of 28 items and 5 factors was obtained that explains 58.328% of the total variance. These factors are named as responsibility, justice, helpfulness, self-control and friendship. The Cronbach Alpha internal consistency coefficient of the scale was calculated as .93. According to the CFA made to the second group, (χ^2/sd : 2,851; GFI: .91; AGFI: .90; CFI: .93; RMSEA: .04; RMR: .03; IFI: .93; TLI: .93) the scale has acceptable fit index values. A positive-directional .99 was found to be perfectly related in the test re-test analysis conducted on the third study group. As a result, the Physical Education and Sports Lessons Values Education Scale PESLVES is a valid and reliable data collection tool.

Key Words: Physical Education and Sport, Secondary School, Values Education, Scale

GİRİŞ

Kişilere yaşadığı toplum içerisindeki yerinin öğretilmesinde ve topluma uyum sağlama sürecinde, farklı birçok değer önemli rolü olduğu bilinmektedir¹. Değer inançtır ve değişime açık toplumlar tarafından kabul gören genel yapılardır. Aynı kültüre sahip insanların değer yargıları değişebileceği gibi farklı iki toplumdan gelen bireylerin değerlere yükledikleri anlam aynı olabilir^{1,2}. Değerler aracılığıyla toplum için uygun bulunan davranışlar, toplumsal birlik, beraberlik ve sürekliliğin sağlanmasında çok önemlidir^{3,4,5}. Değerlerin toplumsallaşma sürecindeki bu etkin rolü, akademik alanda birçok tanımın yapılmasına olanak sağlamıştır. Bu tanımlar; “belirli davranışların bireysel ve toplumsal olarak kabul görebilirliği”⁶, “neyin doğru neyin yanlış olduğuna dair ifadeler”⁷, “bireyden bireye değişmekle birlikte insanların davranışlarına rehberlik eden kriterler, amaçlar ve inançlar”⁸, “toplum tarafından kabullenilen ideal davranış biçimi”⁹, şeklinde sıralanmaktadır. Öğrencilere toplumun bir parçası olduğunu hissettirerek, insanlarla dayanışma içerisinde, kültürüne uygun değer kazanımı sağlanmalıdır¹⁰. Öyle ki, toplumsal değer ihtiyaçlarının öğrencilere aktararak değerlerin öğrenciler tarafından anlamlandırılma çalışmaları değerler eğitimi olgusunu ortaya çıkarmıştır⁷.

Kişiler, değerleri kendi kültürünün bir karşılığı olarak farklı zamanlarda formal veya informal şekilde içselleştirirler. Değer öğrenme süreci, ailede informal olarak başlar ve çocukların okullara devam etmesiyle birlikte planlı ve programlı bir hale dönüşmektedir. Değer öğretiminde en etkin kurum okuldur. Öğrencileri akademik olarak üst öğretime, birey olarak yaşama hazırlama hedefiyle donatılmış okulda, değer eğitimi de hassasiyetle yapılmaktadır¹¹. Değerler eğitimi, eğitimin ana yapısını oluşturur. Farklı bir program veya konu alanı olarak düşünülmemelidir. Bu doğrultuda, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı TTKB 18.07.2017 tarihinde öğretim programlarının yenilenmesi hakkında yaptığı açıklamasında 2017-2018 eğitim öğretim yılı itibarıyla 51 müfredatı kapsayan öğretim programı yenileme çalışması yapıldığını açıklamıştır¹². Buna göre okullarda benimsetilmesi hedeflenen ana değerler “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik”dir^{13,14}. Değer eğitiminin amaca uygun yapılabilmesi için okul, her türlü kültürel çeşitliliğe hitap edebilecek adalet, saygı ve dayanışma değerleri üzerinde eğitim vermelidir^{7,15}.

Öğretim programlarında yer alan değerlerin aktarılmasında beden eğitimi ve spor dersinin önemli bir araç olduğu bilinmektedir. Öyle ki sporla uğraşan öğrencilerin, karakter gelişimlerinin özünü spor yoluyla kazandıkları değerler oluşturur^{2,16}. Güçlü ahlaki karakterli bir kişi, spor mücadelesinde her türlü baskıya rağmen sorumluluk, dürüstlük ve adalet gibi ahlaki değerleri uygulayabileceği düşünülür¹⁷. Beden eğitimi ve spor dersinde değerler (dürüstlük, saygı ve aidiyet) amaca uygun farklı etkinlikler ile aktarıldığında öğrenciler değerleri yalnızca spor ortamında değil sosyal yaşam içerisinde de sürdürebilmektedir^{18,19}.

Değerler eğitiminde karşılaşılan sorunların başını ise öğrencilerde mevcut olan veya kazandırılan değerlerin ölçülmesi çekmektedir¹. Bu nedenle öğrencilerin değer algılarının öğrenilmesi için geçerli ve güvenilir ölçme araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Literatür incelendiğinde 2 farklı beden eğitimi ve spor değerler ölçeği ve 1 tane de değerler eğitimi anketine rastlanmıştır. İlk olarak Yıldız ve Güven (2013)²⁰, ortaokul ve lise öğrencileri için beden eğitimi dersi değer yönelimi ölçeğini geliştirmiştir. 6 boyut ve 28 maddeden oluşan ölçek genel itibarıyla ders içeriğinde ki değerlerle

ilgilidir. Bu ölçek TTKB (2017)¹² 'in tavsiye değerleri arasında bulunan aile ve fedakârlık maddelerini içermemektedir. Geliştirmiş olduğumuz ölçekte “Kendimi ailem için her türlü fedakarlığa hazır hissediyorum” benzeri maddelere yer verilmiştir. İkinci olarak Yücekaya (2017)²¹ 'nın geliştirdiği ölçek 23 madde ve 6 boyuttan oluşmasına karşın sorumluluk değer boyutunu içermemektedir. Sorumluluk değeri, okullarda öncelikli olarak verilmesi gereken ve spor yoluyla gelişim seviyesi artan bir yapıdadır^{22,23}. Son olarak Keleş ve Yoncalık (2019)²⁴ genel değerler eğitimi programında yer alan ifadeleri soru formatına dönüştürerek anket çalışması yapmıştır. Ölçek maddeleri doğrudan beden eğitimi dersleri ile ilişkili değildir. Sadece kapsam geçerliliği ile güvenirlilik analizleri yapılan anket, standart ölçek geliştirme süreçlerini içermemektedir²⁵. Buradan hareketle öğrencilerin, beden eğitimi ve spor dersi içeriğiyle ilgili ve sportif etkinliklerin sosyal yaşama etkilerini de kapsayıcı bir değerler eğitimi ölçeği geliştirilmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Modeli

Beden eğitimi ve spor dersinde değerler eğitimi ölçeğinin geliştirilmesi için likert toplam derecelendirme ölçeği kriterleri uygulanmıştır. Kaynak taraması yapılarak oluşturulan madde havuzunun kapsam geçerliği için uzman görüşü alınmış, pilot uygulama yapıldıktan sonra ise yapısal geçerlik analizleri, iç tutarlık ve test tekrar test güvenirlilikleri hesaplanmıştır^{26,27}.

Araştırma Grubu

Sivas'da 2017 – 2018 eğitim öğretim dönemi ikinci yarısında, öğrenimlerine devam eden 550'si 7. sınıf, 472'si 8. sınıf olmak üzere toplam 1022 gönüllü öğrenci çalışmaya katılmıştır. Ölçek geliştirme çalışmalarında Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)'nin farklı örneklem üzerinde yapılması geçerliliği daha iyi kanıtlanmaktadır²⁸. Faktör analizlerinde teori geliştirilmesi ve teorinin test edilmesi için toplanan veriler ikiye bölünerek AFA ve DFA analizleri yapılmaktadır³⁰. Bu nedenle toplanan veriler rastgele (n=411, n=411) 2 gruba ayrılmış ve birinci grubun verileri ile AFA, ikinci grubun verileri ile DFA analizi yapılmıştır. AFA ve DFA analizi yapmak için örneklem büyüklüğünün en az 300 olması önerildiğinden^{28,29,30,31} örneklem yeterli bulunmuştur. AFA ve DFA analizleri sonrası oluşan ölçeğin güvenirliliğini ölçmek amacıyla üçüncü çalışma grubundan (n=200) 3 hafta ara ile veri toplanmıştır. 150-200 kişiden oluşan örneklem grubu güvenirlilik analizi için yeterlidir²⁵. Sonuç olarak, basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle ulaşılan 1022 öğrencinin çalışma için yeterli olduğu düşünülmektedir. Araştırma grubunun demografik özellikleri Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Araştırma Grubunun Demografik Özellikleri

		AFA grubu		DFA grubu		Test tekrar test grubu		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Cinsiyet	Kız	207	50,3	209	50,8	115	57,5	531	52,4
	Erkek	204	49,7	202	49,2	85	42,5	491	44,6
Sınıf	7	224	54,5	216	52,5	110	55,0	550	54,7
	8	187	45,6	195	47,5	90	45,0	472	45,3

Ölçek Geliştirme Süreci

Araştırmanın verileri için ilk aşamada yapılmış olan benzer çalışmalar tarandıktan sonra ölçme aracına konu olacak hangi soruların değerlendirilmesi gerektiğine dikkat edilerek³² değerler eğitimi kapsamında ki temalar (sorumluluk, adalet, yardımseverlik vb.) belirlenmiş, ardından temaları içeren taslak ölçek çalışması yapılmıştır. Bu bağlamda, MEB (2018)^{13,14}'in “ortaokul (5-8)¹³ ile ortaöğretim (9-12)¹⁴ beden eğitimi ve spor dersi öğretim programı” ve ilgili kılavuzlar temel alınarak 40 maddelik soru havuzu oluşturulmuştur. Maddelerin sade, anlaşılır ve bir maddenin birden fazla düşünce içermemesine özen gösterilmiştir^{33,34}. Ölçek ile ilgili maddelerin oluşturulmasının ardından ifadeler dil birliği ve anlaşılabilirlik açısından Türkçe öğretmenlerinin görüşleri alınarak düzenlemeler yapılmıştır. Ardından maddelerin kapsam geçerliliğini tespit etmek amacıyla, her biri alanda uzman (en az doktora yapmış) 8 öğretim elemanı tarafından incelenmiştir. Her bir madde için madde kalabilir ve uygundur kararı veren uzman sayısı $n-(N/2) / N/2$ formülü²⁷ dikkate alınarak, Kapsam Geçerlik Oranı (KGO) .75 üzeri kritere³⁵ sahip 40 madde taslak ölçeği oluşturmuştur. Taslak ölçekte olumlu ifadeleri içeren 40 madde, tesadüflük esasına göre sıralanarak yazım ve imla yönünden değerlendirilmiştir. Kesinlikle Katılmıyorum (1) ile Kesinlikle Katılıyorum (5) arasında derecelenen 5'li likert tipi taslak ölçek 400 kişiye uygulanarak pilot uygulama yapılmış ve Cronbach Alfa (α) içtutarlık katsayısı .93 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Analiz işlemleri IBM SPSS Statistics 21 ve AMOS Graphics 21 paket programları ile yapılmıştır. Ölçek geliştirme çalışmalarında dış geçerliği sağlanması için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) farklı veri setleri üzerinden analiz edilmelidir³¹. Bu nedenle ilk etapta toplanan 822 ortaokul öğrencisinin verileri ikiye bölünmüş 411 veri setine AFA yapılmıştır. Faktör analizi uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı .94, Barlett testi 10242,272 ve $p=0,000$ olarak hesaplanmıştır. Örneklem büyüklüğünde KMO değerinin .70 üzerinde olması yeterli²⁹ iken .90 üzerinde olması mükemmeldir³⁸. Beden eğitimi ve spor dersi değerler eğitimi ölçeği'nin yapı geçerliğini belirlenmesi için Varimax döndürme temel bileşenler analizi (maximum likelihood) kullanılmış, faktör yükleri .32 üzeri belirlenmiştir³⁶. Bu faktör yükü üzerindeki sonuçlar, örtüşen varyansları makul düzeyde açıklamaktadır²⁹. İkinci çalışma grubunda yer alan 411 kişinin cevapları ile DFA yapılmıştır. AFA'dan elde edilen sonuçların uyumunu incelemek amacıyla yapılan DFA'da $\chi^2/sd < 5$; GFI $> .90$; AGFI $> .90$; CFI $> .90$; RMSEA $< .08$; RMR $< .08$; IFI $> .90$; TLI $> .90$ değerleri dikkate alınmıştır^{25,36,37}. Faktör analizleri sonucu oluşan 28 maddelik ölçeğin test tekrar test güvenirliliği için ($n=200$) Pearson korelasyon testi analizi yapılmıştır.

BULGULAR

Tablo 2. Faktör Yük Değerleri Tablosu

Boyut	Madde	Faktör Yüğü
Sorumluluk	26- Kendi sorumluluklarımı biliyor ve ona göre davranıyorum.	,759
	25- Çevreme ve ülkeme karşı olan sorumluluklarımı biliyorum.	,683
	24- Aileme ve akrabalarımaya karşı olan sorumluluklarımı biliyorum.	,666
	23- Kendimi ailem için her türlü fedakarlığa hazır hissediyorum.	,640
	22- Aile bireylerimi önemseyerek onlara her zaman değer veriyorum.	,611
	27- Beden eğitimi ve spor dersi ile birlikte tüm derslerde her zaman çok çalışkan olmak istiyorum.	,572
	29- Okul ve toplum kurallarına uymayı tercih ediyorum.	,416
Adalet	2- Sportif oyun ve yarışmalar için takımları oluştururken eşit davranıyorum.	,900
	1- Beden eğitimi ve spor derslerindeki oyun ve yarışmalarda adil olmaya çalışıyorum.	,841
Yardımseverlik	4- Sportif oyun ve yarışmalarda rakiplerimin de haklarına saygı duyuyorum.	,483
	37- Beden eğitimi ve spor derslerinde kazanmayı ve kaybetmeyi her zaman paylaşıyorum.	,717
	38- Beden eğitimi ve spor derslerinde kullanılan araç-gereçleri birbirinden ayırmaksızın paylaşmayı tercih ediyorum.	,702
	39- Sportif oyun ve yarışmalarda kendime ve arkadaşlarıma yardımcı olabilecek her türlü bilgiyi paylaşıyorum.	,664
	36- Derslerimize veya okulumuza yeni katılanlara oldukça misafirperver bir şekilde davranmayı tercih ediyorum.	,533
	35- Sportif açıdan benden daha zayıf olan rakiplerime oldukça merhamet gösteriyorum.	,386
	32- Sportif oyun ve yarışmalarda arkadaşlarıma her zaman cömert olmaya özen gösteriyorum.	,378
	34- Beden eğitimi ve spor derslerinde arkadaşlarım ve öğretmenlerimle her türlü işbirliğini yapabiliyorum.	,376
	33- Takım arkadaşlarım için her türlü fedakarlığı yapıyorum.	,331
	13- Tüm etkinliklerde sözümde durmaya özen gösteriyorum.	,823
Öz denetim	12- Sınıf içi ve okul içi yarışmalarda her zaman arkadaşlarıma bana güvenmelerini istiyorum.	,676
	14- Tüm oyun ve yarışmalarda davranışlarımı kontrol ederek kural dışı davranışlardan kaçınıyorum.	,613
	15- Oyun içerisinde kendi davranışlarımın sorumluluğunu hemen üstleniyorum.	,494
	11- Sportif oyunlarda rakiplerime saygı duyarak kendi takım arkadaşlarım gibi eşit muamele ediyorum.	,402
	20- Sınıf içerisinde arkadaşlarıma onların bana davranmasını istediğim şekilde davranıyorum.	,374
Dostluk	18- Takım içerisinde oyunlarda hata yapan arkadaşlarıma tahammül gösteriyorum.	,440
	19- Oyun ve yarışmaları kazandığımız zaman sevinci abartmayıp alçak gönüllü davranıyorum.	,420
	7- Oyun içerisinde elenen arkadaşlarımı teselli ediyorum.	,410
	8- Sportif oyunlarda arkadaşlarıma da başarılı olabilmeleri için onlara yardım ediyorum.	,330

Tablo 2'ye göre sorumluluk boyutu 7, adalet boyutu 3, yardımseverlik boyutu 8, öz denetim boyutu 6 ve dostluk boyutu 4 maddeden olmak üzere ölçek toplam 28 maddeden oluşmaktadır.

Tablo 3. Açıklanan Varyans Tablosu

Faktör	Toplam	Açıklanan varyans %	kümülatif %	Cronbach's Alpha
1	10,680	38,144	38,144	,87
2	1,768	6,313	44,457	,80
3	1,596	5,700	50,157	,86
4	1,188	4,244	54,400	,84
5	1,100	3,928	58,328	,68

Tablo 3'de tüm faktörlerin toplam varyansının %58,328'ini açıkladığı görülmektedir. Cronbach Alfa (α) iç-tutarlık katsayıları sırasıyla .87, .80, .86, .68 ve ölçeğin genelinde .93 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4. Faktörler Arası Korelasyon Katsayıları Tablosu

	Sorumluluk	Adalet	Yardımseverlik	Öz denetim	Dostluk
Sorumluluk	1	,498**	,648**	,688**	,460**
Adalet		1	,439**	,534**	,440**
Yardımseverlik			1	,634**	,544**
Öz denetim				1	,555**
Dostluk					1

Tablo 4'e göre faktörler arası korelasyonların .43 ile .68 arasında değişen pozitif yönlü ilişki bulunmuştur.

Tablo 5. Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum Değerleri

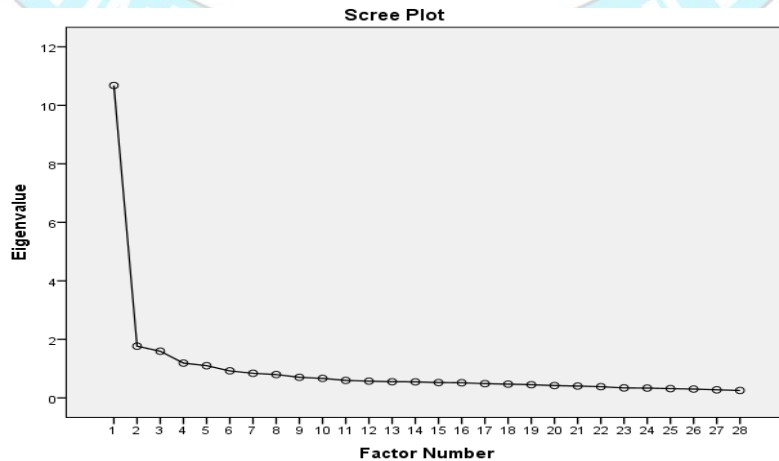
	χ^2	sd	χ^2/sd	GFI	AGFI	CFI	RMSEA	RMR	IFI	TLI
Değerler eğitimi	943,751	331	2,851	,919	,901	,939	,049	,039	,939	,930

Uyum indeksleri χ^2/sd : 2,851; GFI: .91; AGFI: .90; CFI: .93; RMSEA: .04; RMR: .03; IFI: .93; TLI: .93 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 6. Test Tekrar Test için Yapılan Pearson Korelasyon Tablosu

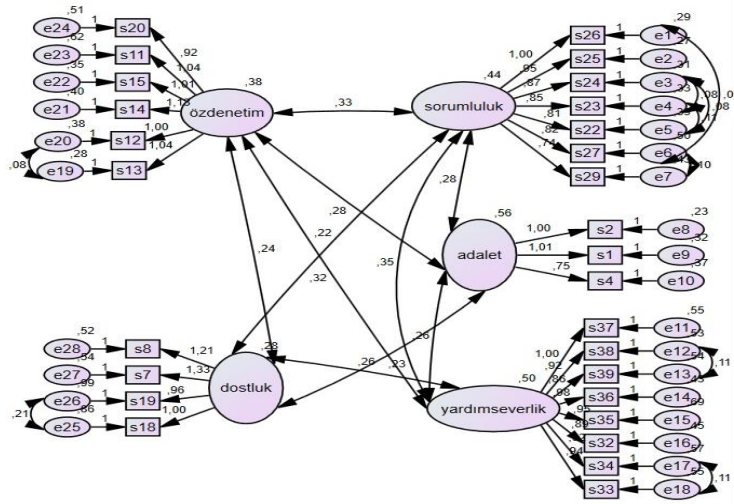
	n	Korelasyon	p
Değerler eğitimi	200	,992	,000**

Tablo 6'da değerler eğitimi ölçeğine ilişkin ön ve son test puanlarının pozitif yönlü ilişki olduğu görülmektedir ($r=,99$).

Şekil 1. Ölçeğin Faktör Yapısını Gösteren "Scree Plot" Grafiği

Şekil 2. DFA Sonuçlarına Göre Maddeler ve DFA Değerleri

Aynı faktör altında birbiriyle ilişkili 12-13, 18-19, 22-23, 22-24, 26-27, 27-29, 33-34 ve 38-39. maddeler arasında kovaryans kurulmuş ve diğer maddeler serbest bırakılmıştır.

TARTIŞMA

Bu araştırmada beden eğitimi ve spor dersinde değerler eğitimi ölçeği geliştirilmesi amaçlanmıştır. 411 veri seti üzerinde Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmış, faktör yükü .33 ile .90 arasında değişen Cronbach alpha (α) değeri .93 olan, 28 maddenin 5 faktörde toplandığı görülmüştür. Bu faktörler; sorumluluk, adalet, yardımseverlik, öz denetim ve dostluk olarak belirlenmiştir. Alanyazında sorumluluk²⁰, dayanışma^{20,21} ve saygı-dostluk-adalet-dürüstlük değerlerini kapsayan toplumsal ve dini değerler²⁴ isimlerinde faktörler vardır. Faktörlerin Cronbach alpha (α) değerleri sırasıyla .87, .80, .86, .84 ve .68 olarak bulunmuştur. Dostluk boyutu genel kabul gören, diğer boyutlar yüksek derecede güvenilir ve ölçeğin bütünü mükemmel derecede güvenilirdir^{25,27,29}. Ölçek bu yapıyla toplam varyansın %58,328'ini açıklamıştır. Bu oran, ölçeğin açıklanabilirlik düzeyinin oldukça iyi olduğunu göstermektedir³⁸. Ölçekte yer alan faktörlerin korelasyonları .43 ile .68 arasında değişen pozitif yönlü ilişkilidir. Bu değerler mükemmel ilişkiyi açıklamaktadır^{25,39}.

Açıklayıcı faktör analizine ilaveten doğrulayıcı faktör analizi yapmak için ikinci veri seti (n=411) analiz edilmiştir. Uyum indekslerinin χ^2/sd : 2,851; GFI: .91; AGFI: .90; CFI: .93; RMSEA: .04; RMR: .03; IFI: .93; TLI: .93 kabul edilebilir düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır^{25,36,37}.

Üçüncü çalışma grubunun (n=200) verilerine test tekrar test pearson korelasyon analizi yapılmış ve .99 ile pozitif yönlü ilişkili bulunmuştur. Bu sonuç mükemmel güvenirliliği ifade etmektedir^{25,38}.

Sonuç olarak beden eğitimi ve spor dersi değerler eğitimi ölçeği, geçerli ve güvenilir bir veri toplama aracıdır. Buna göre 5'li likert tipindeki ölçekten alınabilecek toplam puan 28 ile 140 arasında değişmektedir. Değer puanları ölçeğe göre derecelendirildiğinde 28 ile 50 puan arası çok olumsuz, 51 ile 73 puan arası olumsuz, 74 ile 96 puan arası orta, 97 ile 118 puan arası olumlu ve 119 puan üzeri çok olumlu

değer yargısıdır. Aritmetik ortalama üzerinden 1-1,79 puan arası çok olumsuz, 1,80-2,59 puan arası olumsuz, 2,60-3,39 puan arası orta, 3,40-4,19 puan arası olumlu, 4,20 puan üzeri çok olumlu değer yargılarıdır. Ölçekten alınacak yüksek puanlar, değerler eğitimine ilişkin olumlu değer yargılarını ifade etmektedir.

KAYNAKLAR

1. Yazıcı K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*. (19), 499-522.
2. Kuter F., Kuter M. (2016). Beden eğitimi ve spor yoluyla değerler eğitimi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*. 3(6), 75-94.
3. Balcı FA., Yanpar Yelken T. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşleri. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 14 (1), 195-213.
4. Elbir B., Bağcı C. (2013). Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü düzeyindeki çalışmaların değerlendirilmesi. *Turkish Studies*. 8(1), 1321-1333.
5. Özensel E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 1(3), 217-240.
6. Coombs-Richardson R., Tolson, H. (2005). A comparison of values rankings for selected American and Australian teachers. *Journal of Research in International Education*. 4(3), 263-277.
7. Veugelers W., Vedder P. (2003). Values in teaching. *Teachers and Teaching*. 9(4), 377-389.
8. Schwartz SH., Melech G., Lehmann A., Burgess S., Harris M., Owens V. (2001). Extending the cross-cultural validity of the theory of basic human values with a different method of measurement. *Journal of Cross-Cultural Psychology*. 32(5), 519-542.
9. Lyons S. (2003). An exploration of generational values in life and at work. (Doctoral Dissertation), Carleton University, Canada.
10. Çelikkaya T., Yakar H. (2015). Sosyal bilgiler programında gazete, dergi ve internet haberlerinin kullanılması. *Turkish Studies*. 10(3), 251-270.
11. Yeşil R., Aydın D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 11(2), 65-84.
12. Talim ve Terbiye Kurulumu Başkanlığı [TTKB] (2017). Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi_progra. [Erişim tarihi: 05.11.2017]
13. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (2018). Beden eğitimi ve spor dersi öğretim programı (Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıflar). <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=324>. [Erişim tarihi: 05.11.2019]
14. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (2018). Ortaöğretim beden eğitimi ve spor dersi (9, 10, 11 ve 12. sınıflar) öğretim programı. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=334>. [Erişim tarihi: 05.11.2019]
15. Ada S., Baysal N., Korucu S. (2005). Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi olumsuz davranışlara gösterdikleri tepkilerin karakter eğitimi ve 2005 ilköğretim programı açısından değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 3(10), 9-20.

16. Gibbons SL., Ebbeck V., Weiss MR. (1995). Fair play for kids: Effects on the moral development of children in physical education. *Research Quarterly for Exercise and Sport. 66(3), 247-255.*
17. Rudd A. (2005). Which "character" should sport develop?. *The Physical Educator. 62(4), 205-211.*
18. Görgüt İ., Tutkun E. (2018). Views of physical education teachers on values education. *Universal Journal of Educational Research. 6(2), 317-332.*
19. Koh KT., Ong SW., Camiré M. (2016) Implementation of a values training program in physical education and sport: perspectives from teachers, coaches, students, and athletes. *Physical Education and Sport Pedagogy. 21(3), 295-312.*
20. Yıldız Ö., Güven Ö. (2013). Beden eğitimi dersi öğrenci değer yönelimi ölçme aracının geliştirilmesi. *International Journal of Eurasia Social Sciences. (11), 28-42.*
21. Yücekaya MA. (2017). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin değerlerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
22. Lickona T. (1992). *Educating form character how our school can teach respect and responsibility.* Bantam Books, New York-Toronto-London-Sidney-Auckland.
23. Saygılı G., Atay E., Eraslan M., Hekim M. (2015). Düzenli olarak spor yapan ve yapmayan öğrencilerin kişilik özellikleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi. 23(1), 161-170.*
24. Keleş M., Yoncalık O. (2019). Beden eğitimi ve spor dersi ve ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinde değerler eğitimi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. 13(3), 230-237.*
25. Özdamar K. (2017). Eğitim, sağlık ve davranış bilimlerinde ölçek ve test geliştirme yapısal eşitlik modellemesi Ibm Spss, Ibm Spss Amos ve Minitab uygulamalı. 2. Baskı. Nisan Kitabevi, Eskişehir.
26. Karasar N. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler.* 32. Baskı. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
27. Karagöz Y., Bardakçı S. (2020). *Bilimsel araştırmalarda kullanılan ölçme araçları ve ölçek geliştirme.* 1. Baskı. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
28. Cabrera-Nguyen P. (2010). Author guidelines for reporting scale development and validation results in the journal of the society for social work and research. *Journal of the Society for Social Work and Research. 1(2), 99-103.*
29. Can A. (2019). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi.* 8. Baskı. Pegem Akademi, Ankara.
30. Doğan N., Soysal S., Karaman H. (2017). Aynı örnekleme açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi uygulanabilir mi?. *Pegem Atıf İndeksi. 373-400.*
31. Orçan F. (2018). Exploratory and confirmatory factor analysis: Which one to use first? *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology. 9(4), 413-421.*
32. DeVellis RF. (2003). *Scale development: Theory and applications.* Second Edition. SAGE Publications International Educational and Professional Publisher. Chapter 5: 60-96.
33. Ekici F., Ekici E., Ekici F., Kara İ. (2012) Öğretmenlere yönelik bilişim teknolojileri öz-yeterlik algısı ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 31(31), 53-65.*

34. Naresh KM. (2013) Questionnaire design and scale development. http://www.terry.uga.edu/~rgrover/chapter_5.pdf [Erişim tarihi: 24.12.2018]
35. Ayre C., Scally AJ. (2014). Critical values for Lawshe's content validity ratio: Revisiting the original methods of calculation. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development. 47(1), 79-86.*
36. Tabachnick BG., Fidell LS. (2015). Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı. 6. Baskıdan Çeviri (Çeviri Editörü: Mustafa Baloğlu). Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
37. Büyüköztürk Ş., Çakmak EK., Akgün ÖE., Karadeniz Ş., Demirel F. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri. 11. Baskı. Pegem Akademi. Ankara.
38. Tavşancıl E. (2018). Tutumların ölçülmesi ve spss ile veri analizi. 6. Baskı. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
39. Şencan H. (2005). Sosyal ve davranışsal ölçümlerde geçerlilik ve güvenirlilik. Seçkin Matbaası, Ankara.

SPOR LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN KARIYER KAYGILARININ İNCELENMESİ

ANALYSIS OF CAREER CONCERNS OF SPORTS HIGH SCHOOL STUDENTS

Gönderilen Tarih: 06/01/2021
Kabul Edilen Tarih: 16/02/2021

Oğuzhan ÇALI

İnönü Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Malatya, Türkiye

Orcid: 0000-0001-6521-9714

Yahya DOĞAR

İnönü Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Malatya, Türkiye

Orcid: 0000-0002-1068-2266

Spor Lisesi Öğrencilerinin Kariyer Kaygılarının İncelenmesi

ÖZ

Bu araştırmada spor lisesi öğrencilerinin kariyer kaygılarının cinsiyet, sınıf ve aile gelir düzeyi değişkenlerine göre incelemesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında, Türkiye’de mevcut 74 spor lisesi oluşturmaktadır. Örnekleme ise Sivas, Malatya ve Van illerindeki spor liselerinde eğitim gören 10. 11. ve 12. sınıflardaki, 249’u erkek, 109’u kız olmak üzere toplam 358 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada, nicel ve nitel araştırma yöntemlerini içeren karma yöntem kullanılmıştır. Nicel veriler elde edildikten sonra, bu veriler nitel verilerle desteklenmiştir. Veri toplama aracı olarak nicel kısım için Gündüz ve Yılmaz (2016) tarafından geliştirilen, “Kariyer Kaygısı Ölçeği” kullanılmıştır. Nitel kısım için ise, araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Örnekleme belirlenirken nicel kısım için kolay örnekleme yöntemi, nitel kısım için maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda nicel kısımda, öğrencilerin cinsiyet, sınıf ve gelir düzeyi değişkenlerine göre kariyer kaygısı düzeylerinde anlamlı fark bulunamamıştır. Nitel kısımda ise tematik kodlama yöntemi kullanılarak veriler analiz edilmiştir. Analizde verilen cevaplara göre kodlar oluşturulmuştur ve bu kodlardan benzer olanlar kategorize edilerek temalar oluşturulmuştur. Toplam 15 kategori oluşmuş ve bu kategoriler 4 tema (Aile, Okul, Çevre ve Eğitim Sistemi) altında toplanmıştır. Kariyer kaygısı düşük öğrencilerin başka alanlarda kendilerini geliştirmek istedikleri, kariyer kaygısı yüksek öğrencilerin ise okullarının, kendilerini geliştirmede yetersiz olarak gördüklerini, istihdam sorunu yaşayabileceklerini ve 240.000 öğrenci arasına girme barajından dolayı kariyer kaygısı yaşadıklarını söylenebilir. Öneri olarak, ülkemizde bulunan spor liselerinin, fiziki şartları iyileştirilmesi ve her türlü uygulamalı derse uygun hale getirilmesi söylenebilir. İstihdam sorununu çözmek için, okullarımızdaki beden eğitimi ve spor derslerinin haftalık ders sayıları artırılabilir ve sportif sosyal tesislerin sayısı artırılarak, üniversitelerin ilgili alanlarından mezun olan öğrencilerin istihdam edilmesi sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Spor Lisesi, Öğrenci, Kariyer, Kariyer Kaygısı

Analysis of Career Concerns of Sports High School Students

ABSTRACT

This study aimed to examine the career anxiety of sports high school students according to the variables of gender, class and family income level. The nature of study consists of the current 74 sports high schools in Turkey in the 2017-2018 academic year. The modelling consists of a total of 358 students, 249 boys and 109 girls, in the 10th, 11th and 12th grades of sports high schools in Sivas, Malatya and Van provinces. Both quantitative and qualitative research methods were used together throughout the research. After quantitative data were obtained, these data were supported along with the qualitative data. As a data collection tool "Career Anxiety Scale" developed by Gündüz and Yılmaz (2016) was used for the quantitative part. For the qualitative part, a semi-structured interview form was used, which was laid out by the researchers. While determining the modelling, the easy sampling method for the quantitative part and the maximum variation sampling for the qualitative part were used. As a result of the research, in the quantitative part, no significant difference was found in career anxiety levels of the students according to the variables of gender, class and income level. In the qualitative part, the data were analyzed using thematic coding method. Codes were created according to the answers given in the analysis and themes were created by categorizing similar codes. A total of 15 categories have been formed and these categories have been gathered under 4 themes (Family, School, Environment and Education System). It can be said that students with low career anxiety want to improve themselves in other fields, students with high career anxiety think that their schools are inadequate to improve their skills and that they might struggle finding an employment. As an admission requirement to a higher education, having to be among the first 240.000 students nationwide is triggering the career anxiety that the students are facing. As a suggestion, it can be said that the physical conditions of sports high schools in our country should be improved and made suitable for all kinds of applied lessons. Also, increasing the weekly numbers of physical education and sports lessons in our schools and putting more social and sports facilities in place might create more employment opportunities for the students who have graduated from related fields of universities.

Key Words: Sport, Sport High School, Student, Career, Career Concerns

GİRİŞ

Kariyer, insanların hayatında önemli bir yeri olan ve birbirinden farklı birçok alanda etkisini gösteren süreçtir. Kariyer insanların sadece yapmış oldukları iş değil, ayrıca hayattan beledikleri, amaçları ve riskleri gibi soruların da cevabıdır¹. Bireylerin tatmin edici bir mesleğe ve mesleğiyle birlikte gelişen kariyere sahip olması, bireyin mutluluğu için önemli bir etkidir^{2,3}. Dolayısıyla bireylerde meslek seçimi hayatın tamamını etkileyen bir karardır. Eğitime devam eden ergenler, sürekli olarak değişen eğitim ve sınav sistemine maruz kalmakta ve bu durum meslek seçimini etkilemektedir. Mezuniyet sonrası yaşanması olası işsizlik durumu da bu süreci olumsuz etkilemeyen bir faktördür. Bu kaygılı süreç öğrencilerin kariyer gelişimlerine de etki etmektedir⁴. Kariyer kaygısı, bu mesleki karar verme sürecinde maruz kalınan zorluklar ile mesleki kariyere yönelik kararsızlıklarının sebep olduğu bir uzantı şeklinde tanımlanabilir⁵.

Kariyer kavramı henüz çocukluk yıllarında oluşmaya başlamaktadır ve hızlı bir şekilde gelişmektedir. Kariyer gelişim süreci dönemleri, bireyin yaşam dönemlerine paralel olarak gelişim gösterir. Bu süreçte kariyer kimliği, bireyin kendi kimliği ile bütünleşmesiyle ergenlik çağında ortaya çıkmaktadır. Ergenlik çağında kariyer kimliği ile birlikte mesleklere karşı ilgi de şekillenmektedir⁶. Bireyler meslek seçiminin ve kariyer kararının getirdiği sorumlulukları, bu dönemde yavaş yavaş fark etmeye başlarlar⁷. Böylelikle liselerde alınmış olan mesleki eğitim ve mesleğe yönelik faaliyetler ile birlikte kariyer kararı şekillenme sürecine girmiş olur⁸.

Bireylerin lise yılları, üniversite sınavlarına hazırlanma süreci ile gelecek kaygısını birlikte yaşadıkları yıllardır. Bunun yanında eğitim sistemimizde sıklıkla meydana gelen değişimler, mesleki sorumluluk üstlenme gereği, ailelerin çocuklarından beledikleri ve istekleri, sosyal çevrenin kısıtlılığı ve işsizlik gibi nedenler öğrencilerinin kariyerlerine yönelik karar almalarında kaygı verici bir süreç yaşamalarına neden olabilmektedir⁹. Lise eğitimine devam eden öğrenciler ilgi, yetenek ve ihtiyaçları doğrultusunda, meslek alanını ve bu alanla ilgili dersleri seçmek durumundadırlar. Bu seçimler aynı zamanda ileride yerleşecekleri yükseköğretim programlarını ve mesleklerini de önemli ölçüde belirlemektedir. Bu bakımdan öğrencilerin mesleki eğitim veren liselere yönlendirilmesi potansiyel insan gücünün oluşturulması konusunda önem arz etmektedir¹⁰. Mesleki eğitim ve öğretim veren okul türleri içerisinde spor liseleri de vardır.

Spor liseleri öğrencilerin kendi alanları ile ilgili temel bilgi ve beceri edinmeleri, yetenek ve ilgileri doğrultusunda eğitim görmeleri ve alanlarıyla ilgili dünyadaki yenilikleri ve gelişmeleri takip ederek, Türk sporuna katkı sağlayacak ve Türk sporunu temsil edecek başarılı genç sporcuların yetiştirilmesi amacıyla 2004–2005 eğitim-öğretim yılında eğitime açılmıştır¹¹. İlk olarak 4 ilde kurulan spor liseleri, 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılı itibari ile 74'e ulaşmıştır¹². Spor liselerine öğrenci alımının özel yetenek sınavları ile yapılması spor liselerini diğer liselerden ayırmaktadır¹³. Karapınar (2007)¹¹ tarafından yapılan araştırmada; spor liseleri öğrencileri, gelecekte iyi bir sporcu olmak ve sporu meslek haline getirmek için bu liseleri tercih ettiklerini açıklamışlardır. Özel yetenek sınavlarına girerek spor liselerini kazanan birçok öğrenci, mezun olduktan sonra kendi alanı ile ilgili lisans programına yerleşmekte zorlanmaktadır. Kılıçaslan (2015)¹⁴ tarafından yapılan bir araştırmada, üniversitelerin bu alanda yapmış oldukları özel yetenek sınavlarını kazanarak başarılı olan öğrencilerin ancak %13'ünü spor liselerinden mezun olan öğrencilerin oluşturduğunu tespit etmiştir. Kaldı ki günümüzde üniversiteyi okuyup bitirmek yeterli olmamakta ve mezuniyet sonrası istihdam sorunu ortaya çıkmaktadır. Sporun gitgide toplumumuzda bir kültür haline gelmeye başladığı

bir dönemde, insanların hareket ihtiyacının karşılanması ve insanların bu tarz fiziksel aktiviteye dayalı faaliyetlere yönlendirilmesi spor alanında eğitim görmüş kişilerin bu sektörde istihdamıyla ilgilidir. Ancak ülkemizde hem sporun gittikçe bilimsellikten uzaklaştığı ve spor eğitiminin etkililiğini yitirdiği, hem de bu alanda lisans eğitimi alan kişilerin istihdam imkânlarının gitgide azaldığı görülmektedir¹⁵.

Literatür taramasında lise öğrencilerinin kariyer kaygılarını belirlemeye yönelik yapılan çalışmaların az olduğu görülmektedir¹⁶⁻²⁰. Spor liseleri öğrencilerinin kariyer kaygılarının belirlenmesine yönelik ise daha önce bir çalışma yapılmadığı görülmüştür. Bu nedenle araştırmanın bulgularının literatüre katkı sağlayacağı ve sonraki araştırmacılar için kaynak olacağı düşünülmektedir. Bu çerçevede yapılan araştırmada spor lisesi öğrencilerinin kariyer kaygılarını çeşitli sosyo-demografik özelliklere göre belirlemek amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Araştırmada, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birlikte olduğu karma (mixed method) yöntem kullanılmıştır. Nicel verilerin değerlendirilmesi yapıldıktan sonra, bulgular nitel verilerle desteklenmiştir. Greene ve ark. (2005)²¹, karma yöntemi, iki ya da daha fazla analiz tekniğinin veya veri toplama yönteminin tek bir araştırmada birlikte kullanılması olarak tanımlamışlardır. Araştırmanın nicel kısımda tarama (betimsel) model kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte olan veya devam etmekte olan bir durumu, var olduğu şekliyle ortaya koymayı amaçlayan veya durumu kendi koşulları içinde tanımlanmaya çalışan modellerdir²². Nitel kısımda ise durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Durum çalışması deseni bir veya birkaç durumu kendi bütünlüğü içerisinde analiz etmek demektir²³. Nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin kendine özgü olumlu ve olumsuz yönleri bulunmaktadır. Karma yöntem, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin olumsuzluklarını ortadan kaldırmaktadır ve olumlu yönlerini ön plana çıkarmaktadır. Karma yöntem kullanılmasıdaki asıl amaç verileri zenginleştirmek ve teorik çerçeveye katkı sağlamaktır²⁴.

Katılımcılar

Araştırmanın evrenini, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında, Türkiye'de mevcut 74 spor liseleri oluşturmaktadır. Örneklem alınacak okullar kolay örneklem yöntemi ile tespit edilmiştir. Kolay örneklem yöntemi, yapı olarak araştırmacıya istediği veriye daha çabuk ulaşabilme imkânı sağlamaktadır²⁵. Örneklem Sivas, Malatya ve Van illerinde bulunan spor liseleri alınmıştır. Nicel Kısım: Araştırma grubu sayısının belirlenmesi için Cohen ve ark. (2000)²⁶ tarafından geliştirilen evren-örneklem büyüklüğü tablosu kullanılmıştır. Sivas, Van ve Malatya illerindeki, spor liselerinde eğitim alan 10. 11. ve 12. sınıflarda bulunan tüm öğrenciler çalışmaya katılmıştır. Ölçme aracını düzgün doldurmayan 32 öğrencinin verileri değerlendirmeye alınmamıştır. 249'u erkek, 109'u kız olmak üzere toplam 358 öğrenci ile çalışılmıştır. Araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin şehir, cinsiyet, sınıf ve aile gelir düzeyi dağılımları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Şehir, Cinsiyet, Sınıf ve Aile Gelir Düzeyine Göre Dağılımları

Kişisel Bilgiler	Değişkenler	f	%
Şehir	Sivas	131	36,6
	Malatya	137	38,3
	Van	90	25,1
Cinsiyet	Kız	109	30,4
	Erkek	249	69,6
Sınıf	10. sınıf	148	41,3
	11. sınıf	92	25,7
	12. sınıf	118	33,0
Aile Gelir Düzeyi	1600 TL ve altı	174	48,6
	1601-3000 TL	137	38,3
	3001-5000 TL	33	9,2
	5001 TL ve üzeri	14	3,9
Toplam		358	100

Nitel Kısım: Araştırma grubu sayısının belirlenmesinde, maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmış ve kariyer kaygısının yükseklik ve düşüklük derecesi maksimum çeşitlilik kaynağına temel olarak alınmıştır. Nitel araştırmalarda amaç bilginin maksimum derecede elde edilmesi olduğu için, yeni örneklem birimlerinden artık yeni ve farklı bir bilgi gelmediği durumda örnekleme dâhil etme durumu sonlandırılmalıdır. Yani bilgilerin tekrarlanmaya başlaması ilk ölçüt olarak kabul edilebilir²⁷. Bu nedenle kariyer kaygısı en yüksek çıkan 15 öğrenci ve kariyer kaygısı en düşük çıkan 15 öğrenci, araştırmaya gönüllülük esasına göre dâhil edilmiştir. Katılan öğrencilere cinsiyet ve sınıf değişkenine göre kod verilmiştir. Aynı olan kodlar harflerle birbirinden ayrılmıştır. Nitel veri toplama sürecine katılan öğrencilerin dağılımları ve oluşturulan kodlamalar tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Dağılımları ve Kodlamalar

Sıra	Kod	Cinsiyet	Sınıf	Sıra	Kod	Cinsiyet	Sınıf
1	E-10a	E	10	16	K-10c	K	10
2	E-12a	E	12	17	E-12h	E	12
3	K-11a	K	11	18	E-10c	E	10
4	E-12b	E	12	19	K-11c	K	11
5	E-10b	E	10	20	E-12i	E	12
6	E-11a	E	11	21	E-11c	E	11
7	E-12c	E	12	22	K-10d	K	10
8	K-10a	K	10	23	E-10d	E	10
9	K-11b	K	11	24	K-10e	K	10
10	E-12d	E	12	25	E-11d	E	11
11	E-12e	E	12	26	E-12j	E	12
12	E-11b	E	11	27	E-11e	E	11
13	K-10b	K	10	28	K-10f	K	10
14	E-12f	E	12	29	E-12k	E	12
15	E-12g	E	12	30	E-10e	E	10

Verilerin Toplanması

Araştırmada demografik özellikleri belirlemeye yönelik araştırmacılar tarafından hazırlanan anket uygulanmıştır. Nicel kısım için Gündüz ve Yılmaz, (2016)²⁸ tarafından geliştirilmiş olan, “Kariyer Kaygısı Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek beşli likert tipindedir. Aile etkisi ve meslek seçimine yönelik kaygılar olmak üzere iki alt boyuttan ve toplam 14 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin meslek seçimine yönelik kaygılar alt boyutuna ait

güvenirliği 0.79, aile etkisine yönelik kaygılar alt boyutuna ait güvenirliği ise 0.74'tür. Nitel kısım için ise, seçilen öğrencilerle yarı yapılandırılmış görüşme formu ile görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde gerekli görüldüğü takdirde foruma soru eklenebilir veya bazı sorular sorulmayabilir²⁹. Görüşme sorularının hazırlanmasında alan ile ilgili akademisyenlerin görüşleri alınmış ve sorular öğrencilere uygun hale getirilmiştir. Görüşmeler nitel araştırma yöntemlerine uygun yapılmıştır³⁰. Röportajlar okulların spor odalarında veya uygun olan sınıflarda yapılmıştır ve genel olarak 10-30 dakika civarında sürmüştür. İzin alınan röportajlar ses kayıt cihazı ile diğerleri ise yazılı olarak kayıt edilmiş ve sonra Word dosyasına aktarılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmaya ilişkin nicel kısım için istatistik programı kullanılmıştır. Yapılan Shapiro-Wilk normallik testi sonucunda veri dağılımının normal bir dağılım gösterdiği görülmüş ve *t*-testi ile ANOVA (Varyans Analizi) yöntemleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara ilişkin istatistiksel analizlerde, tanımlayıcı istatistiksel analizler (frekans, ortalama, standart sapma vb.), kullanılmıştır. Nitel kısım için Nvivo 9 paket programı kullanılmıştır. Görüşme formlarına içerik analizi ve betimsel analiz uygulanmıştır. Analiz sonucunda 45 kod belirlenmiştir ve bu kodlar 14 kategori altında toplanmıştır. Elde edilen kategoriler 4 tema altında toplanmıştır. Yapılan analize ait güvenilirlik katsayısını belirlemek için Miles ve Huberman, (1994)³¹ tarafından önerilen güvenilirlik formülü uygulanmıştır. Bu nedenle bağımsız bir araştırmacı tarafından elde edilen kodları dört tema altında tek tek toplaması istenmiştir. Bağımsız araştırmacı tarafından yapılan kodlamalar ile yaptığımız kodlamalar karşılaştırıldığında 42 kod üzerinde görüş birliği, 3 kod üzerinde ise görüş ayrılığı olduğu görülmüştür. Formüle göre (görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı=güvenirlik katsayısı) yapılan hesaplamada (42/45=0.93) yapılan analizin güvenilirlik katsayısının 0.93 olduğu görülmüştür. Araştırma için güvenilirlik katsayısının 0,70'in üzerinde olması gerektiği ifade edilmektedir³¹. Bu sonuca göre yapılan analizin güvenilir olduğunu söyleyebiliriz.

BULGULAR

Araştırmamızda bulgular kısmı iki kısımdan oluşmaktadır. Nicel kısım ile ilgili analizler Tablo 3'te görülmektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin değişkenlere göre kariyer kaygılarının karşılaştırılması

Değişkenler	N	%	$\bar{x}$	Ss	Min	Mak	p	
Cinsiyet	Kız	109	30,4	47,00	10,79	25,00	0,102	
	Erkek	249	69,6	48,71	12,04	17,00		69,00
Sınıf	10. sınıf	148	41,3	49,51	11,18	18,00	0,199	
	11. sınıf	92	25,7	47,46	11,35	24,00		68,00
	12. sınıf	118	33,0	47,11	12,49	17,00		68,00
Aile Gelir Düzeyi	1600 TL ve altı	174	48,6	48,37	11,70	17,00	0,56	
	1601-3000 TL	137	38,3	49,10	11,24	18,00		69,00
	3001-5000 TL	33	9,2	47,06	12,37	26,00		67,00
	5001 TL ve üzeri	14	3,9	38,61	11,64	17,00		53,00

*p<0,05

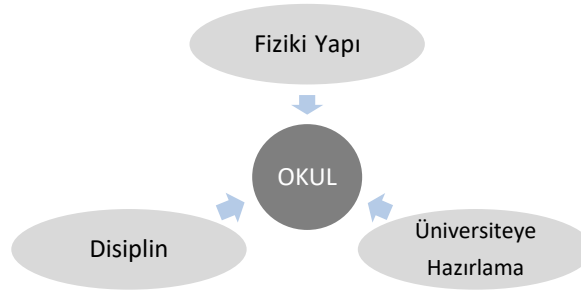
Tablo 3 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet, sınıf ve aile gelir düzeyi değişkenlerine göre, kariyer kaygısı ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Nitel kısımda elde edilen verilere ise, tematik kodlama yöntemi doğrultusunda içerik analizi yapılmıştır. Bu analizler sonucunda kariyer kaygısı ile alakalı öğrencilerin verdikleri cevaplara göre kodlar çıkarılmıştır ve bu kodlardan birbirine benzer olanlar kategorize edilerek temalar oluşturulmuştur. Öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucunda toplam 14 kategori oluşmuş ve bu kategoriler dört tema (Aile, Okul, Çevre ve Eğitim Sistemi) altında toplanmıştır. Birinci ana tema “Aile”dir. Aile temasının altında dört kategori mevcuttur (Şekil 1).

Yapılan görüşmelerde E-12h ve E-12k kodlu öğrenciler; “Annem ve babam okulumla ve benimle fazla ilgilenmez” demiştir. K-10a kodlu öğrenci: “Annem ve babam ayrı olduğu için benimle yeteri kadar ilgilenemiyorlar” demiştir. E-10a kodlu öğrenci ise: “Özellikle annemle geleceğimle alakalı konuşuruz, bazen babamda sorar, bana destek olurlar” demiştir. Buradan hareketle “Ebeveyn İlgisi” kategorisi oluşturulmuştur. E-12b kodlu öğrenci: “Ailem aslında bana her konuda destek olur ama ailemde daha önce sporla ilgilenen ve üniversitede okuyan biri olmadığı için bu konularda tecrübeleri ve bilgileri pek yoktur. Bu nedenle bana yardımcı olamıyorlar” demiştir. E-11c ve E-12a kodlu öğrenciler, ailelerinin gelecek ile ilgili konularda sürekli olarak destek verdiğini ve bu konularda araştırmalar yaparak bilgi edinmeye çalıştıklarını söylemişlerdir. E-12c, E-12f ve E-10e kodlu öğrenciler ise ailelerinin gelecekte yapabilecekleri meslek ile ilgili pek bilgi sahibi olmadıklarını, anne ve babalarının ilkokulun mezunu olduğu için eğitim sistemi hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmadıklarını ifade etmişlerdir. Buradan hareketle “Bilgi ve Tecrübe” kategorisi oluşturulmuştur. K-10f, E-12e, K-11c ve E-11a kodlu öğrenciler, ailelerinin maddi durumunun iyi olmadığını, beslenme, spor malzemesi alımı ve antrenmanlara gidiş-geliş için gereken maddiyatı sağlamadıklarını ifade etmişlerdir. E-12g ve K-11a kodlu öğrenciler, alanları ile alakalı yükseköğrenime yerleşmeler bile, öğrenim hayatlarını devam ettirip ettirememesi konusunda endişe duyduklarını belirtmişlerdir. K-11b, K-10c ve E-10c kodlu öğrenciler ise, maddi olarak ailelerinden sürekli destek gördüklerini ve bu desteğin üniversite eğitimi süresince de devam edeceğine inandıklarını ifade etmişlerdir. Buradan hareketle “Ekonomik Koşullar” kategorisi oluşturulmuştur. E-12f, K-10b, K-11c ve E-10e kodlu öğrenciler, ailelerinin sporla ilgilenmelerini istemediklerini, üniversitede ise sporla ilgili olmayan bir bölümde okumaları konusunda baskı gösterdiklerini, mesleki kararlarına saygı göstermediklerini ifade etmişlerdir. Buna karşın E-12g, E-11b ve E-10b kodlu öğrenciler, anne ve babasının kendi kararlarına saygı gösterdiklerini ve bu konuda destek verdiklerini ifade etmişlerdir. Buradan hareketle de “Kararlara Saygı” kategorisi oluşturulmuştur. İkinci ana tema “Okul” dur. Okul temasının altında 4 kategori mevcuttur (Şekil 2).

Şekil 1. Aile Temasına İlişkin Alt Kategoriler

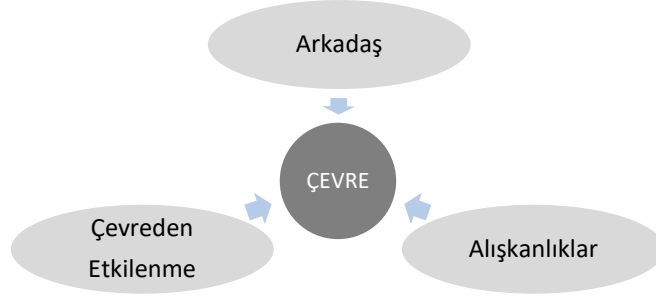
Şekil 2. Okul Temasına İlişkin Alt Kategoriler

Yapılan görüşmelerde E-10b, E-12d, E11a ve E-10c kodlu öğrenciler eğitim gördükleri okulun fiziki olarak yetersiz olduğunu, okula ait bir adet spor salonu olduğunu ve aynı anda bazen 4 sınıfla birlikte ders işlemek zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. E-12i, E-11e ve K-10d kodlu öğrenciler ise okul spor salonunun çok kalabalık olmasından dolayı derslerin verimli geçmediğini, okullarının fiziki olarak yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Buradan hareketle “Fiziki Yapı” kategorisi oluşturulmuştur. E-10b ve E-11d kodlu öğrenciler, “Okulda yaşanan bazı disiplinsizlikler, bizi olumsuz etkiliyor. Bu nedenle derslerde hem zaman kaybediyoruz hem de derslere adapte olamıyoruz” demiştir. Derslere adapte olamamanın ve yeteri kadar zaman ayıramamanın öğrencilerin gelişimini etkileyeceği düşünülerek “Disiplin” kategorisi oluşturulmuştur. E-12c, E-12b ve E-12j kodlu öğrenciler ise: “Okulumuz bizi üniversiteye hazırlamıyor, 12. sınıftayız ve matematik dersi almıyoruz” ifadesini kullanmışlardır. E-12i kodlu öğrenci ise, TYT sınavında matematik sorularını nasıl cevaplayacağını bilmediğini ve iyi puan alması için sayısal soruları çözmesi gerektiğini ifade etmiştir. Buradan hareketle de “Üniversiteye Hazırlama” kategorisi oluşturulmuştur. Üçüncü ana tema “Çevre” dir. Çevre teması 3 kategoriden oluşmuştur (Şekil 3).

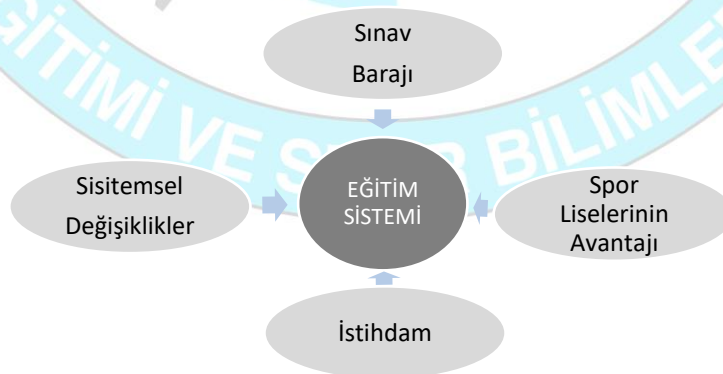
Yapılan görüşmelerde, E-12e ve E-11a kodlu öğrenciler, bazen okula ve antrenmana gitmediklerini ve arkadaşlarıyla online oyunlar oynadıklarını ifade etmişlerdir. E-11c, E-12e, E-11e ve E-12h kodlu öğrenciler ise, arkadaş çevresinden dolayı sigara içmeye başladıklarını ve bu nedenle spordan yavaş yavaş koptuklarını ifade etmişlerdir. Buradan hareketle “Arkadaş” kategorisi oluşturulmuştur. E-12e ve E-11a kodlu öğrenciler bilgisayarda ve telefonda çoğu zaman oyun oynadıklarını ve bu alışkanlığın kendilerini derslerden ve antrenmanlardan alıkoyduğunu ifade etmişlerdir. E-11e ve E-11c kodlu öğrenciler ise sigara içme alışkanlığından dolayı spordan koptuklarını ifade etmişlerdir. Bu nedenle sporda kariyer ile alakalı herhangi bir şey düşünmediklerini söylemişlerdir. Buradan hareketle “Alışkanlıklar” kategorisi oluşturulmuştur. K-10a ve E-10a kodlu öğrenciler ileriye yönelik hedefi ve amacı olmayan arkadaşlarına ayak uydurduklarını ve kendilerinin de onlardan etkilenerek bu şekilde davrandıklarını ifade etmişlerdir. E-12i, E-12k ve E-12h kodlu öğrenciler okul çıkışında ve hafta sonları, okuldan 3-4 arkadaşla birlikte bir araya gelerek, kütüphaneye ders çalışmaya gittiklerini ifade etmişlerdir. Bu cevaplardan hareketle “Çevreden Etkilenme” kategorisi oluşturulmuştur. Dördüncü ana tema ise “Eğitim Sistemi” dir. Eğitim sistemi teması dört kategoriden oluşmuştur (Şekil 4).

Şekil 3. Çevre Temasına İlişkin Alt Kategoriler

Yapılan görüşmelerde E-12c, K-11b ve E-12b kodlu öğrenciler, yükseköğrenime giriş şartlarında devamlı değişiklikler olduğunu bu nedenle sınava nasıl hazırlanacaklarını bilmediklerini ifade etmişlerdir. E-12e ve E-12k kodlu öğrenciler ise sınavlarda sürekli değişiklik olduğu için düzenli ders çalışma temposuna giremediklerini ifade etmişlerdir. Buradan hareketle “Sistemsel Değişiklikler” kategorisi oluşturulmuştur. E-12b, E-12f, E-12g ve E-11c kodlu öğrenciler beden eğitimi öğretmenliği bölümüne girmek için ilk 240.000 öğrenci içine girme barajının zor olduğu bu sınav barajının kaldırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. E-11e kodlu öğrenci ise sınav barajının mantıksız olduğunu, okul türünden dolayı başka bölümlere gidemeyeceklerini ve mesleklerini icra edemeyeceklerini ifade etmiştir. Buradan hareketle “Sınav Barajı” kategorisi oluşturulmuştur. E-10b ve E-12i kodlu öğrenciler üniversitelere girişte spor liselerinin avantajının giderek azaldığını, bu durumların da gelecek kaygılarını artırdığını ifade etmişlerdir. E-12h kodlu öğrenci ise bu liseyi kazandığında, üniversiteye girişte avantajının olduğunu ve artık o avantajlarının azaldığını ifade etmiştir. Bu ifadelerden dolayı “Spor Liselerinin Avantajı” kategorisi oluşturulmuştur. K-10e, E-11b, K-10b ve E-12a kodlu öğrenciler, üniversiteyi kazansalar bile mezun olduktan sonra iş bulamayabileceklerini, beden eğitimi öğretmenliği bölümlerinden mezun olup atanamayan çok kişi olduğunu ifade etmişlerdir. K-10f kodlu öğrenci ise üniversiteden mezun olduktan sonra büyük olasılıkla işsiz kalacağını ve bu konuda kaygılı olduğunu ifade etmiştir. Buradan hareketle de “İstihdam” kategorisi oluşturulmuştur.

Şekil 4. Eğitim Sistemi Temasına İlişkin Alt Kategoriler

TARTIŞMA

Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre kariyer kaygısı düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Alanda yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde; Kayadibi (2019)¹⁹ tarafından yapılan “Lise öğrencilerinin kariyer kaygıları ile beş faktör kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi” konulu çalışmada, cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin kariyer kaygısı düzeyleri arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu, kız öğrencilerin kariyer kaygısı düzeylerinin, erkek öğrencilerin kariyer kaygısı düzeylerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayyıldız (2015)¹⁶ tarafından yapılan “Meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre işsizlik kaygılarının incelenmesi” konulu çalışmada erkeklerin işsizlik kaygı düzeylerinin kızlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Akbaş (2019)¹⁷ tarafından yapılan “Lise öğrencilerinin kariyer kaygısı üzerine bir araştırma” adlı çalışmada öğrencilerin kariyer kaygısı düzeylerinden aile etkisi alt boyutunda cinsiyete göre farklılığının anlamlı olmadığı belirlenirken, meslek seçimi ve genel kariyer kaygısı alt boyutlarında cinsiyete göre farklılaşmanın anlamlı olduğu görülmüştür. Kızların genel kariyer kaygı düzeylerinin, erkeklere göre yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar ulaştığımız sonuçlar ile örtüşmemektedir. Yapılan bu çalışmaların Anadolu liseleri, meslek liseleri ve özel liselerde okuyan öğrenciler üzerinde yapıldığı görülmektedir. Spor lisesi öğrencilerinin cinsiyet değişkeni bakımından kariyer kaygısı düzeylerinde farklılaşma olmaması, spor liselerinde okuyan kız öğrencilerinde, en az bu okullarda okuyan erkek öğrenciler kadar geleceğe yönelik planlama yaptıkları, seçtikleri alanda başarılı olabilmek için kendilerini geliştirmeye çalıştıkları şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf değişkenine göre, kariyer kaygısı düzeyleri karşılaştırıldığında, anlamlı fark bulunmamıştır. Sınıf düzeyinde kariyer kaygısı açısından farklılaşma olmaması, öğrencilerin henüz lise eğitiminin başında iken kariyerleri ile ilgili araştırma ve planlama yaptıkları, lise eğitiminin başında iken geleceğe yönelik beklentilerinin yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir. Alan yazında yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde; Gündüz ve Yılmaz (2018)¹⁸ tarafından yapılan “Lise öğrencilerinin kariyer kaygılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi” konulu çalışmada öğrencilerin kariyer kaygıları düzeyinin sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Akbaş (2019)¹⁷ tarafından yapılan “Lise öğrencilerinin kariyer kaygısı üzerine bir araştırma” konulu çalışmada, katılımcıların kariyer kaygısı düzeyleri ile aile etkisi ve meslek seçimi düzeylerinin sınıf türü gruplarına göre anlamlı fark bulunmamıştır. Bu sonuçlar araştırmada elde edilen sonuçlar ile örtüşmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin aile geliri düzeyi değişkenine göre, kariyer kaygısı düzeyleri karşılaştırıldığında, anlamlı fark bulunmamıştır. Alanda yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde; Akbaş (2019)¹⁷ tarafından yapılan araştırmada, katılımcıların genel kariyer kaygısı ve meslek seçimi kaygısı alt boyutlarında, ailenin aylık gelir durumuna göre farklılaşmanın anlamlı olmadığı görülürken, aile etkisi düzeyi alt boyutunda ailenin aylık gelir durumu göre farklılaşmanın anlamlı olduğu görülmüştür. Şanlı ve Saraç (2016)³² tarafından yapılan “Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı” konulu çalışmada; Ailenin gelir düzeyi arttıkça, araştırmaya katılan öğrencilerin kaygı puanlarının da gittikçe azaldığı görülmektedir. Gökçe ve Traş (2017)³³ tarafından yapılan “Lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlükleri ve ego kimlik statülerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi” konulu çalışmada, algılanan sosyoekonomik düzeye göre bilgi eksikliği alt boyutunda anlamlı farklılaşma olduğu bulunmuştur. Buna göre algılanan sosyoekonomik durum yükseldikçe, kariyer kararı

verme güçlükleri puanlarının da düştüğü görülmüştür. Bu sonuçlar elde edilen sonuçlar ile örtüşmemektedir. Örtüşmemesinin nedeni olarak, spor liselerinde okuyan öğrencilerin aile gelir düzeyi ne olursa olsun, çocukların bir an önce iş hayatına atılmaları beklentisi içinde olmadıkları, öğrencilerin kendilerini kariyer konusunda ailelerine doğru ifade edebildikleri ve ailelerinde bu konuda çocuklarına baskı kurmadıkları şeklinde düşünülebilir.

Kariyer kaygısı en yüksek ve en düşük 15 öğrenci ile yapılan yüz yüze görüşmede; Kariyer kaygısı düşük düzeyde çıkan spor lisesi öğrencilerinin, genellikle okulu basamak olarak gördüğünü, ailesi tarafından hem maddi hem de manevi olarak desteklendiğini ve kendisine güven duygusunun yüksek olduğu görülmektedir. Bu nedenle kariyer kaygısı düzeylerinin düşük çıktığı söylenebilir. Kariyer kaygısı düzeyi yüksek çıkan öğrencilerin ise genellikle, eğitim gördükleri okullarının, kendilerini alanlarıyla ilgili geliştirmede yeterli olmadığını düşündüklerini, beden eğitimi ve spor öğretmenliği alanında eğitim almak için Temel Yeterlilik Testi'nde (TYT) ilk 240.000 öğrenci sıralamasına girme şartını yerine getiremeyeceklerini düşündükleri görülmüştür. Ayrıca kariyer kaygısı düzeyi yüksek olan öğrencilerin, neredeyse tamamı istihdam sorunu yaşayacaklarını düşünmektedir.

Sonuç olarak; Spor lisesi öğrencilerinin cinsiyet, sınıf düzeyi ve aile geliri değişkenlerine göre, kariyer kaygısı düzeylerinde, istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Kariyer kaygısı düşük öğrencilerin başka alanlarda kendilerini geliştirmek istedikleri, kariyer kaygısı yüksek öğrencilerin ise okullarının, kendilerini geliştirmede yetersiz olarak gördüklerini, istihdam sorunu yaşayabileceklerini ve 240.000 öğrenci arasına girme barajından dolayı kariyer kaygısı yaşadıklarını söylenebilir.

ÖNERİLER

Bu sonuçlar dâhilinde, ülkemizde bulunan spor liselerinin, fiziki şartları iyileştirilebilir ve her türlü uygulamalı derse uygun hale getirilebilir. Spor liselerinde öğrenim gören öğrenciler bu okullara özel yetenek sınavlarında başarılı olarak yerleştikleri için, üniversitelere girişte Temel Yeterlilik Testi'nde ilk 240.000 öğrenci içinde olma şartı, bu öğrenciler için biraz daha esnetilebilir. İstihdam sorununu çözmek için, okullarımızdaki beden eğitimi ve spor derslerinin haftalık ders sayıları artırılabilir ve sportif sosyal tesislerin sayısı artırılarak, üniversitelerin ilgili alanlarından mezun olan öğrencilerin istihdam edilmesi sağlanabilir.

KAYNAKLAR

1. Sampson JP., Lenz JG., Reardon RC., Peterson GW. (1999). A cognitive information processing approach to employment problem solving and decision making. *The Career Development Quarterly*. 48(1), 3-18.
2. Krumboltz JD., Worthington RL. (1999). The school-to-work transition from a learning theory perspective. *The Career Development Quarterly*. 47(6), 312-325.
3. Sharf RS. (2017). Kariyer gelişim kuramlarının kariyer danışmasına uygulanması. İçinde: Bacanlı F., Öztemel K. (editör). 1. Baskı. Pegem Akademi. Ankara, 80.
4. Vignoli E. (2015). Career indecision and career exploration among older french adolescents: the specific role of general trait anxiety and future school and career anxiety. *Journal of Vocational Behavior*. 89,182-191.

5. Pisarik CT., Rowell PC., Thompson LK. (2017). A phenomenological study of career anxiety among college students. *National Career Development Association*. 65(4), 339-362.
6. Aytaç S. (2005). Çalışma yaşamında kariyer yönetimi planlaması gelişimi ve sorunları. 2. Baskı. Ezgi Kitabevi. Bursa, 8.
7. Siyez DM. (2011). Gelişimsel yaklaşımlar. İçinde: Yeşilyaprak B. (editör). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı-kuramdan uygulamaya*. Pegem Akademi. Ankara.
8. Aytaç S. (1997). Çalışma yaşamında kariyer yönetimi, planlaması, geliştirilmesi, sorunları. 1. Baskı. Epsilon Yayıncılık. İstanbul, 19.
9. Özyürek R. (2013). Kariyer psikolojik danışmanlığı kuramları: Çocuk ve ergenler için kariyer rehberliği uygulamaları. Nobel Yayınları. Ankara.
10. Güneş V. (2010). Spor lisesi ve farklı liselerdeki öğrencilerin atılganlık düzeyleri ile akademik başarılarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Elazığ.
11. Karapınar Y. (2007). Spor liselerinde öğrenim gören öğrencilerin okula giriş nedenleri ve mesleki beklentilerinin araştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kütahya.
12. OGM. (2018). Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, 2018-2019 Öğretim yılında spor liselerinin 9. sınıflarına yeni alınacak öğrenci kontenjanları. https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_06/06155807_2018-2019sporlisesi.pdf [Erişim Tarihi:15.12.2020]
13. Ayaydın A. (2011). Güzel sanatlar ve spor liselerinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri: öğretmenlerin görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 8(16), 435-453.
14. Kılıçaslan U. (2015). Spor lisesi ile diğer liselerde öğrenim gören öğrencilerin bazı motorik özelliklerinin karşılaştırılması: Trabzon ili örneği. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Trabzon.
15. Taşmektepligil Y., Hazar F., Ağaoğlu S., Öğreten N., Terzioğlu E. (2009). Beden eğitimi ve spor alanı mezunlarının istihdam sorunları ve yeni iş olanakları. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 11(2), 99-118.
16. Ayyıldız Y. (2015). Meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre işsizlik kaygılarının incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 3(20), 175-187.
17. Akbaş M. (2019). Lise öğrencilerinin kariyer kaygısı üzerine bir araştırma: Antalya ili örneği. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.
18. Gündüz HÇ., Yılmaz FN. (2018). Lise öğrencilerinin kariyer kaygılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 18(3), 1585-1602.
19. Kayadibi S. (2019). Lise öğrencilerinin kariyer kaygıları ile beş faktör kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
20. Bozok G. (2019). İzmir ilinde mesleki ve teknik eğitim alan lise öğrencilerinin işsizlik ve kariyer kaygılarının yapısal eşitlik modeliyle incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
21. Green JC., Krayder H., Mayer E. (2005). Combining qualitative and quantitative methods in social inquiry. İçinde: Somekh B., Lewin C. (editör). *Research methods in the social sciences*. Sage. London, 275-282.
22. Karasar N. (2002). Bilimsel araştırma yöntemleri. Nobel Yayıncılık. Ankara.

23. Karasar N. (1998). Bilimsel araştırma yöntemleri. 8.Baskı. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
24. Creswell JW. (2017). Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları. Demir SB. (editör). Eğiten Kitap Yayıncılık. Ankara.
25. Cohen L., Manion L., Morrison K. (2007). Research methods in ducation. Routledge. New York.
26. Cohen L., Manion L. Morrison K. (2000). Research methods in education. 5. Baskı. Routledge Falmer. London.
27. Patton MQ. (2014). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri. Bütün M., Demir SB. (editör). Pegem Akademi. Ankara.
28. Gündüz HÇ., Yılmaz FN. (2016). Lise öğrencilerinin kariyer kaygılarını belirlemeye yönelik ölçek geliştirme çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 12(3), 1008-1022.
29. Yıldırım A., Şimşek H. (2006). Nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayınları. Ankara.
30. Şimşek H., Yıldırım A. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık. Ankara.
31. Miles MB., Huberman AM. (1994). Qualitative data analysis. 2. Baskı. An expanded sourcebook sage publications. California.
32. Şanlı KK., Saraç T. (2016). Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 13(33), 227-242.
33. Gökçe Z., Traş Z. (2017). Lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlükleri ve ego kimlik statülerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 15(1), 58-69.

**SERBEST ZAMAN KURULUŞLARINDAN YARARLANAN
GENÇLERİN SOSYALLEŞME DÜZEYLERİ VE İLETİŞİM
BECERİLERİNİN İNCELENMESİ**

**THE LEVELS OF SOCIALIZATION OF YOUNG PEOPLE BENEFITING
FROM LEISURE TIME ORGANIZATIONS AND INVESTIGATION OF
COMMUNICATION SKILLS**

Gönderilen Tarih: 03/02//2021
Kabul Edilen Tarih: 03/03/2021

Mustafa UYAR

Konya Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Konya, Türkiye

Orcid: 0000-0001-6503-0081

Murat ERDOĞDU

Spor Bilimleri Fakültesi, Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye

Orcid: 0000-0002-5324-2236

* Sorumlu Yazar: Mustafa UYAR, Konya Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, E-mail: mstafa_uyar@hotmail.com

† Bu çalışma 2018 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne Yüksek Lisans Tezi olarak sunulmuştur.

Serbest Zaman Kuruluşlarından Yararlanan Gençlerin Sosyalleşme Düzeyleri ve İletişim Becerilerinin İncelenmesi

ÖZ

Bu araştırma, serbest zaman kuruluşlarından yararlanan gençlerin sosyalleşme düzeyleri ve iletişim becerilerinin; yaş, cinsiyet eğitimi düzeyi, ailenin aylık geliri, anne-baba mesleği, anne-baba eğitim düzeyi ve serbest zaman kuruluşlarını kullanma sıklığı gibi bazı değişkenleri açısından anlamlı farklılıklar taşıyıp taşımadığını belirlemeye yönelik betimsel nitelikli ilişki tarama modelinde yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini, Konya Büyükşehir Belediyesi ve Merkez ilçelerinde aktif olarak hizmet sunan serbest zaman kuruluşları ve bu kuruluşlardan hizmet alan gençler (13-28 yaş) oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise; Tüm evrene ulaşmadaki maliyet ve zaman sınırlılıkları nedeni ile araştırmanın örneklemini, 01 Eylül – 30 Aralık 2017 tarihleri arasında bu kuruluşlardan düzenli olarak hizmet alan ve tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen 670 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan Gençlerin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu" kullanılarak elde edilmiştir. Gençlerin sosyalleşme düzeylerinin belirlenmesinde, Şahan (2007)¹⁵ tarafından geliştirilen "Sosyalleşme Boyutundan" yararlanılmıştır. İletişim becerisi düzeylerini belirlemek için ise Korkut (1996)⁸ tarafından geliştirilen "İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise; Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis H testi, Spearman's korelasyon analizi uygulanmıştır. Araştırma bulgularında Gençlerin sosyalleşme düzeyleri tüm değişkenler açısından incelendiğinde anlamlı fark olmadığı genel olarak sosyalleşme düzeylerinde artış olduğu sonucuna varılmıştır. İletişim becerileri incelendiğinde ise kadınların iletişim becerilerinin erkeklerinkine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. İletişim becerileri için yaş değişkenine göre 17-20, 21-24 ve 25-28 yaş grubunda yer alan gençlerin 13-16 yaş grubunda yer alan gençlere göre iletişim becerilerinin daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu artışın Gençlerin eğitim düzeyleri arttıkça iletişim beceri düzeylerinde artış olduğu söylenebilir. Dolayısıyla serbest zaman kuruluşlarından yararlanan gençlerin sosyalleşme düzeyleri artarken iletişim becerilerinin de arttığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Serbest Zaman, Gençler, Sosyalleşme, İletişim Becerisi

The Levels of Socialization of Young People Benefiting from Leisure Time Organizations and Investigation of Communication Skills

ABSTRACT

This study was conducted to investigate the level of socialization and communication skills of young people benefiting from free time organizations; it was conducted in a descriptive qualitative relational screening model to determine whether there were significant differences in terms of some variables such as age, gender, education level, monthly income of the parents, parental occupation, parental education level and frequency of using free time organizations. The universe of the research, the free time organizations that actively serve in the Konya Metropolitan Municipality and Central Provinces, and the young people (13-28 years) receiving services from these establishments. The sample of the research is; The sample of the research on the reasons of cost and time limitations reaching the whole of the world is composed of 670 participants who were regularly served from these institutions between 01 September - 30 December 2017 and selected by chance sampling. Data on the demographic characteristics of the youth participating in the research were obtained using the "Personal Information Form" developed by the researcher. The "Social Dimension" developed by Şahan (2007)¹⁵ was used to determine the level of socialization of young people. The Communication Skills Evaluation Scale developed by Korkut (1996)⁸ was used to determine communication skill levels. In the analysis of the data; Mann Whitney U test, Kruskal Wallis H test, Spearman's correlation analysis were applied. In the research findings, when the socialization levels of the youth were examined in terms of all variables, it was concluded that there was no significant difference and the level of socialization generally increased. When the communication skills are examined, it is determined that the communication skills of women are higher than that of men. According to the age variable for communication skills, the young people in the 17-20, 21-24 and 25-28 age groups were observed to have higher communication skills than the younger ones in the 13-16 age group. It can be said that this increase is the increase in the level of communication skills as the education level of the youth increases. Therefore, it is seen that the level of socialization of young people benefiting from free time establishments increases while communication skills increase.

Key Words: Leisure Time, Youth, Socialization, Communication Skill

GİRİŞ

Gençlik dönemi, insan yaşamının hem bedensel, hem de zihinsel bakımından en hareketli ve değişken dönemini oluşturur. Çocukluk döneminde oluşan temel kişilik özellikleri yeni kazanılan zihinsel ve ruhsal yetenekler ve dünya görüşü ışığında tekrar ele alınıp değerlendirildiği bir dönemdir. Bu nedenle bu dönem, genç bireyler için ruhsal, fiziksel, sosyal ve kültürel açıdan oldukça çalkantılı bir gelişim dönemidir. Bu dönemde bireyler kendi gelişimini tamamlamaya, kimlik kazanmaya ve yetişkin olmaya hazırlanırken, toplumda daha etkin bireyler olabilmelerini iletişim ve sosyalleşme anlamındaki davranışlarının çeşitli etkinliklerle giderilmesi gerekmektedir²¹. Bu bağlamda insanoğlunun geçmiş yıllardan bugüne kadar, yaşam koşullarında ve hayat seviyesinin yükselmesinde farklılaşmayan üç temel öğe bulunmaktadır. Bunlardan birincisi iş hayatı, ikincisi uyuma, sonuncusu da diğer önemli ihtiyaçlar olarak belirlenmiştir. Bu unsurlardan geriye kalan zaman "serbest zaman" olarak belirtilmektedir. İnsan hayatındaki serbest zamanın, fiziksel ve sosyoekonomik değerlendirilmesi ise rekreasyon etkinlikleridir¹⁴.

İnsanlar, uzaklaşmak, dinlenmek, hava değişimi, gezme-görme sağlık, beraber olma, heyecan duyma farklı yaşantılar elde etme gibi pek çok amaçla, ev dışında veya ev içinde, açık veya kapalı alanlarda ya da aktif-pasif şekillerde kent içinde veya kırsal alanlarda etkinliklere katılmaktadırlar. Rekreasyon insanların boş zamanlarında yaptıkları ve gönüllü olarak katıldıkları etkinlikleri ifade etmektedir²². Latince recreatio kelimesinden gelen rekreasyon, etkinliklere katılan bireyin fiziksel, psikolojik, manevi veya zihinsel olarak yeniden yaratılmasını, yenilenmesini, zenginleştirilmesini, yaşam tecrübesini ve rutinlerin üstesinden gelebilmesini ifade etmektedir²². Genel anlamda ise insanın yenilenmesini, yeniden yaratılmasını veya yeniden yapılanması anlamına gelmektedir. Günümüzde Türkçe karşılığında ise kapsamlı bir şekilde serbest zamanları en iyi şekilde ve verimli değerlendirme olarak bilinmektedir. Diğer bir ifade ile bireylerin ya da çeşitli grupların serbest zamanlarında dinlendirici ve eğlendirici etkinliklere gönüllü ve kendi seçimleriyle katıldıkları etkinliklerin adıdır²².

İnsanlar materyal ve düşünsel yaşamlarını her gün sürdürmek için birbirleriyle sosyal ilişki içerisine girerler. Bu ilişkiyi de gerçekleştirmek ancak iletişimle mümkündür. İletişim olmadan etkileşim dolayısıyla ilişki de olmaz¹⁹. Bireyler arasındaki etkileşim iletişim yoluyla alıcının doğru bilgilendirmesi ikna edilmesi ve ona yön vererek iletişimi keyifli hale getirilmesini amaçlar. Birey karışışındaki insanı etkilemek, bilgi vermek, düşünce dünyasına yön vermek, ayrıca eğlendirme gibi birçok amaç içerisine girer. Amaçlar genellikle geleceğe yönelik beklentilerden oluşmaktadır. İletişim ise amaçların hızlı bir şekilde gerçekleşmesi için zorunlu bir araçtır. İnsan ancak deneyimleri sonucunda emir vermeyi, emir almayı, başkalarından bir şeyler istemeyi ve onların isteklerine yanıt verebilmeyi öğrenmekte, olayların nasıl ortaya çıktığı ve nasıl geliştiği hakkında bilgi sahibi olmaktadır²³. Bu bağlamda ilişkilerin en küçük birimi iletişimdir. Bu nedenle iletişim insanların toplumda sosyal olarak yer alabilmeleri için oldukça önemlidir¹⁹.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmanın evrenini, Konya Büyükşehir Belediyesi ve Merkez ilçelerinde aktif olarak hizmet sunan serbest zaman kuruluşları ve bu kuruluşlardan hizmet alan gençler (13-28 yaş) oluşturmaktadır. Tüm evrene ulaşmadaki maliyet ve zaman

sınırlılıkları nedeni ile araştırmanın örneklemini, 01 Eylül 2017 – 30 Aralık 2017 tarihleri arasında bu kuruluşlardan düzenli olarak hizmet alan ve tesadüfi örneklem yoluyla seçilen 670 katılımcı oluşturmaktadır.

Tarama ve anket tekniği kullanılan bu araştırma, serbest zaman kuruluşlarından yararlanan gençlerin sosyalleşme düzeyleri ve iletişim becerilerinin; yaş, cinsiyet eğitim düzeyi, ailenin aylık geliri, anne-baba mesleği, anne-baba eğitim düzeyi ve serbest zaman kuruluşlarını kullanma sıklığı gibi bazı değişkenleri açısından anlamlı farklılıklar taşıyıp taşımadığını belirlemeye yönelik betimsel araştırma türlerinden genel tarama modeli ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırmada, serbest zaman kuruluşlarından yararlanan gençlerin sosyalleşme düzeylerini belirlemek için "Sosyalleşme Boyutu" ve iletişim becerilerini belirlemek için de "İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır. Ayrıca, gençlerin demografik özellikleri hakkında bilgi toplamak amacıyla da araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formundan yararlanılmıştır.

Sosyalleşme Boyutu

Araştırmada, gençlerin sosyalleşme düzeylerini ölçebilmek için Şahan (2007)¹⁵ 'ın Hacettepe kişilik envanteri, sosyotropi otonomi ölçeği, sosyal karşılaştırma ölçeği, sosyal tanıma anketi, kendini tanımlama envanteri gibi ölçeklerden yararlanılarak geliştirdiği "Sosyalleşme Boyutu" kullanılmıştır. Sosyalleşme Boyutu "Sosyalleşme" ve "Spor ile Sosyalleşme" boyutlarından oluşmaktadır. Bu araştırmanın amacına uygun olarak gerçekleşmesi için sadece sosyalleşme boyutu kullanılmıştır. Sosyalleşme boyutu, sosyalleşme kavramının ortaya çıkarılmasını amaçlayan 34 sorudan meydana gelmektedir. Soruların hazırlanmasında kapalı uçlu ve açık uçlu soru tipi ile birlikte 5'li likert tipi soru ölçeği kullanılmıştır. Likert tipi ölçekleme, ölçekleme yöntemleri arasında en çok kullanılan ve kuruluş ve güvenilirliği açısından en kolay olanıdır. Araştırmada kullanılmış olduğumuz likert ölçeği puanlaması "1:Hiç Katılmıyorum", "2:Katılmıyorum", "3:Kararsızım", "4:Katılıyorum", "5:Tamamen Katılıyorum" şeklindedir.

Sosyalleşme Boyutunun Güvenirliği

Sosyalleşme boyutunun güvenirliliği için likert tipi ölçekler için öncelikle kullanılan Cronbach Alpha formülü ile güvenilirlik katsayısının hesaplanması yöntemi kullanılmıştır. Buna göre sosyalleşme boyutunun güvenirliliği $\alpha = 0.739$ şeklinde hesaplanmıştır¹⁵.

İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği

Korkut (1996)⁸ tarafından 25 madde ve beşli likert tipi olarak geliştirilen ölçek, ilk olarak lise öğrencilerine yönelik hazırlanmış daha sonra üniversite öğrencileri ile 61 yetişkin üzerinde uygulanmıştır. Bireylerin iletişim becerilerini nasıl değerlendirdiklerini anlamak amacı ile geliştirilmiş 5-li likert tipi bir ölçek olan İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği, 25 ifadeden oluşan ölçek hiçbir zamandan (1) her zamana (5) doğru puanlanmaktadır. Tersine maddelerin olmadığı ölçekten elde edilen puanın fazlalısı bireylerin kendi iletişim becerilerini olumlu yönde değerlendirdikleri anlamına gelmektedir⁹. Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlik çalışmasında, lise öğrencilerinden elde edilen verilerle yapılan varyans analizi sonuçları ölçeğin tek boyutlu olduğunu gösterir niteliktedir. Ölçeğin Empatik Eğilim Ölçeği, Dökmen (1988)⁵ ile yetişkinler için ana babalarla

yapılan benzer ölçekler geçerliği sonucunda elde edilen geçerlik katsayısı .58 olarak hesaplanmıştır⁸. Testin tekrarı yöntemi ile yapılan güvenilirlik çalışması sonucunda ölçeğin güvenilirlik katsayısı.76 ($p<.001$) olarak elde edilmiştir. İç tutarlılık katsayısı olarak alfa değeri ise.80 ($p<.001$) olarak bulunmuştur⁸. Ölçeğin yetişkinlere yönelik olarak üç haftalık arayla yapılan testin tekrarı çalışması sonucunda güvenilirlik katsayısı.69 olarak hesaplanmıştır⁹. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış olan ölçek, bireylerin iletişim becerilerini algılama düzeyini belirlemede veri toplamak için kullanılabilir özellikler göstermektedir Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 100, en düşük puan 0'dır. Puanın yüksekliği bireyin kendini iletişim becerileri konusunda başarılı algıladığı biçiminde değerlendirilmektedir⁸.

Verilerin Analizi

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin demografik özelliklerini (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, ailenin aylık geliri, anne-baba mesleği, anne-baba eğitim düzeyi ve serbest zaman kuruluşlarını kullanma sıklığı) betimleyici frekans ve yüzde dağılımları çıkarılmış, sonra ölçeklerin puan ortalamaları için, $\bar{X}$, ss, Sh^x değerleri tablolar halinde sunulmuştur.

Yapılan bu çalışmada sosyalleşme ölçeğine ilişkin elde edilen verilerin çarpıklık katsayısı -0,923 ve basıklık katsayısı 1,832 arasında olduğu tespit edilmiştir. İletişim becerileri değerlendirme ölçeğinin çarpıklık katsayısı -1.026 ve basıklık katsayısı 2.099 olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre verilerin normal dağılım sergilemediği görülmektedir.

Veriler normal dağılım göstermediği için, normal dağılım özelliği göstermeyen dağılımlar için non-parametrik analiz teknikleri kullanılmıştır. Bu bağlamda:

1. Örneklem grubunu oluşturan gençlerin sosyalleşme ve iletişim becerileri değerlendirme ölçeklerinden elde edilen puan ortalamalarının cinsiyet değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için Mann Whitney U testi,
2. Örneklem grubunu oluşturan gençlerin sosyalleşme ve iletişim becerileri değerlendirme ölçeklerinden elde edilen puan ortalamalarının yaş, eğitim düzeyi, ailenin aylık geliri, anne-baba mesleği, anne-baba eğitim düzeyi ve serbest zaman kuruluşlarını kullanma sıklığı değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için Kruskal Wallis H testi,
3. Kruskal Wallis H testi sonucunda gruplar arasında fark bulunduğunda, farklılıkların kaynağını (hangi gruplar arasında olduğunu) belirlemek üzere her bir grup için ayrı ayrı Mann Whitney U testi,
4. Örneklem grubunu oluşturan gençlerin sosyalleşme ve iletişim becerileri değerlendirme ölçekleri arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere Spearman's korelasyon analizi uygulanmıştır.

Elde edilen veriler bilgisayarda SPSS programında çözümlenmiş anlamlılıklar minimum $p<.05$ düzeyinde sınıanmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde örneklem grubunu oluşturan gençlerin sosyalleşme ve iletişim becerileri değerlendirme ölçeklerinden aldıkları puanların cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, ailenin aylık geliri, anne-baba mesleği, anne-baba eğitim düzeyi ve serbest zaman kuruluşlarını kullanma sıklığı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 1. Gençlerin Sosyalleşme Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek İçin Yapılan Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Sosyalleşme Düzeyi	Kadın	368	343,68	126473,50	52558,500	0,227
	Erkek	302	325,53	98311,50		

p<0,05

Tablo 1’de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan gençlerin *sosyalleşme* ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda; grupların sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur (U=52558,500; p>0.05).

Tablo 2. Gençlerin Serbest Zaman Kuruluşlarında Katıldıkları Etkinliklerin Öncelik Sıralaması ve Dağılımları

Etkinliklerin Öncelik Sıralaması	1. Öncelik		2. Öncelik		3. Öncelik	
	N	%	N	%	N	%
Kişisel Gelişim Eğitimleri	159	23,7	105	15,7	98	14,6
Sanatsal Faaliyetler	62	9,3	84	12,5	63	9,4
Sportif Faaliyetler	218	32,5	123	18,4	82	12,2
Sosyal ve Kültürel Geziler	99	14,8	185	27,6	154	23,0
Seminer, Sempozyum, Panel ve Projeler	46	6,9	108	16,1	100	14,9
Gönüllülük ve Topluma Hizmet Etkinlikleri	86	12,8	65	9,7	173	25,8
Toplam	670	100,0	670	100,0	670	100,0

p<0,05

Tablo 2’de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan gençlerin serbest zaman kuruluşlarında katıldıkları etkinliklerin öncelik sıralamasında birinci sırada "sportif faaliyetler" (% 32,5), ikinci sırada "sosyal ve kültürel geziler" (% 27,6) ve üçüncü sırada "gönüllülük ve topluma hizmet etkinlikleri"(% 25,8) olarak sıralanmıştır.

Tablo 3. Gençlerin Sosyalleşme Ölçeği Puanlarının Farklı Değişkenlere Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek İçin Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Boyut	Değişken	n	Sıra Ort.	Sd	X ²	p
Sosyalleşme Düzeyi	13-16 yaş	130	303,28	3	7,498	0,058
	17-20 yaş	332	347,93			
	21-24 yaş	177	326,88			
	25-28 yaş	31	386,71			
Sosyalleşme Düzeyi	Ortaokul	59	345,70	4	0,672	0,955
	Lise	257	330,86			
	Ön Lisans	80	346,76			
	Lisans	264	335,01			
	Lisansüstü	10	317,45			
Sosyalleşme Düzeyi	1500 TL ve altı	148	332,38	3	1,471	0,689
	1501-2500 TL	245	326,02			
	2501-3500 TL	167	348,50			
	3501 TL ve üzeri	110	341,07			

p<0,05

Tablo 3'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan gençlerin *sosyalleşme* ölçeğinden aldıkları puanların farklı değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H testine göre sonucunda; yaş değişkeni [$X^2_{(3)} = 7,498$; $p > 0,05$], eğitim düzeyi değişkeni [$X^2_{(4)} = 0,672$; $p > 0,05$] ve aylık ortalama gelir değişkeni [$X^2_{(3)} = 1,471$; $p > 0,05$] değerlerinde bulunmuş. Grupların sıra ortalamaları arasındaki farka bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır

Tablo 4. Gençlerin Sosyalleşme Ölçeği Puanlarının Farklı Değişkenlere Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek İçin Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Boyut	Değişken	n	Sıra Ort.	Sd	X ²	p
Sosyalleşme Düzeyi	İşçi	33	313,58	5	10,692	0,058
	Memur	20	412,95			
	Serbest meslek	25	293,46			
	Emekli	24	301,38			
	Ev hanımı	545	341,10			
	Diğer	23	248,22			
Sosyalleşme Düzeyi	İşsiz	17	229,79	5	9,704	0,084
	İşçi	152	333,50			
	Memur	116	333,70			
	Serbest meslek	167	339,90			
	Emekli	140	362,80			
Sosyalleşme Düzeyi	Diğer	78	306,69	5	1,995	0,850
	Okur-Yazar	49	350,86			
	İlkokul	332	335,17			
	Ortaokul	140	330,18			
	Lise	96	327,47			
	Lisans	40	367,34			
	Lisansüstü	13	304,62			

Sosyalleşme Düzeyi	Baba Eğitim	Okur-Yazar	21	392,81	5	2,636	0,756
		İlkokul	206	330,87			
		Ortaokul	113	341,20			
		Lise	159	326,78			
		Lisans	148	341,10			
Sosyalleşme Düzeyi		Lisansüstü	23	320,91	3	0,751	0,861
		Haftada 7 kez	25	331,72			
		Haftada 3-4 Kez	201	335,01			
		Haftada 1 Kez	217	344,00			
		Ayda 1 Kez	227	328,22			

p<0,05

Tablo 4’de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan gençlerin *sosyalleşme* ölçeğinden aldıkları puanların farklı değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda; anne Meslek [$X^2_{(5)}= 10,692$; $p>0,05$], baba meslek değişkeni [$X^2_{(5)}= 9,704$; $p>0,05$], anne eğitim düzeyi değişkeni [$X^2_{(5)}= 1,995$; $p>0,05$], baba eğitim düzeyi değişkeni [$X^2_{(5)}= 2,636$; $p>0,05$], ve serbest zaman kuruluşlarını kullanım sıklığı değişkeni [$X^2_{(3)}= 0,751$; $p>0,05$], değerlerinde bulunmuş ve tüm değişken grupların sıra ortalamaları arasındaki farka bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır

Tablo 5. Gençlerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek İçin Yapılan Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
İletişim Becerisi	Kadın	368	365,48	134497,00	44535,000	0,000
	Erkek	302	298,97	90288,00		

p<0,05

Tablo 5’de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan gençlerin *iletişim becerileri değerlendirme* ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda; grupların sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (U=44535,00; $p<0,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, kadınların iletişim becerilerinin erkeklerinkine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 6. Gençlerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek İçin Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Boyut	Yaş	n	Sıra Ort.	Sd	X ²	p	Anlamlı Fark
İletişim Becerisi	A	13-16 yaş	130	271,20	3	18,715	0,000
	B	17-20 yaş	332	353,04			
	C	21-24 yaş	177	342,66			
	D	25-28 yaş	31	376,44			

p<0,05

Tablo 6'da görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan gençlerin *iletişim becerileri değerlendirme* ölçeğinden aldıkları puanların yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda; grupların sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur [$X^2_{(3)}= 18,715$; $p<0,05$]. Gruplar arasında gözlenen anlamlı farkın, hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere iletişim becerilerinin yaş değişkeninin ikili kombinasyonları üzerinden Mann Whitney U-testi uygulanmıştır. Bu test sonuçlarına göre; 17-20, 21-24 ve 25-28 yaş grubunda yer alan gençlerin 13-16 yaş grubunda yer alan gençlere göre iletişim becerilerinin anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 7. Gençlerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Eğitim Düzeyi ve Aylık Ortalama Gelir Değişkenlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek İçin Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Boyut	Eğitim Durumu	n	Sıra Ort.	Sd	X ²	p
İletişim Becerisi	Ortaokul	59	296,92	4	7,334	0,119
	Lise	257	322,01			
	Ön Lisans	80	369,23			
	Lisans	264	345,17			
	Lisansüstü	10	384,75			
İletişim Becerisi	1500 TL ve altı	148	328,66	3	7,528	0,057
	1501-2500 TL	245	314,18			
	2501-3500 TL	167	365,43			
	3501 TL ve üzeri	110	346,75			

$p<0,05$

Tablo 7'da görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan gençlerin *iletişim becerileri değerlendirme* ölçeğinden aldıkları puanların eğitim düzeyi ve aylık ortalama gelir değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda; eğitim düzeyi değişkeni [$X^2_{(4)}= 7,334$; $p>0,05$] ve aylık ortalama gelir değişkeni [$X^2_{(3)}= 7,528$; $p>0,05$] değerlerinde bulunmuş grupların sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 8. Gençlerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Farklı Değişkenlere Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek İçin Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Boyut	Anne Meslek	n	Sıra Ort.	Sd	X ²	p
İletişim Becerisi	İşçi	33	342,97	5	0,634	0,986
	Memur	20	321,73			
	Serbest meslek	25	333,02			
	Emekli	24	311,50			
	Ev hanımı	545	337,17			
	Diğer	23	324,87			
İletişim Becerisi	İşsiz	17	276,68	5	6,743	0,240
	İşçi	152	319,27			
	Memur	116	340,30			
	Serbest meslek	167	324,23			
	Emekli	140	365,36			

		Diğer	78	343,34			
İletişim Becerisi	Anne Eğitim	Okur-Yazar	49	293,91	5	3,706	0,592
		İlkokul	332	339,85			
		Ortaokul	140	339,43			
		Lise	96	322,91			
		Lisans	40	361,13			
		Lisansüstü	13	353,15			
İletişim Becerisi	Baba Eğitim	Okur-Yazar	21	301,90	5	4,246	0,515
		İlkokul	206	335,50			
		Ortaokul	113	340,81			
		Lise	159	320,85			
		Lisans	148	357,32			
		Lisansüstü	23	300,96			

p<0,05

Tablo 8’de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan gençlerin *iletişim becerileri değerlendirme* ölçeğinden aldıkları puanların farklı değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda; anne meslek değişkeni [$X^2_{(5)}= 0,634$; $p>0,05$], baba meslek değişkeni [$X^2_{(5)}= 6,743$; $p>0,05$], anne eğitim düzeyi değişkeni [$X^2_{(5)}= 3,706$; $p>0,05$] ve baba eğitim düzeyi değişkeni ise [$X^2_{(5)}= 4,246$; $p>0,05$] değerlerinde bulunmuş ve tüm değişken grupların sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 9. Gençlerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Serbest Zaman Kuruluşlarını Kullanım Sıklığı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek İçin Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Boyut	Kullanım Sıklığı	n	Sıra Ort.	Sd	X ²	p
İletişim Becerisi	Haftada 7 kez	25	362,86	3	1,464	0,691
	Haftada 3-4 Kez	201	329,55			
	Haftada 1 Kez	217	328,48			
	Ayda 1 Kez	227	344,47			

Tablo 9’da görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan gençlerin *iletişim becerileri değerlendirme* ölçeğinden aldıkları puanların serbest zaman kuruluşlarını kullanım sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda; grupların sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır [$X^2_{(3)}= 1,464$; $p>0,05$].

Tablo 10. Gençlerin Sosyalleşme Ölçeği Puanları ile İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Değişken	İletişim Becerisi	
Sosyalleşme Düzeyi	r	,558**
	p	,000
	n	670

Tablo 10’da görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan gençlerin *sosyalleşme* puanları ile *iletişim becerisi* puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki ($r=.558$; $p<.01$) bulunmuştur. Yani serbest zaman kuruluşlarından yararlanan gençlerin sosyalleşme düzeyleri artarken iletişim becerileri de artmaktadır.

TARTIŞMA

Gençlerimizin serbest zamanlarını değerlendirmek için katıldıkları rekreatif etkinlikler günümüzde toplum yaşamının vazgeçilmez unsurları haline gelmiştir. Yapılan sanatsal, kültürel ve sportif faaliyetlerle gençler kendilerini yenilemekte ve sosyalleşme olarak toplumun her kademesinde yer almaktadırlar.

Sosyalleşme gencin toplumsal kültürle bütünleşmesini ve içinde yaşadığı toplumla uyum sağlamasını mümkün kılan bir mekanizmadır. Sosyalleşme, gencin doğuştan itibaren belli aşamalardan geçerek kendisinden beklenen uygun rol ve normlardan haberdar olma, toplumun üyeliğini kazanma sürecidir. Bu süreçte gencin sosyalleşmesinde başta aile olmak üzere okul, akran grubu, iş hayatı ve kitle iletişim araçları önemli bir yer tutar.

İletişim ise insanın çevreye uyum sağlayabilmesi için gerekli olan en önemli öğelerden birisidir. İletişim yolu ile gençler zihinlerindeki kavram ve fikirleri açığa vurma, onları paylaşma ve değerlendirme olanağı bulurlar. Başkalarını etkileme, onlardan etkilenme, yararlanma, yararlı olma ve bir başarı gösterme iletişim sayesinde gerçekleşmektedir. Günlük yaşantıların temeli insan ilişkilerine dayanır ve gençler iletişim sayesinde ilişkilerini düzenler. İnsanı insan yapan belki de en önemli özellik, iletişim yeteneği ve bunun sonucunda ortaya çıkan kültürel birikimdir. Serbest zaman etkinliklerinin yararlarına ilişkin yapılan araştırmalar serbest zaman etkinliklerinin gençlere özellikle psikolojik, sosyolojik, sağlık, fiziksel, sosyalleşme ve iletişim alanlarında yarar sağladığını ortaya koymaktadır. Bu yararlı hareketler ülkemizde de gençlerin serbest zaman etkinliklerini iyi bir şekilde geçirebilmeleri için gerekli olan ortamın sağlanması gerekmektedir.

Yapılan bu çalışmada, serbest zaman kuruluşlarından yararlanan gençlerin, sosyalleşme düzeyleri ve iletişim becerilerini incelemek ve gençlerin sosyalleşme düzeyleri ve iletişim becerileri cinsiyet, yaş, eğitim durumu, ailenin aylık geliri, anne ve baba meslek durumu, faaliyetlere katılım türü ve faaliyetlere katılım sıklığı gibi çeşitli değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş, yorumlanmış ve tartışılmıştır. Bu araştırmanın sonunda gençlerin sosyalleşme düzeyini ve iletişim becerileri birçok faktörün etkilediği tespit edilmiştir. Araştırmamızın örneklem grubunu oluşturan gençlerin çoğunun kadın olduğu ve cinsiyet değişkenine göre kadın ve erkekler arasında sosyalleşme boyutu puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadığı görülmektedir. Çalışmamıza katılan genç kadınların oranının fazla olması serbest zaman kuruluşlarının çoğunun kamu kurum ve kuruluşu olması ayrıca güvenli noktalarda hizmet sunması, kadınların kendilerinin güvende hissetmelerine ve bu tür ortamlar sayesinde sosyalleşmelerine ve mümkün olduğu kadar kapalı ortamlarda hizmet sunmalarına bağlanabilir.

Özdiç (2005)¹² yapmış olduğu çalışmada sporun sosyalleşme sürecine olumlu katkılar sağladığı dolayısıyla, spor eğitimi alan bireylerin sosyalleşme sürecini daha etkin bir biçimde yaşayabilecekleri kaçınılmaz olduğunu belirtmektedir. Ayrıca spor eğitiminin topluma faydalı bireyler sağlayacağı görüşü kadınlarda; erkeklere göre, daha baskın olduğu bir serbest zaman etkinliği olarak Sportif aktivitelerin kadınların erkeklere göre daha fazla sosyalleşmelerine katkı sağladığı belirlenmiştir¹².

Yapmış olduğumuz çalışmanın sonuçlarıyla örtüşen diğer bir çalışmada Şahan'ın (2007)¹⁵ çalışmasıdır. Çalışmanın örnekleminin geneli açısından sporun öğrencilerin

sosyalleşme düzeyleri üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını; ancak cinsiyet açısından ise sporun kadın öğrencilerin sosyalleşmelerine katkı sağladığını belirtmiştir. Üniversite öğrencilerinin cinsiyet ayrımına göre, bayanların erkeklere göre sosyalleşme ve spor sosyalleşme düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. Bayanların sporun fiziksel ve biyolojik etkilerini bilmeleri, spor aktivitelerini mücadeleden çok beden ve ruhsal gelişimlerini destekleyen bir unsur olarak görmelerinden dolayı spor ve sosyalleşme düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Şahan (2007)¹⁵, Theberge (2000)¹⁸ ile Abraham (1998)¹ de yapmış oldukları çalışmalarda da bayanların serbest zamanlarında katıldıkları etkinliklerin spor yoluyla sosyalleşmelerinde erkeklere göre daha yüksek düzeyde oldukları tespit edilmiştir.

Serbest Zaman Kuruluşlarından yararlanan gençlerin Katıldıkları Etkinliklerin Öncelik Sıralamasına bakıldığında birinci sırada "sportif faaliyetlere" katıldıkları görülmektedir. Bu nedenle sporun gençlerin sosyalleşme aracı olarak kullandıkları en temel etkinlik türünün sportif faaliyetler olduğu söylenebilir ayrıca günümüzde spor, yaşamımızın bir parçası haline gelmiş ve insanlar zaman ve mekân fark etmeksizin sportif faaliyetlere katılım sağlamaktadırlar.

Özçelik'in (2007)¹¹ çalışmasında okullarda beden eğitimi derslerinin öğrencilerin sosyalleşmesine etkisi araştırılmış, uygulanan anketle bireyin sosyalleşmesinde beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin öneminin büyük olduğu belirtilmiştir.

Yıldız'ın (2015)²⁰ çalışmasında ise spor yapan öğrencilerin, haftalık spor yapma sıklıklarının düşük olduğu, spor yapma biçimlerinin ve amaçlarının sosyalleşme ve mutluluk düzeyleri üzerinde etkisinin olmadığı görülmüştür. Gök'ün (2016)⁶ Araştırma sonucunda; Ortaöğretim öğrencilerinin okudukları okul türlerine göre sosyalleşme ve spor ile sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Yapılan bu çalışmalar araştırmamızı destekler nitelikte ve çalışmamızla paralellik göstermektedir. Bu değerlendirmelere göre çeşitli değişkenler açısından gençlerin sosyalleşme düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olmasa da genel olarak gençlerin serbest zamanlarında katılmış oldukları sosyal, sanatsal kültürel ve sportif etkinliklerle kendilerinin her türlü toplumsal gelişimlerine sosyalleşmelerine katkı sağladığı yapılan çalışmalarda görülmektedir.

Yapmış olduğumuz çalışmanın iletişim becerileri değerlendirme ölçeği ve bazı değişkenlerine göre incelediğimizde, Serbest zaman kuruluşlarından yararlanan Gençlerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Puanları Cinsiyet Değişkenine göre bakıldığında sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, kadınların iletişim becerilerinin erkeklerinkine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçların kadınların serbest zaman kuruluşlarını daha sık kullanmaları ve genel olarak sosyalleşme sürecinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Çalışmamıza paralel olarak, Korkut (1996)⁸ yapmış olduğu çalışmada kadın ve erkek gruplarının puanlarının karşılaştırılması ile yapılan geçerlik çalışmasında puanlar arasında kadınların lehine anlamlı düzeyde fark olduğu bulunmuştur. Yine bu da çeşitli etkinliklerde kadınların oransal olarak sosyalleşme sürecinin bir parçası olduğu belirtilmektedir⁸.

Bulut'un (2004)³ ilköğretim sınıf öğretmenlerinin, iletişim becerisine yönelik algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yaptığı çalışmada genel olarak bakıldığında, kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre iletişim becerisi "etkililik" ve "yeterlilik" alt boyutlarında daha yüksek ortalamaya sahip oldukları saptanmıştır. Öğretmenlerin mesleki verimlilik derecelerine ilişkin algılamalarına göre iletişim becerileri toplam puanları ortalamaları arasında ve iletişim becerileri alt ölçekleri olan "empati, eşitlik, etkililik ve "yeterlilik" puanlarının ortalamaları arasında fark saptanmamıştır³. Bingöl ve Demir'in (2011)² de yaptığı Araştırmanın bulgularına göre Amasya Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin genel olarak İBDÖ puan ortalamalarının yüksek olduğu, iletişim becerisi algılarının bölüm ve akademik başarı algısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği, araştırma kapsamındaki diğer değişkenlere bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır².

Serbest zaman kuruluşlarından yararlanan gençler arasında gözlenen anlamlı farkın, hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere iletişim becerilerinin yaş değişkeninin ikili kombinasyonları üzerinden Mann Whitney U-testi uygulanmıştır. Bu test sonuçlarına göre; 17-20, 21-24 ve 25-28 yaş grubunda yer alan gençlerin 13-16 yaş grubunda yer alan gençlere göre iletişim becerilerinin anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre yaş kategorilerine göre 17-28 yaş arasında bulunan genç kesimin serbest zaman kuruluşlarından daha fazla yararlandığı ve gençlerin yaşları ile iletişim becerisi düzeylerinde olumlu yönde kademeli olarak artış olduğu görülmektedir. Çalışmamızın bulgularını gençlerin eğitim seviyelerine göre baktığımızda büyük bir bölümünün lisans eğitimi alan ya da mezunu olduğu görülmektedir. Bu verilere göre Türkiye de üniversiteleşme sayısının günden güne arttığı dönemde bu sürece eşdeğer olarak yaptığımız çalışmaya katılanların da lisans mezunu oranının hayli yüksek olduğu söylenebilir.

Literatürde çalışmamıza benzer birçok çalışma bulunmaktadır. Lindsey'in (2012)¹⁰ üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada da kampüs rekreasyonel spor tesisleri ve programından iletişim becerileri bakımından öğrencilerin %80'inin yarar gördüğü belirtilmiştir¹⁰. Haines ve Fortman (2008)⁷ 'da yaptıkları çalışmada üniversite spor kulüplerine katılan öğrencilerin öntest-sontest puanlarını karşılaştırdıklarında iletişim becerisi puanlarının arttığını görmüşlerdir⁷.

Tepeköylü ve ark. (2011)¹⁶ üniversite öğrencileriyle; yaptıkları çalışmada da ders dışı aktivite olarak spor takımlarında spor yapan öğrencilerin iletişim becerilerinin spor yapmayanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir¹⁶. Tepeköylü ve ark. (2009)¹⁷ Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencileriyle yaptıkları diğer bir çalışmada da örneklem grubunun iletişim becerilerinin yüksekliği, büyük bir çoğunluğunun (%88.9) sporcu olarak ya da serbest zaman aktivitesi olarak spor yapıyor olmalarına bağlanmıştır¹⁷. Camire ve ark. (2009)⁴ lise öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada okul tabanlı spor programları kapsamında okul spor takımlarında olan öğrencilerin sosyal becerilerini spor yolu ile geliştirdikleri görülmüştür.

Gençlerin Sosyalleşme Boyutu Puanları ile İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular örneklem grubunu oluşturan gençlerin sosyalleşme puanları ile iletişim becerisi puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Genel olarak serbest zamanlarında rekreatif etkinliklere katılan gençler sosyalleşme düzeylerini artırırken aynı zamanda iletişim becerilerini de olumlu olarak artırdıkları görülmektedir. Yaptığımız çalışmanın bulgularına benzer

durumundaki bir diğer çalışma, Tepeköylü ve ark. (2009)¹⁷ Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerisi Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi amacıyla yapmış oldukları çalışmadır. Çalışmanın anne eğitim düzeyi ve anne mesleğinin öğrencilerin iletişim becerisi algıları bakımından anlamlı bir farklılık yaratmadığı, Baba eğitim düzeyinin ve baba mesleğinin öğrencilerin iletişim becerisi algıları bakımından anlamlı bir farklılık yaratmadığı, Öğrencilerin yaşadıkları yerleşim merkezi ve ailelerinin aylık toplam gelirlerine göre iletişim becerisi algıları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamış fakat cinsiyet değişkenine göre iletişim becerisi algılarında kadınların lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu sonuç öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun (%88.9) sporcu olarak ya da serbest zaman aktivitesi olarak spor yapıyor olmalarına bağlanmıştır¹⁷.

Öztürk araştırmasında araştırma bulgularına göre, sporla ilgili oyun uygulamalarına katılan öğrencilerin iletişim becerisi algıları son test puanlarının katılmayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Deney ve kontrol gruplarının cinsiyete göre iletişim becerisi algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ve öğrencilerin sporla ilgili oyun uygulamalarına katılma durumu ile cinsiyetin iletişim becerisi algıları üzerindeki ortak etkisinin de istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı belirlenmiştir¹³.

Yapılan çalışmalarda bulgular incelendiğinde çeşitli yaş gruplarındaki gençlerin sosyalleşme düzeylerini ve iletişim becerilerini çeşitli değişkenler açısından birçok faktörün etkilediği görülmektedir. Bu sonuçlara ve yapılan tüm araştırmalara göre yaş, cinsiyet ve bazı değişkenler açısından incelendiğinde zaman ve mekan fark etmeksizin rekreasyon etkinliklerine katılan ve serbest zaman kuruluşlarından yararlanan gençlerin sosyalleşme düzeylerinde ve iletişim becerilerinde artış olduğu görülmektedir.

ÖNERİLER

- ✓ Rekreasyon etkinliklerinin, gençler üzerindeki zararlı alışkanlıkları azaltıp azaltmadığı bakımından inceleme yapılıp, yeni metotlar geliştirilebilir.
- ✓ Yükseköğretim, ortaöğretim ve tüm eğitim kategorilerinde eğitim programları, ihtiyaç analizleri yapılarak programların rekreasyon etkinliklerine ve toplum içinde aktif rol almalarına yönelik olarak yapılandırılabilir.
- ✓ Gençliğin bütün sorunları tartışılarak yeni çözümler üretilip, sosyalleşme alanları ve geniş kapsamlı gençlik politikalar oluşturulabilir.
- ✓ Serbest zaman etkinliklerinin gençlerin daha farklı becerilerine etkileri incelenip, yeni önerilerle güçlendirilebilir.
- ✓ Gençlerin iletişim ve sosyal becerileri sosyal uyum problemleri, stresle başa çıkma, dikkat ve algı gibi bazı değişkenler açısından incelenebilir.
- ✓ Gençlerin iletişim ve sosyal becerilerini ölçecek yeni ve kapsamlı ölçekler geliştirilip, daha kapsamlı çalışmalar yapılabilir.
- ✓ Serbest zaman etkinliklerinin sosyalleşme süreci ve iletişim becerisine olan etkisi göz önüne bulundurularak eğitim kurumlarının her yıl düzenli olarak yaptıkları rekreatif ve spor şenliklerinin birkaç günde sınırlamak yerine eğitim ve öğretim dönemlerinin bütününe yayılması sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Abraham A. (1998). Geschlecht als strukturdimension sozialer ungleichheit-auch im sport. İçinde: K. Cachayand I. Hartmann-Tews (Editör). Sport und Soziale Ungeichkeit. Stuttgart. Verlag Staphanie Naglschmid.
2. Bingöl G., Demir A. (2011). Amasya sağlık yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri. *Göztepe Tıp Dergisi*. 26(4), 152-159.
3. Bozkurt Bulut N. (2004). İlköğretim sınıf öğretmenlerinin iletişim becerilerine ilişkin algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 2(4), 443-454.
4. Camire M., Trudel P., Forneris T. (2009). High school athletes' perspectives on support, communication, negotiation and life skill developmet. *Qualitative Research in Sport and Exercise*. 1(1), 72-88.
5. Dökmen Ü. (1988). Empatinin yeni bir modele dayanarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 21(1), 155-190.
6. Gök M. (2016). Ortaöğretimde aktif spor yapan ve yapmayan öğrencilerin sosyalleşme düzeylerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
7. Haines DJ., Fortman T. (2008). The collge recreational sports learning environment. *Recreational Sports Journal*. 32, 52-61.
8. Korkut F. (1996). İletişim becerilerini değerlendirme ölçeğinin geliştirilmesi güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 2(7), 18-23.
9. Korkut F. (1997). Üniversite öğrencilerinin iletişim becerilerinin değerlendirilmesi. IV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir. 208-218.
10. Lindsey RR. (2012). The benefits and satisfaction of participating in campus recreational sports facilities and programs among male and female African American students: a pilot study. *Recreatioanl Sports Journal*. 36, 13-24.
11. Özçelik E. (2007). Öğrencilerin sosyalleşmesinde beden eğitimi dersinin rolü. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
12. Özdiñç Ö. (2005). Çukurova üniversitesi öğrencilerinin sporun ve spora katılımın sosyalleşmeyle ilişkisi üzerine görüşleri. *Sportmetre Dergisi*. 3(2), 77-84.
13. Tepeköylü Öztürk Ö. (2012). Ders dışı etkinlik olarak uygulanan sporla ilgili oyunların ortaöğretim öğrencilerinin iletişim becerisi algılarına etkisi. Doktora Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Manisa.
14. Sevil T., Şimşek KY., Katırcı H., Çelik VO., Çeliksoy MA. (2012). Boş zaman ve rekreasyon yönetimi. 1.Baskı. Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri. Eskişehir.
15. Şahan H. (2007). Üniversite öğrencilerinin sosyalleşme sürecinde spor aktivitelerinin rolü. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
16. Tepeköylü Öztürk Ö., Soytürk M., Daşdan Ada EN., Çamlıyer H. (2011). Üniversite takımlarında sporcu olan öğrencilerle spor yapmayan öğrencilerin iletişim becerisi düzeylerinin karşılaştırılması. *Spor Bilimleri Dergisi*. 22(2), 43-53.
17. Tepeköylü Ö., Soytürk M., Çamlıyer H. (2009). "Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin (Besyo) iletişim becerisi algılarının bazı değişkenler

- açısından incelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 7(3), 115-124.
18. Theberge N. (2000). *Gender and sport*. İçinde: Coakley J., Dunning E. (Editör). London: Sage.
  19. Yetim A., Cengiz R. (2012). *İletişim ve spor*. Berikan Yayınevi. Ankara.
  20. Yıldız Y. (2015). *Spor ve spor yapmayan üniversite öğrencilerinin sosyalleşme ve mutluluk düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Muğla.
  21. Yurtsever Z. (2011). *Üniversite gençlerinde riskli davranışlar*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kayseri.
  22. Yüncü D., Coşkun İ.O., Sevil T., Özel Ç.H., Yüncü H.R., Şimşek K.Y. (2013). *Rekreasyon yönetimi*. 1. Baskı. Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri. Eskişehir.
  23. Zıllıoğlu M. (2014). *İletişim nedir*, Cem Yayınevi. İstanbul.

BADMİNTON SPORCULARININ ZİHİNSEL DAYANIKLILIK DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF MENTAL TOUGHNESS LEVELS OF BADMINTON ATHLETES ACCORDING TO VARIOUS VARIABLES

Gönderilen Tarih: 03/02/2021
Kabul Edilen Tarih: 04/03/2021

İsmail KOÇ

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Kırşehir, Türkiye

Orcid: 0000-0002-1047-7959

Ökkeş Alpaslan GENÇAY

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu,

Kahramanmaraş, Türkiye

Orcid: 0000-0003-0977-4654

Badminton Sporcularının Zihinsel Dayanıklılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi

ÖZ

Badminton sporcularının zihinsel dayanıklılık düzeylerini ve aralarında (cinsiyet, yaş, spor yılı, milli olup/olmama) durumlarına göre fark olup olmadığını belirlemektir. Araştırmada tarama yöntemi ve anket tekniği kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırmanın örneklemini ise zihinsel dayanıklılık ölçeğini eksiksiz ve hatasız dolduran 263 (Kadın: 114 ve Erkek: 149) gönüllü sporcu oluşturmaktadır. Araştırmada Sheard ve ark. (2009) tarafından geliştirilen, Türkçeye uyarlamasını Altıntaş (2015)'in yaptığı "Sporda Zihinsel Dayanıklılık Envanteri" ve araştırmacıların hazırladığı kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları sırasıyla; Güven 0.72, Devamlılık 0.71 ve Kontrol 0.66 şeklindedir. Analiz aşamasına geçilmeden önce elde edilen verilere öncelikli olarak normalite testi uygulanmıştır. Bu durum göz önünde bulundurularak ikili karşılaştırmalarda bağımsız iki grup için T-testi veya alternatif test olarak Mann Whitney-U testi, üç ve üzeri grup karşılaştırmalarında tek yönlü Anova testi veya alternatif test olarak Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. Veriler $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde sınıanmıştır. Sporcuların zihinsel dayanıklılık puan ortalamalarının yaş değişkenine göre güven alt boyutu ile toplam puan düzeylerinde önemli bir fark olduğunu; cinsiyet değişkenine göre güven, kontrol ve devamlılık alt boyutunda ve toplam puan düzeyinde oluşan farklılığın erkekler lehine olmak üzere istatistiksel olarak anlamlı olduğunu; milli olma değişkenine göre güven alt boyutu ve toplam puan düzeyinde milli olan sporcular lehine olmak üzere grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı olduğunu; spor yapma yılı değişkenine göre sporcuların zihinsel dayanıklılık güven alt boyutu ve toplam puan düzeyleri arasında önemli bir fark olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak Türkiye Badminton Şampiyonası'na katılan sporcular özelinde, yaş, cinsiyet, spor yapma yılı ve milli olup/olmama değişkenlerinin sporcuların zihinsel dayanıklılıkları üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Zihinsel Dayanıklılık, Badminton, Millilik Durumu

Investigation of Mental Toughness Levels of Badminton Athletes According to Various Variables

ABSTRACT

The aim of this study was to determine mental toughness of badminton athletes and to examine mental toughness in terms of different variables (gender, age, national/international, sports year). A total of 263 athletes, (114 men, 149 women) voluntarily participated in the study. Within the scope of the research, the data was collected by personal information form prepared by the researchers and "Sport Mental Toughness Questionnaire (MTTQ)" developed by Sheard et. al (2009) and Turkish adaptation was performed by Altıntaş and Kuruç (2016). Cronbach Alpha reliability coefficients of the scale are; Confidence is 0.72, Continuity is 0.71 and Control is 0.66. Firstly, a normality test was applied to the data obtained from the scale. As a result of the normality test applied, T-test in binary group comparisons for data with normal distribution, One-way Anova Test in group comparisons of three or more; In the data without normal distribution, Mann Whitney-U and Kruskal Wallis H test was applied. Data were tested at $\alpha=0.05$ significance level. The findings of the study showed that badminton athletes mental toughness levels were influenced by age, gender, national /international status and sports year. According to the findings, it was seen that mental toughness score of total scores and confidence sub-dimension scores significantly differs according to the age. According to the gender variable, there is a significant difference between the average of confidence, control, Continuity sub-dimension scores and total scores in the mental toughness of the athletes. According to the national/international variable, there is a significant difference between the average of confidence sub-dimension scores and total scores in the mental toughness of the athletes. According to the sports year variable, there is a significant difference between the average of confidence sub-dimension scores and total scores in the mental toughness of the athletes. As a result, the special athletes who participated in the Turkey badminton championships, age, sex, year and is the national sport do / not to say that the variables have an effect on mental toughness of athletes.

Key Words: Mental Toughness, Badminton, National/International Status

GİRİŞ

Günümüz spor dünyasının rekabetçi ortamı dolayısıyla sporcuların zirve performansa ulaşmalarında tek başına fiziksel olarak hazırlanmaları yeterli olmamaktadır. Sporcuların fiziksel yeterliliklerini geliştirmelerinin yanında sporun yapısı gereği; yarışma öncesi, sırası ve sonrası bir takım olumsuzluk, stres, rekabet vb. gibi durumlara karşın psikolojik olarak da hazır olmalarını gerektirmektedir. Bu psikolojik özelliklerden birini oluşturan zihinsel dayanıklılık, sportif performans için en önemli özelliklerden biri olduğu ilk bildirilmesinden bu yana; zihinsel dayanıklılık ile sportif performans arasındaki ilişki, bilim adamlarının bu kavrama olan ilgisinin temelini oluşturmuştur^{1,2}. Zihinsel olarak dayanıklı sporcuları genellikle durumlara (olumlu/olumsuz) ve şartlara (antrenman ve yarışma) bakılmaksızın sürekli olarak en yüksek veya en uygun atletik performans seviyelerine ulaşmaya çalışan sporcular olarak tanımlanır³.

Bugüne kadar yapılan zihinsel dayanıklılık araştırmalarının büyük çoğunluğu bir sporcuyu zihinsel olarak dayanıklı kılan şeyin ne olduğunu belirlemeye odaklandırmıştır⁴. Zihinsel dayanıklılığı tek boyutlu bir yapı olarak açıklayan araştırmaların aksine, genel kanı zihinsel dayanıklılığın çok boyutlu bir yapıda olduğu yönündedir^{3,5}. Yani, zihinsel dayanıklılık, sporda mükemmel performansa ulaşmada mükemmelliğinin peşinde koşmayı, ulaşmayı ve sürdürmeyi kolaylaştıran özellikler kümesini kapsayan şemsiye bir kavramdır⁶. Bununla birlikte, araştırmacılar, bir sporcunun zihinsel olarak dayanıklı sayılabilmesi için gerekli olan özelliklerin nitelikleri ve nicelikleri konusunda farklı görüş bildirmişlerdir⁷. Zihinsel dayanıklılık literatüründe tanımlanan en tutarlı nitelikler arasında kişinin, başarıya ve başarılı olmada becerilerine olan güveni veya inancı; olumsuzluklara ve zorluklara rağmen bağlılık, karar verme ve sebat etme; olaylar ve sonuçları üzerindeki kontrolü sürdürme ve kişinin bilişsel-duygusal deneyimlerini kontrol etme şeklinde sıralanabilir^{8,9,10}. Zihinsel dayanıklılığın kavramsallaştırması için birkaç yapı önerilmiş olsa da, bazı araştırmacılar zihinsel dayanıklılığın bu en geniş tanımlı bileşenlerini kapsayan pozitif bir psikoloji bakış açısıyla zihinsel dayanıklılık hakkında yeni bir kuram oluşturmuşlardır^{11,12}. Bu bakış açısına göre, zihinsel olarak daha dayanıklı sporcular, daha olumlu sonuçlar (başarılı performanslar) elde etmek için karşılaştıkları zorluklara ve/veya olumsuzluklara daha uyumlu bir şekilde (kontrol, güven ve devam) yaklaşma ve cevap verme eğilimindedir. Geçmişteki zihinsel dayanıklılık tanımlanmasındaki belirsizlik göz önüne alındığında kavramsal ve tanımlayıcı çatışmaların ortaya çıkması olasıdır¹³. En önemlisi, zihinsel dayanıklılığın bir durum veya bir özellik benzeri bir yapı olarak kavramsallaştırılması gerektiğidir⁴. Bazı bilim adamları, zihinsel dayanıklılığı duruma göre nispeten kalıcı olan aynı zamanda bir dereceye kadar da geliştirilebilen bir kişilik özelliği olduğunu şeklinde ifade etmişlerdir¹⁴. Davranışsal genetik araştırmaları, zihinsel dayanıklılıktaki değişkenliği açıklarken benzer oranlarda kalıtsal ve çevresel faktörlerden etkilenebileceği (yaklaşık%50-%50'lik bir dağılım) görüşünü büyük ölçüde desteklemiştir^{15,16}. Bu çalışmalar, zihinsel dayanıklılıktaki değişimin yaklaşık yarısının genetik faktörlerle açıklarken, zihinsel dayanıklılığın kişilik özellikleriyle ilişkili olabileceği şeklinde yorumlamışlardır. Bu, bir dereceye kadar zihinsel dayanıklılığın kalıtsal olduğunu gösterse de diğer yandan zihinsel dayanıklılığın geliştirebilir bir özellik olduğu anlamına da gelmektedir¹⁷.

Güncel zihinsel dayanıklılık araştırmaları; zihinsel dayanıklılığın zamanla, yaşam boyunca ve bireylerin gelişim aşamalarıyla ve psikolojik müdahaleler yoluyla geliştirebileceği ve artırılabilirliğini belirtmektedir^{18,19,20}. Bunun çeşitli popülasyon

gruplarında hedeflenen zihinsel dayanıklılık düzeylerini saptamak ve zihinsel dayanıklılık geliştirme çalışmalarının belirli durumlara göre değişip değişmediğinin belirlenmesi de dahil olmak üzere birkaç nedeni bulunmaktadır. Mevcut kavramsal tanımlar incelendiğinde bilim adamlarının zihinsel dayanıklılığı nasıl açıkladıkları konusunda farklılıklar bulunmaktadır²¹. Jones ve ark. (2002)²², Zihinsel dayanıklılığı sporun doğası gereği oluşan bazı olumsuz durumlarda rakiplerine göre daha iyi başa çıkma, hedeflerine odaklanma, kendine güvenme, baskı altında kontrolü sağlama ve sürdürülebilmeyi sağlayan psikolojik bir özellik olarak tanımlamaktadır⁸. Gould ve ark. (2002)²³ ise zihinsel olarak dayanıklı sporcuları stres durumlarında yılmayan, inatçı, sebat gösterebilen özelliklere sahip bireyler olarak tanımlamaktadır. Clough ve ark. (2002)²⁴ ise zihinsel dayanıklılığı olumsuzluk ve rekabet ortamlarının etkilerine karşı, kendi kaderini kontrol edebilme ve yönetebilmede, yeteneğine olan sarsılmaz inanç duygusu olarak tanımlamıştır.

Zihinsel dayanıklılıkla ilgili son yıllarda yapılan çalışmalar, konunun önemi anlaşıldıkça artış gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda araştırmamız badminton sporcularının zihinsel dayanıklılık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından ne düzeyde şekillendiğini belirlemek ve alana katkı sağlamak amacıyla tasarlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, Tarama yöntemi ve veri toplama tekniği olarak anket yöntemi tercih edilmiştir²⁵. Tarama modeli oldukça fazla sayıda bireylerden oluşan bir popülasyonda, popülasyon hakkında genel bir kanaate varabilmek için popülasyonun tümü ya da ondan alınacak örnek, bir grup ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir²⁶. Toplam popülasyondaki kişi sayısı dikkate alınarak kolayda örneklem yöntemi uygulanmıştır. Kolayda örnekleme yöntemi evren arasından araştırmacı tarafından belirlenen rastgele olmayan örnekleme yöntemidir. Kolayda örnekleme yönteminde veriler evrende belirlenen bir gruptan en kolay, hızlı ve ekonomik şekilde toplanmasıdır^{27, 28, 29}.

Katılımcılar

Araştırmanın evreni; 1-5 Mayıs 2018 tarihlerinde Ankara'da düzenlenen Büyükler Türkiye Badminton Şampiyonası'na katılan yaklaşık 650 sporcudan oluşmaktadır. Araştırma örneklemini; sporda zihinsel dayanıklılık ölçeği ve kişisel bilgi formunu gönüllü bir şekilde dolduran 114 kadın ve 149 erkek olmak üzere toplamda 263 sporcu oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında; mevcut literatür ışığında kişisel bilgi formunun yanı sıra "Sporda Zihinsel Dayanıklılık Envanteri" kullanılmıştır. Sporda Zihinsel dayanıklılık Envanteri, Sheard ve ark. (2009)¹² tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik ve Türkçe uyarlama çalışması Altıntaş ve Kuruç, (2016)³⁰ tarafından yapılmıştır. Ölçeğin yapısı incelendiğinde 14 madde ve üç alt boyuttan oluştuğu görülmektedir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı Kontrol 0.66, Devamlılık 0.71, Güven 0.72 şeklindedir. Ölçek madde sıraları ve alt boyutlarının içerikleri; Güven: (Madde: 1, 5, 6, 11, 13, 14). Zor şartlar altında bireylerin rakiplerinden daha iyi olma inancına sahip olması ve yeteneklerine güvenmesidir.

Kontrol: (Madde: 2,4,7,9). Beklenmedik şartlarda veya baskı altında kontrolünü ve soğukkanlılığı koruma ve rahat olabilmesidir.

Devamlılık: (Madde: 3, 8, 10, 12). Hedeflere odaklanma, sorumluluk alma ve mücadele etme yeteneğidir.

Verilerin Analizi

Elde edilen verilerde analiz aşamasına geçmeden önce normallik testi uygulandı. Bu aşamada araştırmacı tarafından Shapiro-Wilk testi tercih edildi. Ayrıca verilerin normalliği basıklık ve çarpıklık değerlerine göre incelendi. Verilerin normal dağılımı için George ve Mallery, (2010)³¹ e göre -2 ile +2 aralığında olması gereken Skewness ve Kurtosis değerleri dikkate alındı. Normallik testi ve çarpıklık-basıklık değerleri incelendiğinde verilerin; güven ve kontrol alt boyutları ile toplam puan düzeylerinde dağılımının normal olduğu, devamlılık alt boyutunda ise normal olmadığı görüldü. Varyansların homojenliğinin kontrolü için yapılan Levene testi sonuçlarına göre varyansların homojen olduğu görüldü. Bu durum göz önünde bulundurularak ikili karşılaştırmalarda T-testi/Whitney-U testi, üç ve üzeri grup karşılaştırmalarında One-Way Anova testi/Kruskal Wallis H testi uygulandı. Ayrıca Post Hoc testler olarak Tukey's HSD ve varyanslarının homojenliği durumuna göre Tamhane testi anlamlı bulunan gruplar arasındaki farklılıkların tespiti için kullanıldı. Veriler $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde sınıandı.

BULGULAR

Araştırma grubunun demografik bilgileri ve sporda zihinsel dayanıklılık envanterinden elde edilen veriler bağımsız değişkenlere bağlı olarak istatistiksel analizleri aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri ve Betimsel İstatistikleri

Değişkenler	N	%	
Cinsiyet	Kadın	114	43.30
	Erkek	149	56.70
Millilik Durumu	Evet	117	44.50
	Hayır	146	55.50
Yaş	15-16	95	36.10
	17-18	91	34.60
	19 Yıl ve Üzeri	77	29.30
Spor Yapma Yılı	1-3 Yıl	38	14.40
	4-6 Yıl	88	33.50
	7 Yıl ve Üzeri	137	52.10

Araştırma kapsamında 263 sporcu değerlendirilmeye alındı. Sporcuların spor yapma yılı, cinsiyet, millilik durumu ve yaş değişkenlerine göre dağılımları Tablo 1 de verilmiştir. Buna göre, araştırmaya katılanların %56.70'i (n=149) erkek, %43.30'u (n=114) kadın sporcu, %55.50'si (n=146) daha önce milli olmayan, %44.50'si (n=117) daha önce milli olan sporcudur. Sporcuların, %36.10'u (n=95) 15-16 yaş, %34.60'ı (n=91) 17-18 yaş, %29.30'u (n=77) 19 ve üzeri yaş aralığında, %52.10'u (n=137) 7 yıl ve üzeri, %33.50'si (n=88) 4-6 yıl, %14.40'ı (n=38) 1-3 yıl arasında spor yapmış sporculardan oluşmaktadır.

Tablo 2. Araştırma Grubunun Yaş Değişkenine Göre Analiz Sonuçları

	Yaş	N	$\bar{X}$	Ss	F	p	Fark
Güven	¹ 15-16 Yaş	95	2,82	0,61	6,553	0,002**	3>1-2
	² 17-18 Yaş	91	2,81	0,58			
	³ 19 ve Üstü Yaş	77	3,11	0,55			
Kontrol	¹ 15-16 Yaş	95	2,28	0,64	0,102	0,903	
	² 17-18 Yaş	91	2,33	0,66			
	³ 19 ve Üstü Yaş	77	2,29	0,72			
Toplam Puan	¹ 15-16 Yaş	95	2,81	0,43	3,236	0,041*	3>1-2
	² 17-18 Yaş	91	2,79	0,41			
	³ 19 ve Üstü Yaş	77	2,94	0,41			

** p<0.01, *p<0.05.

Tablo 2’de yaş değişkenine göre araştırma grubunun zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasında önemli bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde ANOVA testi sonuçları görülmektedir. Sonuçlar, araştırma grubunun zihinsel dayanıklılık puan ortalamalarında, yaş değişkenine göre güven alt boyutu ile toplam puan düzeyinde önemli bir fark olduğunu göstermiştir. Güven alt boyutunda gruplar arası farklılığı belirlemek için yapılan Tukey testi sonucunda; 19 ve üstü yaş grubu ($\chi=3,11$) katılımcıların 15-16 yaş grubu ($\chi =2,82$) katılımcılara ve 17-18 yaş grubu ($\chi =2,81$) katılımcılara göre daha yüksek zihinsel dayanıklılık puan ortalamalarına sahip oldukları görülmüştür ($F_{2.260}$; 6.553; $p<0.05$). Toplam puan düzeyindeki farkın kaynağını belirlemek için yapılan Tukey testi sonucunda; 19 yaş ve üstü yaş grubu ($\chi=2,94$) katılımcıların 15-16 yaş grubu ($\chi =2,81$) katılımcılara ve 17-18 yaş grubu ($\chi =2,79$) katılımcılara göre daha yüksek zihinsel dayanıklılık puan ortalamalarına sahip oldukları saptanmıştır ($F_{2.260}$; 3.236; $p<0.05$).

Tablo 3. Araştırma Grubunun Yaş Değişkenine Göre Analiz Sonuçları

	Yaş	N	$\bar{X}$	Ss	F	p	Fark
Devamlılık	¹ 15-16 Yaş	95	133,88	0,55	2,909	2	0,233
	² 17-18 Yaş	91	121,99	0,55			
	³ 19 ve Üstü Yaş	77	141,51	0,50			

*p<0.05

Tablo 3’te araştırma grubunun yaş değişkenine göre devamlılık alt boyutu için yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları görülmektedir. Sonuçlar, araştırma grubunun yaş değişkenine göre sıra puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farka ulaşılmadığını göstermiştir ($X_2(2)$, $n=263$, 2,909 $p>0.05$).

Tablo 4. Araştırma Grubunun Cinsiyet Değişkenine Göre Analiz Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Güven	Kadın	114	2,77	0,63	3,148	0,002**
	Erkek	149	3,00	0,55		
Kontrol	Kadın	114	2,20	0,67	2,137	0,034*
	Erkek	149	2,38	0,66		
Toplam Puan	Kadın	149	2,74	0,44	3,525	0,001**
	Erkek	114	2,92	0,39		

*p<0.05 ** p<0.01

Tablo 4’e göre araştırma grubunun cinsiyet değişkenine göre zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde ikili gruplar için bağımsız gruplar t- testi sonuçları görülmektedir. Test sonuçları; güven, kontrol alt boyutunda ve toplam puan düzeyinde oluşan farklılığın

erkekler lehine olmak üzere istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir (t.₂₆₁=3,148; p<0,05; t.₂₆₁=2,137; p<0,05; t.₂₆₁=3,525; p<0,05).

Tablo 5. Araştırma Grubunun Cinsiyet Değişkenine Göre Analiz Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Devamlılık	Kadın	114	121,33	13831,00	7276,500	0,044*
	Erkek	149	140,16	20884,00		

*p<0.05.

Tablo 5'e göre devamlılık alt boyutu için yapılan Mann Whitney-U testi sonuçlarına göre katılımcıların cinsiyet değişkenine göre sıra puan ortalamalarında erkekler lehine olmak üzere istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır (U=7276,500 p<0.05).

Tablo 6. Araştırma Grubunun Millilik Durumu Değişkenine Göre Sonuçları

	Millik Durumu	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Güven	Evet	117	3,00	0,57	2,259	0,025*
	Hayır	146	2,83	0,61		
Kontrol	Evet	117	2,33	0,73	0,611	0,541
	Hayır	146	2,28	0,61		
Toplam Puan	Evet	117	2,90	0,42	2,046	0,042*
	Hayır	146	2,79	0,42		

*p<0.05

Tablo 6'da millilik durumu değişkenine göre katılımcıların zihinsel dayanıklılık düzeylerini belirlemek amacı ile yapılan t-testi sonuçlarına göre, güven alt boyutu ve toplam puan düzeyinde milli olan ve milli olmayan katılımcılar arasında milli olanlar lehine olmak üzere istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (t.₂₆₁; 2,259; p<0,05, t=2,046; p<0,05).

Tablo 7. Araştırma Grubunun Millilik Durumu Değişkenine Göre Analiz Sonuçları

	Millilik Durumu	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Devamlılık	Evet	117	137,84	16127	7857	0,259
	Hayır	146	127,32	18588		

*p<0.05

Tablo 7'de devamlılık alt boyutu için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları görülmektedir. Sonuçlar, katılımcıların millilik durumu değişkenine göre milli olan ve milli olmayanların sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir (U=7857,00 p<0,059).

Tablo 8. Araştırma Grubunun Spor Yapma Yılı Değişkenine Göre Analiz Sonuçları

	Spor Yapma Yılı	N	$\bar{X}$	Ss	F	p	Fark
Güven	¹ 1-3 Yıl	38	2,61	0,59	8,093	0,000**	3>1
	² 4-6 Yıl	88	2,84	0,61			
	³ 7 Yıl ve Üzeri	137	3,02	0,56			
Kontrol	¹ 1-3 Yıl	38	2,28	0,57	0,121	0,886	
	² 4-6 Yıl	88	2,28	0,71			
	³ 7 Yıl ve Üzeri	137	2,32	0,67			
Toplam Puan	¹ 1-3 Yıl	38	2,67	0,42	5,087	0,007	3>1
	² 4-6 Yıl	88	2,81	0,47			
	³ 7 Yıl ve Üzeri	137	2,91	0,37			

*p<0.05 ** p<0.01

Tablo 8’de spor yapma yılı değişkenine bağlı olarak katılımcıların zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasındaki farklılığı belirlemek için $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde ANOVA testi uygulandı. Sonuçlar, katılımcıların zihinsel dayanıklılık güven alt boyutu ve toplam puan düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermiştir. Farklılığın kaynağının tespiti için yapılan Tukey testi sonucunda; güven alt boyutunda, 7 yıl ve üstü spor yapan katılımcıların ($\chi =3,02$), 1-3 yıl spor yapan katılımcıların ($\chi =2,61$) puanlarından anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmüştür ($F_{2,260}$, 8.093; $p<0.05$). Ayrıca toplam puan düzeyinde ise 7 yıl ve üstü spor yapan katılımcıların ($\chi =2,91$), 1-3 yıl spor yapan katılımcıların ($\chi =2,67$) puanlarından anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmüştür ($F_{2,260}$, 5.087; $p<0.05$).

Tablo 9. Araştırma Grubunun Spor Yapma Yılı Değişkenine Göre Analiz Sonuçları

	Spor Yapma Yılı	N	Sıra Ort.	Ss	X ₂	SD	p
Devamlılık	¹ 1-3 Yıl	38	114,18	0,61	2,642	2	0,267
	² 4-6 Yıl	88	137,39	0,59			
	³ 7 Yıl ve Üzeri	137	133,48	0,48			

Tablo 9’da araştırma grubunun spor yapma yılı değişkenine göre devamlılık alt boyutu için yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları görülmektedir. Sonuçlar, katılımcıların spor yapma yılı değişkeni göre puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir ($X_2(2)$, $n=263$ 2,642 $p>0.05$).

TARTIŞMA

Badminton sporcularının zihinsel dayanıklılık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından ne düzeyde şekillendiğinin ortaya konmaya çalışıldığı bu çalışmada; yaş değişkenine göre güven alt boyutu ile toplam puan düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkenine bağlı olarak güven, kontrol alt boyutlarında ve toplam puan düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Milli olup/olmama durumu ve spor yapma yılı değişkenine göre, güven alt boyutu ve toplam puan düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır.

Zihinsel dayanıklılık literatüründe yapılan bazı çalışmalar incelendiğinde; yaş, cinsiyet, spor yılı ve millik durumu gibi bazı değişkenlerin bireyin zihinsel dayanıklılık düzeylerine etkisi incelenmiş ve birbiriyle paralellik ve zıtlık gösteren sonuçlar elde edildiği görülmüştür^{32,33,34,35,36}.

Mevcut araştırmamız sonuçlarına göre; araştırma grubunun zihinsel dayanıklılık düzeyleri, yaş değişkenine bağlı olarak güven alt boyutu ile toplam puan düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür. Araştırma bulgularına göre 19 ve üstü yaş grubunda olanların, 17-18 yaş ve 15-16 yaş gruplarında olanlara göre zihinsel olarak daha yüksek puana sahip oldukları saptanmıştır (Tablo 2). Sonuç olarak yaş değişkenine göre sporcuların yaşlarının artışıyla paralel olarak; zor şartlar altında da olsa amaçlarına ulaşmak için yeteneklerine güvenmede yüksek inanç ve fiziksel ve zihinsel olarak rakiplerinden daha iyi olduklarına dair inançlarında bir artış olduğu söylenebilir. Alanyazın incelendiğinde mevcut araştırma bulgularımızla benzer sonuçlar bildiren çalışmalar bulunmaktadır. Crust ve ark. (2014)³⁷ yaşın zihinsel dayanıklılığın belirlenmesinde önemli bir faktör olduğunu ifade etmişlerdir. Marchant ve ark. (2009)³² yapmış oldukları çalışmada, yaş değişkenine göre sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasında önemli bir farka ulaşmış ve yaşın artışıyla birlikte

zihinsel dayanıklılığında artış gösterdiğini belirtilmişlerdir. Bir diğer çalışmada Nicholls ve ark. (2009)³³ araştırma grubunun yaşın artmasıyla birlikte zihinsel dayanıklılık puanlarının da artış olduğunu belirtmişlerdir. Karademir ve Acak, (2019)³⁸ üniversite öğrencileri ile yapmış oldukları çalışmalarında, yaş değişkenine göre katılımcıların dayanıklılık düzeylerinde yaşı büyük olanlar lehine olmak üzere anlamlı farklılık bildirmişlerdir. Kalkavan ve ark. (2020)³⁵ dağ bisikletçilerinin zihinsel dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapmış oldukları çalışmada; devamlılık, güven alt boyutu ve toplam puan seviyelerinin yaşla birlikte arttığı belirtilmiştir. Aynı şekilde Yardımcı ve ark. (2017)³⁹; Yarayan ve ark. (2018)⁴⁰ araştırmalarında, yaşın sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeyleri üzerinde önemli bir etken olduğunu, yaşın artmasıyla birlikte zihinsel olarak dayanıklılıkta da bir artış olduğunu belirtmişlerdir. Mevcut araştırmamız sonuçlarından farklı olarak; Crust, (2009)³⁴ yapmış olduğu çalışmada, zihinsel dayanıklılık ile yaş arasında bir ilişkiye ulaşamadığını belirtmiştir. Aynı şekilde Güvendi ve ark. (2018a)³⁶ profesyonel güreşçiler üzerine yapmış oldukları çalışmalarında, yaş değişkenine göre zihinsel dayanıklılık düzeylerinde istatistiksel anlamlı farklılığa rastlanmadığını bildirmişlerdir. Bunun nedeni olarak örneklem grubunun psikolojik, fizyolojik ve katılmış oldukları müsabaka bakımından benzer özellikler barındırması kaynaklı olabileceğini bildirmişlerdir³⁶. Benzer şekilde Güvendi ve ark. (2018a)³⁶, Kalkavan ve ark. (2017)⁴¹ yapmış oldukları araştırmalarında, yaş değişkenine göre sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farka ulaşamadığını belirtmişlerdir. Bu sonuçlar mevcut araştırma sonuçlarımızla örtüşmemektedir. Literatürdeki bu farklılıkların araştırmalarda ele alınan örneklem gruplarının özellikleri kaynaklı olabileceği söylenebilir. Mevcut araştırmamız sonucuna göre artan yaşla birlikte sporcuların tecrübelerinde, mücadele yeteneklerinde, hedeflere ulaşmada kendi yeteneklerine güvenmede, beklenmedik durumlara karşı soğuk kanlılığını korumada, hedeflerine ulaşmada sorumluluk alabilme yeteneklerinde gelişme olduğu ve olumsuzluklarda dahi konsantrasyonlarını koruyabildikleri söylenebilir.

Badminton sporcularının cinsiyet değişkenine göre zihinsel dayanıklılık düzeylerinde devamlılık, güven, kontrol alt boyutlarında ve toplam puan düzeyinde erkekler lehine olmak üzere anlamlı bir fark saptanmıştır (Tablo 4). Benzer şekilde Nicholls ve ark. (2009)³³ farklı spor branşı sporcuları üzerine yapmış oldukları araştırmalarında, zihinsel dayanıklılık tüm alt boyutları ve toplam puan düzeylerinde erkekler lehine olmak üzere anlamlı bir farka ulaşmışlardır. Aynı şekilde Newland ve ark. (2013)⁴² çalışmalarında, erkekler lehine istatistiksel anlamlı bir fark tespit etmişlerdir. Ayrıca Findlay ve Bowker, (2009)⁴³ yapmış oldukları çalışma sonuçları da cinsiyet değişkenine göre zihinsel dayanıklılık düzeyinde erkek sporcular lehine olmak üzere farklılık olduğunu belirtmişlerdir. Bu farklılığı da erkek bireylerin bayanlara göre daha fazla toplum desteği görmelerine ve daha küçük yaşlarda yoğun ve sert spor yapmaya başlamalarının geliştirdiği güvene bağlamaktadır⁴³. Gerber, (2012)⁴⁴ yapmış olduğu araştırmasında, cinsiyet değişkenine göre erkeklerin kadınlara göre daha yüksek zihinsel dayanıklılık seviyelerine sahip olduklarını belirtmiştir. Benzer şekilde Golby ve Sheard, (2004)⁴⁵ çalışmalarında, erkekler lehine anlamlı bir farklılık tespit etmişlerdir. Benzer şekilde Solomon, (2015)⁴⁶ kolej sporcuları üzerine yapmış oldukları çalışmada, cinsiyet değişkenine göre erkeklerin kadınlara göre zihinsel olarak daha yüksek dayanıklılığa sahip olduklarını belirtmiştir. Benzer şekilde Karademir ve Açak, (2019)³⁸ çalışmalarında, erkekler lehine istatistiksel anlamlı bir fark tespit ettiklerini belirtmişlerdir. Yarayan ve ark. (2018)⁴⁰ elit düzeydeki bireysel ve takım sporcuları üzerine yapmış oldukları çalışmalarında, takım sporu yapan erkek sporcuların zihinsel

dayanıklılık devamlılık alt boyutu puanın kadın sporculardan daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Başer, (2019)⁴⁷ tarafından yapılan araştırmada, cinsiyet değişkenine göre katılımcıların, sporda zihinsel dayanıklılık düzeylerinde; güven, kontrol alt boyutlarında ve toplam puanlarında erkekler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farka ulaştıkları belirtilmiştir. Mevcut literatürde incelendiğinde elde etmiş olduğumuz bulgularla örtüşmeyen çalışmalarında olduğu görülmektedir. Sarı ve ark. (2020)⁴⁸, taekwondo sporcuları üzerine yapmış oldukları çalışmalarında, zihinsel dayanıklılık düzeyleri bakımından kadın ve erkekler arasında kayda değer bir farklılık bulunmadığını belirtmişlerdir. Buhrow ve ark. (2017)⁴⁹ yapmış oldukları çalışmada, zihinsel dayanıklılığın cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığını belirtmişlerdir. Aynı şekilde Clough ve ark.'nın (2002)²⁴ yanı sıra Crust, (2009)³⁴ da yapmış olduğu çalışmada, zihinsel dayanıklılık düzeyleri bakımından kadın ve erkekler arasında kayda değer bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde sporcuların zihinsel dayanıklılık puanlarında cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık saptanamayan çalışmalar bulunmaktadır^{50,51}. Sonuç olarak, cinsiyet ve zihinsel dayanıklılık üzerine yapılan araştırmaların farklı sonuçlar ortaya koyduğu söylenebilir. Bu farklılıkların nedeni olarak zihinsel dayanıklılığın yapılan spor branşına, sosyo-kültürel olarak toplumların cinsiyetlere yüklemiş oldukları görevler ve biyolojik vb. gibi yapılar tarafından etkilenebileceği ifade edilebilir⁵².

Badminton sporcularının zihinsel dayanıklılıklarının belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmamızın diğer bir değişkeni olan milli olma/olmama değişkenine bağlı olarak katılımcıları zihinsel dayanıklılık düzeylerinde güven alt boyutu ve toplam puan düzeylerinde milli sporcular lehine olmak üzere anlamlı farka ulaşılırken; kontrol, devamlılık alt boyutlarında anlamlı bir farka ulaşamamıştır (Tablo 6,7). Bu bilgiler doğrultusunda ilgili alanyazın incelendiğinde çalışmamızı destekleyen araştırmalar bulunmaktadır. Güvendi ve ark. (2020)⁵³'nin triatlon sporcuları üzerine yapmış oldukları çalışmalarında, milli olup/ olmama değişkenine göre zihinsel dayanıklılığın güven alt boyutunda milli sporcular lehine anlamlı fark saptanırken, devamlılık ve kontrol alt boyutlarında herhangi bir anlamlı fark saptanamamıştır. Kuan ve Roy, (2007)⁵⁴'un wushu sporcuları üzerine yaptıkları çalışmada, madalyalı sporcular ile madalyasız sporcular arasında madalyalı olanlar lehine anlamlı fark bildirmişlerdir. Mevcut araştırmamız ve literatür sonuçlarına göre millilik değişkeninin zihinsel dayanıklılık üzerinde önemli etken olduğu söylenebilir. Zihinsel dayanıklılık üzerine yapılan kuramsal açıklamalar incelendiğinde; Crust, (2008)⁵⁵ spor kariyerlerinde yüksek başarıya ulaşan sporcuların, zihinsel olarak da yüksek dayanıklılığa sahip bireyler olduğu ifade edilmiştir. Gucciardi ve ark. (2008)⁵⁶'nın zihinsel dayanıklılığın antrenörler, sporcular ve spor psikologlarının başarılı ve daha az başarılı sporcuları ayırt etmede en önemli psikolojik faktörlerden biri olduğu görüşünü desteklediği ifade edilebilir. Diğer taraftan azda olsa farklı sonuçlara ulaşan çalışmalar bulunmaktadır. Güvendi ve ark. (2018a)³⁶, yaptıkları çalışmalarda zihinsel dayanıklılık ölçeğinde milli olmayanların lehine anlamlı farklılık tespit etmişlerdir. Dede, (2019)⁵⁷ ise araştırmasında zihinsel dayanıklılık ile milli olma durumu arasında anlamlı bir fark olmadığını belirtmiştir.

Çalışmamızın diğer bir değişkeni olan spor yapma yılı değişkenine göre ise sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeylerinde, güven alt boyutu ve toplam puan düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır. Bu farklılığın 7 yıl ve üstü spor yapanların lehine olmak üzere 7 yıl ve üstü spor yapanlar ile 1-3 yıl spor yapanlar arasında olduğu saptanmıştır (Tablo 8). Bu bulgulara göre, spor yapma yılı arttıkça

sporcuların kendilerine ve yeteneklerine olan güvenlerinin de arttığı söylenebilir. Mevcut literatür incelendiğinde; Eroğlu ve ark. (2020)⁵⁸ çalışmalarında, spor yapma yılı değişkenine göre sporda zihinsel dayanıklılık ölçeğinin güven alt boyutunda spor yapma yılı fazla olan sporcular lehine olmak üzere anlamlı bir farka ulaşılmıştır. Ayrıca Connaughton ve ark. (2008)¹⁸ çalışmalarında, spor yaşı fazla olan sporcuların düşük olanlara göre zihinsel olarak daha yüksek dayanıklılık puanına sahip olduklarını bildirmişlerdir. Aynı şekilde Nichols ve ark. (2009)³³; Nicholls ve ark. (2011)⁵⁹ yapmış oldukları çalışmada, sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeylerinin sporculuk yaşı ile paralel olarak artış gösterdiğini, zihinsel dayanıklılıkta sportif anlamda deneyimlerin önemli bir etken olduğunu bildirmişlerdir. Araştırma bulgularımızdan farklı olarak; Tekkurşun-Demir ve Türkeli, (2018)⁶⁰ spor fakültesi öğrencileri üzerine yapmış oldukları çalışmada, spor yapma yılına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılığa ulaşamadıklarını bildirmişlerdir. Aynı şekilde Dede, (2019)⁵⁷ elit güreşçiler üzerine yaptığı çalışmada, herhangi bir anlamlı farklılık tespit etmediklerini belirtmişler ve bunun güreş eğitimi alan birçok sporcunun aynı ortamda yaşam ve eğitimlerini sürdürmeleri kaynaklı olabileceğini ifade etmiştir. Mevcut çalışmamızla örtüşmeyen bu çalışmalardaki farklılıkların Tekkurşun-Demir ve Türkeli, (2018)⁶⁰'nin çalışma grubunun üniversite öğrencileri ile sınırlı olması kaynaklı ve Dede, (2019)⁵⁷'nin de belirttiği gibi çalışma grubunun sadece elit grup sporculardan oluşması kaynaklı olabileceği düşünülebilir. Mevcut çalışmamız sonucuna göre deneyimlerin zihinsel dayanıklılığın gelişmesinde önemli bir faktör olduğu, spor yapma yılının artmasıyla paralel olarak sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeylerinin de arttığı, sporcular bireysel yeteneklerine daha fazla güvendikleri, zor ve stres gerektiren durumlarda daha sakin kalabildikleri ve hedefleri doğrultusunda yeteneklerine güvendikleri söylenebilir. Zihinsel olarak dayanıklı sporcuları; yüksek düzeyde rekabet, kararlı, kendi kendine güdülenebilen, stres durumlarında konsantrasyonunu koruyabilen ve olumsuz durumları ile başa çıkabilen, artan zorlu durumlara karşı direne bilen ve başarısızlık durumları/sonrası kendi yeteneklerine olan inancı yüksek bireyler olarak tanımlanmaktadır¹⁷.

Sonuç olarak Türkiye Badminton Şampiyonası'nda yarışan sporcular üzerine yapılan bu çalışmada; yaş, cinsiyet, spor yapma yılı ve milli olup/olmama değişkenlerini açısından araştırma grubunun zihinsel dayanıklılık düzeylerinin belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada elde edilen sonuçlardan yola çıkarak, sporcuların yaş değişkenine bağlı olarak güven alt boyutu ile toplam puan düzeylerinde yaşı büyük olanlar lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülürken devamlılık ve kontrol alt boyutunda istatistiksel olarak manidar farklılık görülmedi. Cinsiyet değişkeni açısından sporcuların, zihinsel dayanıklılık alt boyutları ve toplam zihinsel dayanıklılık puanları sonuçlarına göre, devamlılık, güven, kontrol alt boyutunda ve toplam puan düzeyinde istatistiksel olarak erkekler lehine olmak üzere anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Badminton sporcularında milli olma/olmama değişkenine bağlı olarak ise sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeylerinde güven alt boyutu ve toplam puan düzeyinde milli olan sporcular lehine anlamlı farka ulaşılırken, kontrol ve devamlılık alt boyutunda istatistiksel olarak önemli bir fark olmadığını sonucuna ulaşılmıştır. Badminton Sporcularının zihinsel dayanıklılıklarında spor yapma yılı değişkenine bağlı olarak zihinsel dayanıklılık toplam puan düzeyleri ve güven alt boyutunda spor yapma yılı fazla olanlar lehine pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülürken, kontrol ve devamlılık alt boyutlarında ise istatistiksel olarak manidar bir farklılığa ulaşılmamıştır.

Sonuç olarak Türkiye badminton şampiyonasına katılan sporcuların yaş, cinsiyet, spor yapma yılı ve milli olup/olmama değişkenleri sporcuların zihinsel dayanıklılıkları üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR

1. Gould D., Hodge K., Peterson K., Petlichkoff L. (1987). Psychological foundations of coaching: Similarities and differences among intercollegiate wrestling coaches. *The Sport Psychologist*. 1(4), 293-308.
2. Butt J., Weinberg R., Culp B. (2010). Exploring mental toughness in NCAA athletes. *Journal of Intercollegiate Sport*. 3, 316-332.
3. Gucciardi DF., Hanton S., Gordon S., Mallett CJ., Temby P. (2015). The concept of mental toughness: Tests of dimensionality, nomological network, and traitness. *Journal of Personality*. 83(1), 26-44.
4. Cowden RG. (2016). Mental toughness, emotional intelligence, and coping effectiveness: An analysis of construct interrelatedness among high-performing adolescent male athletes. *Perceptual and Motor Skills*. 123(3), 737-753.
5. Hardy L., Bell J., Beattie S. (2014). A neuropsychological model of mentally tough behavior. *Journal of Personality*. 82(1), 69-81.
6. McGeown SP., St Clair-Thompson H., Clough P. (2016). The study of non-cognitive attributes in education: Proposing the mental toughness framework. *Educational Review*. 68(1), 96-113.
7. Gucciardi DF., Jackson B., Hanton S., Reid M. (2015). Motivational correlates of mentally tough behaviours in tennis. *Journal of Science and Medicine in Sport*. 18(1), 67-71.
8. Jones G., Hanton S., Connaughton D. (2007). A framework of mental toughness in the world's best performers. *The Sport Psychologist*. 21(2), 243-264.
9. Guillén F., Laborde S. (2014). Higher-order structure of mental toughness and the analysis of latent mean differences between athletes from 34 disciplines and non-athletes. *Personality and Individual Differences*. 60, 30-35.
10. Coulter TJ., Mallett CJ., Singer JA. (2016). A subculture of mental toughness in an Australian Football League club. *Psychology of Sport and Exercise*. 22, 98-113.
11. Clough P., Earle K., Sewell D. (2002). Mental toughness: The concept and its measurement. *Solutions in Sport Psychology*. 32-43.
12. Sheard M., Golby J., Van Wersch A. (2009). Progress toward construct validation of the Sports Mental Toughness Questionnaire (SMTQ). *European Journal of Psychological Assessment*. 25(3), 186-193.
13. Gucciardi DF., Hanton S. (2016). Critical reflections and future considerations. *Routledge international handbook of sport psychology*. NY: Routledge. New York, 439-57.
14. St Clair-Thompson H., Bugler M., Robinson J., Clough P., McGeown SP., Perry J. (2015). Mental toughness in education: Exploring relationships with attainment, attendance, behaviour and peer relationships. *Educational Psychology*. 35(7), 886-907.
15. Horsburgh VA., Schermer JA., Veselka L., Vernon PA. (2009). A behavioural genetic study of mental toughness and personality. *Personality and Individual Differences*. 46(2), 100-105.

16. Onley M., Veselka L., Schermer JA., Vernon PA. (2013). Survival of the scheming: A genetically informed link between the dark triad and mental toughness. *Twin Research and Human Genetics*. 16(6), 1087-1095.
17. Crust L., Clough PJ. (2011). Developing mental toughness: From research to practice. *Journal of Sport Psychology in Action*. 2(1), 21-32.
18. Connaughton D., Hanton S., Jones G. (2010). The development and maintenance of mental toughness in the world's best performers. *The Sport Psychologist*. 24(2), 168-193.
19. Anthony DR., Gucciardi DF., Gordon S. (2016). A meta-study of qualitative research on mental toughness development. *International Review of Sport and Exercise Psychology*. 9(1), 160-190.
20. Bell JJ., Hardy L., Beattie S. (2013). Enhancing mental toughness and performance under pressure in elite young cricketers: A 2-year longitudinal intervention. *Sport, Exercise and Performance Psychology*. 2(4), 281.
21. Tibbert SJ., Andersen MB., Morris T. (2015). What a difference a Mentally Toughening year makes: The acculturation of a rookie. *Psychology of Sport and Exercise*. 17, 68-78.
22. Jones G. (2002). What is this thing called mental toughness? An investigation of elite sport performers. *Journal of Applied Sport Psychology*. 14(3), 205-218.
23. Gould D., Dieffenbach K., Moffett A. (2002). Psychological characteristics and their development in Olympic champions. *Journal of Applied Sport Psychology*. 14(3), 172-204.
24. Clough P., Earle K., Sewell D. (2002). Mental toughness: The concept and its measurement. İçinde: Cockerill I. (Editör). *Solutions in Sport Psychology*. Thomson. London, 32-45.
25. Arıkan R. (2018). Anket yöntemi üzerinde bir değerlendirme. *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*. 1(1), 97-159.
26. Karasar N. (2004). Bilimsel araştırma yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara, 77-79.
27. Malhotra NK. (2004). *Marketing Research an Applied Orientation*, 4. Edition, Pearson Prentice Hall. New Jersey, 321.
28. Aaker DA., Kumar V., Day GS. (2007). *Marketing Research*, 9. Edition, John Wiley & Sons. Danvers, 394.
29. Zikmund WG. (1997). *Business Research Methods*, 5. Edition, The Dryden Press. Orlando, 428.
30. Altıntaş A. ve Kuruç PB. (2016). Sporda zihinsel dayanıklılık envanteri'nin psikometrik özelliklerinin incelenmesi (SZDE). *Spor Bilimleri Dergisi*. 27(4), 163-171.
31. Taşpınar M. (2017). 1. Baskı. *Sosyal bilimlerde SSPS uygulamalı nicel veri analizi*. Pegem Akademi. Ankara, 31-43.
32. Marchant DC., Polman RC., Clough PJ., Jackson JG., Levy AR., Nicholls AR. (2009). Mental toughness: Managerial and age differences. *Journal of Managerial Psychology*. 24(5), 428-437.
33. Nicholls AR., Polman RC., Levy AR., Backhouse SH. (2009). Mental toughness in sport: Achievement level, gender, age, experience, and sport type differences. *Personality and Individual Differences*. 47(1), 73-75.
34. Crust L. (2009). The relationship between mental toughness and affect intensity. *Personality and Individual Differences*. 47(8), 959-963.

35. Kalkavan A., Özdilek Ç., Çakır G. (2020). Dağ bisikletçilerinin zihinsel dayanıklılık düzeylerinin araştırılması. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 22(2), 31-43.
36. Güvendi B., Türksoy A., Güçlü M., Konter E. (2018). Profesyonel güreşçilerin cesaret düzeyleri ve zihinsel dayanıklılıklarının incelenmesi. *Uluslararası Spor Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi*. 4(2), 70-78.
37. Crust L., Earle K., Perry J., Earle F., Clough A., Clough PJ. (2014). Mental toughness in higher education: Relationships with achievement and progression in first-year university sports students. *Personality and Individual Differences*. 69, 87-91.
38. Karademir T., Açak M. (2019). Üniversiteli sporcuların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 16(2), 803-816.
39. Yardımcı A., Sadık R., Kardaş NT. (2017). Amerikan futbolu sporcularının yalnızlık düzeyleri ve sporda mental dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 2(2), 79-90.
40. Yarayan YE., Yıldız AB., Gülşen DBA. (2018). Elit düzeyde bireysel ve takım sporu yapan sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 11(57), 992-999.
41. Kalkavan A., Acet M., Çakır G. (2017). Investigation of the mental endurance levels of the athletes participating in the table tennis championship of universities in Turkey. *International Journal of Science Culture and Sport*. 5(4), 356-363.
42. Newland A., Newton M., Finch L., Harbke C., Prodlog L. (2013). Moderating variables in the relationship between mental toughness and performance in basketball. *Journal of Sport and Health Sciences*. 2(3), 184-192.
43. Findlay LC., Bowker A. (2009). The link between competitive sport participation and self-concept in early adolescence: A consideration of gender and sport orientation. *Journal of Youth and Adolescence*. 38(1), 29-40.
44. Gerber M., Kalak N., Lemola S., Clough PJ., Pühse U., Elliot C., Brand S. (2012). Adolescents' exercise and physical activity are associated with mental toughness. *Mental Health and Physical Activity*. 5(1), 35-42
45. Golby J., Sheard M. (2004). Mental toughness and hardiness at different levels of rugby league. *Personality and Individual Differences*. 37(5), 933-942.
46. Solomon GB. (2015). Mental toughness among college athletes. *Journal of Applied Sports Science*. 5(3), 171-175.
47. Başer B. (2019). Zihinsel dayanıklılık ve sportif kendine güven. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
48. Sarı İ., Sağ S., Demir AP. (2020). Sporda zihinsel dayanıklılık: Taekwondo sporcularında bir inceleme. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 22(4), 131-147.
49. Buhrow C., Digmann J., Waldron JJ. (2017). The relationship between sports specialization and mental toughness. *International Journal of Exercise Science*. 10(1), 44-52.
50. Juan MVT., Lopez A. (2015). Mental toughness of scholar athletes. *Researchers World*. 6(3), 22.
51. Şahinler Y., Ersoy A. (2015). Sporcuların zihinsel dayanıklılıklarının farklı değişkenlere göre incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*. 5(2), 168-177.

52. Gucciardi DF., Gordon S., Dimmock JA. (2009). Advancing mental toughness research and theory using personal construct psychology. *International Review of Sport and Exercise Psychology*. 2(1), 54-72.
53. Güvendi B., Can HC., Işım AT. (2020). Triatlon sporcularının zihinsel dayanıklılıklarının karar verme stilleri ile ilişkisinin incelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 6(1), 146-160.
54. Kuan G., Roy J. (2007). Goal profiles, mental toughness and its influence on performance outcomes among Wushu athletes. *Journal of Sports Science & Medicine*. 6(2), 28-33.
55. Crust L. (2008). A review and conceptual reexamination of mental toughness: Implications for future researchers. *Personality and Individual Differences*. 45, 576-583.
56. Gucciardi DF., Gordon S., Dimmock JA. (2008). Towards an understanding of mental toughness in Australian football. *Journal of Applied Sport Psychology*. 20(3), 261-281.
57. Dede YE. (2019). Elit güreşçilerin zihinsel dayanıklılıklarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Aydın.
58. Eroğlu O., Ünveren A., Ayna Ç., Müftüoğlu NE. (2020). Spor bilimleri fakültesindeki öğrencilerin sporda zihinsel dayanıklılık ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türkiye Spor Bilimleri Dergisi*. 4(2), 100-110.
59. Nicholls A., Levy A., Polman R., Crust L. (2011). Mental toughness, coping self-efficacy, and coping effectiveness among athletes. *International Journal of Sport Psychology*. 42(6), 513-524.
60. Tekkurşun-Demir G., Türkeli A. (2019). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin egzersiz bağımlılığı ve zihinsel dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 4(1), 10-24.

**TARAFTARLARDA SOSYAL KİMLİĞİN SOSYAL MEDYA
DAVRANIŞLARINA VE SOSYAL MEDYA KULLANIM
MOTİVASYONLARINA ETKİSİ**

**THE EFFECT OF SOCIAL IDENTITY OF THE FANS ON SOCIAL
MEDIA BEHAVIOUR AND MOTIVATION TO USE SOCIAL MEDIA**

Gönderilen Tarih: 14.12.2020
Kabul Edilen Tarih: 12.03.2021

MİNE OYMAN

Anadolu Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Eskişehir, Türkiye

Orcid: 0000-0001-7655-1376

NAZAN BAŞBOZKURT

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, Türkiye

Orcid: 0000-0002-1211-2662

* Sorumlu Yazar: Nazan BAŞBOZKURT, Anadolu Üniversitesi, E-mail: nazanbasbozkurt@gmail.com.

† Bu çalışma Nazan Başbozkurt'un yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

Taraftarlarda Sosyal Kimliğin Sosyal Medya Davranışlarına ve Sosyal Medya Kullanım Motivasyonlarına Etkisi

ÖZ

Çalışmanın temel amacı, Türkiye'deki futbol taraftarlarının sosyal kimliklerinin ve tuttukları takımla özdeşleşmelerinin sosyal medya kullanım motivasyonlarına ve sosyal medya davranışlarına etkisini ortaya koymaktır. Sosyal kimlik, bireylerde bir gruba ait olma güdüsüyle ortaya çıkan ve bir sosyal rolü beraberinde getiren bir kavramdır. Bireylerin sosyal kimliklerini ortaya koyabilecekleri en etkili araçlardan biri de sosyal medya platformlarıdır. Sosyal medya platformlarının zaman ve yer sınırı olmaksızın etkileşim özelliği sunması taraftarların sosyal rollerini gerçekleştirmesini sağlamaktadır. Literatürde taraftar olmakla edinilen sosyal kimliğin sosyal medya üzerine yansımaları ile ilgili çalışmalar sınırlıdır. Bu doğrultuda Facebook ve Twitter platformlarından kolayda örnekleme tekniği ile 1488 katılımcıya ulaşılmıştır. Araştırmada nicel araştırma yönteminin tarama metodu kullanılarak, taraftarların sosyal kimliklerinin ile özdeşleşmelerinin sosyal medya kullanım motivasyonlarına ve sosyal medya davranışlarına etkisi Pearson Korelasyon ve Çoklu Regresyon analizleri aracılığıyla incelenmiştir. Taraftarların medya tüketiminde, sosyal medya kullanım motivasyonları ve sosyal medya davranışlarında taraftar olmakla edindikleri sosyal kimliklerinin etkili olduğu, özdeşleşmenin de sosyal kimlik gibi, taraftarların medya tüketiminde, sosyal medya kullanım motivasyonlarında ve sosyal medya davranışlarında (Facebook içerik tüketimi hariç) etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın sonuçlarının, spor kulüplerine taraftarları hakkında bilgi edinmelerine, sosyal medya stratejileri geliştirmelerine ve spor pazarlaması literatürüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelime: Spor Taraftarlığı, Sosyal Medya, Sosyal Kimlik, Özdeşleşme.

The Effect of Social Identity of The Fans on Social Media Behaviour and Motivation to Use Social Media

ABSTRACT

The main objective of the study is to reveal the effects of the fans' social identities and their identifications with the club which they support, on their motivation of social media usage and social media behaviours. Social identity is a concept that emerges with the motive of belonging to a group in individuals and brings along a social role. Social media platforms are one of the most effective tools by which individuals can reveal their social identities. The fact that social media platforms offer interaction feature without time and place limits enables the fans to perform their social roles. Studies on the reflection of social identity acquired by being a supporter on social media are limited in the literature. Accordingly, 1488 participants were reached using the convenience sampling technique on Facebook and Twitter platforms. Using the scanning method of the quantitative research method in the study, the effect of the identification of the fans with their social identities on their motivation to use social media and their social media behavior was examined through Pearson Correlation and Multiple Regression analyzes. It has been found that the social identity acquired by being a fan has an impact on their social media usage motivation and social media behavior. Identification, like social identity, has been found to be effective in motivation to use social media and behaviors other than Facebook content consumption. The results of the research are thought to contribute to the sports clubs gaining information about their fans, developing social media strategies, and sports marketing literature.

Key Words: Sports Fanship, Social Media, Social Identity, Identification.

GİRİŞ

Bilgi teknolojisindeki gelişmeler, canlı spor etkinliklerinin üretimine ve tüketimine farklı bir boyut kazandırmıştır. Geleneksel medyada yayınlanan spor etkinliklerinde izleyiciler pasif bir konumdaydı. Sosyal medyanın hayatımıza girmesiyle birlikte, insanlar internette özgürce fikirlerini ifade edebilir ve canlı maçlar sırasında etkileşime girebilir hale gelmiştir¹. Yeni medya ve özellikle de sosyal medya platformları, kullanıcılara istedikleri kişilerle etkileşim kurma fırsatı vererek, onlara özelleştirilmiş sosyal ağ ve sanal topluluklar oluşturmalarına izin vermektedir². Tüketiciler tarafından markalar veya ürünler ile ilgili oluşturulan çevrim içi içerikler, diğer tüketicilerin ürünleri değerlendirmek için kullandığı önemli bir kaynak haline gelmiştir³. Sosyal etkileşim, bir markanın sosyal medya hesaplarının sosyal değer yönüdür ve tüketicilerin diğer takipçilerle sosyal bağlarını geliştirmesi beklenir. Tüketiciler bir markayla ilgili içerik üretirken, etkileşim ve iş birliği motivasyonlarına sahiptir. Sosyal ağ siteleri, kullanıcılara hem sosyal bağ kurma hem de sosyal kimliklerini geliştirme olanağı sunar. Bu nedenle sosyal medya yöneticileri, kullanıcıların marka sayfası aracılığıyla sosyal kimliklerini güçlendirmek ve memnuniyetlerini artırmak için sosyal etkileşimleri kolaylaştırmalıdır⁴. Taraftarların sosyal medya kullanımında ve davranışında taraftar olmakla kazanılan sosyal kimlik etkili bir faktördür^{5,6}. Taraftarların bir grup üyesi olarak kendilerini ifade etmek istemeleri sebebiyle sosyal medya davranışlarını anlamlandırmada sosyal kimlik kavramı incelenmelidir.

Sosyal kimlik, "bireyin bir sosyal gruba ait olmasıyla birlikte, grup üyeliğinin onlar için duygusal ve değerli olmasıdır⁷". Grup temelli sosyal kimliği oluşturan üç temel psikolojik süreç olduğu kabul edilmektedir. Bu süreçler; (i) sosyal sınıflandırma, (ii) sosyal karşılaştırma ve (iii) sosyal özdeşleşme olarak kabul edilmektedir. Sosyal sınıflandırma, bireyin toplumsal bilgileri düzenlemesine yardımcı olan bilişsel araçtır. Sosyal karşılaştırma ise kişinin dâhil olduğu grubunu ilgili diğer gruplarla karşılaştırmalı olarak değerlendirmesini ifade eder. Bireyin duygusal olarak gruba katılımı ise üçüncü aşama olan sosyal özdeşleşmeyi oluşturur. Sosyal kimliğin oluşumunda üç boyuttan söz edilebilir. Bu boyutlar; bilişsel boyut, duygusal boyut ve değer boyutu olarak ifade edilmiştir. Bu sürecin sonunda sosyal kimlik ortaya çıkar⁸. Özdeşleşme, sosyal kimliğin oluşumunu sağlayan temel etkenlerden biridir. Özdeşleşme, bireyin kendini bir grup üyesi olarak tanımlamasını, grup etkinliklerine katılmasını, grupla ilgili faaliyetlerden memnun olmasını, grup ile uyumlu ve etkileşim içinde olmasını sağlar⁹. Taraftar kimliğine sahip bireyler, bir takımla özdeşleşerek sosyal grubun (taraftar grubunun) üyesi haline gelir. Özdeşleşmeyi sağlayan faktörler de değişebilir. Örneğin, Eskişehirspor'u tutan bir taraftarın takımla özdeşleşme nedeni Eskişehirli olması olabilir. Taraftar kimliğine sahip bireyler için takımın diğer taraftarlarıyla etkileşimde olmak ve taraftar grubunun bir parçası gibi hissetmek önemlidir. Taraftar olmakla edinilen sosyal kimlik, bir sosyal grubun parçası olmak ve grup üyesi gibi davranmayı gerektirir. Sosyal kimliğin getirdiği sosyal rol, sosyal medya aracılığıyla ifade edilebilir. Bu nedenle günümüzde taraftarlar, sosyal kimliğin temsili ve belirli motivasyonlarla sosyal medyayı takımlarıyla ilgili paylaşımlar yapmak amacıyla aktif olarak kullanmaktadır. Taraftarlar takımlarının resmi sayfalarını, taraftar sayfalarını veya spor haberi veren sayfaları takip ederken belirli motivasyonlara sahiptir ve bu motivasyonlar taraftarların takımlarıyla ilgili sosyal medya davranışlarını oluşturmaktadır. Taraftarların sosyal medya kullanım motivasyonları, sosyal medya platformlarına göre farklılık gösterebilmektedir. Tutku⁵, etkileşim¹⁰, sosyal kimlik⁵, öz saygı¹¹, marka sevgisi¹⁰, mükafatlandırma¹⁰, yetkilendirme¹⁰, bilgi edinme¹⁰, eğlence¹², zaman geçirme¹², takıma destek olma¹³,

taraftar topluluğunu hissetme¹³, takdir toplama¹³, kişisel kazanım¹³ ve iletişim kurma¹⁴ gibi motivasyonlar öne çıkmaktadır.

Tüketiciler sosyal medya platformlarında ihtiyaçlarına en çok cevap veren içeriklere katılır ve cevap verir¹⁵. Aynı zamanda kullanıcılar sosyal medyada her konuda içerik üretebilmektedir. İşletmeler için tüketicilerin markayla ilgili sosyal medya davranışlarını anlamak ve yönlendirmek önemlidir. Bununla birlikte davranışların altında yatan motivasyonların farklı olması, işletmelerin tüketicileri anlamasını zorlaştırmaktadır¹⁶. Tüketicilerin markalarla ilgili çevrim içi davranışları ilk olarak Shao (2009)¹⁷ tarafından “Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı” bağlamında ele alınmış, bu doğrultuda Muntinga ve ark. (2011)¹⁶ tarafından geliştirilmiştir. Çalışmalarda kullanıcıların markayla ilgili tüketim, katkıda bulunma ve oluşturma olmak üzere üç çevrim içi davranışları olduğundan söz edilmiştir.

Kullanıcıların sosyal medya platformlarındaki bu davranışlarının altında farklı motivasyonlar bulunmaktadır. Örneğin, tüketim davranışları genellikle bilgi edinme ve eğlence motivasyonu ile oluşurken katılma davranışı sosyal etkileşim ve toplumsal kalkınma motivasyonu ile oluşur. Kendini ifade etme ve kendini gerçekleştirme motivasyonları ise kullanıcıların içerik oluşturma davranışını gerçekleştirmelerine neden olur. Üç davranış birbirinden ayrı gibi gözükse de birçok açıdan birbirleri bağlıdır ve aşamalı olarak tezahür eder. Bilgi ve eğlence motivasyonu ile kullanıcılar içeriği tüketmek üzere sosyal medya platformlarını ziyaret eder, ancak bu platformlara katılmaz veya katkıda bulunmaz. Bazı engelleri aştıktan sonra, bireyler diğer kullanıcılarla etkileşime girerek katılım davranışında bulunurlar. Bu etkileşim, sanal topluluklarla birlikte kullanıcıların sosyal bağlantılar kurmalarına ve bu bağlantıları sürdürmelerine yardımcı olabilir. İçerik oluşturma ve katılma davranışı, kimlik oluşturmaya amaçlayan bir kendini ifade etme ve kendini gerçekleştirme eylemidir¹⁷.

Üç davranış arasındaki farklılıkların daha iyi anlaşılması açısından Tablo 1’de tüketicinin markayla ilgili çevrim içi faaliyet türlerine ve örneklerine yer verilmiştir.

Tablo 1. Tüketicinin Markayla İlgili Çevrim İçi Faaliyet Türleri ve Örnekleri¹⁶

Tüketicinin Markayla İlgili Çevrim İçi Faaliyet Türleri	Örnekler
Tüketim	Markayla ilgili videoyu görüntülemek Marka ile ilgili sesleri dinlemek Marka ile ilgili görselleri izlemek Çevrim içi marka topluluk forumlarını takip etmek Sosyal ağ sitelerinde markayla ilgili yorumları okumak Ürünle ilgili eleştirileri okumak Markalı çevrim içi video oyunlarını oynamak Markalı telefon uygulamaları indirmek Markalı sanal hediyeler göndermek
Katkıda Bulunma	Ürünleri ve / veya markaları oylamak Bir sosyal ağ sitesinde marka profilini katılmak Markayla ilgili konuşmalar yapmak (çevrim içi marka topluluk forumlarında veya sosyal ağ sitelerinde) Markayla ilgili blog, video, ses, resim vb. hakkında yorum yapmak
Oluşturma	Markayla ilgili bir blog yazısı yayınlamak Marka ile ilgili video, ses, resim, video ve fotoğraf yükleme Markayla ilgili makalelerin yazılması Ürün incelemesinin yazılması

Spor yöneticileri, sosyal ağ sitelerini bilet satmak, taraftar tanımlaması ve katılımı ve taraftarların marka ve sporcularla olan yakınlığını anlamak için kullanırlar¹⁸. Sosyal medya, spor yöneticilerine yeni ve etkileşimli deneyimler yaratarak taraftarların bağlılığını ve katılımını artırmak için bir sanal ortam sunar. Bu sanal ortamlar sayesinde ekipler taraftarlarla doğrudan iletişim kurabilir ve dünyanın dört bir yanından taraftarlar gerçek zamanlı olarak birbirleriyle etkileşime girebilir. Bununla birlikte, sosyal medya platformlarının kullanımının yaygınlaşmasına rağmen, spor yönetimindeki kullanımlarını inceleyen araştırmalar sınırlıdır^{19,20}. Taraftarların motivasyonlarını anlamak ve davranışlarını tahmin etmek spor pazarlamacıları için değerlidir fakat bunu öngörmek zordur. Taraftarların davranışı genellikle takım performansından ziyade, antrenörlerin ve oyuncuların etkisiyle şekillenir²¹. Wakefield (2016)⁵ sosyal kimliğin ve takımla özdeşleşmenin taraftarların sosyal medya kullanımını açıklamada önemli bir rolünün olduğunu ve bu konu üzerinde yapılan çalışmaların sınırlı olduğunu vurgulamıştır. Bu bağlamda spor kulüpleri için sosyal medya, taraftarlarla etkileşime geçebilmek, taraftarları tanıyabilmek ve isteklerini anlayabilmek için etkili bir iletişim aracıdır. Spor kulüplerinin tüketicisi olan taraftarların takımla ilgili motivasyonlarını görmek, takımla özdeşleşme seviyeleri bilmek, belirli özelliklere göre sınıflandırmak (örneğin, sosyal kimlik ve takımla özdeşleşme seviyelerine göre) spor pazarlamacılarına hedef kitlelerini tanımalarına ve onlara uygun strateji geliştirmelerine yardımcı olur.

Sosyal medyanın toplum üzerindeki etkisinin artması, spor kulüplerini sosyal medyaya daha çok yatırım yapmaya yönlendirmiştir. Fakat başarılı bir sosyal medya yönetimi için kulüplerin taraftarlarının dijital ortamlardaki motivasyonlarını ve davranışlarını çözümlenmeleri gerekmektedir¹⁰. Sosyal medya platformlarının özellikleri, kullanıcılara sosyal kimlikleri sunma ve geliştirme imkânı sağlar. Kullanıcılar sosyal medya davranışlarında (tüketim, katkıda bulunma ve oluşturma) belirli motivasyonlara sahiptir. Taraftarlar sosyal medya platformlarında diğer taraftarlarla, kulüp yöneticileri, futbolcular, antrenörler ve diğer takımların taraftarlarıyla etkileşime girebilir. Ayrıca, takımla ilgili gelişmeleri yakından takip eden taraftarlar için sosyal medya platformlarında hem takımın resmî sitesinde hem de taraftar sitelerinde devamlı olarak içerik üretilmektedir. Taraftar kimliği, kişilerde bir sosyal rolü de beraberinde getirir. Taraftar kimliğinin getirdiği sosyal rol, sosyal medya aracılığıyla tezahür edebilir. Bu sosyal rolün bir gereği olarak taraftar kimliğine sahip kişiler, takıma olan bağlılıklarını ve desteklerini göstermek isterler. Bu istek maça giderek de gerçekleşebildiği gibi sosyal medya davranışlarıyla da gerçekleşebilir. Yoğun bir iş temposuna sahip bir kişi maça her zaman gidemezken, sosyal medya platformlarını her zaman kullanabilir. Dolayısıyla taraftarların sosyal kimliklerini yansıtmaları için sosyal medya kullanımının önemli olduğu düşünülmektedir.

Literatürde, taraftar olmakla edinilen sosyal kimliğin, taraftarların sosyal medya kullanım motivasyonlarına ve davranışlarına yansımaları üzerine çalışmalar sınırlıdır. Bu nedenle bu çalışmada literatürdeki eksikliği gidermek ve Türk spor kulüplerinin taraftarlarının sosyal medya davranışlarını ortaya koymak için, taraftar olmakla edinilen sosyal kimliğin ve özdeşleşmenin taraftarların sosyal medya motivasyonlarına ve sosyal medya davranışlarına olan etkisini araştırmak hedeflenmiştir.

MATERYAL VE METOT

Araştırmada nicel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Nicel araştırma yöntemlerinde araştırmacıdan bağımsız olan gerçeğin, nesnel olarak gözlemlenip ölçülebileceği varsayılmaktadır. Taraftarların sosyal medya kullanım motivasyonları ve davranışları olduğu gibi (değiştirilmeden) araştırılmak istendiği için tarama araştırmaları uygun bulunmuştur. “Bir konuya ya da bir olaya ilişkin cevaplayıcıların görüşlerini ya da ilgi, beceri yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği genellikle diğer araştırmalara göre görece daha büyük örneklem üzerinde yapılan araştırmalara tarama araştırmaları denir”²². Tarama modellerinde araştırılan konu olduğu gibi incelenir, durum ile ilgili değiştirilme yapılmaz²³.

Katılımcılar

Araştırmanın evrenini Türkiye’de yaşayan ve sosyal medya kullanan futbol taraftarları örneğini ise, Facebook ve Twitter platformlarını kullanan taraftarlar oluşturmaktadır. Bu doğrultuda 1488 katılımcıya ulaşılmış olup, uç değerler çıkarıldığında ise araştırmada kullanılacak 1356 ankete erişilmiştir. Örneklemin demografik özellikleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		N	%
Yaş	15-19	175	12,9%
	20-24	377	27,8%
	25-29	246	18,1%
	30-34	218	16,1%
	35-39	176	13,0%
	40-44	98	7,2%
	45-49	33	2,4%
	50-54	18	1,3%
	55-59	7	0,5%
	60-64	6	0,4%
Cinsiyet	70 ve üzeri	0	0,0%
	Kadın	213	15,7%
Eğitim durumu	Erkek	1143	84,3%
	İlköğretim	10	0,7%
	Lise ve dengi okul	251	18,5%
	Lisans	901	66,4%
Medeni Durum	Lisansüstü	194	14,3%
	Bekar	895	66,0%
	Evli	461	34,0%
Aylık gelir durumu	0-1000	384	28,3%
	1001-2000	134	9,9%
	2001-3000	204	15,0%
	3001-4000	142	10,5%
	4001-5000	147	10,8%
	5001 ve üstü	345	25,4%

Veri Toplama Yöntemleri

Taraftarların sosyal medya kullanımına ilişkin hazırlanan online anket formu Facebook ve Twitter platformları aracılığıyla paylaşılmıştır. Veriler 04.01.2019-11.01.2019 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırmada kolayda örneklem yöntemi kullanılmış olup çalışma anketi spor sayfaları, taraftar sayfaları ve konuyla ilgilenen bireylerin paylaşımlarıyla yayılmıştır. Ankette demografik özelliklerle ilgili sorular, takım ile ilgili yaşanan gelişmelerde taraftarların duygu durumunu ölçmeyi hedefleyen

sorular, sosyal kimlik ölçeği, özdeşleşme ölçeği, medya kullanım sıklığı ölçeği, sosyal medya kullanım motivasyonları ölçeği ve sosyal medya kullanım davranışı ölçeği yer almaktadır. Araştırmada Wann ve Branscombe (1993)²⁴ tarafından geliştirilen "Spor Taraftarı Özdeşleşme Ölçeği (Sport Spectator Identification Scale-SSIS)" kullanılmıştır. Bu ölçek, taraftarların tuttukları takımlarla özdeşleşme düzeyini göstermektedir. Günay ve Tiryaki (2003)²⁵ tarafından Türkçe'ye uyarlanarak geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan bu ölçek 7 ifadeden (8'li likert) oluşmaktadır. Geleneksel ve sosyal medya kullanımına ilişkin 4 ifadenin bulunduğu Wakefield'in (2016)⁵ çalışmasından alınan ölçek ise 5'li likert formatındadır. Sosyal Kimlik ölçeği ise ilk olarak Ashforth ve Mael (1992)³ tarafından örgütsel kimlik bağlamında geliştirilmiştir. Bu araştırmada kullanılan ve taraftarların sosyal kimliğini ortaya koymak için uyarlanan ölçek ise Wakefield'a (2016)⁵ aittir. Bu ölçekte bireyin bir takımın taraftarı olmasıyla oluşan sosyal kimliğini ölçmeye yönelik 6 ifade (5'li likert) yer almaktadır. Taraftarların sosyal medya kullanım motivasyonlarını ölçmek amacıyla Vale ve Fernandes (2018)¹⁰ tarafından kullanımlar ve doyumlar yaklaşımına göre hazırlanan 24 ifadeli ölçek kullanılmıştır. Tüketicilerin markayla ilgili çevrim içi faaliyetleri ilk olarak Shao (2009)¹⁷ tarafından ortaya atılmış ve Muntinga ve ark. (2011)¹⁶ tarafından geliştirmiştir. Taraftarların sosyal medya davranışlarını görmek için ise Vale ve Fernandes (2018)¹⁰ tarafından geliştirilen 24 ifadeli ve 5'li likert tipi ölçek uyarlanmıştır.

Güvenirlik analizinde özdeşleşme ölçeğinin Cronbach Alpha skoru 0,78; sosyal kimlik ölçeğinin Cronbach Alpha skoru 0,85; medya tüketimi ölçeği 0,68; sosyal medya motivasyonları ölçeğinin Cronbach Alpha skorları etkileşim ve yönlendirme motivasyonu 0,94, topluluk motivasyonu 0,92 ve bilgi motivasyonu 0,83; sosyal medya davranışları ölçeğinin Cronbach Alpha skorları Facebook içerik tüketimi davranışı 0,98, Facebook katılım davranışı 0,96 ve Facebook içerik oluşturma davranışı 0,96; Twitter içerik tüketimi davranışı 0,94 ve Twitter içerik oluşturma 0,92 olarak tespit edilmiştir. Ölçeklerin Cronbach Alpha skorları güvenilir kabul edilmektedir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 24.0 programı kullanılmıştır. Veriler ortalama (mean), frekans ve frekans yüzdesi dağılımı, Pearson Korelasyon ve Çoklu Regresyon ile analiz edilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçeklerin yapı geçerliğinin test edilmesi amacıyla açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmış ve güvenilirliği için Cronbach's Alfa katsayıları hesaplanmıştır.

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde katılımcılara ilişkin bilgilere, Açımlayıcı Faktör analizi, Pearson Korelasyon analizi ve Çoklu Regresyon analizine yer verilmiştir.

Tablo 3'te katılımcıların tuttukları takımlarıyla alakalı gelişen olaylarda duygu durumlarına göre sosyal medya platformlarında paylaşımda bulunup bulunmadıklarına, eğer paylaşımda bulunuyorlarsa duygu durumlarına göre hangi sosyal medya platformlarını tercih ettiklerine yönelik bilgiler bulunmaktadır. Buna göre, katılımcıların %12,4'ü (n=168) takımıyla ilgili mutlu olacağı bir olay olduğunda sosyal medya platformlarında paylaşımda bulunmamaktadır. Diğer katılımcılar ise mutlu olacakları bir olay olduğunda, %78,1'i (n=1059) Twitter, %44,8'i (n=608) Instagram, %17,3'ü (n=235) Facebook ve %2,9'u (n=40) Youtube ve diğer platformlar

üzerinden paylaşım yapacaklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %26,9'u (n=365) takımıyla ilgili üzüleceği bir olay olduğunda sosyal medya platformlarında paylaşım bulunmamaktadır. Diğer katılımcılar ise, %68'i (n=922) Twitter, %20,9'u (n=284) Instagram, %9,6'sı (n=130) Facebook ve %1,9'u (n=26) Youtube ve diğer platformlar üzerinden paylaşım bulunmamaktadır. Katılımcıların %26,3'ü (n=356) maç sırasında sinirleneceği bir olay olduğunda paylaşım bulunmamaktadır. Diğer katılımcılar ise, %69,5'i (n=943) Twitter, %13,9'u (n=188) Instagram, %9,1'i (n=124) Facebook ve %2,2'si (n=30) Youtube ve diğer platformlar üzerinden paylaşım bulunmamaktadır.

Tablo 3. Taraftarların Takımla İlgili Duygularına Göre Sosyal Medya Kullanım Durumu

	N	%
Takımla ilgili mutlu olunan bir olay olduğunda (maçın kazanılması gibi) paylaşım bulunulan sosyal medya platformu	Paylaşımında Bulunmam	168 12,40%
	Facebook	235 17,30%
	Twitter	1059 78,10%
	Instagram	608 44,80%
	Youtube ve Diğer Platformlar	40 2,90%
Takımla ilgili üzülecek bir olay olduğunda (maçın kaybedilmesi gibi) paylaşım bulunulan sosyal medya platformu	Paylaşımında Bulunmam	365 26,90%
	Facebook	130 9,60%
	Twitter	922 68,00%
	Instagram	284 20,90%
	Youtube ve Diğer Platformlar	26 1,90%
Maç sırasında sinirlenecek bir olay olduğunda (hakem kararları, futbolcu davranışı, diğer taraftarların tutumu vb.) paylaşım bulunulan sosyal medya platformu	Paylaşımında Bulunmam	356 26,30%
	Facebook	124 9,10%
	Twitter	943 69,50%
	Instagram	188 13,90%
	Youtube ve Diğer Platformlar	30 2,20%

Açımlayıcı faktör analizi, sosyal medya kullanım motivasyonu ölçeği ve sosyal medya davranışı ölçeği (Facebook-Twitter) çok boyut ve maddeden oluştuğu için ölçek maddelerinin aralarındaki ilişkiye göre gruplandırılması ve sadeleştirilmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışmada dikey döndürme işlemlerinden varimax tercih edilmiştir. Bu yöntem ile faktör eksenleri arasında dik açı oluşturulur ve faktörler arasındaki korelasyon sıfırlanır. Faktörlerin birbirinden bağımsız olarak oluşturulması, gruplandırılmasını ve isimlendirmesini kolaylaştıracağı için bu yöntem kullanılmıştır²⁶.

Sosyal medya kullanım motivasyonu ölçeği için yapılan faktör analizi sonucunda (Bartlett testi = 24443,537, K.M.O. testi = 0.950, p = 0.000) ölçeğin 3 faktör ve 21 maddeden oluştuğu bulunmuştur. Bu faktörler etkileşim ve yönlendirme motivasyonu, bilgi motivasyonu ve topluluk motivasyonu olarak isimlendirilmiştir. Facebook kullanım davranışı ölçeği için yapılan faktör analizine göre (Bartlett testi = 27344,776, K.M.O. testi = 0.943, p = 0.000) ölçeğin 3 faktör ve 12 maddeden oluştuğu belirlenmiştir. Twitter kullanım davranışı ölçeği faktör analizi sonucunda (Bartlett testi = 21932,182, K.M.O. testi = 0.914, p = 0.000) ölçeğin 2 faktör 12 maddeden oluştuğu görülmüştür.

Tablo 4. Sosyal Medya Kullanım Motivasyonu Ölçeği Tek Faktörlü Analiz Sonuçları

Maddeler	Etkileşim ve Yönlendirme Faktörü	Topluluk Faktörü	Bilgi Faktörü	Açıklanan Varyans Oranı	Cronbach's Alfa
Diğer insanları etkilemek istiyorum.	0,844				
Yorumlarımın diğer kişiler tarafından onaylanması, topluluğa katılma isteğimi artırıyor.	0,821			27,840	0,935
Takımım hakkındaki bilgilerimle başkalarını etkilemek istiyorum.	0,767				
Diğer topluluk üyeleriyle fikirlerimi ve yorumlarımı paylaşmak, iyi hissetmemi sağlar.	0,738				
Takıma tutkuyla bağlı olmam beni bu topluluğa katılmak için motive ediyor.	0,666				
Takımın yapacaklarını, bırakacaklarını veya başka şeyleri etkilemek istiyorum.	0,652				
Bu topluluğun bir parçası olmak beni daha az yalnız hissettiriyor.	0,643				
Diğer insanlarla takım hakkındaki görüşlerimi konuşmak, tartışmak ve paylaşmak istiyorum.	0,628				
Takımımı hayatımın bazı önemli olaylarıyla ilişkilendiririm.	0,582				
Kendimi takımım ile tanımlıyorum.	0,563				
Taraftar toplulukları, beni rahatlatıyor.		0,844		22,831	0,924
Taraftar topluluklarına katılmayı seviyorum çünkü eğlenceli.		0,825		22,831	0,924
Taraftar toplulukları, duygularımı ve hislerimi harekete geçiriyor.		0,817			
Taraftar toplulukları benim günlük rutinlerden uzaklaşmamı sağlıyor.		0,715			
Taraftar topluluklarına çünkü takımımı önemsiyorum.		0,703			
Bu tür ortamlarda/topluluklarda nasıl bir insan olduğumu ifade etmek istiyorum.		0,631			
Takımın performansı, oyuncu profilleri, olaylar ve planlanan oyunlar hakkında bilgi alabilirim.			0,840	17,235	0,830
Edindiğim bilgiler takımım hakkında bir fikir sahibi olmama yardımcı oluyor.			0,814		
Takımla ilgili bilgiler benim için önemlidir.			0,777		
Sporla ilgili bilgiler bana göre faydalıdır.			0,723		
Başkalarının takım hakkında ne düşündüğünü bilmek istiyorum.			0,499		

Sosyal medya kullanım motivasyonu ölçeği için yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin 3 faktör ve 21 maddeden oluştuğu belirlenmiştir. Analize göre ölçekten aşağıda verilen maddeler çıkarılmıştır.

- Bu topluluklar bana özgüven veriyor.
- Bu topluluğun bir parçası olmak beni takıma daha bağlı hissettiriyor.
- Takıma daha yakın hissediyorum.

Tablo 5. Facebook Kullanım Davranışı Ölçeği Tek Faktörlü Analiz Sonuçları

Maddeler	Tüketim Faktörü	Katkı Faktörü	Oluşturma Faktörü	Açıklanan Varyans Oranı	Cronbach's Alfa
Fotoğraflara ve resimlere bakarım.	0,899				
Videoları izlerim.	0,888			38,419	0,979
İçeriği okurum.	0,873				
Takımım ile ilgili yayınları, forum konularını ve diğer kişilerin yorumlarını okurum.	0,840				
İçeriği beğenirim.	0,777				
Resim, video veya kişisel görüntü yayınlıyorum.		0,866		32,312	0,961
Yayınlarıma etiketler veya hashtagler ekliyorum.		0,862			
İçerikleri başlatıyorum.		0,853			
Yorumlar, forum konuları ve kişisel görüşümü yazarım.		0,829			
Takımım ile ilgili yayınlara, forum konularına ve diğer kişilerin gönderilerine yorum yaparım.			0,811	21,011	0,955
Yazılara, videolara, resimlere veya forumlara yorum yaparım.			0,796		
İçeriği paylaşıyorum.			0,641		

Tablo 6. Twitter Kullanım Davranışı Ölçeği Tek Faktörlü Analiz Sonuçları

Maddeler	Tüketim Davranışı	İçerik Oluşturma Davranışı	Açıklanan Varyans Oranı	Cronbach's Alfa
Fotoğraflara ve resimlere bakarım.	0,941			
İçeriği okurum.	0,940			
Videoları izlerim.	0,940		41,847	0,943
Yayınları, forum konularını ve diğer kişilerin yorumlarını okurum.	0,895			
İçeriği favorilerime eklerim.	0,673			
İçeriği retweet yaparım.	0,669			
Yayınlarıma etiketler veya hashtagler ekliyorum.		0,873		
Resim, video veya kişisel görüntü yayınlıyorum.		0,872		
Yorumlar, forum konuları ve kişisel görüşler yazarım.		0,849		
Yayınları başlatıyorum.		0,808	36,704	0,920
Yayınlara, forum konularına ve diğer kişilerin gönderilerine yorum yaparım.		0,667		
Yazılara, videolara, resimlere veya forumlara yorum yaparım.		0,663		

Twitter kullanım davranışı ölçeği için yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin 2 faktör ve 12 maddeden oluştuğu bulunmuştur.

Tablo 7. Sosyal Kimlik Temsilleri ve Özdeşleşme ile Sosyal Medya Davranışları Arasındaki İlişki

	Facebook içerik tüketimi	Facebook katılım davranışı	Facebook oluşturma davranışı	Twitter içerik tüketimi davranışı	Twitter içerik oluşturma davranışı
Sosyal Kimlik	,180**	,202**	,207**	,311**	,348**
Özdeşleşme	,108**	,240**	,173**	,246**	,330**

**p<0,01

Analiz sonucuna göre sosyal kimlik ile Twitter içerik tüketim davranışı ($r=0,311$), Twitter içerik oluşturma davranışı ($r=0,348$) katsayıları arasında pozitif yönlü orta kuvvetli ilişki; Facebook içerik tüketimi davranışı ($r=0,180$), Facebook katılım davranışı ($r=0,202$), Facebook oluşturma davranışı ($r=0,207$) katsayıları arasında pozitif yönlü zayıf ilişki bulunmaktadır. Özdeşleşme ile Twitter içerik oluşturma davranışı ($r=0,330$) katsayıları arasında pozitif yönlü orta kuvvetli ilişki; Facebook içerik tüketimi davranışı ($r=0,108$), Facebook katılım davranışı ($r=0,240$), Facebook oluşturma davranışı ($r=0,173$), Twitter içerik tüketimi davranışı ($r=0,246$) katsayıları arasında pozitif yönlü zayıf ilişki bulunmaktadır.

Tablo 8. Sosyal Kimlik Temsilleri ve Özdeşleşme ile Sosyal Medya Kullanım Motivasyonları Arasındaki İlişki

	Etkileşim ve yönlendirme motivasyonu	Topluluk motivasyonu	Bilgi Motivasyonu
Sosyal Kimlik	,543**	,437**	,441**
Özdeşleşme	,397**	,386**	,381**

**p<0,01

Sosyal kimlik ile etkileşim ve yönlendirme motivasyonu ($r=0,543$) arasında pozitif yönlü güçlü ilişki; topluluk motivasyonu ($r=0,437$) ve bilgi motivasyonu ($r=0,441$) arasında pozitif yönlü orta kuvvetli ilişki vardır. Özdeşleşme ile etkileşim ve yönlendirme motivasyonu ($r=0,397$), topluluk motivasyonu ($r=0,386$) ve bilgi motivasyonu ($r=0,381$) katsayıları arasında pozitif yönlü orta kuvvetli ilişki vardır.

Tablo 9. Sosyal Medya Kullanım Motivasyonları ile Sosyal Medya Davranışları Arasındaki İlişki

	Facebook içerik tüketimi	Facebook katılım davranışı	Facebook oluşturma davranışı	Twitter içerik tüketimi davranışı	Twitter içerik oluşturma davranışı
Bilgi Motivasyonu	,169**	,195**	,187**	,347**	,286**
Topluluk Motivasyonu	,214**	,276**	,261**	,275**	,357**
Etkileşim ve Yönlendirme Motivasyonu	,206**	,271**	,288**	,306**	,380**

**p<0,01

Bilgi motivasyonu ile Facebook kullanım (tüketim, katılım, içerik oluşturma) davranışları ve Twitter içerik oluşturma davranışları arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki vardır ancak bilgi motivasyonu ile Twitter içerik tüketimi davranışı arasında pozitif yönlü orta düzey bir ilişki vardır. Topluluk motivasyonu ile Facebook kullanım (tüketim, katılım, içerik oluşturma) davranışları ve Twitter içerik tüketim davranışı arasında pozitif yönlü zayıf ilişki bulunurken; topluluk motivasyonu ile Twitter içerik oluşturma davranışı arasında orta düzey bir ilişki bulunmuştur. Etkileşim ve yönlendirme motivasyonu ile Facebook kullanım (tüketim, katılım, içerik oluşturma) davranışları arasında pozitif yönlü zayıf ilişki bulunurken; etkileşim ve yönlendirme

motivasyonu ile Twitter içerik tüketim davranışı ve Twitter içerik oluşturma davranışı arasında pozitif yönlü orta düzey ilişki bulunmuştur.

Tablo 10. Taraftarların Takımla Özdeşleşmeleri ile Sosyal Kimlik Algılarının Sosyal Medya Kullanım Motivasyonlarına Etkisi için Regresyon Analizi

Bağımlı	Bağımsız	B	Sh	B	T	p	F	R ²
Etkileşim ve yönlendirme motivasyonu	Özdeşleşme	0,371	0,043	0,210	8,644	0,00*	336,083	0,332
	Sosyal kimlik	0,861	0,046	0,457	18,788	0,00*		
Topluluk motivasyonu	Özdeşleşme	0,268	0,028	0,249	9,609	0,00*	216,600	0,243
	Sosyal kimlik	0,385	0,030	0,335	12,934	0,00*		
Bilgi motivasyonu	Özdeşleşme	0,115	0,012	0,241	9,306	0,00*	217,171	0,243
	Sosyal kimlik	0,174	0,013	0,343	13,227	0,00*		

*p<0,05

Analiz sonuçlarına göre özdeşleşme ($\beta=0,210$) ve sosyal kimlik ($\beta=0,457$) değişkenlerinin sosyal medya kullanım motivasyonlarından etkileşim ve yönlendirme motivasyonunun üzerinde doğrudan ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır. Etkileşim ve yönlendirme motivasyonundaki değişimin %33,2'sinin özdeşleşme ve sosyal kimlik değişkenleri açıklamaktadır. Buna göre özdeşleşmedeki 1 birimlik artış etkileşim ve yönlendirme motivasyonunda 0,210 birimlik bir artışa yol açarken; sosyal kimlikteki 1 birimlik artış etkileşim ve yönlendirme motivasyonunda 0,457 birimlik bir artışa yol açmaktadır.

Özdeşleşme ($\beta=0,249$) ve sosyal kimlik ($\beta=0,335$) değişkenlerinin sosyal medya kullanım motivasyonlarından topluluk motivasyonunun üzerinde doğrudan ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır. Topluluk motivasyonundaki değişimin %24,3'ünü özdeşleşme ve sosyal kimlik açıklamaktadır. Buna göre özdeşleşmedeki 1 birimlik artış topluluk motivasyonunda 0,249 birimlik bir artışa yol açarken; sosyal kimlikteki 1 birimlik artış topluluk motivasyonunda 0,335 birimlik bir artışa yol açmaktadır.

Özdeşleşme ($\beta=0,241$) ve sosyal kimlik ($\beta=0,343$) değişkenlerinin sosyal medya kullanım motivasyonlarından bilgi motivasyonunun üzerinde doğrudan ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır. Bilgi motivasyonundaki değişimin %24,3'ünü özdeşleşme ve sosyal kimlik açıklamaktadır. Buna göre özdeşleşmedeki 1 birimlik artış bilgi motivasyonunda 0,241 birimlik bir artışa yol açarken; sosyal kimlikteki 1 birimlik artış bilgi motivasyonunda 0,343 birimlik bir artışa yol açmaktadır.

Tablo 11. Taraftarların Takımla Özdeşleşmeleri ile Sosyal Kimlik Algılarının Sosyal Medya Davranışlarına Etkisi için Regresyon Analizi

Bağımlı	Bağımsız	B	Sh	B	T	p	F	R ²
Facebook içerik tüketimi davranışı	Özdeşleşme	0,055	0,039	0,041	1,416	0,157	23,705	0,034
	Sosyal kimlik	0,231	0,041	0,163	5,574	0,00*		
Facebook katılım davranışı	Özdeşleşme	0,183	0,028	0,189	6,566	0,00*	51,243	0,070
	Sosyal kimlik	0,130	0,030	0,125	4,355	0,00*		
Facebook oluşturma davranışı	Özdeşleşme	0,078	0,021	0,107	3,680	0,00*	37,235	0,052
	Sosyal kimlik	0,127	0,022	0,163	5,625	0,00*		
Twitter içerik tüketimi davranışı	Özdeşleşme	0,100	0,020	0,143	5,089	0,00*	86,911	0,114
	Sosyal kimlik	0,190	0,021	0,253	9,027	0,00*		
Twitter içerik oluşturma davranışı	Özdeşleşme	0,272	0,033	0,225	8,261	0,00*	132,14	0,163
	Sosyal kimlik	0,330	0,035	0,256	9,412	0,00*		

*p<0,05

Sosyal kimlik ($\beta=0,163$) değişkeninin, Facebook içerik tüketimi davranışının üzerinde doğrudan ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır. Facebook içerik tüketimi davranışındaki değişimin %3,4'ünü sosyal kimlik açıklamaktadır. Buna göre sosyal kimlikteki 1 birimlik artış Facebook içerik tüketimi davranışında 0,163 birimlik artışa yol açmaktadır.

Özdeşleşme ($\beta=0,189$) ve sosyal kimlik ($\beta=0,125$) değişkenlerinin Facebook katılım davranışının üzerinde doğrudan ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır. Facebook katılım davranışındaki değişimin %7,0'sini özdeşleşme ve sosyal kimlik açıklamaktadır. Buna göre özdeşleşmedeki 1 birimlik artış Facebook katılım davranışında 0,189 birimlik artışa yol açarken; sosyal kimlikteki 1 birimlik artış Facebook katılım davranışında 0,125 birimlik bir artışa yol açmaktadır.

Özdeşleşme ($\beta=0,107$) ve sosyal kimlik ($\beta=0,163$) değişkenlerinin Facebook'da içerik oluşturma davranışının üzerinde doğrudan ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır. Facebook oluşturma davranışındaki değişimin %5,2'sini özdeşleşme ve sosyal kimlik açıklamaktadır. Buna göre özdeşleşmedeki 1 birimlik artış Facebook oluşturma davranışında 0,107 birimlik bir artışa yol açarken; sosyal kimlikteki 1 birimlik artış Facebook oluşturma davranışında 0,163 birimlik bir artışa yol açmaktadır.

Özdeşleşme ($\beta=0,143$) ve sosyal kimlik ($\beta=0,253$) değişkenlerinin Twitter'da içerik tüketimi davranışının üzerinde doğrudan ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır. Twitter içerik tüketimi davranışındaki değişimin %11,4'ünü özdeşleşme ve sosyal kimlik açıklamaktadır. Buna göre özdeşleşmedeki 1 birimlik artış Twitter içerik tüketimi davranışında 0,143 birimlik bir artışa yol açarken; sosyal kimlikteki 1 birimlik artış Twitter içerik tüketimi davranışında 0,253 birimlik bir artışa yol açmaktadır.

Özdeşleşme ($\beta=0,225$) ve sosyal kimlik ($\beta=0,256$) değişkenlerinin Twitter'da içerik oluşturma davranışının üzerinde doğrudan ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır. Twitter içerik oluşturma davranışındaki değişimin %16,3'ünü özdeşleşme ve sosyal kimlik açıklamaktadır. Buna göre özdeşleşmedeki 1 birimlik artış Twitter içerik oluşturma davranışında 0,225 birimlik bir artışa yol açarken; sosyal kimlikteki 1 birimlik artış Twitter içerik oluşturma davranışında 0,256 birimlik bir artışa yol açmaktadır.

TARTIŞMA

Son yıllarda kulüplerin şirketleşmesi ve ticari faaliyetler nedeniyle, futbol bir spor türü olmanın yanı sıra endüstriyel de bir boyut kazanmıştır. Futbolun endüstrileşmesi, sportif başarılar kadar ticari başarıların da önemini gündeme getirmiştir. Dernek yapısından şirketleşmeye geçen spor kulüpleri bir işletme ve tüketicileri de taraftarlarıdır. Taraftarları tanımının ve onlarla iletişim kurmanın en hızlı, ucuz ve kolay yolu ise sosyal medya kullanımudur. Sosyal medyayı geleneksel medyadan ayıran önemli özelliklerden biri etkileşimdir. Etkileşim özelliği, taraftarların gruplaşmasını sağlar ve bu da birlik ruhunu oluşturur. Bireyler taraftar olarak sosyal kimliğini göstermek, takımını desteklemek, bilgi almak, eğlenmek vs. motivasyonlarıyla sosyal medyayı etkin kullanmaktadır. Dolayısıyla kulüplerin etkili sosyal medya kullanımı taraftarları tanımak, iletişim kurmak ve yönlendirmek için önemlidir. Bu çalışmada bireylerin taraftar olmakla edindikleri sosyal kimliğin ve

takımlarıyla özdeşleşmenin sosyal medya kullanımındaki (motivasyonlara ve davranışlara) etkisi incelenmiştir.

Araştırmaya katılan taraftarların takımlarıyla ilgili haberleri en çok takip ettiği ve duyu durumlarına göre paylaşımında buldukları sosyal medya platformları sırasıyla Twitter, Instagram, Facebook, Youtube ve diğer platformlardır. Taraftarlar için her sosyal medya platformu eşit değere sahip değildir bu nedenle kulüpler Twitter'a öncelik verebilir. Haugh ve Watkins'in (2016)¹⁴ araştırması da taraftarların en çok Facebook, Twitter, Snapchat ve Instagram platformlarını tercih ettiğini göstermiştir. Taraftarların geleneksel spor yayınları yerine, Twitter'a odaklanma nedenleri; öz sunum, kullanım kolaylığı, homophily eğilimi (kendine yakın hissettiği sevmeye), etkileşimde bulunma isteği, sporcuların özel yaşamlarına duyulan ilgi ve taraftarlardaki bir topluluğun parçası olma isteğidir²⁷.

Araştırmanın bulgularına göre taraftarların bilgi motivasyonu ile Twitter içerik tüketimi yaptığı görülmektedir. Topluluk motivasyonu ile Twitter'da içerik oluşturulurken; etkileşim ve yönlendirme motivasyonu ile Twitter içerik tüketim davranışı ve Twitter içerik oluşturma davranışı gerçekleştirilmektedir. Taraftarlar takımlarıyla ilgili bilgi almak, diğer taraftarlarla veya kulüple etkileşimde bulunmak ve bir taraftar topluluğun parçası olduğunu hissetmek isterler. Bu nedenle kulüplerin taraftarların motivasyonlarına göre sosyal medya platformlarından içerik üretmeleri gerekmektedir. Kulüplerin takımla ilgili taraftarları harekete geçirecek paylaşımları taraftarların motivasyonunu artırır. Motive edilmiş taraftarlar kulübün resmi sayfasını daha sık takip eder, takımını sosyal medyada daha çok destekler, etkileşime girer ve spor etkinliklerine katılmaya daha gönüllü hale gelirler. Stratejik sosyal medya kullanımı sadece resmî web sitelerinin yönetiminde değil, ticari kazanımları da artırmak için önemli bir faktördür¹. Bu nedenle kulüplerin taraftar gruplarını tanıyıp onlara uygun içerik üretmeleri, sosyal medya yönetimi için önemlidir.

Bir sosyal psikoloji konusu olan sosyal kimlik kuramı, bireylerin bir grup kimliğini benimsemelerini ve bu kimliğin getirdiği sosyal rolü kabul etmelerini ifade eder. Bireylerin sosyal rollerini en rahat yansıtabilecekleri alan, sosyal medya platformlarıdır. Mudrick ve ark. (2016)⁶, tepkisel taraftar davranışlarını inceleyip, sosyal medyanın sosyal kimliği yansıtmadaki rolüne değinmişlerdir. Sosyal medyanın, taraftarların takımlarını desteklemesinde, etkileşim kurmasında, taraftar olmakla edindikleri sosyal kimliğin gerçekleşmesinde önemli bir rolü vardır. Çalışma, sosyal kimliğin taraftarların sosyal medya kullanım motivasyonlarını ve davranışlarını pozitif etkilediği ortaya konmuştur. Wakefield'in (2016)⁵ çalışması da sosyal kimliğin Facebook ve Twitter davranışlarında etkili olduğunu göstermiştir.

Taraftarların takımlarıyla özdeşleşmesi, sosyal medya kullanım motivasyonlarını ve davranışlarını (Facebook içerik tüketimi hariç) pozitif etkilemektedir. Wakefield'in (2016)⁵ yaptığı araştırma da bu sonucu desteklemektedir. Bir gruba özdeşleşen bireyler, kendini bir grup üyesi olarak tanımlar. Grupla özdeşleşmek, gruba olan bağlılığı ve ait olmayı gösterir²⁸. Lianopoulos ve ark. (2020)²⁹ çalışması takımla özdeşleşmenin, taraftar kimliğinin, takımla ilişkili sosyal bağlantının ve Yansıyan Zafer Teorisinin (BIRG: Basking In Reflected Glory) benlik saygısıyla ilişkisi olduğunu göstermiştir. Phua'nın (2010)³⁰ araştırmasına göre medya, özdeşleşme ve özsaygı arasındaki ilişkiyi göstermek için bir araçtır. Taraftarlar da başarılı bir takımla özdeşleşerek aslında özsaygılarını artırmak istemektedir. Bu nedenle takımları bir

maçı kazandığında kendi başarılarıymış gibi kabul ederler. Bu başarıyı göstermek için de sosyal medyada paylaşımda bulunabilirler. Özdeşleşme, sosyal kimliğin oluşması için gerekli olan bir aşamadır. Bu nedenle sosyal kimlikten bağımsız bir faktör olarak düşünülmemelidir. Takımla yüksek düzeyde özdeşleşen bireylerin, taraftar kimlikleri de güçlüdür. Bununla beraber bireyler birden çok sosyal kimliğe sahip olabilir. Cinsiyet, meslek, yaş grubu, ırk, din veya siyasi görüş olarak da bireylerin sosyal kimlikleri vardır. Sosyal kimlik kavramı bireylerin sosyal rolünü gerçekleştirmek için sosyal medyayı kullanmasından dolayı, sosyal medya araştırmalarına ışık tutmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Banerjee S. (2018). Analysis of user-generated comments posted during live matches of the cricket world cup 2015. *Online Information Review*. 42(7), 1180-1194.
2. Van Dijck J., Poell T. (2013). Understanding social media logic. *Media and Communication*. 1(1), 2-14.
3. Kitarattarkarn GP., Araujo T., Neijens P. (2019). Challenging traditional culture? How personal and national collectivism-individualism moderates the effects of content characteristics and social relationships on consumer engagement with brand-related user-generated content. *Journal of Advertising*. 48(2), 197-214.
4. Chow WS., Shi S. (2015). Investigating customers' satisfaction with brand pages in social networking sites. *Journal of Computer Information Systems*. 55(2), 48-58.
5. Wakefield K. (2016). Using fan passion to predict attendance, media consumption, and social media behaviors. *Journal of Sport Management*. 30(3), 229-247.
6. Mudrick M., Miller M., Atkin D. (2016). The influence of social media on fan reactionary behaviors. *Telematics and Informatics*. 33(4), 896-903.
7. Tajfel H. (1982). *Social identity and intergroup relations*. Cambridge University Press. New York.
8. Van Dick R., Wagner U., Stellmacher J., Christ O. (2004). The utility of a broader conceptualization of organizational identification: Which aspects really matter?. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*. 77(2), 171-191.
9. Ashforth BE., Mael F. (1989). Social identity theory and the organization. *Academy of Management Review*. 14(1), 20-39.
10. Vale L., Fernandes T. (2018). Social media and sports: driving fan engagement with football clubs on Facebook. *Journal of Strategic Marketing*. 26(1), 37-55.
11. Stavros C., Meng MD., Westberg K., Farrelly F. (2014). Understanding fan motivation for interacting on social media. *Sport Management Review*. 17(4), 455-469.
12. Witkemper C., Lim CH., Waldburger A. (2012). Social media and sports marketing: Examining the motivations and constraints of Twitter users. *Sport Marketing Quarterly*. 21(3), 170-184.
13. Clavio G., Frederick E. (2014). Sharing is caring: An exploration of motivations for social sharing and locational social media usage among sport fans. *Journal of Applied Sport Management*. 6(2), 70-85.

14. Haugh BR., Watkins B. (2016). Tag me, tweet me if you want to reach me: An investigation into how sports fans use social media. *International Journal of Sport Communication*. 9(3), 278-293.
15. Buzeta C., De Pelsmacker P., Dens N. (2020). Motivations to use different social media types and their impact on consumers' online brand-related activities (COBRAs). *Journal of Interactive Marketing*. 52, 79-98.
16. Muntinga DG., Moorman M., Smit EG. (2011). Introducing COBRAs: Exploring motivations for brand-related social media use. *International Journal of Advertising*. 30(1), 13-46.
17. Shao G. (2009). Understanding the appeal of user-generated media: a uses and gratification perspective. *Internet Research*. 19(1), 7-25.
18. Watanabe NM., Pegoraro A., Yan G., Shapiro SL. (2019). Does rivalry matter? An analysis of sport consumer interest on social media. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*. 20(4), 646-665.
19. Mahan J. (2011). Examining the predictors of consumer response to sport marketing via digital social media. *Journal of Sport Management & Marketing*. 9(3-4), 254-267.
20. Meng MD., Stavros C., Westberg, K. (2015). Engaging fans through social media: implications for team identification. *Sport, Business and Management: an International Journal*. 5(3), 199-217.
21. Hunt KA., Bristol T., Bashaw RE. (1999). A conceptual approach to classifying sports fans. *Journal of Services Marketing*. 13(6), 439-452.
22. Büyüköztürk Ş., Çakmak EK., Akgün ÖE., Karadeniz Ş., Demirel F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi. Ankara.
23. Karasar N. (2014). *Araştırmalarda rapor hazırlama*. Nobel Yayınları. Ankara.
24. Wann DL., Branscombe NR. (1993). Sports fans: Measuring degree of identification with their team. *International Journal of Sport Psychology*. 24(1), 1-17.
25. Günay N., Tiryaki Ş. (2003). Spor taraftarı özdeşleşme ölçeğinin (STÖÖ) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*. 14(1), 14-26.
26. Altunışık R., Coşkun R., Bayraktaroğlu S. ve Yıldırım E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Sakarya Yayıncılık. Sakarya.
27. Hull K., Lewis NP. (2014). Why Twitter displaces broadcast sports media: A model. *International Journal of Sport Communication*. 7(1), 16-33.
28. Hortaçsu N. (2014). *Grup içi ve gruplar arası süreçler*. İmge Kitabevi. Ankara.
29. Lianopoulos Y., Theodorakis ND., Tsigilis N., Gardikiotis A., Koustelios A. (2020). Elevating self-esteem through sport team identification: a study about local and distant sport fans. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*. 21(4), 695-718.
30. Phua JJ. (2010). Sports fans and media use: Influence on sports fan identification and collective self-esteem. *International Journal of Sport Communication*. 3(2), 190-206.

SPOR TARİHİNDE ÖNCÜ BİR İSİM: SELİM SIRRI TARCAN'IN KADIN GAZETESİNDEKİ YAZILARI

A LEADING NAME IN SPORTS HISTORY: SELİM SIRRI TARCAN'S ARTICLES IN THE WOMEN'S NEWSPAPER

Gönderilen Tarih: 11/02/2021
Kabul Edilen Tarih: 11/03/2021

Serdar GERİ

Mardin Artuklu Üniversitesi, Mardin, Türkiye

Orcid: 0000-0003-1837-0256

Canan SARIYAR SEZAN

Batman Üniversitesi, Batman, Türkiye

Orcid: 0000-0002-5374-7103

Spor Tarihinde Öncü Bir İsim: Selim Sırrı Tarcan'ın Kadın Gazetesindeki Yazıları

ÖZ

Spor tarihi çalışmalarında akla gelen ilk isim şüphesiz Selim Sırrı Tarcan'dır. Selim Sırrı hem Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde hem de Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında Beden Eğitimi ve sporun gelişmesine büyük katkılar sağlamıştır. Beden Terbiyesi ve sporla ilgili çeşitli kitaplarının yanı sıra gazete ve dergilerde sayısız makaleler yazmış ayrıca konferanslar da vererek Beden Eğitimi'nin Türkiye'de gelişmesi yönünde ciddi çabalar sarf etmiştir. Bu çalışmanın amacı Türkiye 'de spor tarihinin duayen isimlerinden biri olan Selim Sırrı Tarcan'ın Kadın Gazetesindeki yazıları üzerine bir değerlendirme yapmaktır. Bu kapsamda Ankara Millî Kütüphane 'den temin edilen Kadın Gazetesinin 1947 ve 1954 yılları arasındaki sayıları tek tek taranmış ve Selim Sırrı Tarcan'ın bu sayılardaki özellikle spor ile ilgili yazıları ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Çalışma, gazetenin 1947 yılında yayın hayatına başlaması ve Selim Sırrı Tarcan'ın 2 Mart 1954 tarihinde vefat etmesi sebebiyle 1947-1954 yılları arasında sınırlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Selim Sırrı Tarcan, Beden Eğitimi, Kadın Gazetesi

A Leading Name in Sports History: Selim Sırrı Tarcan's Articles in the Women's Newspaper

ABSTRACT

The first name that comes to mind in sports history studies is undoubtedly Selim Sırrı Tarcan. In last period of the Ottoman Empire and the development of physical education and sport in the early years of the Republic of Turkey has made great contributions. Selim Sırrı both in the physical education and sports, had contributed variety of related books that he has written numerous articles in newspapers, magazines further serious efforts towards progress in Turkey's physical education by giving conferences. The purpose of this study in Turkey, one of the former names in sports history: writing in the Journal of Women is to make an assessment on Selim Sırrı Tarcan. In this context, the issues of the Women's Newspaper obtained from the Ankara National Library between 1947 and 1954 were scanned one by one and Selim Sırrı Tarcan's articles on sports in these issues were examined in detail. The study was limited between the years 1947-1954, since the newspaper started its publication in 1947 and Selim Sırrı Tarcan passed away on March 2, 1954.

Key Words: Selim Sırrı Tarcan, Physical Education, Women's Newspaper

GİRİŞ

Geçmişten günümüze en etkili iletişim araçlarından olan gazeteler farklı haber ve bilgilere yer vererek topluma hizmet etmektedir. Tarihsel süreç içerisinde bu hizmeti üstlenen gazetelerden biri de Kadın Gazetesi'dir. Kadın Gazetesi İffet Halim Oruz tarafından çıkarılan 1947'de başlayıp 1979 yılına kadar İstanbul'da yayınlanan ve genelde kadrosunu kadınların oluşturduğu haftalık bir gazetedir. Kadın Gazetesi çıktığı dönemin toplumsal sorunlarını kadın gözüyle ele almıştır. Kadın Gazetesi 1 Mart 1947 tarihinde yayın hayatına başlamış, 19 Kasım 1953'ten sonra Türk Kadınlar Birliği'nin İstanbul yayın organı olarak intişar etmiş ve 1962 yılından itibaren de dergi formatı şeklinde çıkmaya başlamıştır¹.

Gazetenin yazar kadrosu çok değerli isimlerden oluşmuştur. Kimi zaman misafir yazarlara ev sahipliği yapmıştır. Bunların içinde Selim Sırrı Tarcan'da Kadın Gazetesi için önemli bir şahsiyettir. Selim Sırrı, özellikle İsveç'te aldığı spor eğitimi ve diğer yurtdışı deneyimlerinden hareketle Türk toplumunda Beden Terbiyesi kültürünün oluşmasına büyük ölçekte katkı sağlamıştır. Ayrıca ülkesi adına ilklere de imza atmıştır. Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'nin kurulmasında rol almış ve bu sayede Türkiye'nin Olimpiyatlar' da temsil edilmesini sağlamıştır. Özellikle okul müfredatlarında Beden Eğitimi derslerinin yer alması fikrini benimsetmiş ve farklı derecedeki okulların programına girdirmeyi başarmıştır. Ankara'da Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi Bölümü'nün kurulmasına katkıda bulunmuş ve ilk kadın Beden Eğitimi öğretmenlerinin yetiştirilmesine ön ayak olmuştur^{2,3}.

Ülkesine fikren, ruhen ve bedenen güçlü nesiller yetiştirmeyi amaçlayan Selim Sırrı bu bağlamda 50'den fazla kitap kaleme almış, sayısız konferanslar vermiş ve makaleler yazmıştır. Sadece Beden Eğitimi alanında sınırlı kalmayıp kültürel, sosyal ve siyasal konularla da ilgilenip, düşüncelerini çeşitli gazete ve dergilerde yazarak ifade etmiştir^{4,5}. Bu doğrultuda kadınlara her alanda rehberlik etmeyi amaçlayan Kadın Gazetesi spor konusunda kadınları bilinçlendirmek için sayfalar ayırmış, üstat diye hitap ettikleri Selim Sırrı Tarcan'ın yazılarına gazete de yer vermişlerdir.

MATERYAL VE METOT

Çalışmada, belgesel ve arşiv tarama yöntemi kullanılmıştır. Karasar, (2005)⁶ var olan kayıt ve belgelerin incelenerek veri toplanmasını belgesel tarama yöntemi şeklinde ifade etmiştir. Arşiv tarama yöntemi, tarihsel araştırmalarda, arşivde bulunan dosya, evrak, belge, konuyla ilgili her türlü dokümanları arayarak bulmak ve araştırıcı tarafından bulunan malzemeleri yorumlayarak değerlendirmektir⁷. Çalışmada gazetenin 1947 yılında yayın hayatına başlaması ve Selim Sırrı Tarcan'ın 2 Mart 1954 tarihinde vefat etmesi sebebiyle 1947-1954 yılları arasında yayımlanan gazete sayılarındaki Selim Sırrı'nın beden eğitimi ile ilgili yazıları incelenmiştir.

Kadın Gazetesi'ndeki Yazıları

Kadın Gazetesi, zaman zaman dönemin en tanınan simalarının yazılarına yer vermiştir. Bunlardan biri de Beden Terbiyesi denince akla gelen ilk isim olan Selim Sırrı Tarcan'dır. Selim Sırrı'nın Kadın Gazetesi'ne yazma serüveni 22 Şubat 1952 tarihli sayı da gazete yazarlarından Mahinur Hanımın kaleminden "Üstat S.Sırrı Tarcanla Bir Konuşma" manşetiyle başlamıştır. Mahinur Hanım bu yazısında Selim Sırrı Tarcan'dan daha önce randevu aldığını ve görüşme yapmak üzere kararlaştırdıkları saatte evine gittiğini yazmıştır. Görüşme sırasında Mahinur Hanım,

Selim Sırrı'ya Kadın Gazetesine yazı yazmasını rica etmiştir. Selim Sırrı gazeteyle olan sempatisini vurgulayarak, ricasını kırmamış ve Kadın Gazetesine yazma serüveni bu şekilde başlamıştır⁸. Selim Sırrı'nın Kadın Gazetesinde yazılarının yayınlanmaya başlaması okuyucular ve gazetenin diğer yazarları tarafından büyük ilgiyle karşılanmıştır. Gazetenin 6 Kasım 1952 tarihli sayısında gazetenin başyazarlarından olan Hasene İlgaz, "Selim Sırrı Tarcan ile Bir Konuşma" başlığıyla, Selim Sırrı hakkındaki düşüncelerinden bahsetmiştir. Söze, *Üstad Selim Sırrı, bizim Selim Sırrı, Terbiye-i Bedeniyeci Selim Sırrı, idealist Selim Sırrı, hoca Selim Sırrı* diye başlamasıyla Selim Sırrı 'ya olan hayranlığını gözler önüne sermiştir. Konuşmanın içeriğinden okuyucuların Selim Sırrı'yı ne denli merak ettiği şu sözlerden anlaşılmaktadır⁹:

"Uzun müddet kendisini yakından görme imkanı bulamayanlar heyecanla soruyorlar. Yine eski Selim Sırrı mı? Tatlı tatlı konuşuyor mu? Konuşurken yüzünün çizgileri size gülümsüyor mu? Evet evet.. Hep o Selim Sırrı, heyecanlı, ateşli, davalı, Selim Sırrı."

Bu sözlerinden bahisle Selim Sırrı'nın toplumda edindiği yerden ve idealist bir şekilde yürüttüğü davanın peşinden hiç bıkmadan devam ettiği görülmektedir. Hasene İlgaz'da bu görüşü destekler nitelikte yazısına şu sözlerle devam etmiştir⁹:

"O her sabah 21 milyon vatandaşın beş ve on dakika milli ibadetini yapmasını ve vücudunu ihmal etmemesini bekliyor. Bu öyle bir istek ki müziğin hareketiyle birleşmesinden hasıl olan adeta bir vücut orkestrası. Muhakkak ki bunu yine radyo yoluyla tanzim etmek mümkün olacak. Konuşmalarımız derinleştikçe dünün Selim Sırrısı ile bugünün Selim Sırrısını birbirinden ayırt edemez oldum. 20, 30, 40, 50, 60, 70 yıl.. Aynı insan, aynı şeyleri söylüyor, aynı şeyleri istiyor. Davasının peşini bırakmıyor."

Kendini beden terbiyesi eğitimine adanmış Selim Sırrı, bu konu hakkında çeşitli kitaplar ve makaleler de yazmıştır. Hasene İlgaz yaptığı görüşme de Selim Sırrı'nın ders ve gazete yazılarını topladığını ve 12 cilt olarak bir deftere yapıştırdığını öğrenmiştir. 12 cilde tekabül eden yazılarının toplam sayısı 22 bin altı yüz civarındadır⁹. Selim Sırrı, gazetenin sayfalarında bu denli güzel sözlerle kendisine yer veren Hasene İlgaz'a kendi el yazısıyla bir mektup yazarak teşekkürlerini sunmuştur¹:

*"Pek muhterem Hasene İlgaz Hanımefendi
6 /11/ 1952 tarihinde çıkan Kadın Gazetesinde benden bahseden yazınızı büyük bir zevk ve lezzetle okudum. Hakkımda gösterdiğiniz teveccühe nasıl teşekkür edeceğimi bilemem. Bizlerden sonra gelecek nesillere temiz bir örnek olabilecek çalışmaktan başka bir şey yapmadığıma kani'im. Bütün gayem kuvvetli, dürüst, çalışkan bir Türk kitlesi yetiştiğini görebilmektir. Var olunuz kızım."*(Ek. 1)

Selim Sırrı'nın Hasene İlgaz'a teşekkür için yazdığı bu mektup da bile ne kadar idealist bir öğretmen olduğu aşikârdır. Selim Sırrı, mektubunda bütün amacının çalışkan, kuvvetli ve dürüst gençler yetiştirmek olduğunu dile getirmiştir.

Selim Sırrı, gazetenin formatı gereği ilk yazısına kadınlar ile ilgili düşünceleriyle başlamıştır. Bu yazı 18 Şubat 1952'de "Kadın meselesi hakkında itiraflarım" başlığıyla yayınlanmıştır. Yazısında erkeklerin kadınlara karşı tutumlarından bahsetmiş, erkeklerin kadınlara tarafsız bir şekilde bakması gerektiğini ve kadınla erkek arasında olan farklılıkları anlatmıştır¹⁰. Bir sonraki yazısı "Türk Kadınlarından beklediklerimiz" başlığıyla yayınlanmış ve bir önceki yazdıklarını destekler nitelikte kadınların

şefkatinden, yumuşak kalpli oluşundan söz etmiştir. Özellikle yardımseverlikte ön sıraları kadınların doldurmasını annelik duygularına bağlamıştır¹¹.

Selim Sırrı daha sonraki yazılarında kadın ve güzellik kavramını bir arada kullanarak, sporun güzellikle alakasını kurmuş ve kadınları spor yapmaya teşvik etmeye başlamıştır. İsveç'te bulunduğu yıllarda da İsveçli kızların fiziklerini önemseydiğini, uzun boylu, ince, sağlıklı ve güzel olmalarını spor yapmalarına bağlamıştır⁴. Bu sözlerine binaen "Güzel kimdir? Güzel Nedir?" isimli yazısında¹².

"..Güzel nedir? Eşkâlin intizam ve ahenginden doğan bir şeydir ki bizde hayranlık hissi uyandırır... Vücudun heyeti umumiyesinin muntazam ve ahenkli olması da kafi değildir. Duruşun, oturuşun, yürüyüşün, kolların, bacakların ve harekâtın da güzel olması lazımdır. Bunların hepsi çalışılarak elde edilir. Bir cinsi ancak itina ile bakılmak sayesinde tekâmül eder. Bugün Avrupa ve Amerika'da yapılan güzellik müsabakalarında kadınlara mayo giydirmelerinin sebebi vücudun hatlarındaki ahengi görmek içindir. Bizim kadın ve erkeklerimiz içinde fitren güzel yaratılmış olanlar vardır. Yalnız bizde Avrupalılar gibi vücudumuza kıymet verir ve onu güzelleştirmeye çalışırsak, bir vakitler cihana (Türk gibi kuvvetli) dedirttiğimiz gibi, günün birinde (Türk gibi güzel) dedirtebiliriz. Bu ise bilgi işidir. Yolu ile çalışmak lazımdır."

Selim Sırrı, 1932 yılında yazdığı Beden Terbiyesi, Oyun, Jimnastik, Spor kitabında özellikle kadınların spor yapmasını "Mekteplerimizde tatbik ettiğimiz beden terbiyesinin umumi gayesi uzviyetin sıhhat ve ahengidir. Kadınların beden terbiyesine ihtiyacı erkeklerden daha fazladır." sözleriyle vurgulamıştır¹³. Gazetenin 30 Ekim 1952 tarihli sayısında kitabındaki sözlerini destekler nitelikte "Bayanlar Vücutlarını Nasıl Güzelleştirebilirler" başlığı adı altında bir takım önerilerde bulunmuş ve bunları madde madde sıralamıştır¹⁴:

1. Önce üç dakika vücudunuzu elinizin ulaştığı yerlere muhitten merkeze doğru hafif bir masaj yapınız. Masaj şöyle olacak: Yüzünüzü yıkadınız, tabii ihtiyaçlarınızı yaptınız. Sonra temiz havalı bir odada önce sol elinizle sağ kolunuzu parmaklardan başlayarak omuza doğru deriye yakın olan siyah kanın seyrini takiben hafif hafif ovunuz. Sonra aynı hareketi öteki kolunuza yapınız.
2. Sağ ayağınızı bir iskemleye dayayınız, iki el ile yine ayaktan kalçaya kadar iki el ile bacaklarınızı elden geçiriniz. Bu hareket de üç dakika kadar olmalıdır.
3. Ayaklarınızı yana açını sağ kasıktan yukarı, midenin altından ufki bir vaziyette sola ve oradan sol kasıka bitmek üzere büyük bağırsağın vaziyetini takiben karnınıza yine pijama üzerinden masaj yapınız. Fazla yağ bulunan mesel kalçanızı mıncıklayınız.
4. Ayakta durup önce sağ kolunuzu titretiniz. Sonra sağ daha sonra sol bacağınızı havada titretiniz. Nihayet bütün vücudunuzu ayakta titretiniz. Bu hareket de nihayet iki üç dakika sürmelidir.
5. Ayakta kollarınızı yana açarak vücudunuzu iki tarafa çevirerek güzelce geriniz.
6. En çok on defa kadar geniş nefes alınız.
7. Kollarınızı gergin olarak omuz mafsalı etrafında beş ila on defa önden arkaya çeviriniz. Kollarınızı gergin olarak yana açıp göğsünüzün üstünde beş ila on defa kavuşturup açınız.
8. Ayakta kollarınızı öne uzatınız. Sağ bacağınızı gergin olarak öne fırlatıp sol elinize dokundurunuz. Aynı hareketi sol bacakla da beş ila on defa yapınız.
9. Ayakta iken bacaklarınızı yana açınız. Kollarınızı yukarı kaldırıp vücudunuzu sağa çeviriniz. Bacaklarınızı bükerken kollarınızı önden geçirip sol taraftan yukarı kaldırırken bacaklarınızı geriniz. Aynı hareketi soldan sağa tekrar ediniz. Bu hareketi beş ila on defa tekrar ediniz.

10. Ayakta teneffüsünüzü iyice salıverip kollarınızı yandan yukarı kaldırırken ciğerlerinize temiz hava gönderiniz. Kollarınızı yavaş yavaş indirirken yine yavaş yavaş ciğerlerinizi boşaltınız. Bu hareketi de beş ila on defa tekrar ediniz.

“Bu hareketler on ila on beş dakikada bitmelidir. Sonra kolonyalı suda ıslanmış hamam kesesi ile vücudunuzun önce belden yukarı kısmını, sonra aşağı kısmını güzelce ovunuz. Muntazam bir program dahilinde yaşarsanız, gıdanıza itina ederseniz, açık havada gezmeyi itiyat ederseniz, her gün de bu jimnastikleri ihmal etmezseniz aç kalmaya, ilaç almaya lüzum kalmadan günden güne güzelleşirsiniz.”

Selim Sırrı, kadınların güzel ve sağlıklı olmalarını spor yapmalarına bağlamıştır. *“Nasıl Mesut Olabiliriz”* isimli yazısında saadetin ilk şartının sağlık olduğunu dile getirmiştir. Bunu bile bile insanların spor yapmaktan kaçındığına da hayıflanmıştır¹⁵:

“İçimizde binlerce insan vardır ki, açık havanın, güneşin, hareketin birer saadet menbaı olduğunu bildikleri halde ömürlerini havası bozuk yerlerde geçirir, güneşten kaçınır, harekete üşenirler. Vücudumuz, içinde oturduğumuz ecdat yadigarı bir yuvaya benzer. Daima bakılmak ister. Onu hüsnü muhafaza edecek, yıpratmaktan koruyacak, ara sıra tamir edecek olan sizsiniz. Onun mühendisi, mimarı sizsiniz. Eğer sanatınızın ehli değilseniz bina çabuk eskir, harap olur ve yıkılır.” (Ek 2)

Selim Sırrı için çocukların özel bir yeri vardır. Çünkü yeni yetişen nesillere ruh ve beden terbiyesi vermeyi kendine gaye edinmiştir. Selim Sırrı'ya göre çocukların bireysel ve toplumsal gelişmesinde en önemli araç oyundur. Selim Sırrı, oyunun tanımını, *“hariçten hiçbir tesire tabi olmadan kendi kendine zuhura gelen bir hareket, hayat ve sıhhatin nazımıdır”* şeklinde açıklamıştır¹⁶. 1911 yılında İstanbul'da *Terbiye ve Oyun Mecmuası*'nı çıkarmıştır^{17,18}. Bu dergide birçok çocuk, jimnastik ve sıhhi oyunlara yer vermiştir. Ayrıca çocukların beden gelişimlerini desteklemek için *“Sıhhi Çocuk Oyunları”* başlığıyla jimnastik hareketlerini fotoğraflar ile görsel bir şekilde anlatmıştır¹⁹. Yine aynı şekilde çocuk yetiştirenlere rehber olması sebebiyle 1926 yılında *Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi*'ni yayınlamıştır²⁰.

Çocukların yetişmesinde sayısız makale ve kitaplarla rehberlik eden Selim Sırrı, elbette ki Kadın Gazetesinde de çocuk konusuna değinmeden geçemezdi. Çünkü Selim Sırrı için çocuk meselesi medeni dünyanın dört bucağında cemiyetin en büyük en kaygılı işlerinden biri belki de birincisidir. Bu bağlamda Selim Sırrı, Danimarka gezisi sırasında oradaki çocuklar hakkında gördüklerini seyahat notlarına yazarak Gazete'nin 22 Ocak 1953 tarihli sayısında *“Danimarka Çocukları”* başlığıyla yayınlamıştır. Orada çocukların gürbüz, sağlam yaşaması için yurt, belediye ve hükümetin tam bir ahenk içerisinde çalıştığını görmüştür. Danimarkalıların yaşam terbiyesine çok meraklı olduğunu büyük bir hayranlıkla izlemiştir. Sofrada nasıl oturulur, yemek nasıl yenir, kapı nasıl açılır, müzik nasıl dinlenir özetle insana yaşama bilgilerinin daha küçük yaşta öğrettiklerinden bahsetmiştir²¹.

İsveç'te bulunduğu yıllarda da çocuklarla ilgili gözlemler yapmış ve orada gördüklerini ülkeye dönünce uygulamaya çalışmıştır. İsveç'te sokak çocuğu diye bir kavramın olmadığını, ailelerin ilgilenmediği çocuklara devlet tarafından sahip çıkıldığını ve ailelerin 7 yaşından 14 yaşına kadar çocuklarını okula göndermeye mecbur olduklarını gözlemlemiştir⁴. Bu gözlemlerinden hareketle olsa gerek gazetenin 20 Mayıs 1954 tarihli sayısında ise *“Yavrularımızı Tanıyalım”* başlığı altında anne ve babaların çocuklara nasıl davranması gerektiği hakkında bilgiler vermiştir. *“Evlat ne*

gönül eğlencesi bir oyuncak ne de tapılacak bir puttur” diye biraz da sert bir dil kullanmıştır. Anne ve babaların çocuk yetiştirme konusunda bilgi sahibi olması gerektiğini vurgulamıştır. Çünkü ona göre, annelik babalık bir sanattır ve sanatın en gücüdür. Çok yumuşak davranarak çocukları şımartmamalı, mağrur bir hale getirmemeli ya da sert davranıp şiddet göstererek, onları yalancı hilekâr bir duruma getirmemelidir²².

Selim Sırrı'nın her yazısında her konuşmasında beden terbiyesi kapsamında bir şeyler bulmak mümkündür. Örneğin “Gençlik ve İhtiyarlık” başlıklı yazısında da daha genç görünebilmek için Beden Eğitimi'nin önemini vurgulamıştır²³:

“İhtiyarlamamak için kanaatimce yalnız çalışmak değil, dinlenmesini de bilmek lazımdır. Durmamasıyla işleyen bir makinenin çarkları aşınır. Gençliği uzun müddet elinde tutan itidal ve muvazenedir. Etrafımıza bir göz atarsak, vücudu ihtiyarlamış, ruhu genç kalmış veya bunun aksine, ruhları ihtiyar, vücutları genç pek çok kimselere tesadüf ederiz. Öyle ise, genç kalmak için, ruhen ve cismen genç kalmaya bakmalı. Saf bir zevk bilmeli. Una bir diyeceğim yok!

Fakat zevk ve neş'e sağlıktan doğar. Sıhhati yerinde olmayanların yüzleri gülmez. Yapılacak şey çok kolaydır. Yalnız onu ihtiyaç haline getirmek marifettir. Önce vücuda bakmayı bilmeli.”

Selim Sırrı'nın katıldığı son uluslararası organizasyon 2-9 Ağustos 1953 tarihleri arasında İstanbul'da toplanan Milletlerarası III. Beden Eğitimi Kongresi olmuştur. 2 Ağustos 1953'te Yıldız Şale Köşkü'nde 32 devletin bayraklarıyla süslenen binada saat 10.30'da Selim Sırrı'nın konuşmasıyla kongre başlamıştır. Selim Sırrı açılış konuşmasında bu şerefin kendisine verilmesinden duyduğu mutluluğu dile getirmiş ve söze devam etmiştir²⁴.

“...Beden Terbiyesi, kemal mertebesine erişmiş bir medeniyetin mahsulüdür. Tezahürü bir halkın fikren ve ahlaken inkişaf etmiş olduğunu gösterdiği gibi usulü bir sukutu içtimainin alametifarikasıdır. Bizler Jüvenal'in “Sağlam ruh sağlam vücutta bulunur” sözlerini beden mesaimizde bir remiz olarak kabul ediyoruz. Bu şair üstad “Allahtan ruh ile cismin sağlığından başka bir şey istemem diyor.”

Bu sözlerinden de anlaşıldığı üzere Selim Sırrı bulunduğu her yerde ve yaptığı her konuşmada genellikle Beden Terbiyesinin önemine vurgu yapmıştır.

Kadın Gazetesi sahibi İffet Halim Oruz, Türk Kadınlar Birliği ve Kadın Gazetesi kupaları için Kız Liseleri ve Enstitüleri arasında voleybol, basketbol maçları düzenlemiştir. İffet Halim Oruz, bu maçları düzenlemekle beden eğitiminin insan vücuduna ve ruhuna verdiği gelişmenin neslin islahı bakımından ne kadar gerekli olduğunu göstermek ayrıca kadınlığın da beden eğitimine vermiş olduğu önemi belirtmek amacıyla bu maçları tertip etmiştir. Oruz, bu maçlara Selim Sırrı'yı da bizzat davet etmiştir. Kadınların spor ile ilgilenmesine yoğun emek sarf eden Selim Sırrı, Oruz'a güzel bir hatırasından bahsetmiştir Oruz'da şu şekilde nakletmiştir²⁵.

“Büyük Atatürk'ün İzmir'e yaptığı bir seyahatte, üstada zeybek oyunu üzerinde yaptığı reformu sorması üzerine cevaben demiştir ki:

Efendim, siz içtimai hayatta kadınla erkeği beraber olmaya sevk ettiniz. Bende zeybek oyununda kadınla erkeği karşılaştırdım. İşte beşinci figürde erkek kadının dizi önünde eğilmektedir.” Selim Sırrı'nın burada bahsettiği beşinci figür aynen şöyledir²⁶:

Beşinci Figür: “Karşılıklı duran kadın ve erkek geride bulunan sol ayaklarını ileri atarak, dört zamanda sağ dizlerini yere dokundururlar, ikinci dörtte süratle oldukları yerde geri dönerek dört zamanda sırt sırta diz çökerler, üçüncü dörtte, karşılıklı dört zamanda diz çökerken erkek fazlaca eğilerek, başını kadının dizine dokundurur. Dördüncü zamanda, yine bir anda arkasını dönmek suretiyle, dört zamanda çöküp kalkarlar. Bu suretle beşinci figürün 16 sayısı bitince altıncı ve sonuncu gezinti başlar ve 16 hatvede gittikçe birbirine yaklaşan çiftlerden erkek kolunu kadının omzuna dolayarak sahnedeki yavaş yavaş çekilirler...”

Selim Sırrı'nın İffet Halim Oruz'a anlattığı bu hatıradaki toplumsal hayatta kadına verdiği değerin yansıması açıkça görülmektedir. Bu bağlamda Kadın Gazetesi yazarları da Selim Sırrı 'ya olan şükranlarını her fırsatta övgü dolu cümlelerle anlatmışlardır. En güzel örneği ise Selim Sırrı için 77. yaş gününde düzenlenen kutlama da İffet Halim Oruz'un kullandığı kelimelerdir²⁷:

“İhlamur İlkokulundan almış olduğumuz davetiyede 25 Mart 1952 Salı günü saat 16.00'da Üstad Selim Sırrı'nın 77. Doğum yıldönümü kutlanacağı bildirilmekte idi. Onun gibi ize bir ömür boyunca hizmet etmiş vatan büyüğünün bu mutlu gününe iştirak etmek vazife idi.

...tören başladıktan sonra aldığımız intiba ise çoktan beri duymadığım bir manevi haz yaratmıştır. Selim Sırrı Tarcan'ın bu gün 65 yaşında olan öğrencilerinden, 7-8 yaşında bulunan yavrukuşlara kadar imanlı bir millet kütlesi onun ardı sıra yürümüş, davasına inanmış, beden ve ruh eğitiminin nurlu ışığında gelişmişti. Her hatip onun imanını belirtti. Karanlık günlerde meşrutiyetin ilk anlarında nihayet Cumhuriyetin nuru içinde onun nasıl çalıştığını anlattı. Bilhassa okul idaresinin tertip ettiği ve küçük yavruların hiç aksamadan üstadın hayatını anlattıkları canlı tablo gözler yaşartıcı idi. Bunun gibi çok sahneler geçti.

Üstada rica ettiler, ayağa kalktı; kumandayı eline aldı ve herkes ayakta sükütü yırtan heyecanı ile bir inkılabı terennüm etmiştir.

Dağ başını duman almış..

Gümüş dere durmaz akar!

Gene yavrular sahnede, sayın Tarcan ayakta “Kırmızı Beyaz” oyununu oynattı.

Birçok teşekkürler, okullar ona resimler, çiçekler sundular. Böylece Türk milletine canlı, ahlaklı bir ruh aşılamaş olan adama, Türk milleti kadını, erkeği ve yavrusu ile şükran duygularını sundu.

... Nihayet üstad kürsüye geldi ve o sırada topluluk benden söz istedi. Diyebilirim ki hitabet hayatımın, Selim Sırrı Tarcan'la karşı karşıya gelen şu anı, az duyulan bir vecd ve heyecanın ifadesidir. Zira inanmış, onun için başarmış ve hayatında bu başarıyı hak etmiş bir varlıkla karşı karşıya kalış, iman dolu halimin galeyana halidir.”

Bilindiği üzere Türkiye'ye jimnastik ve idman bayram kutlamalarını getiren kişi de Selim Sırrı'dır. Günümüzde 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı olarak kutlanırken ilk defa 29 Nisan 1916 yılında İstanbul'da Selim Sırrı'nın önderliğinde Kadıköy'deki İttihat Spor Kulübünün çayırında “İdman Bayramı” olarak düzenlenmiştir^{28,4}. 1917 yılından sonra savaş nedeniyle yapılmayan İdman Bayramları 1928 yılında Selim Sırrı'nın önderliğinde yine yapılmaya başlamış ve böylelikle basında da yerini almıştır. 1929 yılında 17 Mayıs'ta yapılan Jimnastik şenlikleri basına, “Jimnastik Bayramı bu sabah stadyumda yapılıyor” şeklinde yansımıştır²⁹. Daha sonraki yıllarda gazete manşetleri Jimnastik Bayramı için “Spor

gençliğin tılsımıdır”, “Yürü, koş, atla, pinekleme!”, “Güzelliğin temeli sağlıktır”, “Temiz yürek, doğru söz, güzel vücut” gibi sloganlar kullanmıştır¹³.

Selim Sırrı, kendisinin başlattığı bu bayramın tarihçesini Kadın Gazetesi'nde “Bizde jimnastik şenlikleri ve idman bayramı” manşetiyle uzunca anlatmış ve önemine değinmiştir. İstanbul'da yapılan ilk idman şenliklerinde yaptığı konuşmasından bahsederek şenliklerin önemine şu sözleriyle değinmiştir³⁰:

“... Bu şenliklerin ifade ettiği mana şudur: Fert yok, cemiyet var. Fertlerin feragati cemiyetin kuvvetini temin eder. Vücutlarını bir muallimin kumandası ile işleten binlerce Türk yavrusu, muazzam bir orkestradır. Bunda aranan, çalınan havanın zorluğu değil, intizam ve ahenkle terennümüdür. Bir büyük orkestrada takdire layık görünen birkaç virtüözün bulunması, heyeti umumiyenin muvaffakiyetini temin etmez. Hepsinin bir havayı mükemmel çalması lazımdır. Jimnastik şenlikleri bir millette cemiyet hayatının da timsalidir. Bir cemiyette matlup olan ahenk ve vifaktır. Bunu temin eden yegane meziyet, cemiyetin menfaati uğruna şahsi menfaatlerden feragat etmektir. Binaenaleyh, bu şenliklerde ne şan ne şeref, ne maddi kazanç bahis mevzuu değildir. Her çocuk uhdesine terettüp eden vazifeyi hakkıyla kusursuz yapmayı gaye bilir.

Meslektaşlarının yalnız bir düşüncesi vardır: sağlam, mütenasip ve haluk bir genç yetiştirmek. 1928 yılından beri vatanın her tarafında yapılan jimnastik şenliklerine iştirak eden kız erkek Türk yavruları lisanı hal ile millete:

Biz, yeni neslin çocukları, beraberlikle yaptığımız jimnastik hareketleri ile fert yok, cemiyet var. Birimiz hepimiz için, hepimiz birimiz için yaşıyoruz! Diyorlar.”

Selim Sırrı yıllar önce yaptığı bu konuşma da Türkiye'de jimnastik bayramını kendisinin getirmesinden duyduğu haklı gururu yaşarken aynı zamanda bu bayramlara katılan ve jimnastik hareketlerini ahenk içerisinde yapan çocukların düşüncelerini de dile getirmiştir.

SONUÇ

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine tanıklık eden Selim Sırrı, Türkiye'de Batılı tarzda spor ve beden eğitiminin benimsenmesi için emek vermiş, spor tarihi açısından önemli bir şahsiyettir. Selim Sırrı, yazı hayatına İzmir'de başlamış ve İstanbul'da devam etmiştir. Bu yazıları yazmasındaki en temel amacı, toplumda beden eğitimi ve spor kültürünü oluşturmaktır.

Bütün hayatını spora adanmış Selim Sırrı, Türkiye'de spor konusunda öncü bir isim olmuştur. Ayrıca spor basınının oluşumuna büyük katkılar sağlamıştır. Çok sayıda konferans vermiş, radyo konuşmaları yapmıştır. Sayısız makale ve kitap yazmış, gazetelerde çeşitli makaleler yayınlamıştır. Yazıları genellikle beden terbiyesi, spor, jimnastik ve oyun üzerinedir.

Selim Sırrı, yurtdışı tecrübelerinden hareketle kadınlara sporu benimsetme yolunda bir takım girişimlerde bulunmuştur. Erkek okullarının yanı sıra kadın okullarının da müfredatlarına Beden Eğitimi derslerini yerleştirmeyi başarmıştır. Bu sayede kadın Beden Eğitimi Öğretmenlerinin yetişmesini sağlamıştır.

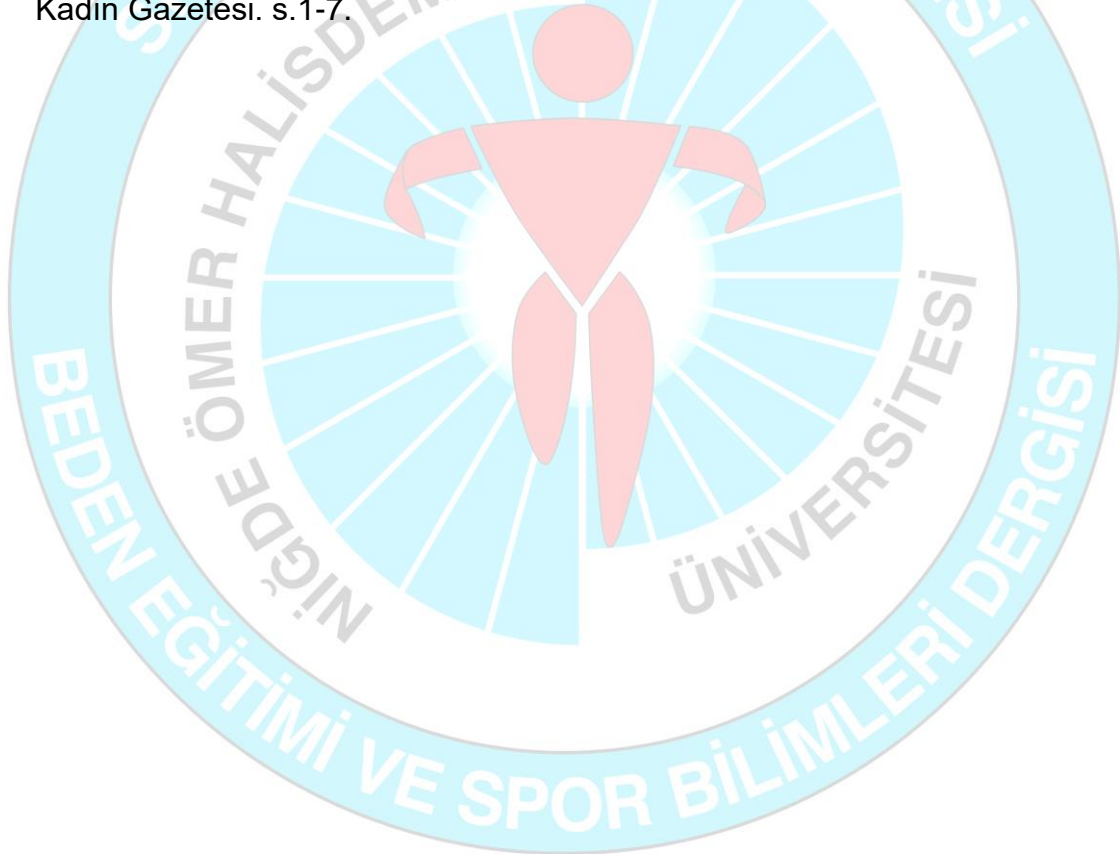
Gazetenin yazarlarının isteği üzerine Kadın Gazetesi'nde de 1952 yılından itibaren çeşitli yazılar yazmaya başlamıştır. Selim Sırrı, Kadın Gazetesi'ndeki yazılarını daha

çok kadın ve çocuklar çerçevesinde yürütmüştür. Bunun sebebi de gazetenin adından da anlaşılacağı üzere okuyucu kitlesinin genellikle kadın olmasıdır. Hangi konuda yazarsa yazsın satır aralarında, dış görünüşten bahsetmiş ve böylece kadınları sürekli spor ve egzersiz yapmaya teşvik ederek Beden Eğitimi konusunda bilgilendirmiştir.

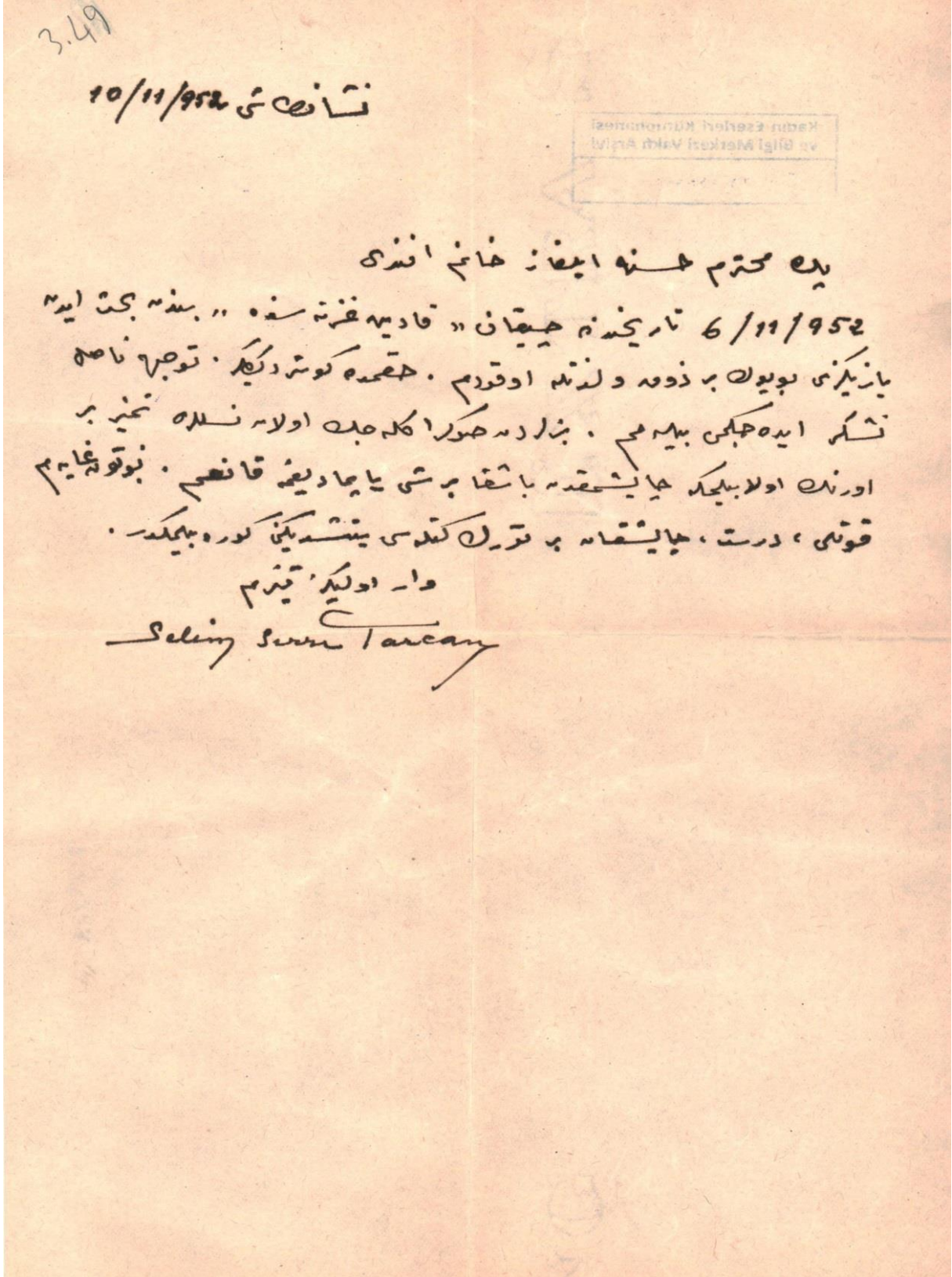
KAYNAKLAR

1. Sarıyar C. (2018). Demokrat parti döneminde Kadın Gazetesi (1950-1960). Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
2. Şinoforoğlu TO. (2015). Selim Sırrı Tarcan ve İsveç Jimnastiği: beden eğitiminde İsveç Modelinin II. Meşrutiyet Dönemi Türk Eğitim sistemine entegrasyonu. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
3. Günay N. (2013). Atatürk Dönemi'nde Türkiye'de beden eğitiminin gelişimi ve Gazi Beden Terbiyesi Bölümü. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi. 29(85), 73-100.
4. Mutlu M. (2019). II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e spor ve eğitimde öncü bir isim: Selim Sırrı Tarcan. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.
5. Çapan MŞ. (1999). Türk sporunda Selim Sırrı Tarcan. Ünyay Yayınları. Muğla, s.28.
6. Karasar N. (2005). Bilimsel araştırma ve yöntemi. 15. Baskı. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
7. Arıkan R. (1995). Araştırma teknikleri ve rapor yazma. Tübitay Ltd. Şti. Ankara.
8. Mahinur. (1952, 11 Şubat). Üstat S. Sırrı Tarcan ile bir konuşma. Kadın Gazetesi. s.1-7.
9. Ilgaz H. (1952, 6 Kasım). Selim Sırrı Tarcan ile bir konuşma. Kadın Gazetesi. s.1-7.
10. Tarcan SS (1952a, 18 Şubat). Kadın meselesi hakkında itiraflarım. Kadın Gazetesi. s.1-2.
11. Tarcan SS (1952b, 17 Mart). Türk kadınlarından beklediklerimiz. Kadın Gazetesi. s.1-7.
12. Tarcan SS (1952c, 23 Ekim). Güzel kimdir, güzel nedir?. Kadın Gazetesi. s.1-7.
13. Türkmen M. (2018). Beden terbiyesi: erken dönem Türk spor politikalarının sosyo- politik temelleri. Spor Yayınevi ve Kitabevi. Ankara, 157,163.
14. Tarcan SS. (1952d, 30 Ekim). Bayanlar vücutlarını nasıl güzelleştirebilirler. Kadın Gazetesi. s.4-7.
15. Tarcan SS. (1953a, 5 Mart). Nasıl mesut olabiliriz?. Kadın Gazetesi. s.1-7.
16. Bileyci O. (2015). İsveç Cimnastiği anlayışının Türk spor tarihine etkileri (1908-1938). Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
17. Altın H. (2016). Harputlu Selim Sırrı ve onun yayınladığı Terbiye ve Oyun Mecmuası. Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi. 3(1), 97-116.
18. Kılıç N. (2019). Spor basınının tarihsel gelişiminde önemli bir dergi: Terbiye ve Oyun. TRT Akademi. 4(8), 264-284.
19. Sarıkaya M. (2018). Selim Sırrı Bey'in (Tarcan) Sıhhi Çocuk Oyunları. Atatürk Dergisi. 7(1), 63-93.
20. Sarıkaya M. (2008). Selim Sırrı Tarcan ve Gürbüz Türk Çocuğu. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi. 24(70), 113-126.

21. Tarcan SS. (1953b, 22 Ocak). Danimarka çocukları. s.1-2.
22. Tarcan SS. (1954, 20 Mayıs). Yavrularımızı tanıyalım. s.1-5.
23. Tarcan SS. (1953c, 2 Nisan). Gençlik ve ihtiyarlık. s.1-6.
24. Dıvıçı C. (1953, 6 Ağustos). Milletlerarası III. Beden Eğitimi Kongresi. Kadın Gazetesi. s.1-6.
25. Oruz İH. (1954, 3 Nisan). TKB İstanbul merkezi başkanı İffet Halim Oruz'un kadınlar birliği'nin tertipleği kız liseleri ve enstitüleri voleybol ve basketbol maçları dolayısıyla spor sahasında demeci. Kadın Gazetesi. s.1.
26. Tarcan SS. (1946). Hatıralarım. Türkiye Yayınevi. İstanbul, 57-59.
27. Oruz İH. (1952, 31 Mart). Mutlu bir gün. Kadın Gazetesi. s. 1-2.
28. Demirhan G., Konukman F. (2012). Selim Sırrı Tarcan: a pioneer in the development of physical education and sports in Turkey. Physical Culture and Sport Studies and Research. 54(1), 41-48.
29. Tur S. (2013). 1930-1960 döneminde 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı kutlamaları. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir.
30. Tarcan SS. (1952e, 9 Haziran). Bizde jimnastik şenlikleri ve idman bayramı. Kadın Gazetesi. s.1-7.

Ekler

Ek.1. Selim Sırrı Tarcan'ın Hasene İlğaz'a kendi el yazısı ile yazdığı mektup¹.

Haftalık, Siyasal, İhtimal, Bağınmaz

Sabip ve Başyazarı: İFFET HALİM ORUZ

Devlet Mükafatı

Kadın Gazetesi

Posta Kutusu: İst. 791, Telefon: 29512

Ustün Kadınlık, Ustün Millet Yararır.

YIL: 7 — SAYI: 314 — 5 Mart 1953 Perşembe

Fiatı: 25 Kuruş

Kadın Gazetesi 7nci Basın yılına girdi...

7 nci Yıl Demeci

Şu satırları, "Babâll" adıyla bilinen Ankara Caddesinin bir köşesine sığınmış olarak yazıyorum. Saat yirmine doğru yürüyor. Kadın olduğumuz için bize, kahramanlık gibi gelse ama, bu caddenin yüzlerce ve yüzlerce isimsiz kahramanı, vakti geçmiş yemek saatlerinde, bazan ikindi üzeri, başan gece yarılarında peynir olmak yiyerek ve sigara üzerine siyaha telendirecek ömür sürerler.

Bu manzaraya, bazan süslü odalar ve maroken koltuklar karşısına da, o koltukta oturmağı hak ederek kazananlar, söylediklerimizin beş betlerini yaşamış ve görmüş adamlardır. Yoksa, hakletmedikleri için, altlarından koltukları kayıveren çok adamlar da görmüştür bu yüksek kapı!..

Yedinci yılın demeci olarak yazacaklarımız giriş yolu olarak, şu manzarayı nakletmedeki bir gaye, Kadın Gazetesinin beş altı yıl içinde artık Babâll mürekkebi yalamışlardan olduğunu işaret etmektir. Bu ne demektir, diye soracak okuyucu olacaktır ama, cevabı şudur:

— Erbabı bilirl!..

Patronlarla işçilerin senli benli olduğu, kılıcı ile kâğıtçının ve kitapçının birbirine karıştığı, başyazar ile muharririn ve muhabirin hemhal olduğu bu acıp halita, acaba bizde daha başka bir şeyler olur mu?..

Biz iyimser olduğumuz için, deriz ki: Olur!..

Şöyle ki, demokratik karakterini ve samimiyetini kaybetmemek üzere, sözler yerinde, krediler gününde kullanılır, haberler olgunlaşır ve sütunlar dolgunlaşır; okuyanın da ölçüsü ona göre bir seviye bulur!..

Başı dahi bir başka tip adam olur. Uçaklar günlük olarak bir şehirden öbür şehire gazete taşınması külfet saymazlar.. Eskişehir, İstanbul gazetelerini okumak için Yalova otobüsünü beklemesiz ve ona göre neler!..

Yedinci yılın asıl demeci, Kadın Gazetesinin her davası gibi, gazetecilik olmasının da ciddi tutulması üzerinde olacaktır.

Babâllde eskimenin bize kazandırdığı tecrübe yanında, bir de ilhamı var ki, o da gazeteciliğimizin bir inkişafa doğru gitmesi işidir!..

İffet Halim Oruz

Aydın Türk kadınlığının yeni bir hamlesi

Ulu Atamızın verdiği hürriyet ateşi, bizi, bütün haklarımızı arayacak seviyeye getirmiştir!..

Yazan: Nevin Arıcan

Kadının Sosyal Hayatını Tetkik Kurumunun faaliyete geçişi, aydın Türk kadınına yakından ilgilendirmiştir. Kadınlığımızın sosyal durumunu etidilerle araştırmak ve incelemek ve düzenlemek üzere toplanması, hepimiz (Bastırası 4 üncü sayfa)

Nasıl mesut olabiliriz?

Saadetlerimiz, onu aramak üzere yola çıktığımız noktada imiş.. Yazık ki farkına varamadık!

Yazan: Selim Sırrı Tarcan

Bazı suratı suuk, kaşları catık kimseler vardır ki, vücutlarının hamuru gamla, kederle yağurlanmıştır. Gündüzlü gece, aydınlık karanlık, beyazı siyah görürler. "Ah, ot!" dillerinden düşmez.. Sarki dünya yıkılmış da onlar altında kalmışlar.. Talihlerinden daima şikâyet ederler. Doğduklarına pişmandır!..

— "Annem beni insan doğuracağına keşke taş doğursaydı!" derler.

Bu gibiler acılarını, ızdıraplarını başkalarına söylemekten zevk alırlar. Belki bunu bilmi-

yerek, istemiyerek yaparlar!.. Hal den şikâyet, onlarda bir tabiat olmuştur. Elemle, kederle o ka- (Devamı 7 nci sayfa)

Gazetemiz

SIYASİ GAZETECİLİK — 1831 VE 1870 DE GAZETELERİMİZ — BİR GAZETENİN MUHTEVİYATI — ÖMÜZLARA YÖKLEEN FEDAKARLIKLAR!..

Yazan: Hasene Ilgaz

1 Mart 1947, Kadın Gazetesinin neşir hayatına geçdiği gündür. Altı yılını tamamlayan bu dava gazetesinin, gövül isterdi ki ömrü 25, 50, hattâ daha uzun yıllar olsun. Bizden sonraki nesil, teist etmek şerefi ve bahıyarlığına erişsin.

Bu yıldönümü münasebetile, memleketimizdeki gazete koleksiyonlarını incelediğimiz zaman, bunların intişar süreleri bizi üzerek düşündürmüştür. (Devamı 6 nci sayfa)

Meslek Kadınları:

Genç Türk Kadın Kütüphanelerimizden Muhteşem Alevcan ile bir konuşma...

Yazan: Hale Gün

Baharı hatırlatan güzel, güneşli bir gündü. Ankaranın Yenışehir semtinde bulunan Milli Kütüphaneye doğru ilerliyorum. Kiş ayların kasvetli günlerinden sonra, insana başka türlü bir yaşama zevki veren böyle i- (Devamı 7 nci sayfa)

Gazetecilik Enstitüsünün yetiştirdiği kadınlarımız ve Cevat Fehmi Başkut, Burhan Felek'le mülakat

Yazan: GÜZEY

1950-51 ders yılında, İstanbul Üniversitesinde İktisat Fakültesine bağlı olarak kurulan Gazetecilik Enstitüsü, disiplinli bir tedrisat takip ederek, geçen sene, 1951-52 de ilk mezunlarını vermiştir. Enstitünün ilk açılışında kaydolan talebe adedi 509 iken, devam edenler günden güne azalmış ve ikinci sene 103 kişi kaydolmuştur. 1951-52 yılında Enstitüde mevcut 631 erkek ve 144 kız talebe olarak bir artış göstermiştir.

Bu kadar yekün tutan öğrencilerden mühim bir kısmını İktisat, Hukuk ve Edebiyat Fakültesine gi- (Devamı 6 nci sayfa)

1925 yılında Kadınlar Birliği Başkanı Nezihle Muhtittin'ın çıkardığı "Kadın Yolu" adlı

Türkiyede kadın gazeteleri...

Türkiye'de ilk defa kadınlık mevzuunda neşriyat yapan gazete (Terakki) dir. 15 Haziran 1285 (1868) tarihli nüshasında (Terakki) başlığının altında (Muhadderat için gazetedir) i-baresini yazmak suretiyle, haftada bir kadınlar için bir nüsha çıkarmaya başlamıştır. İkinci olarak 26 Eylül 1875 te Vakıf gazetesi (Mürebbi Muhaderat) adıyla haftada bir kadınlıkla ilgili bir sayı çıkarılmaya başlanmıştır.

Bundan sonra sırasıyle:

- 1 Aralık 1885 te (Şüküfezar)
- 1 Ocak 1886 da (Parça Boğçası)
- 22 Haziran 1889 da (Mürüvet)

(Devamı 2 nci sayfa)

1970 59 73

Genç Türk kütüphanecilerinden Muhteşem Alevcan

Ek.2. Kadın Gazetesi'nde Selim Sırrı'nın yazı örneği (5 Mart 1953)¹³.

UEFA Avrupa Liginde Müsabakalardan Galip Ve Mağlup Ayrılan Takımların Bazı Parametreler Açısından Karşılaştırmalı Analizi

ÖZ

Bu çalışma UEFA Avrupa Liginden galip ve mağlup ayrılan takımları bazı parametreler açısından karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır. Araştırma verileri UEFA resmi sitesinden alınarak turnuvaya katılan 48 takımın birbirleriyle yaptıkları 161 müsabaka üzerinden yapılmıştır. Bağımsız iki grup arasındaki farklılığı tespit etmek için Mann Whitney U testi uygulanarak, ortalama değerleri ile standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Anlamlılık değeri $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre müsabakalardan galip ve mağlup ayrılan takımların kaydedilen atılan gol sayısı, ilk yarı ve ikinci yarıda atılan gol sayısı, isabetli pas ve isabetli orta sayısı, toplam şut ve isabetli şut sayısı, topla oynama yüzdesi ve kornere sayısı ile ilgili sonuçlarına bakıldığında, iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Müsabakalardan galip ve mağlup ayrılan takımların toplam orta sayısı, isabetli pas yüzdesi, ikili mücadele kazanma yüzdesi, sarı kart ve kırmızı kart sayısı, ofsayt sayısı ve faul sayısı ile ilgili sonuçlarına bakıldığında, iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p > 0,05$). Sonuç olarak müsabakalardan galip ayrılan takımların bazı parametreler açısından mağlup takımlardan üstün olduğu ve bu sayede galibiyete ulaştıkları görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Futbol, UEFA Avrupa Ligi, Maç Analizi, Teknik, Taktik

A Comparative Analysis of The Teams Who Won and Lost The Matches in The UEFA Europe League in Terms of Some Parameters

ABSTRACT

This study was done by comparing some parameters of the teams that won and lost the UEFA European League. It was made over 161 competitions between 48 teams participating in the tournament. Research Purpose Taken from the official website of UEFA. In order to determine the difference between two independent groups, Mann Whitney U test was applied and mean values and standard deviation connections were calculated. Duration value was accepted as $p < 0.05$. According to the findings, when we look at the results of the winning and losing teams, the number of goals scored, the number of goals scored in the first half and the second half, the number of correct passes and hit crosses, the total number of shots and hit shots, the percentage of playing the ball, and the number of corners. group is a significant quotation as superior ($p < 0.05$). The middle number of the teams that won and lost from the competitions, the percentage of correct passes, the percentage of the double fight, the number of yellow cards and red cards were not different between the two groups ($p > 0, 05$). As a result, it is seen that the teams that are victorious from the competitions are superior to the teams other than some parameters and thus, they have won.

Key Words: Football, UEFA Europe League, Match Analysis, Technique, Tactics.

GİRİŞ

Futbol dünya çapında 250 milyon kişinin içinde olduğu (oyuncu, teknik adam, çalışan gibi) ve 1,4 milyar kişinin (tarafdar ve seyirci gibi) katılım ve ilgi gösterdiği yıllık 400 milyar dolar ile 1 trilyon dolar arasında para büyüklüğüne sahip 19. yüzyılda İngilizler tarafından geliştirilen ve 20. yüzyılda endüstriyel ve küresel boyut kazanarak tüm dünyada dikkatleri üzerine çeken ve en fazla takipçiye sahip olan en ünlü spor dalıdır¹. Futbolun, kitleleri coşkuyla arkasından yürüten devasa ekonomik yatırımların yapıldığı endüstri haline gelmesiyle; gelirlerini artırmak ve marka imajını dünyaya duyurmak isteyen kulüpler başarılı olmanın peşine düşmüştür¹². Başarılı olma isteği gün geçtikçe artan futbolda, yapılan araştırmalar, teknoloji alanındaki gelişmelerle beraber futbolu daha başka bir seviyeye götürmüştür¹⁴. Bilim insanları farkı yaratan unsurları öğrenmek istemişler ve bunun için temel performans göstergelerini incelemeye başlamışlardır⁹. Bu durumda teknolojik gelişmelerden spor dallarının faydalanması kaçınılmaz hale gelmiştir. Öyle ki, uzmanlar gelişen teknolojiye dayanarak, farklı branşlarda yeni sporcular yetiştirirken bilgisayarlar ile maç analizi yaparak geliştirmeye çalışmaktadırlar¹⁰.

Maç analizi; antrenöre objektif bilgiler aktaran ve çalışmalarına yardımcı bir araçtır¹⁴. Bu sebep ile antrenörlük mesleğinin en önemli destekçisidir⁸. Aynı zamanda maç analizi vazgeçilmez bir performans değerlendirme ve performans artırma yöntemi olarak kullanılmaktadır⁷. Bu sebep ile maç analizi futbolda kaliteyi etkileyen en önemli faktörlerdendir⁴. Oyuncu performansı analiz edilerek sağlanan bilgiler futbol maçını anlamak için çok önemli katkı sağlar¹⁵. Bütün bunlarla beraber analiz sonuçları, antrenörlere müsabaka öncesi oyuncu seçimi için yardımcı olurken, yöneticilere de kulüplerinde transfer politikalarının belirlenmesi açısından yardımcı olmaktadır. Maç analizinin en büyük yararlarından bir başkası ise, takımın maç içinde yaptığı hareketlerin sayısal olarak değerlendirmesine imkan sağlamasıdır³.

Günümüzde artık müsabakaların farklı yöntemlerle analizinin gerçekleşmesi spor bilimciler ve antrenörler tarafından vazgeçilmez görülmektedir. Teknik adamlar için hızlı ve tarafsız destek sağlamak ve spor bilimlerindeki çalışmalarda ise araştırma aracı olarak kullanılmaktadır⁸.

Yapılan çalışmalara bakıldığında maç analizi ile ilgili birçok çalışma görülmektedir. Bunlardan bazıları gol öncesi pas sayısını değerlendirirken, bazıları gol bulunan zaman dilimlerini, bazıları maç başında bulunan bir gol veya ilk golün müsabaka sonucuna etkisini araştırmışlardır. Bazı araştırmalar nasıl gol atıldığını araştırmış ve olgun atak ve takım oyunları sayesinde bulunan golleri konu yapmış, bazı araştırmalar ise golün atıldığı bölgeyi konu edinmişlerdir⁶. Bu çalışma UEFA Avrupa Liginde müsabakalardan galip ve mağlup ayrılan takımları bazı parametreler açısından karşılaştırmak amacı ile yapılmıştır. Müsabaka esnasında meydana gelen parametreler ile ilgili antrenörlere tarafsız bilgiler sunarak takımlarını değerlendirme ve analiz etme fırsatı sunmaktadır.

MATERYAL VE METOT

Katılımcılar

Bu çalışmada UEFA Avrupa Ligine katılan 48 takımın birbirleriyle oynadığı müsabakalar incelenmiştir. 90 dakika sonunda beraberlikle biten ve uzatmalar oynanan müsabakalar başarı-başarısızlık faktörlerinin nedenleri tespit edilemeyeceği

için değerlendirmeye alınmayarak sadece galibiyetle ve mağlubiyetle sonuçlanan 161 müsabakanın bazı parametreler açısından karşılaştırılması yapılmıştır.

Turnuvada herhangi bir takım galip ve mağlup grupta yer alacak olup, her bir müsabaka birbirinden bağımsız olarak analiz edilecek ve 161 müsabaka sonucunda galip gelen takımlar A, mağlup olan takımlar B olmak üzere bağımsız 2 gruba ayrılarak bu grupların teknik ve taktik parametrelere göre karşılaştırılması yapılmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri UEFA (www.uefa.com) resmi sitesinden alınmıştır. Galip ve mağlup takımlar arasındaki farklılığı belirlemek için; toplam atılan gol sayısı, ilk yarıda ve ikinci yarıda atılan gol sayıları, isabetli pas sayısı ve isabetli pas yüzdesi, toplam şut sayısı ve isabetli şut sayısı, ikili mücadele kazanma yüzdesi, toplam orta sayısı ve isabetli orta sayısı, topla oynama yüzdesi, sarı kart ve kırmızı kart sayıları, ofsayt sayısı, faul sayısı, korner sayısı parametreleri değerlendirmeye alınmıştır.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler paket SPSS 22 programında kaydedilip, bulguların dağılımlarını görmek ve ortaya koymak için Kolmogorov Smirnov testi uygulanmış ve bulguların normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Bağımsız iki grup arasındaki farklılığı tespit etmek için Mann Whitney U testi uygulanarak, ortalama değerleri ile standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir

BULGULAR

Bu bölümde, müsabakaları kazanan ve kaybeden takımlar ile ilgili istatistiksel analizlere ve tablolara yer verilmiştir.

Tablo 1. Takımların atılan gol sayısı, ilk yarıda atılan gol sayısı, ikinci yarıda atılan gol sayısı, isabetli pas sayısı, isabetli orta sayısı, toplam şut sayısı, isabetli şut sayısı, topla oynama yüzdesi ve korner sayısı dağılımları ile ilgili Mann-Whitney U testi sonuçları

		N	$\bar{X} \pm Sd$	U	p
Atılan toplam gol sayısı	Kazanan	161	2,40±1,19	2442,500	0,000*
	Kaybeden	161	0,58±0,72		
İlk yarıda atılan gol sayısı	Kazanan	161	1,03±0,95	6779,500	0,000*
	Kaybeden	161	0,27±0,52		
İkinci yarıda atılan gol sayısı	Kazanan	161	1,34±0,94	4915,000	0,000*
	Kaybeden	161	0,30±0,57		
İsabetli pas sayısı	Kazanan	161	386,27±136,57	11237,000	0,039*
	Kaybeden	161	351,20±105,44		
İsabetli orta sayısı	Kazanan	161	4,22±2,42	10583,500	0,004*
	Kaybeden	161	3,45±2,24		
Toplam şut sayısı	Kazanan	161	13,83±5,39	8310,500	0,000*
	Kaybeden	161	10,62±4,95		
İsabetli şut sayısı	Kazanan	161	5,53±2,47	4936,000	0,000*
	Kaybeden	161	2,83±1,91		
Topla oynama yüzdesi	Kazanan	161	51,64±10,95	10843,000	0,011*
	Kaybeden	161	48,61±10,99		
Korner sayısı	Kazanan	161	5,27±3,03	10565,500	0,004*
	Kaybeden	161	4,32±2,59		

* $p < 0,05$

Müسابakalardan galip ve mağlup ayrılan takımların kaydedilen atılan gol sayısı, ilk yarı ve ikinci yarıda atılan gol sayısı, isabetli pas ve isabetli orta sayısı, toplam şut ve isabetli şut sayısı, topla oynama yüzdesi ve korner sayısı ile ilgili sonuçlarına bakıldığında, iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$).

Tablo 2. Takımların toplam orta sayısı, isabetli pas yüzdesi, ikili mücadele kazanma yüzdesi, sarı kart sayısı, kırmızı kart sayısı, ofsayt sayısı ve faul sayısı dağılımları ile ilgili Mann-Whitney U testi sonuçları

		N	$\bar{X} \pm Sd$	U	p
Toplam orta sayısı	Kazanan	161	16,32 $\pm$ 7,24	12796,500	0,844
	Kazanan	161	16,49 $\pm$ 7,33		
İsabetli pas yüzdesi	Kazanan	161	78,79 $\pm$ 9,35	11237,000	0,084
	Kazanan	161	77,63 $\pm$ 7,81		
İkili mücadele kazanma yüzdesi	Kazanan	161	49,90 $\pm$ 6,03	12673,000	0,730
	Kaybeden	161	49,64 $\pm$ 6,70		
Sarı kart	Kazanan	161	2,04 $\pm$ 1,36	12924,500	0,965
	Kaybeden	161	2,04 $\pm$ 1,32		
Kırmızı kart	Kazanan	161	0,07 $\pm$ 0,26	12304,500	0,130
	Kaybeden	161	0,14 $\pm$ 0,37		
Ofsayt sayısı	Kazanan	161	2,19 $\pm$ 1,81	12487,000	0,563
	Kaybeden	161	2,31 $\pm$ 1,89		
Faul sayısı	Kazanan	161	13,34 $\pm$ 4,57	11972,500	0,235
	Kaybeden	161	12,53 $\pm$ 3,80		

* $p > 0,05$

Müسابakalardan galip ve mağlup ayrılan takımların toplam orta sayısı, isabetli pas yüzdesi, ikili mücadele kazanma yüzdesi, sarı kart ve kırmızı kart sayısı, ofsayt sayısı ve faul sayısı ile ilgili sonuçlarına bakıldığında, iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p > 0,05$).

TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı 2018-2019 UEFA Avrupa Ligi maçlarından galibiyet ve mağlubiyetle ayrılan takımları bazı parametreler açısından karşılaştırmalı analiz etmektir. Elde edilen sonuçlara göre iki grup arasında atılan ilk yarı, ikinci yarı ve toplam atılan toplam gol sayıları, isabetli pas sayıları, isabetli pas yüzdeleri, toplam şut sayıları ve isabetli şut sayıları, isabetli orta sayıları, topla oynama yüzdeleri ve korner sayıları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Benzer çalışmalara bakıldığında çalışmamızı destekler nitelikte olduğu görülmektedir. 3 sezon boyunca 4 büyük Avrupa liginde oynanan maçlar üzerine yapılan çalışmada meydana gelen toplam 10,885 golün %44,9'unun ilk yarıda, %55,1'inin ise ikinci yarıda meydana geldiği saptanmıştır². 2010 Dünya Kupası üzerine yapılan çalışmada atılan gollerin ortalaması 2,27 olarak tespit edilmiş ve ikinci yarıda ilk yarıya oranla daha fazla gol kaydedildiği saptanmıştır¹⁸. 1930-2010 yılları arasında meydana gelen toplam 19 Dünya Kupasının analizini yaptığı çalışmada gollerin %43,07 'sinin (951) ilk devre, %54,44 'ünün (1202) ikinci devre meydana geldiğini saptanmıştır¹⁶. Ayrıca farklı çalışmalarda geliştirilen Yapay Sinir Ağları modeli ile futbol liglerinin belirlenen giriş değişkenlerine göre (1. ve 2. yarıda atılan ve yenilen goller, topla sahip olma, pas sayısı, toplam pas sayısı, gol öncesi pas sayısı, hücum pası sayısı, toplam atak süresi) analizi yapılarak yüksek doğruluk oranlarında sezon sonu lig sıralaması tahmin edilmiştir^{19,20,21} Bizim çalışmamızda da yapılan benzer çalışmalarda olduğu gibi ikinci

yarıda atılan gol sayısının ilk yarıda atılan gol sayısından fazla olduğu saptanmıştır. 2010 FIFA Dünya Kupası üzerine yapılan çalışmada başarılı takımların isabetli pas sayısı ve isabetli pas yüzdelerini başarısız takımlara oranla daha yüksek olduğunu saptamıştır⁴. Farklı liglere göre pas sayısının araştırıldığı çalışmada süper lig ekiplerinin ortalama 305,60 olumlu pas, 1. lig ekiplerinin ortalama 180,70 olumlu pas, 2. lig ekiplerinin ise ortalama 200,80 olumlu pas olarak saptamışlardır⁹. İsbetli pas sayısı ve pas yüzdeleri açısından galip gelen takımlarla mağlup olan takımlar arasında galip takımların mağlup takımlara oranla daha üstün olduğu literatürdeki araştırmalarda görülmektedir. 2014 Dünya Kupasına yönelik yapılan araştırmada daha fazla şut çekmenin %13, kaleye isabetli şut çekmenin ise %48 oranında müsabakaları kazanmaya etkisi olduğu tespit edilmiştir¹⁷. İspanya Liginde yapılan 380 futbol karşılaşmasının incelenmesi sonucunda kazanan takımların kaybeden takımlara oranla daha fazla şut kaydettiği gözlemlenmiştir²². Yapılan çalışmaların bulguları ile literatür bulguları benzerlik göstermektedir. 2012 Avrupa Şampiyonası'nın analizinin yapıldığı başka bir çalışmada turnuvada başarılı performans sergileyen takımların toplam orta sayıları 228, olumlu orta sayıları ise 132, başarısız takımların toplam orta sayıları 188, olumlu orta sayıları ise 96 olarak saptanmıştır¹¹. 2016 Avrupa Şampiyonası'ndaki müsabakalarda kazanan takımların ortalama orta sayısı 19,71, olumlu orta ortalaması 7,34, kaybeden takımların toplam orta ortalaması 20,34 ve müsabakaları kaybeden takımların isabetli orta ortalamaları ise 6,43 olarak saptanmıştır¹². Literatürde yapılan çalışmaların bir kısmı bizim çalışmamızdaki gibi galip ve mağlup takımların orta sayılarının birbirine yakın olduğu sonucunu, mağlup takımların daha fazla orta yaptığını göstermekle birlikte, yapılmış bazı çalışmalarda da başarılı takımların daha fazla orta yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. İngiltere Premier Ligi'nde futbolda topa sahip olmanın önemini anlamak üzere gerçekleştirdikleri çalışmada, herhangi bir takım %64 oranından fazla topa sahip olursa, müsabakadan galip ayrılma ve topa hakim olma yüzdesi arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki saptamışlardır²³. Topa sahip olma açısından galip gelen takımlarla mağlup olan takımlar arasında günümüzde istatistiksel olarak çok büyük farklılıkların bulunmadığı, ancak bazı çalışmalarda da başarılı takımların daha fazla topa sahip oldukları görülmektedir. 2016 Avrupa futbol şampiyonasındaki müsabakalardan galip ayrılan takımların korner ortalamaları 5,54, müsabakalardan mağlup ayrılan takımların korner ortalamaları ise 4,60 olarak saptanmıştır¹³. Literatürde yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun çalışmamızı destekler nitelikte olduğu başarılı takımların daha fazla korner atışı kullandığı görülmektedir.

İki grup arasında toplam orta sayısı, ikili mücadele kazanma yüzdeleri, sarı kart ve kırmızı kart sayıları, ofsayt ve faul sayıları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Lig sıralamasına göre başarılı ve başarısız takımların analizinin yapıldığı çalışmada en fazla olumsuz orta ve toplam ortanın ligin son üç takımı tarafından yapıldığını tespit etmişlerdir³. 2012-2017 sezonlarında toplam 1430 müsabakanın analizinin yapıldığı Çin Süper Ligi'nde, müsabakaları kazanan takımların ikili mücadele kazanma ortalamaları 52,5, müsabakaları kaybeden takımların ikili mücadele kazanma ortalamaları ise 50,7 olarak saptanmıştır²⁶. 2016 Avrupa futbol şampiyonasındaki müsabakaları kazanan takımların sarı kart sayıları 1,77, müsabakaları kaybeden takımların sarı kart sayıları 2,09 ve müsabakaları kazanan takımların kırmızı kart sayıları 0,00, müsabakaları kaybeden takımların kırmızı kart sayıları 0,09 olarak tespit edilmiştir¹³. 2014 Dünya Kupası üzerine yapılan çalışmada kazanan takımların ofsayt ortalamaları 2,15, kaybeden takımların ofsayt ortalamaları ise 2,17 olarak saptanmıştır⁹. 2012 Avrupa Futbol Şampiyonası üzerine yapılan bir

başka çalışmada kazanan takımların ofsait ortalamaları 2,29, kaybeden takımların ofsait ortalamaları 1,50 olarak saptanmıştır²⁴. Şampiyonlar Ligi final maçları üzerine yapılan bir başka çalışmada müsabakaları kazanan takımların faul sayıları 10, müsabakaları kaybeden takımların faul sayıları 13,6 olarak saptanmıştır⁵. 2004 Avrupa Futbol Şampiyonası üzerine yapılan bir başka çalışmada turnuva şampiyonu Portekiz'in bulduğu gollerin %40'nın kornerlerden geldiği saptanmıştır²⁵. Literatürlerdeki çalışmalarda müsabakalardan galip gelen ve mağlup ayrılan takımların toplam orta sayısı, ikili mücadele kazanma yüzdeleri, sarı kart ve kırmızı kart sayıları, ofsait ve faul ortalamalarının birbirine yakın olduğu, aralarında büyük farklılıkların bulunmadığı, bizim çalışmamızda da müsabakalardan galip gelen ve mağlup ayrılan takımların toplam orta sayısı, ikili mücadele kazanma yüzdeleri, sarı kart ve kırmızı kart sayıları, ofsait ve faul ortalamalarının birbirine benzer sonuçlar gösterdiği görülmektedir.

Sonuç olarak müsabakalardan galip ayrılan takımların gol, pas, şut, orta, korner gibi parametrelerde rakiplerine üstünlük kurdukları ve bu sayede galibiyete daha fazla yaklaşmış oldukları görülmektedir. Müsabakalardan galip ayrılmak için toplam orta, ikili mücadele, sarı kart ve kırmızı kart, ofsait ve faul gibi parametrelerin ise tek başına yeterli olmadığı görülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Akgeyik T. (2018). Futbolda başarıyı etkileyen faktörler (Türkiye Süper Lig takımları üzerine ampirik bir araştırma). *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*. 7(18), 396-413.
2. Alberti G., Iaia FM., Arcelli E., Cavaggioni L., Rampinini E. (2013). Goal scoring patterns in major European soccer leagues. *Sport Sciences for Health*. 9(3), 151-153.
3. Bostancı Ö., Ünver Ş., Kabadayı M., Şebin K., İmamoğlu M. (2017). 2012-2013 Spor toto süper lig takımlarının sezon sonu sıralamasına etki eden faktörlerin incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 19(2), 78-88.
4. Clemente F. (2012). Study of successful teams on FIFA World Cup 2010 through notational analysis. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*. 3(3), 90-103.
5. Çoban O. (2019). UEFA Şampiyonlar ligi final maçlarının bazı değişkenlere göre analizi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 17(3), 93-99.
6. Çobanoğlu HO., Terekli MS. (2018). 2016 Avrupa futbol şampiyonası gol analizi. *Türkiye Klinikleri Spor Bilimleri*. 10(3), 123-129.
7. Dufour M., Phillips J., Ernwein V. (2017). What makes the difference? Analysis of the 2014 World Cup. *Journal of Human Sport and Exercise*. 12(3), 616-629.
8. Doğan M., Doğan A., Alkan A. (2004). 2001-2002 futbol sezonunda Türkiye 1. Süper Liginde atılan gollerin incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 6(1), 1-10.
9. Dinçer Ö., Arı E., Sözen H., Erdoğan E., Cevahircioğlu B. (2016). Profesyonel futbol takımlarının alt yapılarında oynayan genç futbolcuların profesyonel futbol ligleri için performans açısından yeterlilik düzeylerinin incelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*. 8(1), 35-46.
10. Erdil G., Bozkurt S., İşleğen Ç., Ölçücü B. (2013). 2010 Futbol Dünya Kupasında İspanya takımının kolektif performansının maçların kazanılmasında etkisi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*. 4(2), 5-12.

11. Frame JR. (2013). Tactical and technical comparison of successful teams and unsuccessful teams in the 2012 European Championships. Yüksek Lisans Tezi, Cardiff Metropolitan University. İngiltere.
12. Gürkan O., Müniroğlu S. (2018). 2016 Avrupa futbol şampiyonasındaki müsabakaların teknik-taktik açıdan analizi. *Sportmetre*. 16(3), 101-108.
13. Güler A., Erdil G. (2018). Futbol müsabakasında kat edilen toplam koşu mesafesinin müsabaka sonucuyla ilişkisinin incelenmesi. *Eurasian Research in Sport Science*. 3(2), 116-123.
14. İmamoğlu R., Bostancı Ö., Kabadayı M., İmamoğlu M. (2015). 2012-2013 sezonu Türkiye Spor Toto Süper Liginde mücadele eden takımların yaptıkları maç sonuçlarının farklı parametrelere göre incelenmesi. *International Journal of Sport Culture and Science*. 3(4), 159-166.
15. Liu H., Yi Q., Giménez JV., Gómez MA., Lago-Peñas C. (2015). Performance profiles of football teams in the UEFA Champions League considering situational efficiency. *International Journal of Performance Analysis in Sport*. 15(1), 371-390.
16. Leite SSW. (2013). Analysis of goals in soccer world cups and the determination of the critical phase of the game. *Physical Education and Sport*. 11(3), 247-253.
17. Njororai WWS. (2013). Analysis of goals scored in the 2010 World Cup soccer tournament held in South Africa. *Journal of Physical Education and Sport*. 13(1), 6-13.
18. Liu H., Gomez MA., Lago-Penas C., Sampaio I. (2015). Match statistics related to winning in the group stage of 2014 Brazil FIFA World Cup. *Journal of Sports Sciences*. 33(12), 1205-1213.
19. Aka H. (2020). Yapay sinir ağları modeli ile futbolda takım sıralamasının tahmin edilmesi. *Spor Bilimleri Alanında Akademik Çalışmalar-2, Gece Kitaplığı Yayın Evi, Ankara*. S. 173-182.
20. Aka H., Aktuğ ZB., Kılıç F. (2020). Türkiye süper lig sezon sonu takım sıralamasının geliştirilen yapay sinir ağları modeli ile tahmin edilmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*. 11(3), 258-268.
21. Kılıç F., Aka H., Aktuğ ZB. (2020). Futbolda yapay sinir ağları modeli ile lig sıralaması tahmini. *International Journal of Contemporary Educational Studies*. 6(2), 379-391.
22. Lago-Penas C., Lago-Ballesteros J., Dellal A., Gomez M. (2010). Game-related statistics that discriminated winning, drawing and losing teams from the Spanish Soccer League. *Journal of Sports Science & Medicine*, 9(2), 288-293.
23. Parziale EJ., Yates PA. (2013). Keep the ball! The value of ball possession in soccer. *International Journal of Undergraduate Research*. 6(1), 1-24.
24. Sgro F., Barresi M., Lipoma M. (2015). The analysis of discriminant factors related to team match performances in the 2012 European Football Championship. *Journal of Physical Education and Sport*. 15(3), 460-465.
25. Yiannakos A., Armatas V. (2006). Evaluation of the goal scoring patterns in European Championship in Portugal 2004. *International Journal of Performance Analysis in Sport*. 6(1), 178-188
26. Zhou C., Zhang S., Calvo L.A., Cui Y. (2018). Chinese soccer association super league, 2012–2017: Key performance indicators in balance games. *International Journal of Performance Analysis in Sport*. 18(4), 645-656.

AKSARAY İLİNDEKİ ÇOCUK OYUN ALANLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

EVALUATION OF CHILD PLAYGROUNDS IN SOME VARIABLES: CITY OF AKSARAY

Gönderilen Tarih: 21/01/2021
Kabul Edilen Tarih: 12/03/2021

Abdullah YILMAZ

Kırıkkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Kırıkkale, Türkiye

Orcid: 0000-0002-1196-9541

Tuncay ÖCAL

Aksaray Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Aksaray, Türkiye

Orcid: 0000-0001-8440-6769

Aksaray İlindeki Çocuk Oyun Alanlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

ÖZ

Çalışmanın amacı Aksaray ilindeki çocuk oyun alanlarının ebeveynler açısından değerlendirilmesi, bu değerlendirmeler neticesinde alanların eksikliklerinin ortaya konulması ve yapılması gerekenler hakkında önerilerin sunulması amaçlanmıştır. Çalışmada veri toplamak amacıyla kişisel bilgi formu ile Ulaş ve Ayan tarafından geliştirilen Çocuk Oyun Alanları Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Toplam 17 maddeden oluşan ölçeğin, "Hijyen ve Aydınlatma Yeterliliği", "Genel Yeterlilik", "Donanım Yeterliliği" ve "Güvenlik ve İşlevsellik Yeterliliği" olmak üzere 4 alt boyutu vardır. Çalışmaya bu alanları kullanan, 149'u erkek 102'si kadın olmak üzere toplam 251 ebeveyn gönüllü olarak katılmıştır. Yapılan t-testi sonucuna göre, kadın ve erkek ebeveynlerin gerek ölçeğin tamamında gerekse alt boyutlarında gözlenen ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Kadın katılımcıların %73,5'i, erkeklerin ise %53'ü 40 yaş ve altı grupta yer almaktadır. Güvenlik ve işlevsellik alt boyutunda, 41 yaş ve üstü ebeveynler ile 40 yaş ve altı ebeveynlerin ortalamaları arasında gözlenen farklılığın istatistiksel açıdan önemli olduğu, 41 yaş ve üstü ebeveynlerin çocuk oyun alanlarının güvenlik ve işlevselliğini 40 yaş ve altı ebeveynlerden daha yetersiz bulduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte araştırmada elde edilen ortalamalar, Aksaray ilindeki çocuk oyun alanlarının hem genel yeterlilik konusunda hem de alt boyutlarda yetersiz olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Oyun Alanları, Çocuk, Oyun

Evaluation of Child Playgrounds in Some Variables: City of Aksaray

ABSTRACT

The aim of this study is to evaluate the children's playgrounds in Aksaray in terms of parents. As a result of these evaluations, it is aimed to reveal the deficiencies of the fields and to offer suggestions about what needs to be done. In the study, the personal information form and the Children's Playgrounds Evaluation Scale developed by Ulaş and Ayan were used. The scale, consisting of 17 items in total, has 4 sub-dimensions: "Hygiene and Lighting Competence", "General Competence", "Hardware Competence" and "Safety and Functionality Competence". A total of 251 parents, 149 males, and 102 females, using these areas, participated in the study voluntarily. According to the results of the t-test, no statistically significant difference was found between the means of the male and female parents observed both in the entire scale and in its sub-dimensions. 73.5% of the female participants and 53% of the men are in the age group 40 and below. In the safety and functionality sub-dimension, it was determined that the difference observed between the averages of parents aged 41 and over and parents aged 40 and younger was statistically significant. Parents aged 41 and over find the safety and functionality of children's playgrounds less than that of parents 40 and younger. The averages obtained in the study show that the children's playgrounds in Aksaray province are insufficient in terms of both general competence and sub-dimensions.

Key Words: Children's Playgrounds, Child, Game

GİRİŞ

İnsanoğlu varoluşundan bu yana doğası gereği dürtüsel olarak sürekli hareket etme ihtiyacı duymakta, bu hareketlilik yaşamın devamlılığını sağlamakta ve aynı zamanda kişiyi sürekli olarak yenilemektedir¹. Çocuklar ise harekete geçme eylemini gün içinde oyun gibi çeşitli yollarla gerçekleştirmektedir. Demirel, (2003)² oyunun yapısının belirlenen kurallar doğrultusunda belirlenen hedeflere ulaşmak için tek başına veya bir grupta birlikte iş birliğine dayalı hareketler bütünü olarak ifade etmiştir. Birleşmiş Milletlerin oyunun önemi adına imzalamış olduğu Çocuk Hakları sözleşmesinde "Madde 31.1: Taraf devletler dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama, yaşına uygun eğlenceli etkinliklerine bulunma, kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar" olarak çocuk ve oyun hakkını korumaya almıştır¹⁵.

Çocuklar için oyun sosyolojik, fiziksel, sağlık, psikolojik ve duygusal gelişim açısından büyük önem taşımaktadır^{3,4,5}. Bununla birlikte oyun aracılığıyla keşfederek motor becerileri gelişimi açısından fiziksel iyi oluşlarına da katkısı olmaktadır^{6,7,8,9}. Oyun içerisinde motor beceri gelişimi ve motor becerilerdeki yeterlilik, sağlıklı ilişkili kardiyovasküler rahatsızlıklarda ve depresyon/anksiyete gibi psikolojik süreçlerin iyileştirilmesini sağlamakla birlikte çocuklar için fiziksel olarak aktif kalmanın olumlu bir sonucu olarak görülmektedir^{10,11}. Bu faydalara rağmen araştırmalar, erişim, güvenlik, zaman ve çıkarlar için rekabet gibi çok sayıda nedenden ötürü çocuklar arasında açık hava oyunlarına erişimin azalmaya devam ettiğini göstermektedir¹².

Oyunun çocuklar için günlük temel hareket ihtiyaçlarını karşılamasının yanında çocukların bu oyunları oynayabileceği çocuk oyun alanları ve rekreatif alanların varlığı da oldukça önemlidir^{13,14}. Ayrıca Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi başka bir çalışmada ise çocuk oyunlarındaki azalmanın endişe verici olduğunu vurgulamıştır¹⁵. Çocuk oyun alanı, çocukların oyun oynayabilecekleri, fiziksel ve zihinsel faaliyetlerde bulunabilecekleri, akranlarıyla sosyalleşebilecekleri, becerilerini geliştirebilecekleri ve çeşitli oyun ekipmanlarının bulunduğu alanlar olarak tanımlanmaktadır^{16,17,18}. Giderek artan bina ve yapı artışından dolayı doğal çocuk oyun alanlarının giderek azaldığını ve bunun çocukların yaratıcılık düzeylerine ve çocukluk anılarında bir sınırlandırma süreci oluşturduğunu ifade etmektedir. Bununla birlikte bu sınırlandırma fiziksel aktiviteyi etkileyen önemli bir fark olabileceği ve hangi spesifik aktivite ve davranışların açık havada gerçekleştiği, bunların yapılandırılmış (spor, oyunlar) veya yapılandırılmamış (serbest oyun) olup olmadıklarının incelenmesi de önemlidir¹⁹. Ayrıca oyun alanları kız ve erkek çocuklarına uygun şekilde tasarlanmalıdır²⁰.

Günümüzde teknolojinin hızlı bir şekilde gelişmesine bağlı olarak çocuklar teknolojik aletlerle daha fazla zaman geçirmektedir²¹. Bu bağlamda, ekran temelli etkinliklerde aşırı zaman harcamanın, anti-sosyal davranış ve saldırganlığın ve daha olumsuz duyguların gelişimi ile doğrudan bir ilişkisi olabileceğini gösteren kanıtlar vardır²². Bu noktada çocuk oyun alanlarının önemi daha fazla ön plana çıkmaktadır. Ancak özellikle metropol ve büyük şehir gibi yapılaşmanın gün geçtikçe daha fazla sayıya ulaşması çocuk oyun alanlarını yok etmektedir¹. Bu çalışmanın amacı, günümüzde giderek artan nüfus oranı ile büyük şehirleşme yolunda ilerleyen Aksaray ilindeki çocuk oyun alanlarının çeşitli değişkenler (Yaş, cinsiyet ve çocuk sayısı) ve boyutlar (Hijyen ve Aydınlatma Yeterliliği 5 madde, Genel Yeterlilik 4 madde, Donanım Yeterlilik 5 madde ve Güvenlik ve İşlevsellik Yeterlilik 3 madde olmak üzere 4 alt boyut 17 madde) açısından incelenmesidir.

MATERYAL VE METOT

Evren ve Örneklem

Bu çalışma, Aksaray ilindeki çocuk oyun alanlarını 2-12 yaş arası çocukların ebeveynleri açısından değerlendirilmesidir. Bu değerlendirmeler sonucu Aksaray ilindeki çocuk oyun alanlarının ebeveynler açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya bu alanları kullanan 251 ebeveyn (149 erkek 102 kadın; çocuk sayısı $3.53 \pm .96$; haftalık oyun alanı kullanım süresi 1.70 ± 1.03 gün gönüllü olarak katılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Katılımcıların tanımlayıcı bilgileri için araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ve çocuk oyun alanlarını değerlendirmek için Ulaş ve Ayan, (2016)²³ tarafından geliştirilen Çocuk Oyun Alanları Değerlendirme Ölçeği (ÇOADÖ) kullanılmıştır. Ölçek Hijyen ve Aydınlatma Yeterliliği (5 madde). Genel Yeterlilik (4 madde). Donanım Yeterlilik (5 madde) ve Güvenlik ve İşlevsellik Yeterlilik (3 madde) olmak üzere 4 alt boyut ve 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı .84 olarak saptanmıştır. Bu çalışmada ise Çocuk Oyun Alanları Değerlendirme ölçeği Cronbach Alpha katsayısı .83 olarak saptanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 21 istatistik programı kullanılmıştır. Ölçek ortalama puanlarını belirlemek için aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Bununla birlikte gerek genel ortalamaların gerekse “Hijyen ve Aydınlatma Yeterliliği”, “Genel Yeterlilik”, “Donanım Yeterliliği” ve “Güvenlik ve İşlevsellik Yeterliliği” alt boyutlarında gözlenen ortalamaların cinsiyet ve yaş değişkenlerine göre karşılaştırılması için bağımsız örneklem t-testi, çocuk sayısı değişkenine göre karşılaştırılması için tek yönlü Anova testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Ölçeğe Ait Puan Ortalamaları

	$\bar{X} \pm Ss$
Hijyen ve Aydınlatma Yeterliliği	$1.90 \pm .81$
Genel Yeterlilik	$2.63 \pm .81$
Donanım Yeterlilik	$2.44 \pm .82$
Güvenlik ve İşlevsellik Yeterlilik	$2.42 \pm .88$
Çocuk Oyun Alanları Değerlendirme Ölçeği (ÇOADÖ)	$2.32 \pm .63$

Tablo 1’de Çocuk Oyun Alanları Değerlendirme ölçeği ve alt boyutlarına ait ortalama puanlar verilmektedir. Hijyen ve aydınlatma yeterliliği ($1.90 \pm .81$), donanım yeterliliği ($2.44 \pm .82$), güvenlik ve işlevsellik yeterliliği ($2.42 \pm .88$) ve ÇOADÖ genel ortalama ($2.32 \pm .63$) puanlarına göre ortalamaların altında bir yeterliliğe sahip olduğu görülmektedir. Alan genel yeterliliği alt boyutunda ise ($2.63 \pm .81$) ortalamaların üstünde bir puan olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2. Ebeveynlerin Cinsiyet Değişkenine Bağlı ÇOADÖ Puanlarına Göre t Testi Sonuçları

ÇOADÖ Alt Boyutlar		N	$\bar{X} \pm Ss$	t	df	p
Hijyen ve Aydınlatma Yeterliliği	Kadın	102	1.97 ± .82	1.189	249	0.236
	Erkek	149	2.65 ± .87			
Genel Yeterlilik	Kadın	102	2.61 ± .76	.341	249	0.734
	Erkek	149	2.43 ± .79			
Donanım Yeterlilik	Kadın	102	2.44 ± .83	-.166	249	0.868
	Erkek	149	2.46 ± .99			
Güvenlik ve İşlevsellik Yeterlilik	Kadın	102	2.40 ± .79	.486	249	0.627
	Erkek	149	2.35 ± .67			
ÇOADÖ	Kadın	102	2.30 ± .60	.613	249	0.541
	Erkek	149	1.85 ± .81			

p<0.05

Tablo 2’de ebeveynlerin cinsiyet değişkenine göre ÇOADÖ ölçeğine ait t testi sonuçları verilmektedir. Cinsiyet değişkenine ÇOADÖ ölçeği genel ortalamada ve tüm alt boyutlarda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (p>0.05).

Tablo 3. Ebeveynlerin Yaş Değişkenine Bağlı ÇOADÖ Puanlarına Göre t Testi Sonuçları

ÇOADÖ Alt Boyutlar		N	$\bar{X} \pm Ss$	t	df	p
Hijyen ve Aydınlatma Yeterliliği	40 Yaş ve Altı	62	1.88 ± .83	.543	249	0.587
	41 Yaş ve Üstü	50	1.93 ± .79			
Alan Genel Yeterlilik	40 Yaş ve Altı	62	2.65 ± .85	.595	249	0.552
	41 Yaş ve Üstü	50	2.59 ± .73			
Donanım Yeterlilik	40 Yaş ve Altı	62	2.39 ± .83	-1.229	249	0.220
	41 Yaş ve Üstü	50	2.52 ± .78			
Güvenlik ve İşlevsellik Yeterlilik	40 Yaş ve Altı	62	2.33 ± .94	-2.101	249	0.037*
	41 Yaş ve Üstü	50	2.57 ± .75			
ÇOADÖ	40 Yaş ve Altı	62	2.29 ± .68	-1.012	249	0.312
	41 Yaş ve Üstü	50	2.37 ± .52			

*p<0.05

Tablo 3’de ebeveynlerin yaş değişkenine göre ÇOAD ölçeğine ait t testi sonuçları verilmektedir. Yaş değişkenine göre Güvenlik ve İşlevsellik Yeterlilik alt boyutunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmektedir (p<0.05). Buna göre, 40 yaş ve altı ebeveynlere kıyasla 41 yaş ve üstü ebeveynlerin çocuk oyun alanlarının güvenliği ve işlevselliği açısından yetersiz görüldüğüne dikkat çekiliyor.

Tablo 4. Ebeveynlerin Çocuk Sayısı Değişkenine Bağlı ÇOADÖ Puanlarının ANOVA Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	Tukey
Hijyen ve Aydınlatma Yeterliliği	Gruplarası	2.467	5	.2933	.438	0.822	
	Grup İçi	164.163	245	.670			
	Toplam	165.630	250				
Genel Yeterlilik	Gruplarası	7.540	5	1.508	2.374	0.040*	6<1,2,3,4,5
	Grup İçi	155.628	245	.635			
	Toplam	163.169	250				
Donanım Yeterlilik	Gruplarası	.787	5	.157	.233	0.948	
	Grup İçi	165.410	245	.675			
	Toplam	166.197	250				
Güvenlik ve İşlevsellik Yeterlilik	Gruplarası	3.438	5	.688	.893	0.486	
	Grup İçi	188.566	245	.770			
	Toplam	192.004	250				
ÇOADÖ	Gruplarası	1.323	5	.265	.669	0.647	
	Grup İçi	96.824	245	.395			
	Toplam	98.147	250				

p<0.05 1= Yok; 2= 1 Çocuk; 3= 2 Çocuk; 4= 3 Çocuk; 5= 4 Çocuk; 6= 5 ve üzeri çocuk

Tablo 4’de Ebeveynlerin çocuk sayısına göre çocuk oyun alanları değerlendirme ölçeğine ait ANOVA testi sonuçları verilmektedir. Çocuk sayısı değişkenine göre genel yeterlilik alt boyutunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için yapılan Tukey post-hoc testi sonucunda 5 ve üzeri çocuk sayısına sahip olan ebeveynlerin çocuk oyun alanlarındaki genel alan yeterliliği konusunda diğer sayılarda çocuklara sahip olan ebeveynlere göre daha fazla yetersiz olduğunu belirtmektedir.

TARTIŞMA

Erken çocukluk döneminde, fiziksel aktivite sağlıklı davranışları geliştirmek ve yetişkinliğe uzanan bir süreç olduğundan dolayı önemlidir²⁴. Bununla birlikte çocuklar için optimal motor beceri gelişimi ve yaşam boyunca fiziksel aktivitenin sayısız faydasına ulaşmak için, doğumdan itibaren çok fazla oyun imkânı sunulmasını sağlamak için çaba sarf edilmesi gerekmektedir^{25,26}. Çalışmamızın sonuçlarına göre ÇOAD ölçeğinden alınan ortalama puanların çocuk oyun alanlarının yeterliliğinin ortalamanın altında olduğunu göstermektedir.

En düşük ortalama puanın ise Hijyen ve Aydınlatma alt boyutuna ait olduğu tespit edilmiştir. Metin ve Kılıç, (2020)¹⁴ yapmış oldukları çalışmada, Osmaniye ilindeki çocuk oyun alanlarında hijyen ve aydınlatma yetersizliğini vurgulamışlardır. Önceki çalışmalarda^{27,28,29} çocuk oyun alanlarının aydınlatma konusunda yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bu da bizim yapmış olduğumuz çalışma ile paralellik göstermektedir. Çocukların oyun sırasında almış oldukları mutluluk göz önünde bulundurulduğunda onların oyun sırasında dikkat ettiği şey yalnızca haz ve keyiftir. Çocuk oyun alanlarının hijyeniği açısından bakıldığından çok fazla temas halinde hijyen sorunları oluşabileceğini ve pek çok araştırmacının el hijyeninin gastrointestinal ve solunum yolu enfeksiyonlarını önlemek için basit ve etkili bir önlem olarak bilinmektedir^{30,31}. Çalışmamızda, çocuk oyun alanlarının yeterliliği kadın ve erkek ebeveynler açısından değerlendirildiğinde her iki grup tarafından oyun alanları yetersiz olduğu belirlenmiştir. Yapıcı ve ark. (2019)³² yapmış oldukları çalışma da bizim yapmış

olduğumuz çalışmaya destekler niteliktedir. Literatürde cinsiyet farkının çocuk oyun alanları yeterliliği üzerindeki araştırma sayısının az olması aynı zamanda ebeveynlerin çocuklarla birlikte oyun alanlarında birlikte vakit geçirmeleri dikkate alındığında cinsiyet ayrımından çok anne ve babaların oyun alanlarının yeterliliği hakkındaki görüşlerinin düşük ortalama puan göstermesinin daha belirleyici olduğunu ortaya koymuştur³².

Çalışmamızın başka bir sonucunda ise, çocuk oyun alanlarının yeterliliği yaş değişkenine göre anlamlı farklılık göstermiştir. Güvenlik ve işlevsellik alt boyutunda 41 yaş ve üstü ebeveynler şehirdeki çocuk oyun alanlarının yetersiz olduğunu ifade etmektedir. Benzer şekilde Yapıcı ve ark. (2019)³² de çocuk oyun alanları ve yaş değişkeni arasında anlamlı olarak bir fark olduğunu belirtmiştir. Farklı şehirlerde yapılan önceki çalışmalarda çocuk oyun alanlarının Güvenlik ve İşlevsellik konusunda yetersiz oldukları saptanmıştır^{14,27,32}. Yılmaz ve ark. (2006)³³ güvenlik konusunda farklı bir yaklaşım sergileyerek çocuk oyun alanlarındaki farklı bitkilerin (Acer rubrum, Aesculus hippocastanum, Ailanthus altissima, Armenica vulgaris vb.) yüksek seviyede toksit seviyesine sahip olduğu ve güvenlik açısından sorun oluşturabileceğini belirtmiştir. Çocuk oyun alanlarındaki güvenlik sorunları ciddi sakatlıklar ve yaralanmalara sebep olabilmektedir. Oyun alanı yaralanmaları, hastanelerin acil servislerinde tedavi edilen en sık gözlemlenen yaralanma kaynaklarından biri olmaya devam etmektedir^{34,35}. Her yıl 218.000 çocuk acil servislerde tedavi ediliyor ve bu yaralanmaların %75'inden fazlası düşmelerden kaynaklanmaktadır^{36,37}. Birleşmiş Milletler Komitesi, bu artan sorunla ilgili büyük endişelerini ifade etmekte ve bu sorunun nedenlerinden biri olarak güvenlik endişelerine ve aşırı ve kısıtlayıcı bir güvenlik odağına işaret etmekte ve aynı zamanda küçük çocuklar üzerindeki öğrenme ve akademik başarı üzerindeki artan baskıyı göstermektedir¹⁵. Çalışmamızdaki başka bir sonuç ise, çocuk oyun alanlarının çocuk sayısı değişkenine göre yeterlilik düzeyidir. 5 ve üzeri çocuk sayısına sahip olan ebeveynlerin genel alan yeterliliği alt boyutunda çocuk oyun alanlarının yetersiz olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde, Metin ve Kılıç (2020)¹⁴ Osmaniye ilindeki çocuk oyun alanlarında genel alan yetersizliği olduğunu ifade etmiştir. Parklarda, ormanlarda, iç avlularda, trafiğin durduğu sokaklarda, oyun alanlarında veya oyun alanlarında açık havada sağlanan geniş alan, daha geniş bir aktivite yelpazesini ve daha yoğun fiziksel aktiviteyi kolaylaştırmaktadır. Reimers ve Knapp, (2017)³⁸. Araştırmacılar oyun alanlarındaki yollardaki yüksek hızlı, yüksek hacimli trafik, sınırlı yaya güvenlik yapıları, yürüme veya bisiklet tesisleri ve rekreasyon tesislerine sınırlı erişim, çocuklarda ve ergenlerde açık havada fiziksel aktiviteyi engellediğini belirtmiştir^{39,40}. Iwarsson ve Ståhl, (2003)⁴¹ kullanılabilirlik kavramını, yapıli ortama erişme ve onu kullanma becerisini destekleyen işlevsellik olarak ifade etmektedir. Ek olarak, çocukların fiziksel aktivite seviyesi ile oyun alanlarının özellikleri ve kullanımı arasında bir ilişki olduğu vurgulanmıştır⁴³. Son yıllarda, mesleki terapistler yapıların yalnızca erişilebilirlik veya evrensel tasarıma değil, aynı zamanda kapsayıcı kullanılabilirlik kavramına da odaklanmaktadır^{43,44}. Bu konseptin uygulanması, çocukların sadece bir alana erişebilmeleri değil, aynı zamanda oyun alanını diğer çocuklarla aynı şekilde kullanabilmeleri gerektiğini önermektedir⁴¹. Araştırmacıların çoğu fiziksel aktiviteyi tetikleyen önemli bir unsurun da ortamın destekleyici bir önem taşıdığı ve özellikle oyun alanının fiziksel aktivite için olumlu bir etki oluşturabileceğini belirtmiştir^{45,46,47}. Çalışmanın sonucuna göre, Aksaray ilindeki çocuk oyun alanlarının hem genel yeterlilik konusunda hem de farklı boyutlarda yetersiz olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmalarda görülmektedir ki, oyun

alanlarındaki yetersizlikler hem ebeveynler için sorun oluşturmakta hem de çocukların motor gelişimine olumsuz yönde etmektedir. Aynı zamanda, oyun alanlarının genel alan ve güvenlik ve işlevsellik boyutundaki yetersizlikler çocukların fiziksel aktivite düzeylerini etkileyebileceği düşünülmektedir. Oyun alanlarının yeterlilik düzeyleri ile çocukların fiziksel aktivite ve oyundan alınan keyif ilişkisi konusunda yapılacak çalışmaların, bu konu üzerinde bilime farklı açılardan ışık tutacağı düşüncesindeyiz.

KAYNAKLAR

1. Ayan S., Ulaş M. (2015). The examination of playground equipments which are used in Turkey according to the models in developed countries. *Route Educational and Social Science Journal*. 2(3), 130-145.
2. Demirel Ö. (2003). Eğitim sözlüğü. Pegem, Ankara.
3. Ayan S., Memiş UA. (2012). A research related to the importance of play in early childhood. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*. 14(2), 143-149.
4. Ayan S., Dündar H. (2009). Eğitimde okul öncesi yaratıcılığın ve oyunun önemi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*. 28, 63-74.
5. Ginsburg KR. (2007). The importance of play in promoting healthy child development and maintaining strong parent-child bonds. *Pediatrics*. 119(1), 182-191.
6. Tepe MG., Şahin İ., Kalebozan T. (2020). Determination of the motor development levels of 9-10 years old children. *Turkish Journal of Sport and Exercise*. 22(2), 352-359.
7. Karaman B., Süel E. (2020). Okul öncesi eğitim kurumlarında oynatılan fiziksel etkinliğe dayalı oyunların psikomotor gelişimi üzerine etkisi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 14(3), 529-539.
8. Çalışkan O., Süel, E. (2020). Investigation of the psychomotor development levels of girls and boys in the 8 and 9 age groups according to the TGMD-II Test. *Journal of Human Sciences*. 17(4), 1285-1296.
9. Bağlar S., Ayan S., Yapıcı H., Arıkan V. (2017). Çocuk sporcularda fiziksel performans ile ağız ve diş sağlığı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Turkish Journal of Clinics and Laboratory*. 8(1), 11-15.
10. Neelon S., Eç B., Oken E., Taveras EM., Rifas-Shiman SL., Gillman MW. (2012). Age of achievement of gross motor milestones in infancy and adiposity at age 3 years. *Maternal and Child Health Journal*. 16(5), 1015-1020.
11. Williams HG., Pfeiffer KA., O'Neill JR., Dowda M., Mclver KL., Brown WH., Pate RR. (2008). Motor skill performance and physical activity in preschool children. *Obesity*. 16(6), 1421-1426.
12. McCormick R. (2017). Does access to green space impact the mental well-being of children: A systematic review. *Journal of Pediatric Nursing*. 37, 3-7.
13. Metin SN., Kılıç MA., Ayan S. (2020). Osmaniye ili rekreatif alanlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 22(3), 12-20.
14. Metin SN., Kılıç MA. (2020). Evaluation of children's playgrounds in terms of various variables in Osmaniye province. *International Journal of Sport Culture and Science*. 8(3), 112-121.
15. UN. (2013). General comment No, 17 on the right of the child to rest, leisure, play, recreational activities, cultural life and the arts (art, 31), Convention of the

- Rights of the Child, Geneva: United Nations Committee on the Rights of the Child.
16. Silver D., Giorgio M., Mijanovich T. (2014). Utilization patterns and perceptions of playground users in New York City. *Journal of Community Health*. 39(2), 363-371.
  17. Acar H. (2003). Çocuk oyun alanlarında kullanıcıların bitki tercihlerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma: Trabzon kenti örneği. Yüksek lisans tezi, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
  18. Pyle R. (2002). Eden in a vacant lot: Special places, species and kids in community of life. İçinde: Kahn PH., Kellert SR. (Editör). *Children and nature: Psychological, sociocultural and evolutionary investigations*, Cambridge, MA, USA: MIT Press.
  19. Dankiw KA., Tsiros MD., Baldock KL., Kumar S. (2020). The impacts of unstructured nature play on health in early childhood development: A systematic review. *PloSOne*, 15(2), e0229006.
  20. Escalante Y., Garcia-hermoso A., Backx K., Saavedra JM. (2014). Playground designs to increase physical activity levels during school recess: a systematic review. *Health Education & Behavior*, 41(2), 138-144.
  21. Kılıç MA. (2020). 5-18 yaş arası okul sporlarına katılan öğrencilerin dijital oyun bağımlılığı ile sosyal ve duygusal yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Kırıkkale.
  22. Robertson LA., McAnally, HM., Hancox RJ. (2013). Childhood and adolescent television viewing and antisocial behavior in early adulthood. *Pediatrics*. 131(3), 439-446.
  23. Ulaş M., Ayan S. (2016). Çocuk Oyun alanları değerlendirme ölçeği: Geçerlik-güvenirlilik çalışması, Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. 11(2), 10-24.
  24. Centers for Disease Control and Prevention. (2018). Early care and education, <https://www.cdc.gov/obesity/strategies/childcare.html> [Erişim Tarihi: 10.03.2021]
  25. Carson V., Rahman AA., Wiebe SA. (2017). Associations of subjectively and objectively measured sedentary behavior and physical activity with cognitive development in the early years. *Mental Health and Physical Activity*. 13, 1-8.
  26. Venetsanou F., Kambas A. (2010). Environmental factors affecting preschoolers' motor development. *Early Childhood Education Journal*. 37(4), 319-327.
  27. Şişman EE., Erdiç L., Özyavuz M. (2010). The evaluation of the playgrounds in respect of child safety: Tekirdağ (Turkey). *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*. 7(2), 141-150.
  28. Pain R. (2006). Paranoid parenting? Rematerializing risk and fear for children. *Social & Cultural Geography*. 7(2), 221-243.
  29. Chawla L., Malone K. (2003) Neighbourhood quality in children's eyes, İçinde: Christensen P., O'Brien M. (Editör). *Children in the city: Home, neighbourhood and community*. London: RoutledgeFalmer, s.118-141.
  30. Jefferson T., Del Mar CB., Dooley L., Ferroni E., Al-Ansary LA., Bawazeer GA., Conly JM. (2011). Physical interventions to interrupt or reduce the spread of respiratory viruses. *Cochrane database of systematic reviews*.
  31. Ejemot-Nwadiaro RI., Ehiri JE., Meremikwu MM., Critchley JA. (2008). Hand washing for preventing diarrhoea, *Cochrane database of systematic reviews*.

32. Yapıcı H., Ayan S., Orhan R., Ünver R. (2019). Assessment of children's playgrounds in Ankara province by parents. *International Journal of Fitness, Health, Physical Education & Iron Games*. 2(6), 80-90.
33. Yılmaz H., Akpınar E., Yılmaz H. (2006). Toxicological characteristics of some ornamental plants used in landscape architecture. *Suleyman Demirel University of Faculty Forestry Journal*. 1, 82-95.
34. Schwebel DC., Brezaussek CM. (2014). Child development and pediatric sport and recreational injuries by age. *Journal of Athletic Training*. 49, 780-785.
35. Phelan KJ., Khoury J., Kalkwarf HJ., Lanphear BP. (2001). Trends and patterns of playground injuries in United States, children and adolescents. *Ambulatory Pediatrics*. 1, 227-233.
36. Adelson SL., Chounthirath T., Hodges NL., Collins CL., Smith GA. (2018). Pediatric playground-related injuries treated in hospital emergency departments in the United States. *Clinical Pediatrics*. 57, 584-592.
37. Tuckel P., Milczarski W., Silverman DG. (2017). Injuries caused by fall from playground equipment in the United States. *Clinical Pediatrics*. 57, 563-573.
38. Reimers AK., Knapp G. (2017). Playground usage and physical activity levels of children based on playground spatial features. *Journal of Public Health*. 25, 661-669.
39. Ding D., Sallis JF., Kerr J., Lee S., Rosenberg DE. (2011). Neighborhood environment and physical activity among youth: A review. *American Journal of Preventive Medicine*. 41, 442-455.
40. Scott MM., Evenson KR., Cohen DA., Cox CE. (2007) Comparing perceived and objectively measured access to recreational facilities as predictors of physical activity in adolescent girls. *Journal of Urban Health*. 84, 346-359.
41. Iwarsson S., Ståhl A. (2003). Accessibility, usability and universal design-positioning and definition of concepts describing person-environment relationships. *Disability and Rehabilitation*. 25(2), 57-66.
42. Reimers AK., Knapp G. (2017). Playground usage and physical activity levels of children based on playground spatial features. *Journal of Public Health*. 25(6), 661-669.
43. Prellwitz M., Skär L. (2007). Usability of playgrounds for children with different abilities. *Occupational Therapy International*. 14(3), 144-155.
44. Prellwitz M., Skär L. (2006). How children with restricted mobility perceive the accessibility and usability of their home environment. *Occupational Therapy International*. 13(4), 193-206.
45. Cardon G., Van Cauwenberghe E., Labarque V., Haerens L., De Bourdeaudhuij I. (2008). The contribution of preschool playground factors in explaining children's physical activity during recess. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*. 5(1), 11.
46. Davison KK., Lawson CT. (2006). Do attributes in the physical environment influence children's physical activity? A review of the literature. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*. 3(1), 19.
47. Sallis JF., Nader PR., Broyles SL., Berry CC., Elder JP., McKenzie, TL., Nelson JA. (1993). Correlates of physical activity at home in Mexican-American and Anglo-American preschool children. *Health Psychology*. 12(5), 390-398.